

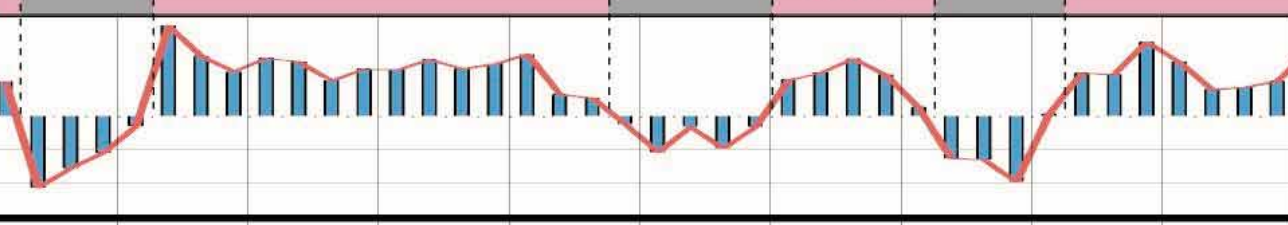

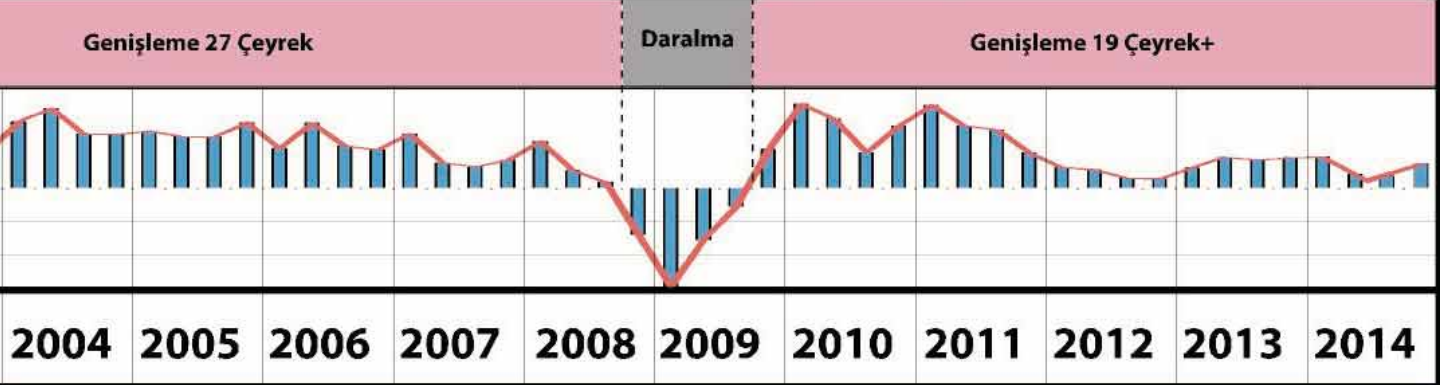

TÜRKİYE											
SİYASET	Türkiye'deki Siyasi Gelişmeler	50.-51.-52.-53.-54.-55. Hükümetler: Çiller-Erbakan-Yılmaz			56.-57. Hükümetler, Ecevit						
EKONOMİ	Türkiye'nin İş Çevrimi	Daralma	Genişleme 14 Çeyrek			Daralma	Genişleme 5 Çeyrek	Daralma			
	GSYH'da Yıllık % Artış										
		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
TÜRKONFED		TÜSİAD-SİAD Temasları				SİAD Zirve Mekanizması ve Türkiye SİAD Platformu (TSP)					
BÖLGE	Platform ve Konfederasyon Başkanları										
	Zirve Temaları ve illeri	SİAD'larla İş Birliği Girişimleri	SİAD'ların Güç Birliği Girişimleri	Sektörel Derneklerle İş Birliği	SİAD'lar Arası Güç Birliği İstanbul	Siyasette Reform Bursa	Ekonomide Reform Mersin	Tarımda Reform Şanlıurfa	Yargıda Reform Antalya	İşsizlikle Mücadele Trabzon	Girişimcilik İzmir
	Platform ve Konfederasyon Rapor ve Faaliyetleri	TÜSİAD Ziyaretleri: Samsun Eskişehir Giresun Çorum İzmir Denizli	SİAD'lar Yüksek Kurul Toplantıları: Mersin Konya Ankara Kocaeli Eskişehir	 Gündüz Ulusoy (SDP Danışmanı) Rekabet Gücü Seviyeleme Projesi	 1. Zirve Bildirisi: SİAD Manifestosu	 Alt yapı Seviyeleme, Yerel Yönetimler, Kalite Yönetimi Komisyonları	 Cengiz Turhan (TSP Danışmanı) Türkiye SİAD Platformu'nun Çalışma İlkeleri	 Türkiye SİAD Platformu'nun (TSP) Kuruluşu	 "Yargıda Reform" "Yargıda Reform" Sami Selçuk Yargıtay Başkanı	 SİAD'lar 1. Gençlik ve Avrupa Günü	 SİAD'lar 2. Gençlik ve Avrupa Günü
		TÜSİAD-Sektörel SİAD Temasları				Sektörel Dernekler Platformu (SDP) Rekabet Gücü Raporları					
SEKTÖR	SEDEFED Başkanları, Raporlar ve Faaliyetler								 Gungör Keççi SDP ve SEDEFED Kurucu Başkanı	 TÜSİAD-SABANCI Üniversitesi Rekabet Forumu'nun Kuruluşu	
		TÜSİAD'ın SİAD Ziyaretleri				TÜSİAD'ın TSP ve SDP Platform Üyelikleri					
FİRMA	TÜSİAD Başkanları										
		Halis Komili	Muharrem Kayhan	Erkut Yücaoğlu	Erkut Yücaoğlu		Erkut Yücaoğlu		Tuncay Özlhan		

58.-59.-60.-61.-62. Hükümetler, Gül - Erdoğan - Davutoğlu

TÜRKONFED Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu

Yoksullukla Mücadele Diyarbakır	Yeni Sanayii Perspektifleri Denizli	Mesleki Eğitim Adana	İş Dünyasında Kadın Eskişehir	KOBİ'lerde Dönüşüm İzmir	KOBİ Finansmanı İstanbul	Bölgesel Kalkınma Diyarbakır	Yeni Dönem, Yeni Hedefler Mersin	Orta Gelir Tuzağı Ankara	Orta Gelir Tuzağı Eskişehir	İş Dünyasında Kadın Isparta
Meslek Eğitimi: Politika Analizi ve Öneriler	Meslek Eğitimi: Finansman Yapısı ve Politika Önerileri	İş Dünyasında Kadın	Kobi'lerde Dönüşüm Küçük Firmaların Büyük Başarıları	Kobi lerde Finansmana Erişim	Bölgesel Kalkınma Farklılıklar, Bağlantılar ve Yeni Bir Mekanizma Tasarımı	Türkonfed Yeni Dönem, Yeni Hedefler	Orta Gelir Tuzağı Cilt 1: Makro/ Bölgesel/Sektörel Analiz	Orta Gelir Tuzağı Cilt 2: Bölgesel Kalkınma ve İkili Tuzakdan Çıkış Stratejileri	UEAPME	

SEDEFED Rekabet Raporları, Rekabet Kongreleri ve Rekabet Gücü Ödülü

TÜSİAD'ın Bölgesel ve Sektörel Federasyonlara Üyelikleri

HAŞİM AKMAN

1956 yılında Nevşehir'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okudu. 1979'dan itibaren çeşitli dergilerde yazıları yayımlandı. 1989'da Nokta dergisinde redaktör olarak başladığı gazeteciliği, Tempo, Aktüel, atv haber merkezinde editör; Yeni Bin Yıl gazetesinde haber müdürü olarak sürdürdü. 2001 yılından beri serbest editör olarak, Doğan Kitap, Metis Yayınevi ve İş Bankası Kültür Yayınları ile çalışıyor. Anı ve kurumsal tarih çalışmalarının yanı sıra yazarlığını kendi yaptığı kitapları da yayınlamaktadır.

TASARIM: SİS MATBAACILIK

SAYFA UYGULAMA:

KAMBER ERTEM

KAPAK TASARIMI

HASAN KÜÇÜK

BASKI ÖNCESİ HAZIRLIK KOORDİNASYONU:

DR. BETÜL ÇELİKKALELİ

BASKI: SİS CB BASİMEVİ MATBAACILIK LTD. ŞTİ.

<http://www.ersis.com.tr>

ISBN: 978-605-64879-2-7

İSTANBUL, ARALIK 2014

© 2014, TÜRKONFED

Türkiye'de Demokrasinin Gelişmesi Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşu Olarak İş Dünyası Örgütleri: 10. Yılında TÜRKONFED (2004-2014)

Haşim Akman

[10.yıl]
türkonfed
TÜRK GİRİŞİM VE İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU
TURKISH ENTERPRISE AND BUSINESS CONFEDERATION

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	6
GİRİŞ	7
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	11
1.1. Demokrasilerde Temsil Sorunu	11
1.2. Temsili Demokrasiden Katılımcı Demokrasiye: Demokratik Kitle Örgütleri	12
1.3. Sivil Toplum Nedir?	14
1.4. Sivil Toplum Kuruluşu Nedir?	15
2. OSMANLIDAN CUMHURİYETE MESLEK ÖRGÜTLERİ	19
2.1. Meslek Örgütü Nedir?	19
2.2. Geçmişten Günümüze Meslek Örgütleri.....	19
2.3. Türkiye'de Mesleki Örgütlenme	20
2.4. Çok Partili Dönem Ve Meslek Örgütleri	22
3. İŞ DÜNYASINDA ÖRGÜTLENME VE TÜSİAD ÖRNEĞİ	27
3.1. Sivil Örgütlenme Girişimleri.....	27
3.2. Konferans Heyeti	27
3.3. Yeni Örgüt İhtiyacı Ve TÜSİAD	29
4. KÜRESELLEŞME, KATILIMCI DEMOKRASİ VE STK'LAR	39
4.1. Birleşik Devlet Fikri Ve Avrupa Birliği.....	39
4.2. Çağdaş Küreselleşme	40
4.3. Küreselleşme, AB Ve Türkiye	41
5. TÜRKONFED'E DOĞRU	47
5.1. Anadolu'dan İlk Adım: BUSİAD	47
5.2. AB Kurumlarında Temsil Sorunu	48
5.3. Güç Birliği Arayışları.....	50
5.4. TÜSİAD Alana İniyor.....	53
5.5. TÜSİAD-SİAD İlişkileri Stratejisi	57
5.6. Türkiye SİAD'lar Platformu Doğuyor.....	58
5.7. SİAD Zirveleri	61
5.8. Sektörlerde Örgütlenme Çalışmaları.....	66
5.9. AB Standartlarında Üst Örgüt Arayışları	69
5.10. TÜRKONFED Doğuyor	71
5.11. TÜRKONFED Kuruluş Ve Faaliyet Stratejisi	78
6. GÜNÜMÜZDE TÜRKONFED	83
6.1. Genişleme Ve Derinleşme Çalışmaları.....	83
7. ULUSLARARASI TEMSİLE DOĞRU: UEAPME Üyeliği	91
8. SONUÇ	97
9. EKLER	101
9.1. TÜRKONFED İş Etiği Davranış İlkeleri	101
9.2. TÜRKONFED Yönetim ve Denetim Kurulları'nda Görev Yapan Üyeler	104
9.3. TÜRKONFED-SİAD Platformu Zirveleri ve Başkanlar Konseyi Toplantıları	107
9.4. TÜRKİYE SİAD Platformu Çalışma İlkeleri ve Zirve Bildirilerinden Örnekler	108
9.5. TÜRKONFED Başkanlar Konseyi - Zirve Sonuç Bildirilerinden ve Basın Açıklamalarından Örnekler	120
9.6. TÜRKONFED Tarafından Yayınlanan Bazı Raporlardan Özetler	134
9.7. 10. Yılında SEDEFED-REF Rekabet Kongresi ve Türkiye'nin Rekabet Gücü	148
9.8. Kaynaklar.....	151
9.9. Teşekkür.....	151
10. ALBÜM	155

SUNUŞ

Değerli Okur,

Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları tarafından atılan temel üzerine inşa edilen Cumhuriyetimiz, şüphesiz en büyük kazanımımızdır. Demirini Atatürk ilkeleri, çimentosunu yurttaşlarımızın birlik ve sevgisinin oluşturduğu güçlü yanımız Cumhuriyet'le, dünyanın gelişmiş ülkeleri arasında yer alma yürüyüşümüzü devam ettirmeye çalışıyoruz.

Özel sektör temsilcileri bu yürüyüşün en önemli aktörleri arasında yer alıyor. Türkiye, birçok değer ve kazanımını özel sektör marifetiyle elde etti. Serbest piyasa ekonomisine geçiş sonrası tabana yayılan ve güç kazanan özel sektör, birlikteliğini 1990'lı yıllarda kurulan SİAD'larla göstermeye başladı. Üreten, istihdam yaratan, dış ticaret gerçekleştiren iş insanları yaşadıkları kentin gelişimine katkı sağlarken yönetim sürecinde söz söyleme yetisini, üye oldukları SİAD'larla aldı. Birlikteliğin getirdiği sinerjiyle yaratılan projeler kent sınırlarını aştı, sektörel ve bölgesel federasyonları beraberinde getirdi.

20 yıl önce, SİAD'lar platformu kurulurken yaşadığımız heyecan, mevzuat engelini aşılmasıyla 10 yıl sonra 'Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu'nun kurulmasıyla taçlandı. Bundan 10 yıl önce, kurulması için ilk imza atanların içerisinde olmaktan onur duyduğum Konfederasyonumuz, yola 5 bölgesel, 1 sektörel federasyon ve 61 dernekle çıkmıştı. 10'uncu yılımızı kutladığımız TÜRKONFED bugün 23 federasyon ve 155 derneğe ulaşmış durumda. Türkiye'nin hemen her bölgesinde yapılanmasını tamamlamış olan Konfederasyonumuz, etkinliğini Avrupa KOBİ Birliği (UEAPME) üyeliği ve Brüksel Temsilciliği'yle ülke sınırları dışına taşıdı.

Anadolu iş dünyası ve KOBİ'lerinin sesi olan TÜRKONFED, her yıl üzerinde çalıştığı konular ve raporlarla ülke kalkınma sürecine katkı sağlamanın gururunu yaşadı. Meslek okulları konusundan kadının iş hayatındaki yerine, KOBİ'lerin finansmana erişiminden orta gelir tuzağı raporlarımıza kadar her çalışmamız, ekonomi yönetiminin başvuru kaynağı oldu. İş dünyasının gelişimine yönelik çıkarılan yasalarda, uygulanan programlarda TÜRKONFED'in söylem ve önerilerinin değer bulmasında, tarafsız ve bağımsız duruşumuz etkili oldu. Taraf olduğumuz konular da vardı elbette: Ekonomik gelişmeyle at başı gitmesi gerektiğini savunduğumuz demokratikleşme konusunda tarafız. Cumhuriyet ilkeleri, hukukun üstünlüğü, AB üyeliği konusunda net ve taraflı duruşumuz devam ediyor. Kadının iş hayatına kazanımı, 'Barış Süreci'ne destek konularındaki tarafımız da biliniyor.

Gönüllülük esasına dayalı, bağımsız, tarafsız, bağlantısız, sivil toplum kuruluşu anlayışıyla hareket etmeyi düstur edinen TÜRKONFED'in öyküsünü anlatmak dile, yazmak kaleme kolay gelebilir. İşten, eşten, çocuklardan uzak kalma pahasına özveride bulunmak, çalışmakla geçen uykusuz geceler, kat edilen kilometreler, engelleri aşma karşısındaki mücadele ve sabrın eseri olan TÜRKONFED, 10 yılı geride bıraktı. Türkiye'nin son 10 yılında ekonomi ve siyasette tarihe not düşülecek onlarca gelişme yaşandı. Bu süreçte Konfederasyonumuzu farklı kılan duruşu, demokrasiye ve hukukun üstünlüğü ilkesine sahip çıkan tavrımız belirledi. Demokrasi ve büyümenin birlikte gelişmediği sürece anlam bulmayacağını her fırsatta vurgulayan Konfederasyonumuz, nice 10 yıllara kuruluşunda belirlenen temel ilkelerle ilerliyor. "Türkiye'ye TÜRKONFED ilelebet lazım" sloganı ile bu kutlu yürüyüşe emek veren her arkadaşımızı ayrı ayrı yürekten kutluyorum. Aramızdan ayrılanlara Allah'tan rahmet diliyorum.

Elinizde tuttuğunuz bu kitapta, Konfederasyonumuzun hangi yollardan geçerek bugüne geldiği ve bugünün ışığında nerelere varabileceği anlatılıyor. Bu çalışma TÜRKONFED Ailesi için anıları tazeleme imkanı sunarken, 'Türkiye'de iş dünyası STK'larında gelişim' alanında araştırma yapanlara ve aramıza sonradan katılacak iş insanlarımız için başvuru kaynağı olacağına inanıyorum. Saygılarımla.

Süleyman Onatça
Yönetim Kurulu Başkanı

GİRİŞ

Son derece hassas bir coğrafyanın ortasında, siyasi açıdan olgunlaşmasını sürdüren, buna karşın dinamizmi, enerjisi ve genç nüfusu ile gerekli değişimlerini büyük bir hırsla gerçekleştirme sürecindeki bir ülkede yaşıyoruz. Ekonomideki yapısal sorunlarımızı geride bırakma ve sosyal sorunlarımızı da benzersiz bir dayanışma içinde aştığımız hızlı bir değişim süreci içindeyiz. İşte böylesi bir dönemde, iş dünyası, daha iyi bir gelecek yaratmak için kendi üstüne düşen sorumluluklarının bilincinde olarak, öncü ve girişimci bir rol üstlenmiş durumda. Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu'nun kuruluşuna da, bu rolün gereklerini en iyi şekilde yerine getirebilme arzusu ışık tuttu.

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu'nun (TÜRKONFED) nasıl bir ortama doğduğunu, Yönetim Kurulu Başkanı Enis Özsaruhan 10 yıl önce bu sözlerle duyuruyordu.¹

TÜRKONFED, hiç şüphesiz boş bir alanda, bir anda ortaya çıkmış bir oluşum değildi. Üstelik geçmiş dönemlerin farklı tarihlerinde ve benzer amaçlarla kurulmuş gibi görünen derneklerin yarattığı bir "rekabet" ortamı da söz konusuydu. Bu ortam ve koşullarda, mevcutlardan farklı olarak, yurt çapında ulusal ve yerel düzeyde faaliyet gösteren sanayici ve işadamları dernekleri, toplamda 20 yıllık bir süreye yayılan yoğun çabalar sonunda belirledikleri ortak ilke ve hedefler etrafında birleşti. Yasal zeminin elverişli hale gelmesinin ardından da hiç vakit yitirmeksizin TÜRKONFED çatısı altında bir araya geldi.

Daha en başından itibaren, TÜRKONFED'i oluşturan girişimlerin ayırt edici özellikleri, konfederasyonun, geçerliliği bugün de sürmekte olan kuruluş amacında şu sözlerle tanımlanıyordu:²

Türkiye sınırları içerisinde faaliyet gösteren, ortak amaç, ilke ve hedefleri benimseyen, bölgesel ve sektörel sanayici ve işadamları federasyonlarının ortak sesi olarak bölgesel, sektörel ve ulusal ekonomik politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunmak; bölgesel ve sektörel kalkınma vizyonları geliştirerek uluslararası entegrasyona ve rekabet gücünün artırılmasına yardımcı olmak; projeler geliştirmek, iş dünyasını ilgilendiren sorunları ve çözüm önerilerini kamuoyuna, yetkili kurumlara duyurmak amacıyla, üyeleri arasında güç birliği sağlayarak ortak çalışma zemini oluşturmaktır. Ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmak üzere, Atatürk'ün çizdiği Türkiye Cumhuriyeti vizyonu ve çağdaş uygarlık hedefini esas alarak bölgesel ve sektörel potansiyellerin en iyi şekilde değerlendirilmesi için faaliyetlerde bulunmak; demokratik, laik bir hukuk devleti anlayışı içinde, sivil toplumun kurumsallaşması ve özel girişimciliğin yaygınlaşmasına çalışmak; sanayici ve işadamlarının sorunlarına sahip çıkarak toplumdaki öncü ve girişimci niteliklerini geliştirmek üzere bağımsız bir platformda, temsil tabanı geniş, güçlü bir örgütlenme gerçekleştirmektir.

Bu amaç çerçevesinde TÜRKONFED'i benzerlerinden ayırıştırarak farklı kılan iki önemli hususun altının çizilmesi gerekmektedir:

- Sivil toplumun kurumsallaşması ve özel girişimciliğin yaygınlaşmasına çalışmak;
- Sanayici ve işadamlarının sorunlarına sahip çıkarak toplumdaki öncü ve girişimci niteliklerini geliştirmek üzere bağımsız bir platformda, demokratik temsil tabanı geniş, güçlü bir örgütlenme gerçekleştirmek.

1 TÜRKONFED, altı kurucu federasyonun (BASİFED, DASİFED, DOĞÜNSİFED, İÇASİFED, MAKSİFED ve SEDEFED) 4 Kasım 2004'te bir araya gelmesiyle "Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu" adıyla kuruldu. Merkezi İstanbul'da bulunan kuruluş, 14 Nisan 2005 tarihinde "Türk" adını resmen alarak Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED) olarak tüzel kişilik kazandı.

2 TÜRKONFED Haziran "05 Haziran" 06 Faaliyet Raporu, S.5.

Bir başka şekilde ifade edersek TÜRKONFED, laik, demokratik ve insan haklarına saygılı bir hukuk devleti ile piyasa ekonomisi gerekleri doğrultusunda çalışmayı amaçlamış bir sivil toplum kuruluşudur. Bu ortam ve koşullarda, mevcutlardan farklı olarak, yurt çapında ulusal ve yerel düzeyde faaliyet gösteren sanayici ve işadamları dernekleri, toplamda 20 yıllık bir süreye yayılan yoğun çabalar sonunda belirledikleri ortak ilke ve hedefler etrafında birleşti. Yasal zeminin elverişli hale gelmesinin ardından da hiç vakit yitirmeksizin TÜRKONFED çatısı altında bir araya geldi.

Bu doğrultuda yola çıkan TÜRKONFED, 10 yıl gibi kısa bir sürede 23 federasyon altında topladığı 155 dernekle 200 milyar doların üzerinde iş hacmine sahip, bir milyonu aşkın kişiye istihdam sağlayan, 65 milyar dolardan fazla ihracat yapan, 11 binin üzerinde iş insanını temsil eder hale geldi.

Rakamlar hiç şüphesiz bir başarıyı işaret etmekte, ama konunun ekonomiyi ilgilendiren kısmını bir yana bırakacak olursak, burada asıl görülmesi gereken bir başka gerçek söz konusudur: Temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye evrilmekte olan günümüz toplumsal-siyasal yaşamında TÜRKONFED, ilk adımını attığı andan beri **bağımsız**, şeffaf ve tamamen **gönüllülük** esasına dayalı bir **sivil toplum kuruluşu** olmayı seçti.

Bu niteliğiyle hızla gelişip alanında öne çıkan TÜRKONFED, 10 yıl içinde Türkiye'de kazandığı itibarını, Avrupa Esnaf, Sanatkâr ve KOBİ Birliği'nin (European Association of Craft, Small and Medium-sized Enterprises - UEAPME) üyeliğine kabulüyle uluslararası alana da taşıdı. Böylece TÜSİAD'ın "BusinessEurope" üyeliği ile büyük firmalarımız AB nezdinde temsil edilirken TÜRKONFED de UEAPME üyesi olarak ağırlıklı olarak KOBİ'lerin gönüllü STK' sı niteliği ile AB çerçevesinde eksik olan temsiliyeti tamamlamış oldu.

Bu çalışma, bugünden geriye doğru gidildiğinde, 20 yıllık bir azim, kararlılık ve özveri çabasının geldiği sonucu ve bundan sonra yöneldiği istikameti anlatmayı amaçlıyor.

Türkiye'nin irili ufaklı çeşitli noktalarında kendisine, kentine, bölgesine daha da faydalı olmak üzere yatırım yapıp varlığını geliştirmek üzere güç birliği ederek dernekleşen iş insanları, aradan geçen 20 yıl içinde yerel sınırlarını aşarak Türkiye'nin en etkin kuruluşu haline geldi ve bir başarı öyküsü yarattı. Her öykü "giriş-gelişme-sonuç" kalıbı üzerine kuruludur. Ancak burada anlatacağımız öykü, sona ermek bir yana, devam etmekte olan, zaman geçtikçe daha da zenginlikler kazanacak bir öyküdür. Dolayısıyla, TÜRKONFED'in 10 yıl içinde ulaştığı başarı kadar bu başarıya doğuran nedenler üzerine de yoğunlaşacaktır.

TÜRKONFED'in ne için, ne zaman, nereden ve nasıl geldiğini bilmek, bugününü anlamının yanı sıra geleceğine de ışık tutacaktır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Demokrasilerde Temsil Sorunu

Farklı çıkarlara sahip olsalar da bir amaç çerçevesinde bir arada yaşamak durumunda olan birey, grup ve katmanlardan oluşan herhangi bir toplumsal yapının varlığını uyum içinde sürdürebilmesi ancak toplumsal ilişkilerin de sınırlarını belirleyen bir düzen ve otorite sayesinde mümkündür.

Toplumsal ilişkilerin günümüze kadar geçirdiği evrim, hak ve görevlerin sağlıklı işlenmesini sağlayan toplumsal denetim mekanizmaları ile hukuki düzeni koruyup gözetken devlet aygıtını doğurmuştur. Sözlük anlamıyla devlet, "Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlıktır."³

Burada tanımlanan devlet, "tüzel" ya da aynı anlama gelmek üzere "hukuki bir varlık" olarak soyut bir kavramdan ibarettir. Oysa gerçekte devlet, bir ülkede devlet yetkilerini (zorla yaptırım) elinde tutan ve bunu siyasi ve hukuki kurumlar aracılığıyla yönetilenler üzerinde uygulayan bireylerden oluşan halk topluluğudur.

Yine de devletin soyut bir kavram olmaktan çıkıp ete kemiğe bürünmüş bir varlık haline gelebilmesi, devlet yetkilerini elinde tutarak devleti yönetme gücüne sahip bir siyasal iktidarın varlığını gerektirir. Burada siyasal iktidarın kim ya da kimler tarafından ve nasıl belirleneceği kilit bir sorun olarak karşımıza çıkar.

Siyasal iktidarı önceleri fizik güce sahip olanlar, daha sonra ise tanrısal güçler, servet ve veraset ilişkileri belirlemiştir. Yöneten-yönetilen ilişkileriyle birlikte siyasal iktidar sahibinin yetkileri ve bu yetkileri nasıl kullanacağı da tartışılır hale gelmiştir.

Zamanla, siyasal iktidarda cisimleşen yönetici iradeye yönetilenlerin müdahalesi, demokrasinin doğmasına yol açmıştır.

Günümüzde hâlâ tartışılan bir kavram olmakla birlikte demokrasiyi, genel anlamda, iktidarın kaynağını halkta bulan, halkın halk tarafından ve halk iradesi doğrultusunda yönetilmesini, yani yöneten - yönetilen özdeşliğini sağlamayı amaçlayan, özgürlüğe ve eşitliğe dayalı bir yönetim biçimi olarak tanımlayabiliriz.

Tarihsel gelişimi içinde demokrasi, toplumsal yaşam koşullarına bağlı olarak farklı şekillerde uygulanmış ve geliştirilmiştir. Yönetenler ile yönetilenlerin bir anlamda özdeş olduğu, kamusal faaliyetlerin doğrudan halk tarafından gerçekleştirildiği doğrudan demokrasiyi bir yana bırakırsak, günümüz dünyasında temel olarak temsili, çoğulcu ve katılımcı olmak üzere üç tür demokrasiden söz edebiliriz.

Her toplumsal yapı tarihsel, sosyal, ekonomik ve siyasal bakımdan kendine özgü süreçlerden geçerek olgunlaşır. Bir yönetim biçimi olarak demokrasiyi benimsemiş ülkelerin demokrasi anlayışları, demokrasinin tüm kurum ve kuruluşlarıyla yerleşiklik ve işleyişi de farklılıklar gösterebilir. Burada kabaca tanımlanan üç demokrasi biçimi de birbirinden net bir şekilde ayrılamaz. Üzerinde genel mutabakat sağlanan gerçek, zaman zaman uygulamadaki sorunlarına rağmen demokrasinin insanlığın çok uzun bir deneyim sürecinden geçerek günümüze kadar geliştirebileceği en iyi siyasal rejim olduğudur.

Demokrasi, asıl olarak özgür ve eşit bireylerin seçimlerine dayandığından, bireysel ve dolayısıyla toplumsal gelişmelere koşut olarak gelişen ve zenginleşen bir arayıştır.

3 TDK Sözlüğü.

Temsili demokraside yurttaşa biçilen rol pasiftir. Yurttaş, seçimden seçime oy kullanıp kendi adına siyasal gücü kimin kullanacağını belirler. Bir sonraki seçime kadar da, kurulan hükümetin koyduğu kurallar çerçevesinde üretip tüketerek sistemin sağlıklı işlemlerini sağlar. İktidardaki siyasal gücün başarı derecesini, yenilenen seçimler sırasında değerlendirir; ya hükümetin devamından ya da değişmesinden yana tercih belirler.

Çoğulcu demokrasilerde ise yurttaş, pasif rolün dışına çıkmıştır. Bu yönetim biçiminde yurttaş, kendi çıkarlarını savunmak üzere örgütlüdür. Ancak, yararcı bir bakış açısı doğrultusunda örgütlü yurttaşlar, hak ve isteklerinin gerçekleşmesini kamusal alanda müzakere eder ve eleştirirken siyasal özne iddiasında değil, siyasal öznelerin kararlarını kendi yararları doğrultusunda değiştirme çabasıdadır.

Daha gelişmiş bir demokrasi biçimi olarak katılımcı demokraside ise yurttaş, pasif konumundan tamamen sıyrılmıştır. Bu aşamada yurttaş, grup çıkarlarını müzakere edip yarar sağlamanın ötesinde, birey olarak da yaşamında doyum sağlama peşindedir; istekler yelpazesi genişlemiştir. Siyaset dışında kalarak toplumsal özne olmak, topluma sunacakları faaliyetlerle saygınlık kazanmak, toplumun genelde benimsediği yaşam kalıpları dışında yaşamak, yeni kültürel değerler yaratmak ve bu sayede yaşam doyumunu artırmak isteyebilir. Bunun gerçekleşmesi ise iki koşula bağlıdır. Öncelikle bireyin özne haline gelip kendisi için bir şey yapma iradesini edinmiş aktif yurttaş olması gerekir. İkincisi ise siyasal sistemin buna uygun, verici bir karakter taşımasıdır.

Aktif yurttaşlığın ve katılımcılığın gelişmesinde en büyük engel, temsili ve çoğulcu demokrasilerde himayeci ya da kayırmacı siyaset uygulamalarıdır.

Demokrasinin ilk evrelerinde siyasal partiler, ilan edilmiş siyasi programın başarısına dayalı örgütlenirken, sonraki dönemlerde bu anlayış değişime uğramıştır. Parti içi iktidarı kontrol etmek isteyenler, iktidar olduklarında, parti üyelerine ve yandaşlarına siyasal sadakat karşılığı çıkar dağıtır hale gelmiştir. Kayırmacılık üzerine kurulu siyaset, yurttaşı pasifize etmiş, onu olayların dışında bırakmıştır. Bu tür toplumlarda birey, kayırmacı uygulamalar sayesinde elde ettikleriyle yetinir hale gelmiştir. Bu, toplumun siyasete duyduğu güveni de aşındıran bir süreçtir. Oysa bir toplumda katılımcılığın başarıyla gelişebilmesi, iktidarın sunduğuyla yetinen, kayırmacı uygulamalara kolayca razı olabilen bireylerden çok, kendi isteklerini, yaşam projesini başkalarının yapmasını beklemeden, kendi adına kendisi gerçekleştirmek isteyen aktif yurttaş olmakla mümkündür.

Aktif yurttaşlık bilinçle elde edilebilen, kaynağını kendine bakıştan alan, yaratıcılık, başarı ve öğrenme ile geliştirilebilen bir anlayıştır. Bireyler, buldukları her yerin imkân ve sorunlarının farkında olarak yenilikçi çözümler ürettikçe özgüvenleri artar, yaşamlarında paylaşılan yeni heyecanlar doğar ve pasif konumdan çıkarak aktifleşir.

1.2. Temsili demokrasiden Katılımcı Demokrasiye: Demokratik Kitle Örgütleri ve STK'lar

Siyasal iktidarın var olduğu her toplumda onu şu ya da bu şekilde etkilemeye çalışan gruplar olmuştur. Bu tür toplumsal yapılarda birey ve toplumsal gruplar, siyasal erk karşısında bir beklenti içindedir. Beklentileri isteğe dönüştürmenin ve gerçekleştirilmesi için uğraş vermenin yöntemleri bellidir. Bireyler, tek başlarına yerine getiremedikleri istek ve amaçlarını, aynı doğrultuda bir araya gelen benzerleriyle dayanışma içinde, örgütlü olarak gerçekleştirmeye yönelir. Ortaya çıkan örgütün başarısı "baskı grubu" niteliğiyle kendini gösterir.

XIX. yüzyıldan itibaren ekonomik alanda ortaya çıkan gelişmelerin yarattığı toplumsal ve siyasal farklılaşmalar (birlik, oda, cemiyet, dernek gibi), örgütlenmiş baskı gruplarının doğmasına ve yaygınlaşmasını neden olmuştur.

Sanayileşmeyle tasfiye olan geleneksel toplumda bireylerin daha önce sahip oldukları değer ve tutumlar da geçerliliğini yitirmiştir. İçine düştükleri yoksunluk, yalnızlık ve güvencesizlik ortamından kurtulma güdüsüyle bir araya gelen bireylerin baskı grubunun ilk örneğini, üyeler arası dayanışmayı ve siyasal iktidarı etkilemeyi amaçlayan meslek örgütleri oluşturmuştur.

Zaman içinde siyasal sistemin demokratikleşmesine koşul olarak, örgütlenmenin yaygınlaşması ve sağladığı avantajlar fark edildikçe, çıkar temeline dayalı örgütlerde olduğu gibi, değer ve tutumlara göre oluşan örgütlenmeler de birer baskı grubu olarak varlık göstermeye başlamıştır.

Her şeyden önce ifade özgürlüğünün etkili bir aracı olan baskı grupları, siyasi bir hedefi olsun olmasın, farklı meslek, düşünce ve ideolojiye sahip bireylerin belli bir çıkarı savunmak ve gerektiğinde siyasi çözümler de üretmek üzere bir araya gelmesiyle ortaya çıkan demokratik oluşumlardır.

Baskı gruplarının siyasi iktidarı etkilemek üzere sergilediği irade, bir grup adına olduğu gibi toplumun bütünün çıkarına yönelik de olabilir. Baskı, iktidardan talep edilen şeyin elde edilmesi için harcanan çabadır. Her baskı grubu, hedefine ulaşmak amacıyla (milletvekillerini etkileme ve halkla ilişkiler -PR faaliyeti de içinde olmak üzere kullanabildiği bütün demokratik araçlarla), ikna edebildiği en geniş kamuoyunu yanına alıp, işbirliği içindeki resmi kuruluşlarla da temasa geçerek devlet üzerindeki etkisini artırmaya çalışır.

Baskı grupları, çıkar, tutum ve amaç birliği içindeki kişilerden oluşan, siyasal iktidarı kendi amaç, tutum ve görüşleri doğrultusunda etkilemeye çalışmakla birlikte, siyasal iktidara geçmeyi hedeflemeyen ve bu çabası süreklilik gösteren örgütlü topluluklardır.

Baskı grupları, toplumun değişik kesimlerinin istek ve eğilimlerini öğrenmek, bunları birleştirerek sistemin yetkili kurumlarına aktarmak, sisteme bilgi ve bazı uzmanlık hizmetleri sunmak, siyasal sistemde veya siyasal iktidarın meşruiyetini artırmak, onu belli ölçülerde denetlemek ve toplumu politize etmek bakımından siyasal sistem, toplum ve siyasal iktidar açısından yararlı oluşumlardır.

Ancak onların bu işlevi demokrasinin, katılımcılığın yeterince gelişmediği siyasal ve toplumsal sistemlerde toplumsal huzuru bozmak, kaynakların dengesiz dağılımına yol açmak, siyasal gerilimi tırmandırmak gibi gerekçelerle zararlı görülebilir. Kaldı ki zaman zaman demokratik ortamı kötüye kullanma peşinde olan ya da kullanan grupların varlığı da yadsınamaz. Bilinçli toplumların gelişmiş demokrasilerinde bu durum devletin acımasız gücü ile değil, halkın doğru tutumu sayesinde zaman içerisinde elimine edilir. Baskı grupları, temsil ettikleri toplumsal kesimlerin büyüklüğü, gücü ve etkisi oranında siyasal partiler ile devletin de ilgi odağında yer alır. Siyasal iktidarlar, güç ve etkilerini dikkate almazlık edemediği baskı gruplarıyla zaman zaman işbirliği içine girerek onlardan yararlanma ve kontrol altında tutma ya da zaman zaman yasalar yoluyla baskı gruplarını baskılamayı tercih ederler.

Oysa baskı grupları modern dönemde toplumun sivil alanında yer alan, toplum ile devlet arasında bir köprü işlevi gören sivil toplum kuruluşlarıdır. Dolayısıyla, tıpkı siyasi partiler gibi, demokratik yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelmiştir.

1.3. Sivil Toplum Nedir?

Sivil toplum, tıpkı demokrasi gibi Batı kaynaklı, ortaya çıktığı andan günümüze kadar farklı şekillerde tanımlanmış siyasal bir kavramdır. Herkesçe kabul gören basit bir tanımı bulunmamakla birlikte, sivil toplum, en genel düzeyde üç farklı şekilde tanımlanmaktadır.

Bunlardan birincisi, sivil toplum, devlet iktidarının baskısı ve denetimi altında olmayan gönüllü örgütlerin yer aldığı alandır. İkinci olarak, sivil toplum, bir toplumun kendisini ve eylemlerini bir bütün olarak, devlet iktidarının baskısı ve denetimi altında olmayan gönüllü örgütler yoluyla örgütlemesidir. Bu tanımda sivil toplum, bir ülkede toplumsal yaşamın devlet denetiminden bağımsız olarak kendisini örgütleyebileceği, kendi etkinliklerini bu örgütler yoluyla koordine edebileceği ve yine bu örgütler yoluyla kendi taleplerini siyasi alana taşıyabileceğini simgeleyen bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Üçüncü ve söz konusu iki tanıma alternatif olarak, son yıllarda benimsenen yeni yaklaşımla, sivil toplumu, toplumsal sorunlara etkili ve uzun dönemli çözüm bulma sürecine aktif olarak katılan ve bu temelde de siyasi aktörleri bu çözümleri yaşama geçirecek politikalar üretmeye yönlendirmek için çalışan farklı gönüllü örgütlerin devlet denetimi dışında kurduğu ortak alan olarak da tanımlamak mümkündür.

Tanımlardaki yaklaşım farklılıklarına rağmen, günümüz sivil toplum anlayışının şu beş ana unsur etrafında görüş birliğine vardığı söylenebilir:

1. Sivil toplum, çeşitli düzeylerde örgütlenmiş kurumlardan oluşur. Bu kurumların işlevi sadece iktisadi değil, dini, kültürel, sosyal vb. faaliyetleriyle toplumsal entegrasyon sürecine katkıda bulunmaktadır.
2. Bireylerin sivil toplum kuruluşlarına aidiyeti gönüllülük esasında gerçekleşir. Başka deyişle sivil toplum kuruluşlarına üyelik ne siyasi, ne de doğal sayılan herhangi bir zorunluluğa dayandırılmaz.
3. Sivil toplumun temeli hukuktur. Sivil toplumun devletten bağımsız olması hukuki zeminden yoksun olduğu anlamına gelmez. Demokratik ilkeler, ifade özgürlüğü ve özel yaşam, sivil toplumun temellerini teşkil eder.
4. Sivil toplum, yurttaşların temsil edilebildiği ve ortak iradenin olduğu bir zemindir. Dolayısıyla sivil toplum, devlet ile bireyleri birleştiren bir "araç" konumunda olup, bunların dışarıda bırakıldığı bir ortamda demokratik söylem oluşamaz.
5. Sivil toplum bir tür "yerini alma" ilkesi getirmekte ve böylece devlet erkindeki bazı yetkiler (devletin onayı ile) sivil toplum yetkililerine devredilebilmektedir.

Tanımlara bakıldığında sivil toplumun bazı temel özellikleri öne çıkmaktadır. Bunlar, gönüllülük, özerklik, katılım, çoğulculuk, hoşgörü, kamusal yaşam gibi değerlerdir.

Sivil toplumun gelişebilmesi ve güçlenebilmesi büyük ölçüde toplumdaki demokrasi anlayışıyla bağlantılıdır. Demokrasinin gelişmesinin önündeki engeller aynı zamanda sivil toplumun gelişimini de olumsuz etkiler. Dolayısıyla insanların kendilerini "birey" olarak hissetmediği toplumlarda sivil toplum yeterli düzeye ulaşamaz, kurulan sivil toplum örgütleri de gerçek işlevler üstlenemez. Demokratik katılım mekanizmalarının işleyişi ve niteliği, toplumsal tepki verme konusundaki çekingen tavır, kişilerin devlet karşısındaki konumu ve devlete bakış açısı, siyasi ve kültürel miras, örgüt kültürü gibi etkenler sivil toplumun niteliği konusunda belirleyici olmaktadır.

1.4. Sivil Toplum Kuruluşu Nedir?

Sivil toplumun tanımlanmasında yaşanan tartışmalar, sivil toplum kuruluşu kavramında da kendini göstermektedir. Türkiye'de birbirlerinden hem yapı hem de işlev olarak ayrılmış, pek çok açıdan birbiriyle taban tabana zıt olan örgütler, dernekler, vakıflar, işçi sendikaları, işveren örgütleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, hayır kurumları vb. aynı isimle, sivil toplum kuruluşu olarak adlandırmakta ve öyle anılmaktadır.

Sivil toplum kavramının her durumda devletin dışında kalan ve devlete karşı bir var oluşu ifade eden temel özelliğinden hareket edildiğinde, bir yapılanmanın sivil toplum kuruluşu sayılabilmesi için dört ana unsur belirgin bir biçimde öne çıkmaktadır. Bunlar:

- * Devletten bağımsız olmak
 - * Gönüllülük esasına dayanmak
 - * Toplum yararına hareket etmek
 - * Kâr amacı gütmemek
- olarak belirtilebilir.

Buna göre sivil toplum kuruluşları, belirli bir ortak kültürel, sosyal, politik, dini vb amaç veya amaçlar bütünü etrafında gönüllü olarak bir araya gelmiş vatandaşların üyesi olduğu, söz konusu amaçlar doğrultusunda var olan yapının iyileştirilmesine uğraşan ve kamu kesiminden kaynak almadan ve kâr amacı gütmeyen çalışan örgütler olarak tanımlanabilir.

Bu tanım çerçevesinde ülkemizde pek çok örgüt sivil toplum kuruluşu sayılsa da, bu nitelendirmeyi daha çok kişisel ya da grupsal çıkar sağlamak peşinde koşmayan, demokratikleşme, çağdaşlaşma gibi temel hak ve özgürlükleri korumayı amaçlayan örgütler hak etmektedir. Gerçekten sivil toplum kuruluşlarında, devletten bağımsız olma, gönüllü birlikteliğe dayanmaktan öte, üyelerin/örgütün çıkarlarından çok genel toplumsal yararların sağlanması, yani grup çıkarlarından ziyade toplumsal çıkarların hedeflenmesi söz konusudur. Genel toplumsal yararları salt ekonomik-mali nitelikli çıkarlar yönünden değil, bunun yanında geniş anlamda toplumun demokratikleşmesi, gelişimi, toplumsal sorunların çözümü, toplumda refah, huzur ve sosyal barışın tesisi gibi temel amaçları kapsayıcı olarak geniş anlamıyla düşünmek gerekmektedir.

Bu noktada sivil toplum kuruluşları ile sadece çıkar grubu niteliği taşıyan örgütlenmeler birbirinden ayrılmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları, en başta, demokrasinin gelişimi, katılımçılık ve çoğulculuğun sağlanması noktasında işlev görürler. Zaten merkezîyetçi anlayışla yönetilemeyen toplumlarda toplumsal ihtiyaçlar, talepler ve mevcut sorunlar ancak toplumun yerel, bölgesel ve ulusal, her düzeyde etkin katılımıyla karşılanabilir; çözülebilir. Bireylerin ve toplumun çeşitli kesimlerinin sürece katılmadığı, dışlandığı durumlarda toplumsal sorunların zamanında, etkili ve doğru olarak çözülebilmesi de söz konusu olmayacaktır. Bu nedenle, sivil toplum kuruluşlarının her alanda aktif katılımı önem kazanmaktadır.

Gönüllülük temelinde ortaya çıkan gruplar bazı toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında, bu amaçla çeşitli hizmetlerin yerine getirilmesinde rol üstlenmektedirler. Böylece hem üyelerin veya hedef kitlenin ihtiyaçları karşılanmakta, hem de devletin yükü hafifletilmiş olmaktadır. Ayrıca, bu kuruluşlar faaliyetleriyle devleti de kendi amaçları doğrultusunda etkilemektedirler.

Sivil toplum kuruluşları, amaçları doğrultusunda düşünsel faaliyetler ve gerektiğinde lobi çalışmaları da yürütürler. Ancak varlık nedenleri arkalarında bir kitle tabanının olması ve asıl faaliyet alanları da, bu kitlenin desteğini almasıdır. Sivil toplum kuruluşları bu ana faaliyetlerinin yanı sıra, bilgi toplama, analiz yapma, politika önerileri geliştirme ve yayma, izleme, belirli hizmetler verme, aracılık yapma ve proje finanse etme gibi işlevlerden bazılarını da yapabilirler.

Sivil toplum kuruluşları temsil ettikleri kitlelerin, toplumsal yaşamın tüm yönlerine ilişkin görüş, endişe ve taleplerinin yetkili mercilere iletilmesine, tartışılmasına aracılık etmekte ve sorunların çözümünde taraf olarak çeşitli katkılar sunmaktadır. Demokratik katılım mekanizmaları kullanılarak, devlet ile toplum arasında köprü olma işleviyle, toplumsal talepler kamusal alana havale edilir, politika haline getirilir ve çözümü sağlanır. Tek tek bireyler tarafından gündeme getirilmesi veya beklentiler yönünde çözülebilmesi ihtimali zayıf olan talepler, aralarında amaç ve çıkar birliği olan bireylerin oluşturduğu örgütlü topluluklar tarafından dile getirildiğinde ve bunun için siyasal mekanizmalar kullanılarak baskı oluşturulduğunda gerçekleştirme ihtimali yükselir. Böylece sivil toplum kuruluşları toplumda bireylerin, grupların ve sınıfların, farklı bir yolla siyasal hayata katılmalarını da sağlamış olurlar.

Bu noktaya kadar çizilen genel kavramsal çerçeve, ekonomik, toplumsal, tarihsel ve kültürel farklılıkları ve gelişme dinamikleri bir yana bırakılmak kaydıyla, modern toplumların tümü için geçerlidir. Modernleşme yönünde ilk somut adımların Tanzimat (1839) döneminde atıldığı Osmanlı toplumu da izleyen yıllarda benzer bir sürece girmiş, modern (Batı tarzı) kurum ve kuruluşlarla günümüz Türkiye'sine evrilmiştir. Çağdaş modern toplumların temel dayanağı hiç şüphesiz anayasal hukuk ve buna bağlı örgütsel işleyişin (parlamento, siyasal partiler, demokratik kitle örgütlerinin uyum içinde bir arada yaşaması) varlığıdır. Bu çalışma kapsamında, diğerlerine yeri geldikçe değinmek üzere, özel olarak iş dünyası meslek örgütlenmesi üzerinde durulacaktır.

2. OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E MESLEK ÖRGÜTLERİ

2 . OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E MESLEK ÖRGÜTLERİ

2.1. Meslek Örgütü Nedir?

Meslek örgütlerini, belli bir mesleği icra edenleri bir araya getiren, toplum, devlet ve meslek mensupları bakımından çeşitli işlevler üstlenen, hukuki, idari, ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel ve mesleki yönleri bulunan çok boyutlu kuruluşlar olarak tanımlamak mümkündür. Mesleki dayanışma ve yardımlaşmanın gerçekleşmesi, mesleğin ve meslek mensuplarının çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi, mesleki faaliyetlerin belli standartlara uygun yürütülmesinin sağlanması, meslek ahlakının korunması, meslek mensupları ile toplum arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi, bu amaçlar doğrultusunda ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirilmesi, meslek örgütlerinin temel işlevleri arasındadır. Bu örgütlenmeler esas olarak kendiliğinden, gönüllü, devletten bağımsız ve işlev odaklı bir nitelik gösterir. Ancak bazı toplumlarda belli meslekleri icra edenleri veya belli mesleki faaliyetleri kontrol altında tutmak, siyasi, ekonomik ve sosyal bazı amaçlarla toplumsal yararları korumak bakımından devlet güdümündeki mesleki örgütlenmelere de rastlanır. Her iki durumda da, meslek mensuplarının grup çıkarları ile genel toplumsal yararların dengeli bir şekilde korunması arayışı söz konusudur.

2.2. Geçmişten Günümüze Meslek Örgütleri

Dünyanın hemen her yerinde, çeşitli mesleklerle/işlerle uğraşan insanlar, tarih boyunca nitelikleri birbirinden farklılaşan loncalar, dernekler, ticari ortaklıklar, sendikalar, korporasyonlar, odalar, birlikler gibi çeşitli örgütler içinde bir araya gelmiştir. Bu örgütlerin en eskisi, ekonomik ve toplumsal hayatta önemli işlevler üstlenen loncalardır. Loncalar, kamu otoritesinin belirlediği ilkeler çerçevesinde, aynı meslekteki esnaf ve zanaatkarların, ticaret ve meslek erbabının gönüllü olarak bir araya gelerek oluşturduğu birliklerdir.

Kent nüfuslarındaki artış, üretim biçimlerindeki değişme, meslek ve işlerdeki çeşitlenme ve çalışan sayılarındaki büyüme sonucunda ortaya çıkan işbölümü ve uzmanlaşma örgütlenmeyi etkilemiş, bu örgütler zaman içinde çeşitli değişimlere uğrayarak XIX. yüzyıla kadar varlıklarını korumuşlardır.

Ekonomik yapının korunması, ihtiyaç duyulan üretim ve tüketimin sorunsuzca sürdürülebilmesi ve toplumsal sorunların önlenmesi bakımından devletler de kimi zaman bu örgütlenmeleri teşvik etmiş kimi zaman da bizzat kurdu muştur.

Başlangıçta loncalar, siyasi otoritenin hükmü dışında, kendiliğinden oluşan mesleki birliklerdi. Bu birlikler, ürün kalitesini korumak, adil fiyat ve adil ücret düzenlemek gibi meslek ahlakını koruyup geliştirme, usta-kalfa-çırak ilişkileri ve birlik mensupları arasında yardımlaşma bağlarıyla da mesleki dayanışmayı güçlendirmekle uğraşırken, asıl olarak üyelerinin çıkarlarını koruma endişesiyle kurulmuş, kapalı kuruluşlardı.

İlk olarak İngiltere'de doğan kapitalizm zamanla tüm ülkelerde uygulanan bir ekonomik sistem halini alınca, üretim ilişkilerindeki bu değişim mesleki örgütlenmelerde de kendini gösterdi. Kapitalizm geliştikçe merkezi hükümetin kontrolüne giren eskinin lonca sistemi de tasfiye oldu. Bazı ülkelerde loncalar yerini ticaret ve sanayi odalarına terk etti, bazılarında ise hem lonca sistemi dönüştürülerek lonca benzeri esnaf ve sanatkâr odaları oluşturuldu, hem de sanayici ve işadamlarını içine alan yeni ticaret ve sanayi odaları kuruldu.

Loncayla başlayan ve sonraki dönemlerde yaygın bir şekilde "dernek" veya "oda" şeklinde kurulan bu örgütler diğer meslek mensuplarının örgütlenmelerine de örnek oluşturdu. Sanayi Devrimi sonrası, yeni ekonomik düzen ve bunun yansıması olarak ortaya çıkan siyasi, sosyal ve diğer faktörlerin bir sonucu olarak

işçi ve işveren örgütlenmeleri yanında, çeşitli meslekleri icra edenlerin (eczacı, tabip, avukat/hukukçu, noter, mimar, mühendis, muhasebeci vb. serbest/profesyonel meslekler) kurdukları meslek örgütleri de ortaya çıktı.

Bu tür meslekleri icra edenlerin ekonomik, siyasal ve sosyal hayattaki konumları gelişip kurmuş oldukları meslek örgütlerine kayıtlı üye sayısı arttıkça meslek kuruluşları da önemli aktörler haline geldiler. Tüm ülkelerde aynı adı (oda gibi) taşımasalar bile, ortak bazı niteliklere sahip meslek kuruluşları özellikle ekonomik, mesleki ve sosyal işlevler üstlendiler.

Meslek örgütlerinin kuruluş amaçları, nitelikleri, işlevleri ve faaliyet konuları genel olarak tüm toplumlarda benzerlik göstermiştir. Mesleğin ve meslek mensuplarının korunması, güçlendirilmesi ve kontrol altında bulundurulması biçiminde ifade edilebilecek bu genel benzerlik yanında, örgütlenmede benimsenen yaklaşım, örgütlenme modeli, yönetim ve finansman usulleri, üyelik esasları, devletle ilişkiler, kamusal görev ve ayrıcalıkları gibi yönlerden bazı farklı uygulamalar da söz konusudur.

Meslek örgütlerinin yapısı, buldukları ülkenin ekonomik, hukuki, siyasal, sosyal ve kültürel koşullar tarafından belirlenen örgütlenme kültürü ile devletin örgütlenme biçiminden bağımsız düşünülemez. Devletin yapısı ve sözü edilen koşulların belirlediği örgütlenme kültürü, devlet aygıtının yapısını, işlevlerini ve niteliğini belirlediği gibi, o toplumdaki mesleki örgütlenme modellerinin de belirleyicisi olmaktadır. Diğer deyişle, bir ülkedeki mesleki örgütlenme modeli o toplumdaki devlet ve toplum yapısından bağımsız olmamakta, tarihsel süreç içerisinde şekillenen toplum yapısı aynı şekilde devleti ve her alandaki örgütlenmeyi olduğu kadar, mesleki örgütlenmeyi de etkilemekte ve şekillendirmektedir.

Örgütlenme modeli bakımından ele alındığında, mesleki örgütlenmenin devletle ve sivil toplumla olan ilişkisinin ve üstlenilen işlevlerin ortaya çıkardığı iki temel model öne çıkmaktadır. Birincisi yasayla veya diğer hukuki düzenlemelerle devlet aygıtı içine alınarak kamusal görev, yetki ve sorumluluklarla donatılmış mesleki örgütlenmedir. "Dernek" adıyla kurulmuş olsa da bazı oluşumlar, oda, birlik, federasyon ve konfederasyonlar bu grup içinde yer alır. İş yapabilmek için meslek mensuplarına bu örgütlere üye olma zorunluluğu getirilmiştir.

İkincisi ise üyeliğin isteğe bağlı olduğu, kuruluş amaçlarının ve faaliyet alanlarının kurucular/üyeler tarafından belirlendiği, devletle organik bir ilişkinin söz konusu olmadığı, aynı mesleği icra edenlerin gönüllülük esasına dayalı olarak oluşturdukları meslek örgütleridir. Elbette ilgili yasa ve yönetmelikler çerçevesinde kurulan bu örgütler, sivil toplumun bir parçasını oluştururlar.

2.3. Türkiye'de Mesleki Örgütlenme

Türkiye'de mesleki örgütlenme, tarihsel sürece bağlı olarak ahi birliklerinden loncalara ve loncalardan oda/birlik ve yanı sıra cemiyet/dernek şekillerinde süregelmiştir. Bu oluşumları günümüzde genel olarak "sivil toplum kuruluşu" niteliği taşıyan dernek, federasyon ve konfederasyonlar ile "kamu kurumu niteliği taşıyan" dernekler, odalar/birlikler olarak değerlendirmek mümkündür.

Dernekler, aynı meslekten kişilerin belli bir amaç için gönüllü olarak bir araya gelmesiyle kurulmuş bağımsız örgütlerdir. Odalar/birlikler ise belli yönlerden kamu hukuku hükümlerine tabi, üyeliğin zorunlu olduğu ve yasayla kurulan, her anlamda devletin denetim ağı içinde yer alan meslek kuruluşlarıdır.

Türkiye'deki meslek örgütlenmelerinin geçmişi Anadolu Selçuklu dönemindeki Ahi birliklerine kadar dayandırılmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki loncalar da bu oluşumun devamı niteliğindedir. Her iki tarihsel dönemdeki mesleki örgütlenme de, bir yanıyla Anadolu'daki sivil toplum geleneğinin bir parçası olarak değerlendirilmekle birlikte, gerek Selçuklular gerekse XVIII. yüzyıldan önce Osmanlı İmparatorluğu'ndaki kuruluşların (ahi teşkilatı, loncalar, esnaf ve sanatkâr birlikleri) merkezi otoriteden ekonomik, kültürel ve idari anlamda bağımsız bir hareket alanının, Batı'da görüldüğü şekliyle mülkiyet haklarına sahip bir niteliğinin bulunmadığı da açıktır.

Geleneksel toplum yapısında zaman içinde baş gösteren sosyal, ekonomik ve siyasal dönüşümler, var olan kurum ve kuruluşları da etkileyerek farklı örgütlenme ihtiyaçları yaratmıştır. Osmanlı'da cemiyet (dernek) adıyla ortaya çıkan örgütlenme çalışmalarının başlangıcı da böyle bir tarihsel kırılma noktasına denk gelmiştir.

Osmanlı'daki ilk cemiyet (dernek) örneği XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde görülse de (Beşiktaş Cemiyet-i İlmîyesi-1815), Tanzimat (1839) sonrasında ivme kazanmıştır. Ancak asıl dernekleşme çalışmaları II. Meşrutiyet'in ilanını (1908) izleyen dönemde bir "hak ve özgürlük" temeline oturmuştur. Bu dönemde işçi dayanışma cemiyetlerinden çeşitli spor kulüplerine kadar, hayatın pek çok alanını kuşatan dernekler kurulmuştur.

Örgütlenme özgürlüğü, çıkartılan ilk Cemiyetler Kanunu (1909) ile yasal güvenceye kavuştuktan sonra esnaf ve çeşitli meslek mensupları çeşitli cemiyetler halinde bir araya gelmişlerdir. 1910 sonrası kurulan esnaf cemiyetleri ve Osmanlı Sanatkâran Cemiyeti, iktisadi-mesleki dernekler arasında yer almıştır. Ticaret ve Ziraat ve Sanayi Cemiyet-i Millîyesi, Çiftçiler Derneği, Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye ve Cemiyet-i Müteşebbise gibi örgütler de mesleki yönleri ağır basan kuruluşlardır.

Osmanlı'da mesleki, siyasi, sosyal ve iktisadi nitelik taşıyan cemiyetlerin, Batı'daki pek çok örneği gibi XIX. yüzyılın hemen başında ortaya çıktığı halde, süreklilik sağlayıp sivil toplumun oluşumuna eş zamanlı olarak öncülük edememesi izaha muhtaç bir durum yaratmaktadır.

Batı'da sivil topluma öncülük eden örgüt ve kuruluşlar, sosyoekonomik gelişmeye paralel olarak toplumun iç dinamikleri tarafından oluşturulmuştur.

Osmanlı-Türk toplumu ise tarihsel nedenlerle sanayileşmeyle geç tanışmış ve bu süreci Batılı ülkelere göre geç tamamlamıştır. Genel olarak "Batılılaşma" kavramıyla karşılanan dönüşüm sürecine devlet öncülük etmiş bu durum sosyal politikalara da yansımıştır.

Batıda sivil toplum ve bu kesimi oluşturan örgütler devletin iradesi dışında şekillenip onun güdümüne, doğrudan veya dolaylı müdahalelerine kapalı bir özellik gösterirken, Türkiye'de bunun aksine, devletin bu yöndeki çabası etkili olmuştur. Böylece de her şeyi devletten bekleyen bir anlayış yerleşmiştir.

Toplumun kendi iç dinamikleri ve koşulları gereği örgütlenme ihtiyacı hissetmemesi, örgütlenme konusundaki zayıf iradesi ve devlete bakış açısı da bunda etkili olmuştur. Sonuçta, Osmanlı'da Batı'dakine benzer örgütler kurulsa bile bu anlayış, devlet kurumları karşısındaki konum, amaç ve faaliyetler bakımından Batılı anlamda bir sivil toplum oluşturamamıştır. Benzer durum cumhuriyet döneminde de sürmüş, örgüt kültürü demokratik unsurlarla dönüştürülemediği ve demokratik bir örgütlenme geleneği oluşturulamamıştır. 1923'de Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsız bir modern ulus-devlet olarak ortaya çıkışıyla başlayan dönemde Osmanlı'dan devralınan yapı varlığını korumuştur.

1924 Anayasası da, tıpkı 1908 Anayasası'nda olduğu gibi, çeşitli alanlardaki örgütlenmeleri hak ve özgürlük çerçevesinde değerlendirmiş, 1909 tarihli Cemiyetler Kanunu geçerliliğini sürdürmüştür. Ancak, nüfusunun neredeyse yüzde 90'ının kırsal alanda yaşadığı, tarıma dayalı geleneksel değerlere dayalı toplumda tek partinin merkezi otoriter anlayışıyla biçimlenmiş olan devlet, sivil toplumu kendi ideolojik aygıtı içinde modernleşmeyi pekiştiren bir araç olarak gördüğünden, buna uygun bulunduğu örgütlenmeleri desteklemiş, diğerlerinin gelişimine set çekmiştir. Bu tutum, büyük ölçüde cumhuriyetin sonraki dönemlerinde de geçerli olmuştur.

Osmanlı'dan devralınıp yeniden yapılandırılan mesleki örgütlenmelerin en önemlisi, 1925 yılında kabul edilen 655 sayılı yasayla kurulan Ticaret ve Sanayi Odaları'dır. Yasa, "tüzel kişilik" tanıdığı ticaret ve sanayi odalarının işlev ve görevlerini tanımlamış, belirlenen tanıma uygun tüccar ve sanayicilere buldukları yerdeki ticaret ve sanayi odalarına üye olma zorunluluğu getirip odaların gelir kaynaklarını da düzenlemiştir. Böylece esnaf cemiyetlerine ait işleri yapmakla da görevlendirilen odalar, aynen Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi, Ticaret Vekâleti'nin (Ticaret Bakanlığı) denetimine bağlanmıştır.

Düzenlemeler, ticaret ve sanayi odalarının gelişimine büyük katkı sağlasa da, kısa süre sonra "kamu kurumu" kimliğinin hükümetin odalar üzerindeki siyasi nüfuzunu artıracacağı, bunun da bağımsızlığa zarar vereceği yönünde eleştiriler gecikmemiş, hükümetin odalara dünyadaki uygulamalara benzer şekilde özerklik tanınması yönünde talepler dile getirilmiştir.

655 sayılı Kanun, 1943 yılında çıkartılan 4355 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları ve Ticaret Borsaları Kanunu'yla yürürlükten kaldırılmış ve ticaret ve sanayi odaları yeniden düzenlenmiştir. Ancak, İkinci Dünya Savaşı koşullarında çıkartılan ikinci yasa, merkezi yönetime belli konularda verdiği görev ve yetkilerle odalar ile devlet arasında bir vesayet ilişkisi kuran ilk yasaya göre, devletin odalar üzerindeki denetim yetkisini daha da genişletmiştir.

Yeni yasa Ticaret Vekâleti'ne, odaları kurmaktan faaliyet alanlarını belirlemeye, değiştirmeye, seçilmiş organlarını feshetmeye ve odaları lağvetmeye kadar geniş yetkiler tanımıştır. Yönetim kurulu başkanlarını seçilmiş yönetim kurulu üyeleri arasından belirleme ve teşkilatta idari amir konumundaki genel sekreteri atama yetkisi de bakanlığa verilmiştir. Yasaya göre, bakanlık ayrıca gerekli gördüğü yerlerde mesleki amaçlı ve tüzel kişiliğe sahip ticaret ve sanayi odaları, esnaf odaları ve ticaret borsaları kurabilecektir. Bu durum, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar geçerliliğini korumuştur.

2.4. Çok Partili Dönem ve Meslek Örgütleri

Mesleki örgütlenmenin tarihi açısından 1950 yılı bir dönüm noktası olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından oluşan iki kutuplu yeni dünya düzeninde Türkiye Batı'nın galip devletleri yanında yer almış, çeyrek yüzyılı aşan tek parti iktidarı demokrasiye geçişle sona ermiştir. Yeni kurulan Demokrat Parti (DP), 1946 yılında yapılan genel seçimlerde sınırlı sayıda milletvekili çıkartarak parlamentoya girmiş, bir sonraki seçimlerde ise (1950) ezici bir çoğunlukla iktidar olmuştur.

Devletçilik yerine liberal ekonomik politikaların uygulanmaya başladığı bu dönemde, ticaret ve sanayi kesiminin odaların daha özerk hale getirilmesi talepleri de dikkate alınarak, mevcut yasa yenisiyle (5590 sayılı Kanun) yer değiştirmiştir. Böylece odalar, nispeten daha özerk bir yapıya kavuşmuştur. Yasanın

yürürlüğe girmesiyle birlikte birçok mesleğin yerel düzeyde faaliyet gösteren meslek kuruluşlarını içine alan ve ülke düzeyinde faaliyet gösteren merkezi örgütlenmeler (birlik, üst kuruluş) bundan sonra ortaya çıkmıştır.

Çok partili siyasal yaşama geçiş, mesleki örgütlenmeler alanını genişletmiş olmakla birlikte, başlangıçtan beri yaşanan sorun net bir şekilde çözüme kavuşturulamamıştır. Çıkarılan yasa ve yönetmeliklerle getirilen tanımlarla, mesleki örgütlenmelerin "kamu kurumu" ve/veya "kamu kurumu niteliğinde" kuruluşlar olarak kabulü, mevcut veya kurulacak örgütler üzerinde devletin denetleyici rolünü ortadan kaldırmamıştır.

Bu durum, sonraki yıllarda, hem 1961 hem de 1982 Anayasası'nda da devam etmiştir.

1961-1982 arası dönemde çıkarılan yasalarla üç yeni alanda örgütlenme gerçekleşmiştir. Bunlardan ilki, Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu'dur (TESK).

Cumhuriyet döneminde ticaret ve sanayi odalarının gözetiminde olan esnaf cemiyetleri, değişik tarihlerde çıkarılan yasalarla, ticaret ve sanayi odalarından bağımsız hale getirilmiştir. Ancak umulan yarar sağlanamamıştır. Nihayetinde faaliyetlerini bir düzen ve disiplin altına almak, çalışma imkânlarını artırmak ve gelişmelerini sağlamak amacıyla, esnaf ve küçük sanatkârları örgütlendirmek, murakabelerini temin etmek üzere sırasıyla dernek, birlik, federasyon ve konfederasyon şeklinde, Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu (TESK) adıyla kademeli olarak örgütlendirilmişlerdir (1964). Diğer iki meslek örgütü ise, Türkiye Noterler Birliği (1972) ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'dir (TÜRSAB-1972).

3. İŞ DÜNYASINDA ÖRGÜTLENME VE TÜSİAD ÖRNEĞİ

3. İŞ DÜNYASINDA ÖRGÜTLENME VE TÜSİAD ÖRNEĞİ

3.1. Sivil Örgütlenme Girişimleri

İkinci Dünya Savaşı yıllarına kadar dış dünyaya kapalı, kendi kendine yeten bir iktisadi politika izleyen Türkiye, savaşın hemen ertesinde çok partili demokrasiye geçerek Batı dünyasıyla bütünleşmek üzere ilk adımları attı. Marshall Yardımı kapsamına alınan Türkiye, NATO ve OECD'ye üye oldu. Sağlanan dış kredilerle gerçekleştirilen altyapı yatırımları, ekonomiye belli ölçüde bir canlılık kazandırdı. Ancak, özel sektör ile kamuya dayalı karma ekonomik kalkınma modelinin sağlıklı işlemesi sağlanamadı. Aksine, "kapalı ve kamu güdümlü ekonomik sistem" 1960 sonrasında da korundu. Kaynakların dağıtılmasında serbest rekabet yerine, bu dönemde kurulan Devlet Planlama Teşkilatı kilit rol üstlendi. Dahası, izlenen ekonomik ve sosyal politikalarla birlikte Türk iş dünyası üvey evlat muamelesi görür hale geldi. İşadamlı olmanın küçük görülmeyle hak eden bir durum olduğuna dair bir algı yaratıldı.

Soğuk Savaş döneminin 1950-1970 yılları arasını kapsayan bu dönemde Batı dünyasının büyük bir kısmında benzer sosyal ve siyasal kutuplaşmalar hüküm sürüyordu. Ancak Batı iş dünyası kendini koruma, devletle ve kamuoyuyla iletişime geçip sorunlarına çözüm üretmekte güçlü araçlara sahipti. Dünyadaki gelişmeleri yakından izleyen Türk iş dünyası da Batı'daki meslektaşları gibi davranmak üzere harekete geçmekte gecikmedi.

1970'li yıllara kadar Türkiye'de iş dünyası kuruluşlarının en büyüğü, zorunlu üyeliğe dayalı olarak faaliyet gösteren Ticaret ve Sanayi Odaları ile Ticaret Borsaları Birliği'nin çatı örgütü Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ydi (TOBB).

Çatı örgüt olarak TOBB'da, sanayicilerden çok Anadolu'daki ticaret erbabının ağırlığı söz konusuydu. Diğer deyişle devlet denetimindeki TOBB, sanayici ve işadamlarını temsilden uzak, onların sorunlarına karşı kayıtsızdı. Bu durum, diğerlerine göre nispeten sanayileşmiş illerde bulunan bazı işadamlarını harekete geçirdi. Eskişehir Sanayi Odası Başkanı Mümtaz Zeytinoğlu'nun öncülük ettiği bir grup işadamlı, bazı sanayi odaları başkanlarıyla birlikte, herhangi bir yasal statü arayışına girmeden, Sanayi Odaları Birliği'ni oluşturdu ve sanayicilerin sorunlarını ve görüşlerini kamuoyuna aktarma çabası içine girdi. Ancak yasal mevzuatın yetersizliği nedeniyle bu girişim sonuçsuz kaldı.

Bundan başka, önceki yıllarda kurulmuş olan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK-1962) ile Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası (MESS-1959), büyük sanayicilerin sorunlarına yakın ilgi gösteriyordu. İstanbullu işadamlarının öncülüğü ile kurulan İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV-1965), Türk Sevk ve İdare Derneği (1961), Türk Ekonomik Hukuk Araştırmaları Vakfı (1969) ve İktisadi Araştırmalar Vakfı (İAV-1962), özel sektörü ilgilendiren araştırmalar yapıyor, toplantılar düzenliyordu.

3.2. Konferans Heyeti

1950-1970 dönemi içinde, TOBB dışında varlık gösteren iş dünyası kuruluşlarının her biri kendi alanlarının dar sınırları içinde üstlendiği işlevi yerine getiriyordu. Dünya ekonomik sistemi küreselleşirken, onun bir parçası olmayı hedefleyen Türkiye, genel gidişin tersine bir çizgide duruyordu.

Serbest piyasa ekonomisinin güçlendirilmesini savunan ve iş dünyasının sorunlarının çözümü için çaba gösterilmesini isteyen işadamlarının görüşleri ne mevcut meslek örgütlerinde ne de parlamentoda yeterince yankı buluyordu. Bu doğrultuda etkin bir araç yaratma çabası içindeki başka bir grup işadamlarının arayışı da Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti adıyla sürüyordu.

İstanbul'da Dr. Nejat Eczacıbaşı ile Feyyaz Berker'in öncülük ettiği bu grup, sadece iş adamlarını değil, toplumun değişik kesimlerinden kişilerle de düzenlediği çeşitli toplantılarda buluşuyor, ülkenin ve iş adamlarının değişik sorunlarını tartışıp görüş oluştuyordu. Amaçları, diğer ülkelerdeki benzerleri gibi, sanayici ve işadamlarını, gönüllü katılıma dayalı, ülke ve toplum yararına dönük çalışmalar da yapan bir kuruluşta bir araya getirmektir.

Yurtdışında iş bağlantıları olan iki işadamı olarak Dr. Nejat Eczacıbaşı ve Feyyaz Berker, ABD'deki, kuruluşların yanı sıra kişilerin de üye olabildiği The Conference Board adlı derneğin üyesiydi. Zaman zaman derneğin ABD'deki toplantılarına katılıyor, düzenli olarak da yayınlarından yararlanıyorlardı.

ABD'nin Los Angeles şehrinde, The Industrial Conference Board adıyla kurulan (1916) örgüt, daha sonra sadece "The Conference Board" adını almıştı. İşçi-işveren arasında güven sorununun zirveye tırmandığı o dönemde, büyük sanayi kuruluşlarına sahip önde gelen işadamları, "işveren sendikaları" dışındaki bir yapıda örgütlenmeye karar vermişti. Kuracakları örgüt kâr amacı gütmeyecek, işverenin ve sermayenin propaganda aracı olmayacak, toplumun ve ülkenin ortak sorunlarına çözüm aramaya dönük çalışmalar yapacaktı. Öyle de oldu. Dernek, kısa süre içinde saygınlık ve güç kazandı. The Conference Board gücünü tarafsız, kamuoyunun her kesiminin yararını gözetken çalışmalarından alıyordu. İşçi güvenliğine, sağlığına ve eğitimine önem verdiği için işçiler de derneği desteklemeye başladı.

Dr. Nejat Eczacıbaşı ve Feyyaz Berker'in öncülüğündeki grup, inceledikleri ABD, Alman, Fransız, İngiliz ve Japon iş dünyası kuruluşlarının⁴ deneyimlerinden de yararlanmakla birlikte, içlerinden en çok ABD'li iş dünyası örgütü The Conference Board'dan etkilendi.

Çalışmalarını Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti adıyla sürdüren grup, Türkiye'deki büyük işadamlarının kendi sorunları dışında sosyal ve ekonomik konulara ilgilerini çekerek, onların dünyadaki ve ülkedeki gelişmeleri izlemelerine imkân yaratacak bir örgüt kurmayı amaçlıyordu. Önemli olan öncelikle Türkiye'de kurulacak derneğin toplantılarına yabancı konuşmacıların katılmasını sağlamak, onların ağızından üyelere dünyada olan biten hakkında güncel bilgiler aktarabilmektir. Büyük ölçüde ABD'deki "The Conference Board" modelini örnek alınarak dernekleşme aşamasına geldiğinde, ABD'deki Ford Vakfı'nın Türkiye'de kurulacak bu tür bir derneğe yardımcı olabileceği öğrenildi. Bu yardım da elde edildikten sonra Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti 1961 yılında İstanbul'da dernek statüsü ile kuruldu.

"Ekonomik ve bilimsel araştırmalar yapmak, konferanslar ve seminerler düzenlemek, bu konularla ilgili yayınlar yaparak ekonomik ve sosyal sorunların açıkça ve serbest olarak tartışılabilmesi için bir forum yaratmak" amacını taşıyan derneğin kurucuları Dr. Nejat Eczacıbaşı, Behçet Osmanağaoğlu, Şeci Edin, Feyyaz Berker, Nuri Eren, Nezih Neyzi, Prof. Vakur Versan ve Robert W. Kerwin'di. Kuruluşunun ardından İstanbul'un önde gelen sanayicileri ve bazı öğretim üyeleri derneğe üye oldu.

Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, düzenlediği konferanslar, konferanslarda ele alınan konular ve yayınları ile kısa sürede yurtiçinde ve dışında tanındı. Konulara yansız yaklaşımı nedeniyle hükümet, bürokrasi, her kanattaki partiler ve işçi örgütleri de derneğin çalışmalarına ilgi gösterir, toplantılarına katılır oldu.

4 The Conference Board dışındaki bu kuruluşların adları sırasıyla şöyledir: Fransa Girişimciler Hareketi (Mouvement des Entreprises de France-MEDEF), Japon Ekonomi Kuruluşları Federasyonu (Japon Federation of Economic Organization-KEIDANREN), Britanya Sanayi Konfederasyonu (Confederation of British Industry -CBI), Alman Sanayi Federasyonu (Bundesverband der Deutschen Industries-BDI)

Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti 1980'lere kadar⁵, yerli ve yabancı katılımcının desteğiyle düzenlediği çok sayıda toplantının yanı sıra hem bu toplantılarda işlenen konular üzerine hem de farklı konularda raporlar yayımladı.

3.3. Yeni Örgüt İhtiyacı ve TÜSİAD

Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti'nin çalışmalarını yürüttüğü 1961-1971 arası dönemde dünyada, özellikle de Avrupa'da piyasa ekonomisi karşıtı, sol hareketler yükselmekteydi. Bunun Türkiye'ye yansımaları olarak da ekonomide devletçi uygulamalar hâkimiyetini artırmış, birçok sektörde devletleştirmeden söz edilmekteydi. Eş zamanlı olarak hem Batı dünyasında hem de Türkiye'de, 1961 Anayasası'nın örgütlenme özgürlüğünü kolaylaştırmasıyla ortaya çıkan sol eğilimli siyasi parti ve örgütlerin iş dünyasını hedef alan propaganda faaliyetleri toplumda geniş yankılar yaratıyordu.

1960'li yılların sonuna gelindiğinde ülkede sol muhalefet parlamento dışına taşmış, toplum alabildiğine politikleşerek kutuplaşmış, öğrenci ve işçi çatışmaları demokratik mekanizmaların işleyişini felce uğratmıştı.

Ekonomi yönetimi kötü durumdaydı. Döviz kıtlığı nedeniyle zorunlu ihtiyaç maddeleri bulunamıyordu. Çift fiyat uygulaması yaygınlaşmıştı. Bunu önlemek için fiyat kontrolü sistemi sıkılaştırılmıştı.

Serbest piyasa ekonomisi bir yana, özel sektörün durumu bile tartışma konusu olmuştu. Özel sektör "hür teşebbüs" şemsiyesi altında varlığını sürdürmeye çalışsa da büyük sermayeye karşı olanların sesi daha güçlü çıkıyordu. Medya, politikacılar ve bürokrasi özel sektör temsilcilerinin sorunlarına ilgi göstermek bir yana sanayici ve işadamı olmanın küçük görüldüğü, hatta aşağılandığı bir anlayış pompalanıyordu.

Var olan iş dünyası dernekleri ve çatı örgüt olarak TOBB, bu duruma tepki göstermek yerine öteden beri sessiz kaldığından ekonominin en dinamik gücünü oluşturan özel sektör, kendini savunamaz hale gelmişti. İş dünyasını kaygılandıran mevcut koşullarda, dünya ve Türk ekonomisinin genelini ilgilendiren konularda, akademik niteliği ağır basan çalışmalara odaklanan Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti'nden daha farklı bir oluşuma gitme ihtiyacı, yakıcı bir şekilde kendini hissettiriyordu.

İşadamı Asım Kocabıyık, sonraki yıllarda verdiği bir mülakatta o günleri şu sözlerle anlatıyordu: "Sanayi Odaları'nın sesi çıkmıyordu. Odalar Birliği'nin (TOBB) başkanını daima iktidar tayin ederdi. Odalar Birliği de iktidar ne istiyorsa o şekilde beyanatta bulunurdu. Bu, özel sektörü çok rahatsız ediyordu, istiyorduk ki, İstanbul'da başlayan sanayiye halk öğreysin, milletvekilleri öğreysin."

Rahatsızlık duyanlar sadece İstanbul ve çevresindeki işadamları değildi. Egeli sanayiciler ile başta Adana olmak üzere diğer illerde de iş yapan başka işadamları da vardı.

Yeni bir oluşum ihtiyacı tartışma götürmezdi ancak asıl sorun bunun biçimiydi. Umulan güce kavuşamayan Sanayi Odaları Birliği girişimi herkesin hatırındaydı. Çünkü hem yasalar hem de TOBB'un örtülü muhalefeti söz konusuydu. Ancak artık bıçak kemiğe dayanmıştı. Aynı kaynak, Asım Kocabıyık, daha sonra yaşanan süreci şu sözlerle özetliyordu: "5590 sayılı kanunu değiştirmek lazımdı ama bu zordu, parlamento meselesiydi. Onun yerine özel bir Sanayi Odalar Birliği kurmaya teşebbüs ettik. Kanunda yeri yoktu ama bunda muvaffak olduk. Bundan sonra TÜSİAD teşebbüsü başladı ve bir iki sene sürdü."

5 Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, TÜSİAD'ın kuruluşundan sonra da kendi kuruluş amaçlarına uygun çalışmalarını, dernek faaliyetlerinin yasaklandığı 12 Eylül 1980 tarihine kadar sürdürdü. Dernek, 12 Eylül dönemi geçtikten sonra yeniden açılmadı. 1994 yılında ise TESEV adıyla faaliyete geçti.

Yeni bir işadamları örgütlenmesinin kuruluş çalışmalarında Dr. Nejat Eczacıbaşı ile Vehbi Koç'un adı öne çıkmıştı. Sabancı Holding'in Fındıklı'daki binasında başlatılan kuruluş çalışmaları Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) adıyla yürütülüyordu.

Konferans Heyeti'nin deneyimlerinden de yararlanan kurucular, bu kez Konferans Heyeti'nden farklı olarak sadece işadamlarının üyeliğini temel alacak, ihtiyaç duyduğu kadroları profesyonel olarak çalıştıracaktı. Ayrıca kuruluşa katılacak üyelerin katkıları, faaliyetlerinin sürdürülmesinde yetersiz kalırsa, açığı kendi imkânlarıyla karşılayacaklardı.

Derneğin amacı, tüzüğü ve diğer ayrıntılar üzerindeki çalışmalar iki yıl içinde tamamlandı. Derneğin ilk Yönetim Kurulu Başkanı Feyyaz Berker, o günleri şöyle anlatacağı: "Aramızda çok konuşmalar, toplantılar oldu. TÜSİAD'a bir sivil toplum örgütü olarak bakılıyor ve temelinde demokrasiye dönük, ekonomiye dönük faaliyetleri geliştirmek yatıyordu. Siyasi bir tavrımız yoktu, şu parti, bu parti bizim için önemli değildi. Çok uzun süre tüzük hazırlandı. Her virgölünü, her cümlesini tartışarak, uzun bir çalışmadan geçtik."

İki yıllık yoğun çalışma 1971 yılında sonuçlandı ve çalışmalara aktif olarak katılmış 12 işadamı, imzaladıkları bir "Kurucular Protokolü"yle TÜSİAD'ın kurulduğunu ilan etti.⁶

Protokol, TÜSİAD'ın varlık gerekçesini şu sözlerle açıklıyordu:

Anayasamızın öngördüğü karma ekonomi prensiplerine ve Atatürk ilkelerine uygun olarak, sanayi ve hizmet alanlarında çalışan meslek, bilim ve işadamlarının bilgi, tecrübe ve faaliyetlerini ahenkleştirerek değerlendirmek suretiyle, Türkiye'nin demokratik ve planlı yollarla kalkınmasına ve batı uygarlık seviyesine çıkarılmasına yardımcı olmak amacıyla kurulan Türk Sanayicileri ve İşadamları Birliği'nin devamlılığını sağlamak ve görevlerini yürütmek üzere lüzumlu mali yardımları, mutabık kalınacak esaslar dahilinde, müştereken yapacağımızı taahhüt ederiz.

Kurucular, Kurucular Protokolü'nün dışında, TÜSİAD'ı kurma amaçlarını da "Niçin Bir Dernek Kuruyoruz" başlığı altında duyuruyordu:

Ferdin ve toplumun refahını gerçekleştirmeyi gaye bilen biz Türk İşadamları ve Sanayicileri, "Demokrasi içinde Hür Teşebbüs Düzeni"ni yaşatmak ve güçlendirmek amacıyla, "Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği" adı altında bir araya gelmiş bulunuyoruz.

Ülkemizde, hak ve hürriyetler, son zamanlarda ölçsüz kullanılmakta ve bu ortam içinde iç barışı bozma heveslilerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Biz, Hür Teşebbüs taraflıları, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın, demokratik yollarla gerçekleşeceğine inanmakta, yurdumuzda fikir ve hareket anarşisi yaratmak isteyenlerin karşısında bulunmaktayız.

Milleti birbirinden ayırt edici ve halkın bütünlüğünü bölücü tutumları, her şekliyle tehlikeli bulmakta ve saadet içinde yaşayan bir Türkiye yaratmak ve bugünkü Devlet nizamının devamlılığını sağlamak için, tesirli olacak bütün teşebbüsleri destekleme kararındayız.

6 TÜSİAD'ın 2 Nisan 1971 tarihli Kurucular Protokolü'nde şu isimler yer alıyor: Vehbi Koç, Koç Holding A.Ş.; Selçuk Yaşar, Yaşar Holding A.Ş.; Feyyaz Berker, Tekfen A.Ş.; Hikmet Erenyol, Elektrometal San. A.Ş.; Dr. Nejat F. Eczacıbaşı, Eczacıbaşı Holding A.Ş.; Raşit Özsaruhan, Metaş A.Ş.; Melih Özakat, Otomobilcilik A.Ş.; Osman Boyner, Altınyıldız Mensucat A.Ş.; Sakıp Sabancı, Sabancı Holding A.Ş.; Ahmet Sapmaz, Güney Sanayi A.Ş.; İbrahim Bodur, Çanakkale Seramik A.Ş.; Muzaffer Gazioğlu, Elyaflı Çimento San. A.Ş.

Sermaye, emek ve teşebbüsü, birbirlerini tamamlayan ana unsurlar olarak benimsemekte ve karma ekonomi nizamının ahenkli bir şekilde yürütülmesi imkânını, ticari ahlak ve sosyal adalet ilkelerine uymakta görmekteyiz.

Kalkınma hamlemizi hızlandırmak gayesiyle, yeni iş sahaları açmayı, istihdam imkânları yaratmayı, sermayeye kâr sağlamayı, kârlarımızdan Devlete vergi ve hissedarlarımıza temettü ödemeyi, çalışanlara, emeklerinin karşılığını vermeyi ve hayat seviyelerini yükseltmeyi, Türk toplumuna, mümkün olduğu nispette ucuz fiyat ve yüksek kalitede mamul ve hizmet sunmayı görev saymaktayız.

Planlı kalkınma ilkelerine göre desteklenen Hür Teşebbüsün, iktisadi hayatın dayanağı ve demokratik rejimin teminatı olduğuna inanmaktayız.

İstikbalimizin ümidi olan gençlerimizi, Devletin temel nizamını yıkmaya yönelik zararlı cereyanlar ortasında görmekten ve evlatlarımızın tek taraflı telkinler altında yetiştirilmelerinden, derin bir üzüntü duymaktayız. Bunun için, üniversiteler ile kuruluşlarımız arasında araştırma, danışma ve yayın faaliyetlerinde, derhal sağlam ilişkiler kurulması lüzumuna inanmaktayız.

Kurulmuş tesislerimiz ve çalışma güçlerine ve yeteneklerine güvenilir, yetişmiş yöneticilerimizle, Türk ulusunun yaşama seviyesini yükseltmek için gerekli bütün çabaları göstermeye amadeyiz.

Hedefimiz, insan hak ve hürriyetlerini yok eden aşırı sol ve dikta rejimleriyle, teokratik düzenden uzak kalarak, Atatürk'ün çizdiği yoldan ilerlemek ve Türkiye'yi çağımızın batı uygarlık seviyesine çıkarmaktır.

Bizler, amacımızı belirleyen işbu Temel İlkeler Bildirisini imzalayarak, bu ilkeleri uygulayacağımızı ve savunacağımızı, Türk kamuoyuna ilan ve taahhüt ediyoruz."

Kuruluşunu duyurduğu andan itibaren dikkatleri üzerine çeken TÜSİAD, muhalif unsurların "Zenginler Kulübü", "İstanbul Dukalığı" gibi eleştiri oklarına hedef olmakta da gecikmedi.

Herhangi bir ayırım gözetmeksizin, işadamlarının, vergi kaçırın, karaborsacı, işçisini ezen, ülkesini soyan, parasını yurtdışına kaçırın insanlar olarak tanıtıldığı o yılların Türkiye'sinde TÜSİAD, ilk kez basın karşısına çıktı. 10 yıl boyunca TÜSİAD'ın Yönetim Kurulu Başkanlığını yürütecek olan Feyyaz Berker, 23 Ağustos 1971 tarihinde Milliyet gazetesi Başyazarı Abdi İpekçi'nin sorularına muhatap oldu.

Abdi İpekçi, sosyal demokrat olarak tanınan, muhataplarını ezmeden, okur zihninde yer tutan her türden soruya cevap aramaktan kaçınmayan, bu özelliğiyle itibar kazanmış bir gazeteciydi. Mülakatın ilk kısmı, doğal olarak, TÜSİAD'ın kuruluş sürecini, Türkiye'deki diğer işadamları örgütlerinden farkını anlamaya yönelik soru ve cevaplardan oluşuyordu.

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Feyyaz Berker, Japon, Alman, İsveç ve İngiliz sanayici ve işadamları örgütlerinin tüzüklerini incelediklerini, Yunan ve Belçika federasyonlarının başkanlarıyla bizzat görüşüp onların geçmiş deneyimlerini öğrendiklerini belirtip Batılı iş dünyası örgütleri ile TÜSİAD arasındaki benzerliği vurguladıktan sonra, TÜSİAD'ın Türkiye'deki diğer kuruluşlardan farkını şu sözlerle anlatıyordu:

Yabancı ülkelerde bu gibi kuruluşlar, bu memleketlerde uzun vadeli hedefleri planlayan, koordine eden yardımcı ve yapıcı kuruluşlar olmakla temayüz etmişlerdir. Ayrıca aktüel, sosyal ve ekonomik problemleri

ve bunların çarelerini meslek teşekkülleri ile işbirliği yaparak kamu oyuna, Parlamento ve hükümete duyurmaktadırlar. Odalar gibi meslek kuruluşlarına nazaran, derneğimiz gibi birliklerin, bünyelerinin daha süratli ve pratik çalışmalar yapmaya uygun olduğu görülmüştür.

Derneğimizin kurulması, başından beri Odalar ve Borsalar Birliği, Ticaret ve Sanayi Odaları ve İşveren Konfederasyonu başkanları tarafından da şahsen tasvip ve teşvik edilmiştir. Kendileri de birliğimizin asli üyeleri arasında bulunmaktadır.

Resmi meslek teşekküllerimizden başka, Türkiye'de sosyal, ekonomik ve kültürel sahalarda faaliyet gösteren başka kuruluşlar da mevcuttur. Mesela Türk Sevk ve İdare Derneği, Ekonomik ve Sosyal Konferans Heyeti, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Türk Ekonomik Hukuk Vakfı, Türk Eğitim Vakfı gibi. Özel sektöre ait ve kamu kuruluşları arasında ise Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Milli Prodüktivite Merkezi gibi araştırma yapan ve büyük faydalı çalışmaları olan kuruluşlar mevcuttur.

Derneğimiz, Türk milli sanayi sektörünün mühim bir kısmını bünyesinde toplamıştır. Derneğimiz, karma ekonomi dengesi içinde hür teşebbüsün ana stratejisini çizen yardımcı bir teşkilattir diyebiliriz.

O yılların önyargılarla malul basını "Hür teşebbüsün ana stratejisi" türünden kavramlara alışık değildi. Abdi İpekçi'nin "Ana stratejiniz nedir?" sorusu da şöyle bir karşılık buluyordu:

Derneğimiz ana stratejiyi çizdiği gibi, bu çalışmaların faydalı neticelerini parlamento, hükümete ve kamuoyuna duyuracaktır. Dolayısıyla yalnız bir strateji çizilmesi değildir, aynı zamanda aktüel mevzuları memleketin karar veren mercilerine götürmesi de birinci görevi olacaktır.

Mülakatın "TÜSİAD'ın amacını anlamak" isteyen devam sorularını da Feyyaz Berker, basının tamamında yer alan "işadamı" anlayışını tersyüz edecek sözlerle cevaplıyordu:

Dernek, amaçlarını gerçekleştirmek için karma ekonomi prensiplerine uygun olarak, hür teşebbüsün, milli ekonomi ve sosyal yapıdaki hayati önemini belirtecek ve yurt kalkınmasında üzerine düşecek görevi, milli çıkarlarımıza uygun olarak yapmasını teşvik edecektir. Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanı ülkemizin ekonomik gücü içinde hür dünyanın örneklerinden yararlanarak demokratik ve ilmi çözüm yolları ile gerçekleştirebileceğine inanarak, milli tasarrufların artırılmasını ve bu tasarrufların halka yaygın sermaye piyasasına yönelmesini teşvik edecektir. Öğretim ve eğitim sorunumuzun ön planda ele alınmasına inanarak bu alanlarda yardımcı çalışmalarda bulunacaktır. Kalkınmamızın dengeli ve sosyal güvenlik içinde olması gerektiğine emek, sermaye ve teşebbüsün birbirini tamamlayan ana unsurlar olduğuna inanarak, işçi-işveren işbirliğine, yurt kalkınmasında en verimli ve faydalı bir yönde gelişmesine yardımcı olacaktır. Yatırımları toplumun yararının gerektirdiği önceliklere, ihracatı teşvik edecek, döviz sağlayacak verimli alanlara yöneltecek ve kalkınma planlarına yardımcı olacak çalışmalarda bulunacaktır. Avrupa ekonomik Topluluğunun üyesi olan Türkiye'nin ticari ve sınai kuruluşlarının gerek bu toplulukta ve gerekse bu topluluk dışında rekabet gücünü temin edecek uyarıcı ve yol gösterici çalışmalarda bulunacaktır ve en nihayet Türk ekonomisinin güçlenmesi için sanayicilerimizin ve iş adamlarımızın görüşlerinin alınması, kıymetlendirilmesi ve resmi mercilerce kullanılmaları için hazır bulundurulmasına öncülük edecek ve sanayi bünyesinin reorganizasyonu konularında uyarıcı çalışmalarda bulunacaktır.

Çalışmalarımızı kısa ve uzun vadeli olarak iki yönde ilerletmek istiyoruz. Kısa vadeli çalışmalarımız kuruluşumuzun teşkilatlanması yönünde olmaktadır. Çalışma programımızda hedef aldığımız ve ilgili

kuruluşlarla yapacağımız mesainin ve işbirliğinin bir envanterinin çıkartılması ve üyelerimizin bilinçli bir şekilde bur kuruluşlar arasında ahenkli bir işbirliğinin sağlanmasını temin etmek şeklinde hülasa edebilirim. Uzun vadeli konulara gelince: Bugün Türkiye'nin en başta gelen davasının eğitim davası olduğuna inanıyoruz. Ekonomik konuda ise, ihracat ve yatırımları görüyoruz. Başta işçi ve işveren ilişkileri, ihracat, Ortak Pazar, turizm, nüfus planlaması, sermaye piyasası kurulması ve yabancı sermaye gibi kısa ve uzun vadeli... Bu konular içinde kısa vadeli olarak işçi-işveren ilişkilerini ele alacağız.

Söz, TÜSİAD hakkında kamuoyunda beliren soru işaretlerine geldiğinde, Abdi İpekçi, bunlardan en önemlisini şu şekilde soruya döküyordu: "Bazı şüphelere göre böyle bir örgütlenme, iş adamlarının kendi çıkarlarını savunmak üzere bir "baskı grubu" halinde örgütlenmeleri ile ilgilidir. Bir iddiaya göre de bu dernek, özel sektörün, iş adamlarının kendi çıkarlarına aykırı yayınlarda bulunan bir gazeteye, mesela ilanların kesilmesi yoluyla baskıda bulunacak. Bu şüphe ve görüşlere karşı görüşünüz nedir?"

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Feyyaz Berker, beklenenin aksine, savunmaya geçip "baskı grubu" kavramını kategorik olarak reddetmek yerine, farklı bir anlamla yeniden tanımlayarak sahipleniyordu:

Böyle bir baskı telakkisini kat'iyen kabul etmiyoruz. Sorunuzu iki şekilde cevaplandırmak istiyorum: Biri, basın olarak, diğeri de hükümet ve Parlamento şeklinde anladım. İlk önce basın konusundaki görüşümüzü açıklamak icabederse, her sektörde olduğu gibi, biz de hür teşebbüse yapılan haksız hücumlarla elbette mücadele etmeye kararlıyız. Ancak bu demek değildir ki kendi içimizde bizi küçük düşürücü hareketleri yapan şahıs veya müesseseleri de savunacağız. Hatırlarsanız amaç ve görüşlerimizi kamu oyuna açıklarken basınla ilgili görüşümüzü şu şekilde belirtmiştik: Basın özgürlüğüne ve yapıcı tenkitlere inancımız ve saygımız tamdır. Ancak, insan şeref ve haysiyetine tecavüz eden, haberleri maksatlı olarak değiştiren, yasalara karşı gelmeyi teşvik eden ve kendi Basın Ahlak Yasasına uymayan bir anlayış ve tutumun yanında olmayacağız, demiştik. Basın özgürlüğü diğeri özgürlükler kadar kutsaldır, bundan hiç şüphemiz yoktur. Fakat bir özgürlüğün diğeri ortadan kaldırmak için kalkan yapılmayacağı her Türk vatandaşının kafasında ve vicdanında yerleşmiştir. Özetlersek, derneğimiz bir reklam dağıtma bürosu değildir. Ancak kanaatimce bu ilkelere inanan ve basına reklam veren bütün özel ve kamu sektörü müesseselerin bu şuur ve bilinci kendileri en iyi şekilde kıymetlendirecek durumdadırlar. Ayrıca basının da bu sorumluluğu kendi içinde duyması ve yaşatması şarttır.

Hür teşebbüsün çıkarlarının toplum çıkarları yanında olması icabeder. Haksız kazançların ve çıkarların düzeltilmesini hepimiz tasvip ederiz. Bugün bütün dünyada her şeyi devletten beklemek devri geçmiştir. Her kuruluşun sorumluluk duygusu içinde yalnız kendisine düşen değil aynı zamanda devlete yardımcı olması kamuca beklenmektedir. Nitekim ekonomik kalkınmada en yüksek seviyeye ulaşmış olan memleketlerde dahi, hür teşebbüsten toplumun sosyal meselelerine eğilmesini de kamu beklemektedir. Şüphesiz başarı ancak hür teşebbüs ve kamu sektörünün tam bir işbirliği sayesinde temin edilebilir. Güç meselelerimizin çözümünde yalnız hükümetleri sorumlu görmek yanlıştır. Her türlü yanlış yatırımdan, aşırı kâr gayretinden, lüzumsuz sarfiyattan kaçınmamız ve içinde bulunduğumuz ekonomik durumun bütün çarelerini yalnız başkalarında değil biraz da kendimizde aramamız şarttır.

Eğer hür teşebbüsün memleket menfaatlerini önde tutan bir anlayışla yurdumuzun ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına daha yararlı olmak için bilimsel araştırmalara ve gerçekçi tecrübe ve bilgilere dayanan inançlarını ortaya koymasını ve bunları savunmasını bir baskı olarak nitelemek mümkünse, evet. Fakat biz bu anlayış içinde yapabildiğimiz müddetçe bu şekilde bir baskı grubu olmaya hak kazanabiliriz. Ancak bunun dışındaki kavranışlar bir menfaat davranışı olur. Gayet tabii de onun manası başkadır.

Feyyaz Berker, "TÜSİAD üyelerinin kişisel ya da firmaları adına menfaat elde etmeyi amaçladığı" yönündeki iddiaları bu sözlerle reddettikten sonra, bir başka cevabında, derneğin siyaset kurumu karşısındaki konumunu da "partiler dışı" sözcüğüyle vurguluyordu:

Kuruluşumuz politik davranışların dışında, partilerüstü değil, partiler dışı kalmaya azimlidir. Çünkü şuna inanmaktayız ki, bugüne kadar gelen problemlerimizin, memleket problemlerinin içinde maalesef politik çekişmelerin zararlı neticeleri de olmuştur. Dolayısıyla sanayici ve işadamları bu çekişmelerin dışında kalmasını başarabildikleri müddetçe hem memleketeye hem de kendilerine çok faydalı bir çalışma yapmış olacaktırlar.

İstanbul'dan 71, İzmir'den 18, Bursa ve Adana'dan ikişer, Ankara, Kayseri, Manisa ve Eskişehir'den birer olmak üzere toplam 98 sanayici ve işadamlarının üyeliğiyle ortaya çıkan kurulan TÜSİAD, üye sayısını artırarak büyüyüp genişlemek gibi bir amaç taşıymıyordu.

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Feyyaz Berker, sözü edilen mülakatında "Hiçbir zaman çok büyük bir teşkilat olmayacağız" diyordu. Nitekim 10 yıllık ilk döneminde üye sayısı 98'den 181'e çıkmıştı. Bunun bir nedeni, üyelik aidatlarının yüksek oluşuydu. TÜSİAD'ın kurulduğu sıradaki üyeleri, "temsil ettikleri şirketlerin yıllık kazanç ve vergilerini açıklamayı ve bu kazançlarının yüzde 1'ini derneğe vermeyi taahhüt etmişlerdi."

Bir diğer nedeni ise TÜSİAD'ın öncelikler sıralaması oluşturuyordu. Feyyaz Berker, "Bugünkü düşüncemiz, Türkiye'nin iki mühim konusunu, sosyal ve ekonomik konuları, iki ayrı şekilde ele almak" diyerek sürdürüyordu:

Ekonomik konularda bir uzman arkadaşımızı vazifelendirmek istiyoruz. Sosyal yönlerde diğer bir uzman arkadaş getirmek istiyoruz. Dolayısıyla bu çalışmalarımızın başında bir genel sekreterlik olacaktır ve lüzumlu alt kademeler, çalışmalarımızın ilerlemesiyle takviye edilecektir. Ancak şunu hemen belirteyim ki bu mali gücümüzle paralel olarak yürütülecektir ve hiçbir zaman çok büyük bir teşkilat kurmayı düşünmüyoruz. Yukarıda da belirttiğim gibi mevcut birçok kuruluşun çalışmalarını kıymetlendirecek ve bunları süratle faydalı neticelere götürecektir bir "beyin takımı" olmasını tasavvur ediyoruz. Ve bugün işadamlarına sür'atle karar veren ve verimli çalışmasını anlayışını getiren bir fikir, fakat ihtisasa dayanan çalışmaları yapacak bir teşkilat olacaktır. Hiçbir zaman büyük bir teşkilat düşünmedik. Fakat zamanla mali imkânlarımızın, çalışmalarımızın faydası nispetinde bu teşkilatı büyütebiliriz.

Türkiye'nin ekonomik gücü belli büyüklüğün üzerindeki sanayici ve işadamlarını bir araya getiren TÜSİAD'ın kendini kamuoyuna tanıtmayı ve itibar kazanmayı fazla zaman almadı. Bu konudaki en önemli etken, TÜSİAD'ın, Türkiye'deki benzer iş dünyası örgütlerinden farklı olarak kendi içinde izlediği yönetim politikasıydı.

Yönetimde başkana verilen yetki ve gösterilen güven (delegation of power) ve başkanın sekreteryaya ile birlikte çalışması, uygulamada bütünlük, tutarlılık ve etki sağlayan çok önemli bir unsurdu. Böylece:

- TÜSİAD, özellikle kuruluş yıllarında ileri derecede hassas bir şekilde politik tarafsızlık gözetmiş ve bu konudaki tutumunun ciddiyetini taraflara kabul ettirmişti.
- Yöneticileri ve profesyonelleri TÜSİAD imajını kişisel prestijleri için kullanmamaya dikkat ederek bir kurumsal kimlik yaratma yoluna girmişti.
- TÜSİAD adına her konuda ilgili-ilgisiz yayın organlarına açıklama, demeç ve bilgi verilmemesine bilhassa özen gösterilmekteydi ki bu da TÜSİAD kaynaklı haberlerin bir ağırlığını artırıyordu.

- İlgi duyulan her konuda mevcut ciddi bilgi ve çalışmaların ötesinde bilgi sahibi olmaya çaba harcıyordu. Bu genel bir kabul haline gelince TÜSİAD'ın herhangi bir konudaki görüş ve önerisi ciddiyetle ele alınır olmuştur.

TÜSİAD'ın kurulduğu günlerde hakkında oluşan soru işaretleri kısa sürede ortadan kalktı. Her biri geniş yankılar uyandıran söylem ve eylemleri dikkatle izlenir bir kuruluşa dönüştü. Bu noktada çeşitli konularda çıkardığı yayınların, dernek adına yapılan açıklamaların, değişik konularda düzenlediği basın açıklamalarının ve hatta genel kurul toplantılarının büyük etkisi oldu. Özellikle o yıllar için benzeri olmayan ön çalışmalara dayalı raporları ve bu raporlara dayalı basın açıklamaları dikkat çekiyor, dile getirilen görüş ve öneriler merak uyandırıyor.

TÜSİAD toplantılarının düzenli izleyicileri yalnızca meraklı basın mensupları değildi. Başbakanlar, bakanlar, parti liderleri ile bürokrasinin ekonomiden sorumlu tepe yöneticileri de çağrıldıkları toplantıları kaçırmaz, dile getirilen görüş ve önerileri dinlerdi. Çünkü TÜSİAD raporları, sadece büyük sanayicilerin, büyük işadamlarının kendi konularındaki, kendileriyle ilgili alanlardaki gelişmeleri izlemekle yetinmezdi. Dünya ölçeğindeki ekonomik gelişmeleri izler, bunun Türkiye üzerindeki yansımalarını rakamlara dayandırır, kısa, orta ve uzun vadedeki etkilerini analiz eder, atılacak adımlar konusunda görüş ve önerilerini gerçekçi bir dille ortaya koyardı.

TÜSİAD'ın gözle görülür bir çekim merkezine dönüşmesi tesadüfe dayalı bir gelişme değil, stratejik düşünmenin bir sonucuydu. Sonraki yıllarda TÜSİAD Genel Sekreteri olarak çalışmaya başlayan Haluk Tükel, "Küresel bağlamda TÜSİAD'ın hedefinde de o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) vardı" diyerek devam ediyor:

TÜSİAD'ın kuruluşunu Türk özel sektörünün kendi kaderini kendi eline almak ve aynı zamanda çözüm üreten taraf olmak, montaja dayalı, devletin öncülük ettiği ithal ikameci modelden kopmak olarak görmek gerekiyor.

Ülkenin tarihsel olarak ulaştığı durum ve iş dünyasının içinde bulunduğu belirsizliğe son verme iradesini ortaya koyan TÜSİAD, gelişmeleri kendi seyrine bırakmak yerine önünü almak üzere harekete geçti.

Kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik yayın faaliyetlerinde işin alfabesinden başlamakta hiçbir sakınca yoktu. Bugün SEDEFED Başkanı (AYSAD Yönetim Kurulu Başkanı) olan Sefa Targit, TÜSİAD'ın o yıllarda yayınladığı bir kitapçığı hâlâ arşivinde sakladığını söylüyor:

TÜSİAD'ın 1975'te yayımladığı, bloknot büyüklüğünde, kâğıdı, baskısı "dökülüyor" denecek kadar kötü bir kitapçık, "Serbest Piyasa Ekonomisi Nedir?" başlığını taşıyordu. Bugün böyle bir çalışmaya herkes gülümseyerek bakabilir. Ama o tarihteki Türkiye için son derece yeni ve sonraki 15 seneyi birbirine katacak bir fikir var o kitapçığın içinde. O zamanlar kimselerin ağızına almadığı kavramlar. Bunun gündelik hayat içinde konuşulur hale gelmesi, bir kıvılcımdı.

TÜSİAD'ın Serbest Piyasa Ekonomisi Nedir? kitapçığı, serbest piyasanın ilkeleri, hukuku gibi başlıklarla bir dizi olarak devam etti. Kamuoyunu aydınlatmayı, genel bir fikri altyapı oluşturmayı amaçlayan bu tür yayınların yanı sıra, ekonominin bütününe ilgilendiren araştırma raporları büyük bir açığı kapatıyor, devlet katında bile merakla bekleniyordu. Yine Haluk Tükel anlatıyor:

Bir konuda çözüm üretebilmek için araştırma yapmak gerekir. O yıllarda bu tür araştırmaları yapan tek kuruluş, Devlet Planlama Teşkilatı'ydı. Özel sektörün herhangi bir alanda uzmanlığı yoktu. Batı'da ise hükümetlerden yarı bağımsız, yarı gönüllü bir tür sosyal ortaklık niteliğinde çalışan örnekler vardı. Nitekim O zamanlar TÜSİAD AET'ye odaklandığı için, ilk çalışmaları da AET ile bir bağ kurmak, oradaki pazarlara hitap edebilir duruma gelmek, piyasa ekonomisinin sinyalleri ile ekonominin yönlenmesi vb. üzerineydi. TÜSİAD öyle derli toplu ve gerçeğe yakın analizler yayınlıyordu ki ben o sırada Merkez Bankası'nda çalışıyordum, kamuda biz de TÜSİAD'ın raporlarını kullanıyorduk. Kamu, siyasi bir çerçeve içinde çalıştığı için, gerçekçi değerlendirmelerde bulunamaz. Kimse kalkıp da "işler çok da kötüye gidiyor" diyemez; her çalışma "hizmete özel" içeride kalır. Oysa TÜSİAD'ın raporları, analizleri son derece gerçekçiydi. Bunun yanı sıra TÜSİAD'ın Türk kamuoyuna küreselleşmeyi, piyasa ekonomisini tanıtıcı, piyasa ekonomisinin hukuksal kurumsal altyapısının nasıl olacağına dair raporları da vardı.

TÜSİAD'ın kuruluş yıllarında Türkiye'de işadamları vergi kaçakçısı, karaborsacı, işçisini ezen, ülkesini soyan, parasını yurtdışına kaçırın insanlar olarak tanıtılıyor, bu tanıtıma dayalı olarak da genelde bu gözle değerlendiriliyordu. Faaliyete geçtiği andan itibaren yürüttüğü dikkatli ve özenli çalışmalarıyla TÜSİAD bu anlayışı adım adım yıktı. 1970'ten 1985'e kadarki etkinlikleriyle piyasa ekonomisi nedir, neden refahı artırıcı etki yapar, niçin toplumda uzlaşmaları daha kolaylaştırır, tam demokrasiye yol açar gibi araştırma temelli fikri bir altyapı oluşturdu.

Bununla birlikte vergisini ödeyen, alın teriyle işini büyütme arayışında olan işadamlarını öne çıkarıp tanıtarak, kendisinden önce var olan işadamlarının imajının gerçek yerine oturtulmasını sağladı. Böylece, sadece özel sektörün saygın bir örgütü olarak değil, ülke ekonomisi üzerine ciddi görüş ve öneriler geliştiren, bu öneri ve görüşleri dikkate alınması gereken bir kurum oldu.

4. KÜRESELLEŞME, KATILIMCI DEMOKRASİ VE STK'LAR

4. KÜRESELLEŞME, KATILIMCI DEMOKRASİ VE STK'LAR

TÜSİAD'ın tarih sahnesine çıktığı 1971 yılı, serbest piyasa ekonomisine dayalı dünya sisteminin (küresel sistem) kriz dönemine denk gelmişti. ABD'nin uzun yıllar boyunca sürdürdüğü Vietnam Savaşı'ndaki harcamalarının boyutu, ülke ekonomisinde (1969-1970) resesyona neden olmuş, Nixon yönetimi de buna karşılık çareyi ABD dolarını altına bağlı olmaktan çıkartmakta bulmuştu. Uluslararası para sisteminin (Bretton-Woods) çöküşünü doğuran bu uygulamayla kriz, sistemin bütününe yayıldı. Bunu izleyen yıllarda art arda (ilki 1973'te, ikincisi 1980'de) yaşanan petrol şokları, hem merkez hem de çevre ülkelerin ekonomilerinde zincirleme olarak derin sarsıntılara yol açtı. Öteden beri süregelen küreselleşme olgusu yeni bir boyut kazandı.

Günümüzde farklı tanımlar çerçevesinde tartışılan bir kavram olsa da biz küreselleşmeyi, özü itibarıyla "Serbest pazar ekonomisinin tüm dünyada egemen kılınması" anlayışı olarak kabul edeceğiz. Bu bakımdan küreselleşme fikrinin geçmişi epeyce eskiye dayanır. Konunun bizi burada ilgilendiren iki boyutundan biri, yanı başımızda gelişen ve başından beri bir parçası olmaya çalıştığımız Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) = Avrupa Birliği'dir (AB). Bu dönemi insanlığın yaşadığı son büyük savaş olan İkinci Dünya Savaşı'nın ertesinde yaşanan gelişmeler ışığında ele almak daha doğru görünmektedir.

İkincisi ise dünya ekonomisinin art arda yaşadığı iki petrol şokunun (1973 ve 1980) ardından başlayan çağdaş küreselleşmedir.

4.1. Birleşik Devlet Fikri ve Avrupa Birliği

Değişik dönemlerde, farklı modellerle de olsa Avrupa'daki devletleri tek bir çatı altında toplama fikri, oldukça eskiye dayanan bir geçmişe sahiptir. Avrupa'da sürekli barış ortamını sağlayacak bir "Avrupa Birleşik Devletleri" fikrini ilk kez XVII. yüzyıl Alman düşünürü Immanuel Kant ortaya attı.

Sanayi devrimiyle ortaya çıkan ulus-devletlerin iç ticaretlerinde pazarlarının yetersizliği anlaşılınca, İngiliz iktisatçı Adam Smith'in geliştirdiği Avrupa'da birliğin siyasi değil, ticari engellemelerin olmadığı, serbest ticarete dayanan ekonomik temele dayanması fikri yaygınlık kazandı. Ancak bu düşünce gerçeklik kazanamadığı gibi Birinci ve İkinci Dünya savaşları yaşandı.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında bir yandan dünyada baş gösteren ekonomik kriz (1929), diğer yandan serbest piyasa ekonomisine yönelik tehdit, hızla, İkinci Dünya Savaşı'na giden yolun taşlarını düşüyordu. İkinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa ülkelerinin uğradığı ekonomik ve toplumsal yıkım ile savaştan Sovyetler Birliği'nin güçlenerek çıkıp Avrupa'da güç ve nüfuzunu artırması, Avrupa'da refah ve barışın kalıcı kılınması doğrultusunda yeni arayışlara neden oldu.

Yeni dönemde ABD, uluslararası sistemin kuruluşunda etkin bir rol oynadı.

Komünizme karşı yeni bir güvenlik anlayışına dayanan Truman Doktrini ile resmen ilan edilen Soğuk Savaş'la (1947) birlikte Belçika, Hollanda, Lüksemburg (Benelux devletleri-1946), İngiltere ve Fransa arasında Brüksel Paktı oluşturuldu (1948). Ertesi yıl Norveç, Portekiz, İtalya, İzlanda, ABD ve Kanada'nın da pakta katılımıyla NATO (North Atlantic Treaty Organization- Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) kuruldu (1949). Bu gelişmeye koşut olarak, savaşın yıkıntılarının Avrupa ülkelerinin tamamının yer alacağı, kapsamlı bir ekonomik plan çerçevesinde ortadan kaldırılabileceğini öngören Marshall Planı (1947) "ortak Avrupa" fikrine ivme kazandırdı.

İlk adımda 16 Avrupa ülkesi, "Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü"nü (OEEC) kurdu (Kuruluş, sonraki yıllarda OECD adını aldı). Hemen ardından da Avrupa Birliği Hareketleri Uluslararası Komitesi, Avrupa Kongresi'ni (Congress of Europe) topladı (La Haye-1948).

Burada, insanların, düşüncenin ve malların serbestçe dolaşacağı bir Birleşik Avrupa isteği dile getirilirken, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin hazırlanması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kurulması ve Avrupa Parlamentosu'nun oluşturulması ile Avrupa Kongresi'nin sürekli kılınması ele alındı. İngiltere'nin muhalefeti üzerine Avrupa Konseyi (Council of Europe) kuruldu (1949). İngiltere, İrlanda ve İskandinavya ülkelerinin karşı çıkmasıyla Konsey, etkisiz bir Avrupa Forumu olarak doğdu ve öyle kaldı.

Marshall Planı sonrasında Alman sanayiinin hızla gelişme hamlesi içine girmesi, savaş ertesinde uluslararası denetime bırakılan Almanya'nın Ruhr Havzası'ndaki kömür ve çelik üretimi üzerinde sorun yarattı. Varılan anlaşmalar sonucunda Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun kurulmasıyla aşıldı (1952).

Sonraki yıllarda yapılan anlaşmalar, bugün Avrupa Birliği olarak anılan ekonomik, siyasi ve hukuki bütünleşmenin kapılarını araladı. İlk dalgada (1973) İngiltere, İrlanda ve Danimarka; ikinci dalgada (1981) Yunanistan; üçüncü dalgada (1986) İspanya ve Portekiz; dördüncü dalgada (1995) Avusturya, İsveç ve Finlandiya, beşinci dalgada (2004) Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Slovakya, Malta, Kıbrıs R.K; altıncı dalgada (2007) Bulgaristan ve Romanya'nın katılımıyla Avrupa Birliği genişleyerek büyüdü. Türkiye, Hırvatistan, İzlanda, Makedonya da aday üye olarak ilan edildi.

Uluslararası sistem, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kendisini bu şekilde tahkim ederken, ABD ekonomisinin Vietnam Savaşı (1969-1970) harcamaları yüzünden girdiği durgunluk (resesyon) nedeniyle Başkan Nixon doları altından kopartınca, uluslararası para sistemi (Bretton-Woods) çöktü (1971). Avrupa Birliği (O tarihte henüz Avrupa Ekonomik Topluluğu-AET), hızla kendi para sistemini geliştirmeye koyuldu.

Kriz, tüm dünyada ekonomik, sosyal ve siyasi çalkantıları da beraberinde getirdi. Hemen ardından peş peşe gelen birinci (1973) ve ikinci petrol şokları (1980), krizi daha da derinleştirdi. 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecine girmesi ve Berlin Duvarı'nın yıkılışıyla (1989) sona eren Soğuk Savaş dönemi, küresel üretim süreçlerinde yaşanan dönüşüm, uluslararası ticaret hacmi ile uluslararası sermaye akımlarının hızlanması ve benzeri görülmemiş seviyelere ulaşması, küreselleşmenin ivmesini artırdı. İzleyen yıllarda gerçekleşen teknolojik gelişmeler ile yerkürenin hemen hemen tamamını etkisi altına alan iletişim devrimi, küreselleşmeyi geri döndürülemez bir boyuta taşıdı.

4.2. Çağdaş Küreselleşme

1980'li yılların ikinci yarısından itibaren ağırlığını hissettiren çağdaş küreselleşme döneminde, ülkeleri birbirinden ayıran sınırlar zaman içinde anlamını yitirir hale geldi. Yeni dönemde ticari engeller giderek azalırken, sermaye akışları hızlandı; ülkelerde doğrudan yabancı yatırımlar serbestleşti, göçlerin önündeki kısıtlar hafifleyerek teknoloji transferi hızlandı. Bu bağlamda çağdaş küreselleşme, ekonomik, siyasi, teknolojik, çevre ve kültürel boyutlarda kendini gösterir hale geldi.

Dünya ticareti, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin hemen ertesinden itibaren, gayrisafi yurtiçi hasılanın çok üzerinde, sürekli arttı. Ticari eşyanın yanında, mamul mallar ve hizmetler ihracatı da yükselişe geçti. Dünya ticaretindeki bu artışın temel nedeni ticaretin önündeki vergi, tarife ve kısıtlamaların hızla düşürülmüş olması ve söz konusu dönemde gelişmiş ülkelerin yanı sıra gelişmekte olan ülkelerin de dünya ticaretinde önemli bir rol üstlenmeleridir.

Çağdaş ekonomik küreselleşmenin ikinci bileşeni ise küresel mali piyasalar ile küresel sermaye akımlarının günümüzde kazandığı boyut ve çeşitliliğidir. Küresel ekonominin yürütülmesinde uluslararası bankacılık ile uluslararası döviz, tahvil ve bono piyasaları büyük bir rol oynamaktadır.

Üretimin küreselleşmesiyle, geleneksel ulus devlet temelindeki yapının aksine, üretim faaliyetleri küresel çerçevede gerçekleşmekte, üretimin farklı aşamaları farklı coğrafyalarda sonuçlandırılmaktadır. Bu aşamada ortaya çıkan çokuluslu şirketler, portföy yatırımlarından doğrudan yabancı yatırımlara, uluslararası mal ve hizmet ticaretinden turizme kadar pek çok ekonomik alanda faaliyet göstermektedirler. Küreselleşmenin çok aktörlü yapısı, güç, otorite ve yönetim biçimlerini de dönüşüme uğratmakta, nüfuz alanını tüm dünya olarak kabul eden "küresel siyaset" anlayışı giderek güçlenmektedir. Böylece küresel siyaset, ulus devlet, devletlerüstü kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının karşılıklı etkileşimi sonucunda şekillenmektedir. Ulus devlet, bu süreçte temel birim olarak varlığını korumakta, ancak yetki ve manevra alanları belirli ölçülerde kısıtlanmaktadır.

Yeni siyaset anlayışı, geleneksel iç/dış politika ayrımını da giderek geçersizleştirmektedir. Bu durum, güvenlik alanında açık bir şekilde kendini göstermektedir. Günümüzde, yüksek askeri teknoloji ve nükleer silahlara sahip ülke sayısının artması; terörist faaliyetlerin küresel ölçekte icra edilmesi; "kimlik" sorununun temel bir çatışma nedeni haline gelmesi; kötü yönetişimin devletlerin iflasına yol açarak küresel güvenliğe zarar vermesi; sınıraşan organize suç, insan ticareti, yasadışı göç, uyuşturucu ticareti, karapara aklama, yasadışı paranın uluslararası dolaşımı gibi yeni risk ve tehditlerin yaygınlaşması, güvenlik alanında da küresel yaklaşımları gerekli kılmaktadır.

Çağdaş küreselleşmenin önemli tetikleyicilerinden biri, son dönemde baş döndürücü bir hızla gelişen iletişim devrimidir.

Çevre, özellikle 1990'lı yılların başından itibaren küreselleşmeyle birlikte anılan önemli konulardan biri haline gelmiştir. Küresel ısınma, hava kirliliği, nükleer ve kimyasal atıklar, kuraklık ve sel felaketleri, biyo-çeşitlilik ve türlerin yok oluşuna ilişkin sorunlar, asit yağmurları, deniz, göl ve akarsu kirliliği gibi sorunlar bu döneme ilişkindir.

Bu sorunların temel özelliği belirli bir yer ya da bölgeden çok küresel ölçekte sonuçlar doğurmalarıdır. Dolayısıyla sorunların çözümü de ulus devlet ötesi bir çaba gerektirmekte, küresel düzeyde bir bilinçlenme sonucunda oluşacak bir uluslararası dayanışma ve işbirliği ihtiyacı doğurmaktadır.

İletişim devrimi nedeniyle günümüz dünyasının genelinde bireyler ve toplumlar arasındaki etkileşim oldukça ileri bir seviyeye ulaşmıştır. Böylece söz konusu bireyler ve toplumların yaşam tarzları temelinde bir ortak payda oluşmakta, farklı zevkler, ilgi alanları gibi konularda belirli bir uyum ve hatta birörnekliğin oluşturduğu küresel bir kültür ve birikim ortaya çıkmaktadır. Ancak aynı etken, kültürlerarası farklılaşma ve ayrışmaya da neden olabilmekte, küresel olanın yerele ulaşması kadar, yerel olanın da küresele ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

4.3. Küreselleşme, AB ve Türkiye

Batı'yla Doğu'nun, kuzey ile güneyin buluştuğu, jeostratejik açıdan önemli bir konumda olan, köklü tarihsel geçmişi nedeniyle farklı din ve etnik kimliklerden oluşan genç ve dinamik bir nüfusa sahip Türkiye, çağdaş küreselleşmenin yukarıda sözü edilen tüm boyutlarından etkilenmektedir.

Örneğin, ekonomik küreselleşmenin dinamiklerine uyum sağlamak ve dünya ekonomisi ile bütünleşebilmek amacıyla Türkiye ekonomisi, 1980 sonrasında köklü bir yapısal değişime uğradı. Bu dönemde, korumacı ve ithal ikameci ekonomik yapı, serbest pazar ve ihracat teşviklerine, dış ticaretin, kurun, faizin ve sermaye hareketlerinin serbestliğine dayanan bir yapıyla yer değiştirdi.

Buna bağlı olarak siyasi küreselleşme yönelimiyle birlikte demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan hakları, kadının statüsü gibi konuların yanı sıra şeffaflık, hesap verebilirlik gibi temel yönetim ilkelerinin yerleştirilmesi ve uygulanması çerçevesinde de belli ölçüde yol alındı.

Aslında başka bir ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler ağının içine girme, onunla bütünleşme niyetinin başlangıcı 1980'li yıllardan çok önceye dayanıyordu. Türkiye, Tanzimat döneminde başlayan Batılılaşma çabalarını Cumhuriyet döneminde de sürdürdü ve hep Batı'ya dönük bir politika izledi. Bu politikanın gereği olarak kurulduğu yıl NATO'ya başvuran Türkiye'nin üyeliği ertesi yıl (1950) kabul edildi ve Türkiye, Batı'nın yanında yer alarak Kore Savaşı'na asker gönderdi.

Bir sonraki adımda Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) ortaklık için başvuruldu (31 Temmuz 1959). Kısa süre sonra imzalanan Ankara Antlaşması (12 Eylül 1963) ile taraflar arasında bir ortaklık ilişkisi doğdu.

Türkiye-AET ilişkileri sonraki yıllarda dalgalı bir seyir izlese de, Türkiye AET'ye (AB) tam üyelik hedefinden hiç kopmadı. Devletin ve siyaset kurumunun sürekli ayak sürüdüğü bu inişli çıkışlı ilişkinin ısrarcı ve en tutarlı savunucusu, kuruluşundan itibaren Avrupa Birliği'ne tam üyelik için çaba harcayan TÜSİAD'dı.

Bu çerçevede bir yandan kamuoyunu diğer yandan hükümetleri ve siyaset dünyasını AB üyeliğinin Türkiye'ye sağlayacağı yararlar bakımından aydınlatırken, diğer yandan da AB platformlarına, Türkiye'nin tam üyeliğinin topluluğa kazandıracığı katkıları anlatmayı üstlendi; lobi çalışmaları yürüttü.

TÜSİAD, kuruluş döneminin ilk 10 yılını geride bıraktığında, Türk ekonomisinde lokomotif gücün özel sektör olduğu gerçeğini hayata geçirmişti. 24 Ocak 1980 tarihinde dönemin iktidarının aldığı bir dizi ekonomik kararlar (24 Ocak Kararları), Türkiye'de ithal ikameci politika yerine serbest rekabete ve ihracata dayalı bir sanayileşme stratejisinin benimseneceği duyuruldu.

1984 yılında kurulan Turgut Özal Hükümeti, 24 Ocak Kararları'nı bir adım daha ileri götürerek serbest piyasa ekonomisine geçişin kapılarını açtı. Türk Parasını Koruma Kanunu yürürlükten kaldırıldı (1985). İhracatın teşvik edilmesine dayalı uygulamalara hızla işlerlik kazandırıldı. Ekonomi, daha önce benzeri görülmemiş bir canlılık içine girdi. Tam da öngörüldüğü gibi, o günün deyimıyla, Türkiye'de bir "ihracat patlaması" gerçekleşti.

Türk Parasını Koruma Kanunu'nun yürürlükten kaldırılması, işadamlarına ihracattan elde ettikleri geliri döviz cinsinden elde tutma hakkı veriyordu. Diğer teşviklerin yanı sıra bu uygulama, Türkiye'de sanayileşme ve girişimciliğin ülke sathına yayılmasına neden oldu. Anadolu'daki sanayici ve işadamları da bundan olumlu anlamda etkilendi.

Türkiye'nin mevcut üretim yapısıyla ihracatçı bir ülke haline gelmesi tek başına yeterli değildi. Bunun sürdürülebilir ve dünya piyasalarıyla rekabet edecek bir duruma kavuşturulması, teknolojik yenilenmeye dayalı olarak üretimin güçlendirilmesi, serbest kura dayalı piyasa ekonomisini taban ve tavan değerler arasında tutacak kurumsal ve hukuksal altyapının oluşturulması vb gerekiyordu.

Bütün bu süreçte TÜSİAD'ın izlediği politikayı Erkut Yücaoğlu "İlk kurucular dönemini izleyen başkanlar da, 1980'lerde Özal hükümetleriyle, sonra da Demirel hükümetleriyle yakın çalışıp piyasa ekonomisi yapısının kurulmasını ana hedef aldılar" diyerek özetliyor.

Öte yandan, Türkiye'nin 1987 yılında tam üyelik için başvuruda bulunduğu Avrupa Ekonomik Topluluğu kendi içinde Gümrük Birliği'ni tamamlayıp Avrupa Birliği'ne dönüştü. AB içinde yer almanın, ülkelerin siyasal olarak da bütünleşmesinin koşullarını belirleyen Kopenhag Kriterleri gündeme geldi. Gümrük Birliği'ne 1995'te giren Türkiye'nin, dolayısıyla TÜSİAD'ın ana gündem maddesi de "Türkiye'yi demokrasiye nasıl taşıyabiliriz?" sorusuyla belirlendi. Erkut Yücaoğlu özetliyor:

Kopenhag Kriterleri ile AB, "Sadece ekonomik olarak gümrüklerin açılması kâfi değildir. AB olarak biz demokratik ülkelerin topluluğa gelmesini istiyoruz, çünkü rejim kavgaları olan bir ülke AB müktesebatına uymamaktadır. Dolayısıyla biz bunu da bir kurallar dizisi olarak aday olmak isteyen ülkelerin önüne koyuyoruz" dedi. Bu gelişmenin sonucunda Türkiye'de bir demokratikleşme gereği olduğu ortaya yavaş yavaş çıkmıştı. TÜSİAD da tam o dönemde ilk demokratikleşme raporunu yayınladı.

Rahmetli Prof. Dr. Bülent Tanör'ün kaleme aldığı Türkiye'de Demokratikleşme Perspektifleri (1997) hem anayasada hem yasalarda demokratik olmayan unsurları madde madde inceleyip değişmesi gerekenleri gösteriyordu. Bu çalışma TÜSİAD içinde dahi "Bu bizim işimiz mi, biz ne yapıyoruz" gibisinden, biraz kuşkuyla karşılandı. Fakat bu çalışmanın asıl gerekçesinin AB ve Kopenhag Kriterleri'nin sağlanması olduğu kısa süre sonra anlaşıldı. Çünkü siz devlet olarak "Biz AB'ye gireceğiz" der ve bir yandan da onların kurallarına uymazsanız bu bir çelişki yaratır. Dolayısıyla demokratikleşme çalışmalarının aslı buradan başladı.

Böylece TÜSİAD, daha önce kendisi için belirlediği ekonomi politikaların düzenlenmesinde söz hakkı olması platformunun yanı sıra iki yeni misyon daha edinmiş oldu: Biri dünyayla entegrasyon ve bunun gerektirdiği siyasi reformlar; yani demokratikleşme. Diğeri ise sosyal öncelikler. Sosyal önceliklerin ilk çalışması olarak TÜSİAD Eğitim Raporu'nu yayınladı (1990). Daha sonra bu alanda gelir dağılımının bozukluğu, kadın erkek eşitliği, eğitimin yeniden düzenlenmesi, eğitim kalitesinin yükseltilmesi gibi başlıklar altında birçok konu incelendi. Türkiye'nin sosyal güvenlik sistemi incelenmesiyle siyasi reformlar platformu da aynı anda oluştu. Dolayısıyla TÜSİAD üç ana platformda çalışmaya başladı: Ekonomik reformlar, sosyal öncelikler ve siyasi reformlar.

Türk ekonomisinin 1980 sonrasında uluslararası rekabete açılması sağlanan başarı, bir yandan AB müktesebatına uyum, diğer yandan küreselleşmenin siyasi ve sosyal gereklerine uyma çabaları, Türkiye'de hâkim bir zihniyeti de değişime zorluyordu. Bu dönemde (1995-2009) TÜSİAD, kamuoyuna hitap eden genel araştırma raporlarının yanı sıra hükümetlerin gündeminde olan yasal düzenlemeler üzerine çalışmak, Türk iş dünyasının Avrupa Birliği'ndeki örgütlerle, iş dünyalarıyla olan ilişkilerini geliştirmek gibi işlevleri de yerine getirir hale geldi. İlk yurtdışı temsilciliğini Brüksel'de açtı.

1 Temmuz 1994 tarihinde TÜSİAD Genel Sekreteri olarak görev üstlenen Haluk Tükel, Türkiye'nin içine girdiği yeni zihniyet iklimi ve TÜSİAD'ın rolünü şu sözlerle vurguluyor:

O yıllara kadar Türkiye'de ekonominin kötü gidişatı ile siyasal istikrarsızlık baş gösterdiğinde hep askerlere bakılır, askerler kurtarıcı olarak görülürdü. TÜSİAD, özellikle Cem Boyner'in başkanlığı sırasında (1989-1990) "Küreselleşme, Türk ekonomisinin dışa açılması, Türk iş dünyasının örgütlenmesi, toplumsal düzeyde siyasi ve ekonomik istikrar, sosyal adalet ve demokrasi" formülasyonu bu anlayışı kırdı. Bu anlayış, Anadolu'da hızla gelişen sanayici ve işadamları dernekleri (SİAD) üzerinde etkili oldu.

5. TÜRKFED'E DOĞRU

5. TÜRKONFED'E DOĞRU

İş dünyasının TÜSİAD çatısı altında toplananların dışında kalan kesiminde sanayi ve ticaret odalarından bağımsız örgütler kurma fikrinin gerçeğe dönüşmesini hızlandıran asıl önemli etken, hiç şüphesiz dünyada ve Türkiye'de ağırlığını hissettiren ekonomik gelişmelerdi.

TÜSİAD'ın kuruluş sırasındaki 98 üyesinden 18'inin işyeri İzmir'de, ikisinin Ankara'da, ikisinin Bursa'da, ikisinin Adana'da, birinin Kayseri'de, birinin Manisa'da ve birinin de Eskişehir'deydi. Geriye kalan 71 üyenin işyeri ise İstanbul'daydı. Üyelerinin tamamının büyük sanayici olması ve derneğe üyeliğin yüksek aidat/bağış ödemeyi gerektirmesi, özellikle Anadolu'daki işadamları ve sanayiciler üzerinde bir çekingenlik yaratsa da TÜSİAD bir "ilk"i başarmıştı. Mevcut sanayi ve ticaret odalarına rağmen ortaya çıkmak, öncelikle yol gösterici bir örnek oluşturuordu.

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Feyyaz Berker'in ilk gazete söyleşisindeki "Hiçbir zaman büyük bir teşkilat düşünmedik. Fakat zamanla mali imkânlarımızın, çalışmalarımızın faydası nispetinde bu teşkilatı büyütebiliriz" sözleri gerçekleşmedi. TÜSİAD ne o ilk 10 yıllık süre içinde ne de daha sonrasında, hiçbir zaman kendi örgütlenmesini yaygınlaştırarak büyüme yoluna gitmedi. Ancak TÜSİAD'ın kuruluşundan hemen sonra basın, kamuoyu ve hükümetler üzerinde yarattığı olumlu etki, Türk iş dünyasının örgütlü ya da örgütsüz diğer kesimlerinin hareketlenmesine yol açtı.

Zaman içinde giderek gelişen söz konusu hareketlenme iki ana koldan yürüyecekti: Şehirlerde kurulan Sanayici ve İşadamları Dernekleri (SİAD'lar) ile Sektör Dernekleri.

5.1. Anadolu'dan İlk Adım: BUSİAD

İstanbul'da 1971 yılında TÜSİAD'ın kurulduğunun açıklanması, iş dünyası içinde en güçlü yankısını Bursa'da yarattı. Bursa Sanayi Odası ile Ticaret Odası'nın ayrılmasının gündeme getirildiği 70'li yılların ikinci yarısından itibaren, Bursalı bir grup işadamları, gönüllü üyelik esasına dayalı, bağımsız, yeni bir örgütlenme arayışına girdi. Girişimciler, çeşitli işadamları ve iş dünyası örgütlenme modellerini inceledikten sonra amaçlarına en uygun örgütlenme modeli olarak TÜSİAD örneğini benimsediler. TÜSİAD'ın tüzüğünü kendi koşullarına uyarlayıp Bursa Sanayici ve İşadamları Derneği'ni (BUSİAD) kurdular (1978). 1988 yılında BUSİAD Genel Sekreterliği ve daha sonra 2000 yılında BUSİAD başkanlığı da yapan, TÜRKONFED kurucu üyesi Celal Beysel, aralarında babası Mehmet Beysel'in de bulunduğu kurucuların bu çalışmasını şöyle anlatıyor:

Bursa'da "bağımsız işadamları örgütlenmesi bilincinin" gelişmesinde TÜSİAD örnek olmuş. TÜSİAD varken BUSİAD'ın ayrı bir dernek olarak kurulmasının en temel iki sebebinden biri ekonomikti: TÜSİAD üyeliği masraflıydı. TÜSİAD kendi çevresinde, kendi büyüklüğündeki firma sahiplerini arasına almıştı. Bir de TÜSİAD'ın kapısı herkese açık değildi o sırada. Bunun üzerine İstanbul'a, TÜSİAD'a, onun felsefesine yakın, dünyayı bilen işadamları "Biz de TÜSİAD benzeri bir derneği Bursa'da kuralım" diyerek harekete geçmiş ve 1978'de Doğan Ersöz liderliğinde, kendileriyle aynı dünya görüşünü paylaşan işadamlarını toplayıp Bursa Sanayici ve İşadamları Derneği'ni (BUSİAD) kurmuşlar. Babam da o grubun içindeydi.

Derneğin kurulduğu yıllarda Bursa, Türk sanayisinin neredeyse tamamına yakın bir bölümüne ev sahipliği yapan Marmara Bölgesi'nde, ağırlıklı olarak tekstil, gıda, makine ve otomotiv sektörü ile bu sektörlerle bağlantılı, gelişkin bir yan sanayinin kalbinin attığı yerd. Asıl olarak bir tarım kenti olan Bursa, Türkiye'nin ilk organize sanayi bölgesinin inşa edilmesinin (1961) ardından hızla kentleşmişti. Aldığı dış göçlerle hızlı bir nüfus artışına uğrayan Bursa, Marmara Bölgesi'nde İstanbul'dan sonraki en büyük il haline gelmiş, buna bağlı olarak 1970'li yıllardan itibaren işçi hareketlerinin de önemli bir merkezi olmuştu.

Dolayısıyla Bursalı sanayici ve işadamlarının aralarında güç birliği oluşturarak seslerini kamuoyuna duyurmak için güçlü bir araca gerçekten de ihtiyaçları vardı. Ancak o yıllarda, Anadolu'nun değil herhangi bir yerinde, Bursa'da bile, işadamlarının mevcut meslek örgütleri dışında üye olup gönül rızasıyla ödediği aidatlarla çalışan bir sivil toplum kuruluşu oluşturmak hiç de kolay değildi. Celal Beysel, 26 yaşında tanık olduğu bu gerçeği "Dernek kurulmuştu ama bu işler hiç de kolay değildi" diyerek devam ediyor:

Dernek kurmak iş değil. Hepsinden önce insanlardan gönüllü olarak para toplayacaksınız. Ve o paralarla bir şey yapacaksınız. Bir büro tutacaksınız, sekreteriniz, telefonunuz ve başka giderleriniz olacak. Daha sonra da o derneği amaçlarına uygun olarak çalıştıracaksınız. 1 Ağustos 1978'de BUSİAD kurulduğunda ben aşağı yukarı 26 yaşında, üniversiteden mezun olup işe başladığımda "Ne yapıyor bu adamlar böyle? Toplanıyorlar küçücük bir odada, derneğin çay ikram edecek parası yok; kalkıştıkları işi başarmaları mümkün değil" diye düşünüyordum. Fakat Doğan Ersöz'ün azimli tutumu ve liderliği, BUSİAD'ı belli bir yere kadar geliştirdi. 1983 yılına geldiğinde BUSİAD, beş yıl içinde, 10 kişilik bir gruptan 40-50 kişilik bir gruba erişti.

O yıllarda Anadolu'da bir sivil toplum kuruluşu oluşturmanın önündeki tek sorun finansal yetersizlikler değildi. Devletten bağımsız, gerçek anlamda bir sivil toplum kuruluşu oluşturma isteği bile başlı başına bir sorun olarak algılanıyordu. Bu sorunun kaynağı ise doğrudan doğruya, zaman içinde oluşmuş statükoydu. Cengiz Turhan anlatıyor:

Geçmiş yıllarda başka bir örgütlenme biçimi olmadığı için sanayi ve ticaret odaları buldukları yerlerde iş dünyasının tek örgütü gibi ortaya çıktı; yapıları gereği de devletle iç içeydi. Böylece giderek Anadolu'da bir "oda sanayicisi" tipi oluştu; onlar, buldukları yerin en nüfuzlu kişileri, ilk sanayicileri, tüccarlarıdır. Odalarda yönetimi hiç bırakmazlar. Bir yerin sanayi ve ticaret odası başkanı, meclis başkanı gibi etkili makamlar ya o nüfuzlu kişiler ya da onların oğulları veya akrabaları tarafından tutulmuştur. Zamanla yaptıkları işlerle onları geçen birileri çıkar, ama onlar bir "büyük abi" gibi orada durur; onun hilafına bir şeyler yapmak çok zordur.

Buldukları şehir ve/veya bölgede yalnızca devletle iş yaparak varlık kazanan bu işadama prototipi, daha sonra da meslek örgütlerinin yönetimlerinde yer tutarak, hiç değişmeyen bir "oda bürokrasisi" oluşturdu. Gönüllü kurumsallaşma bir türlü gerçekleşemedi. Başlangıçta iş dünyası ile devlet arasında köprü olması beklenen sanayi ve ticaret odaları giderek asıl işlevinden uzaklaştı. Böylece üyeliğin zorunlu kılındığı meslek örgütleri, yasal mevzuatın da etkisiyle, siyasal iktidarla iyi geçinmeyi birincil hedef sayan kuruluşlara dönüştü.

Öte yandan meslek örgütlerinin yerine getiremediği temsil işlevini, gönüllülük esasına dayalı, bağımsız dernekler üstlendi. Bu anlamda TÜSİAD'ın ilk 10 yıllık dönem içinde hem kamuoyunda hem de siyasal iktidarlar karşısında sağladığı başarı ve o süre içinde BUSİAD'ın kuruluşu, Anadolu'daki benzer arayışları da cesaretlendirdi. Ancak Anadolu'da sanayici ve işadamlarının bağımsız dernekler halinde örgütlenmeye başlaması için 80'li yılların tamamlanması, Türkiye'nin serbest pazar ekonomisine geçişinin önündeki engellerin kaldırılmasıyla ve Avrupa Birliği sürecinde ileri bir adım atması gerekecekti.

5.2. AB Kurumlarında Temsil

İş dünyasında, özellikle de Anadolu'da sivil toplum kuruluşu niteliğindeki derneklerin çoğalması, bir yandan iç ihtiyaç olarak diğer yandan da 1987 yılında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik başvurusunda bulunması sonrasında bir zorunluluk olarak kendini gösterdi.

AB'nin demokrasi açığını giderebilmek, siyaset ve karar süreçlerine toplumsal grupların katılımını sağlamak yönündeki genel tutumu, hükümet dışı kuruluşlara, diğer deyişle sivil toplum kuruluşlarına önemli bir rol yüklüyordu. AB'ye tam üyelik için atılan bu somut adım da Türkiye'de devlet ile toplumsal gruplar ve özellikle meslek örgütleri arasındaki ilişkinin artmasına yol açtı.

AB bünyesinde yer alan Ekonomik ve Sosyal Komite (ESK), sosyal tarafları bir araya getiren bir kurumdu. Ekonomik ve Sosyal Komite, işçileri, işadamlarını, çiftçileri, tüketicileri, esnafı, KOBİ'leri, sosyal ve çevresel STK'ları, meslek gruplarını ve diğer çıkar gruplarını temsil eden 317 üyeden oluşan, diğer AB kurumlarıyla (Konsey, Komisyon ve Parlamento) bağlantıları olan, meclis formunda bir kuruluştur.

İlerleyen yıllarda Türkiye'nin Gümrük Birliği Antlaşması'nı imzalamasıyla (1995), Ekonomik ve Sosyal Komite ile Türkiye'deki muadili arasında bir ilişki kurulabilmesi için Türkiye - AB Karma İstişare Komitesi (KİK) kuruldu. KİK, Türkiye'den 18 sosyal ve ekonomik grubun temsilcileriyle aynı sayıda AB Ekonomik Sosyal Komite üyesinin bir araya geldiği bir platform oluşturuyordu.

Sürecin başlangıcında, Komite'lerde Türk iş dünyasını TOBB temsil ediyordu. Türkiye AB adaylık süreci ilerleme kaydettikçe, AB'deki sosyal tarafların ve Ekonomik ve Sosyal Komite'nin konuya ilgisi arttı ve bu konuda müdahil ve etkili olabilmek için Türk tarafını temsil etmek üzere KİK toplantılarına katılan muhataplarının daha güçlü ve özerk olması yönünde bir tavır takındı. TOBB'un gerçek anlamda sivil toplum kuruluşu sayılmasını engelleyen yarı resmi kimliği ve toplantılarda devletin temsilcisi gibi davranması, kısa süre içinde bir soruna dönüştü. Komite toplantılarına bir dönem UNICE üyesi TÜSİAD'ın TOBB kontenjanından katılması sağlansa da kriz aşılamadı.

Komite'de yer alan Avrupa Sanayi ve İşverenler Konfederasyonları Birliği'nin (UNICE⁷- Union of Industrial and Employers Confederations of Europe) muadili TÜSİAD'dı.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne resmen başvurması ve bu arada süreci hızlandırmak üzere Gümrük Birliği'ne girişi, öteden beri AB üyeliğini savunan TÜSİAD'ın gündeminde birinci sıraya oturdu. Yeni durum karşısında TÜSİAD'ın belirlediği yeni konumu, Erkut Yücaoğlu şu sözlerle anlatıyor:

Kurulduğu andan itibaren TÜSİAD'ın birinci önceliği, ekonomik politikaların doğru bir şekilde tespit edilip hayata geçirilmesiyle ilgiliydi. Bu, TÜSİAD'ın bugün de birinci önceliği, ana platformdur. Uluslararası piyasalara entegrasyon ve özellikle Avrupa Birliği'yle yakınlaşma 90'ların başında ciddi şekilde önümüze geldiği zaman, AB birden bire birinci derecede önem kazandı. Türkiye'nin bir ekonomik blokla yakınlaşması, o kültürün getireceği rekabet gücüyle kendini derleyip toparlaması ve dolayısıyla hiç olmazsa ülke içinde ve bölgesel çapta bir entegrasyona gidilmesi de önemli bir faktör oldu.

AB müktesebatına uyum çerçevesinde yerine getirdiği pek çok "ev ödevi" ilgili AB kurumlarında değerlendirildikten sonra Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin AB Aday Üyeliği resmen açıklandı (1999). "Ev ödevi"nin, iş dünyasının sivil toplum kuruluşlarınca temsil edilmesi kısmı ise henüz tamamlanmayı bekliyordu.

Aslında yukarıda değindiğimiz Komite toplantılarında ortaya çıkan "temsil sorunu" sırasında bu boşluğu doldurma amacı taşımasa da bir girişim gerçekleşmişti. 1990 yılında, TOBB dışında, İslami eğilimli bir grup işadamı tarafından, Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) kurulmuştu. İsim olarak da TÜSİAD'la benzerlik taşıyan İstanbul merkezli dernek, gönüllülük esasına göre örgütlenmiş ve ağırlıklı olarak

7 UNICE, Avrupa özel sektörünün temsil örgütü olarak 1958 yılında kuruldu. 35 Avrupa ülkesinden 41 üyesi bulunan örgüt, çalışmalarını günümüzde BUSINESSEUROPE adıyla yürütüyor. UNICE'de Türkiye'yi 1987'den beri TÜSİAD temsil ediyor.

Anadolu'daki işadamlarını bünyesinde toplayan bir kuruluştur. Derneğin ayırt edici özelliği ise kendini belli bir ideolojik konum içine yerleştirmesiydi. Genel kabul gören sivil toplum kuruluşları tanımıyla çelişen bu niteliği nedeniyle de MÜSİAD, belli bir örgütlülük düzeyine kavuşsa da bütünü kucaklayıcı bir kimlik edinemedi.

Bu aşamada, ESK'da Avrupa Birliği içinde sivil toplum kuruluşu tanımına uygun, Türk iş dünyasını temsil niteliği taşıyan tek kuruluş TÜSİAD'dır. Ancak TÜSİAD da, hem sadece büyük sermaye sahiplerinin toplandığı bir dernek olması ve hem de kuruluş ve örgütlenme tercihleri nedeniyle Anadolu'dan, dolayısıyla Türk iş dünyasının tamamını temsilden uzaktır. TÜSİAD'ın mevcut örgütlenmesi daha yaygın bir yapıya kavuşturulursa bu sorun ortadan kaldırılabilirdi. O yıllardaki TÜSİAD Genel Sekreteri Haluk Tükel, "Aslında olması gereken TÜSİAD'ın kendini federasyona, konfederasyona dönüştürmesiydi. Ama istenmedi" diyor ve bu konudaki tutumunu şu gerekçelere bağlıyor:

Dernek olarak şube açmak zahmetli iş, açtığınız her şube yönetim kurulu, genel kurul vb. demek ki; bu da TÜSİAD için var olana gücün dağılması anlamına geliyordu. O zamanlar SİAD'lar TÜSİAD'a çok büyük bir sempati besliyordu. Ama TÜSİAD, siyasi ve ekonomik istikrar için hükümeti de ciddi bir şekilde eleştirdiğinden, tüm iş dünyası ağır bir "mahalle baskısı" altındaydı.

Bu konudaki bir başka tanık, dönemin Ege Sanayicileri ve İşadamları Derneği (ESİAD) Başkanı (daha sonra TÜRKONFED'in ilk Yönetim Kurulu Başkanı) Enis Özsaruhan. O da, "Sorun ilk ortaya çıktığında TÜSİAD şubelerini kurmuş olsaydı, yıllar sonra başlatacağımız federasyon ve konfederasyon kurma çalışmalarımız daha önce ve çok daha kolay olabilirdi" diyerek, iş dünyasının bütünü temsil niteliğine sahip örgütlenme girişiminin nasıl sonuçsuz kaldığını anlatıyor:

Babam Raşit Özsaruhan TÜSİAD'ın 12 kurucusu içindeki üç İzmirli'den biriydi. Ben de 1987'den beri TÜSİAD üyesiydim. TÜSİAD, her ne kadar Türkiye'deki bütün işadamlarını temsil ediyorduydu da neticede İstanbul merkezli, çoğunluğu İstanbullu işadamlarından meydana gelen bir kuruluştur. Bir ara "Türkiye'nin belli yerlerine TÜSİAD'ın şubelerini açalım" diye çok ısrar ettik ama kabul görmedi. Böyle olunca İzmirli olarak bizim de TÜSİAD'a paralel bir derneğimiz olsun, bu tarafın menfaatlerini de dile getirelim, sözümüzü söyleyelim dedik. 1990 senesinde çalışmalarımıza başladık. 1992 senesinde, TÜSİAD'ın İzmirli üyeleri olarak Ege Sanayicileri ve İşadamları Derneği'ni (ESİAD) kurduk.

TÜSİAD'ın iş dünyasının bütününe yönelik bir örgütlenmeye mesafeli duruşunun en önemli sebebi gerçekten de "mahalle baskısı", diğer deyişle hükümetlerin sivil toplum kuruluşlarına karşı tahammülsüzlüğüydü. Haluk Tükel, "Ekonomi küresel, siyaset yerel olunca dünyanın her tarafında bu tür 'mahalle baskıları' kaçınılmazdır" diyor. Nitekim TÜSİAD, AB'ye tam üyelikle küresel sisteme eklenme sürecinde Türkiye'nin aşması gereken siyasal ve toplumsal sorunlara çözümler önermeye başladığında bu "mahalle baskıları" ile karşı karşıya kaldı. Ancak iktisadi ve siyasi olarak Türkiye'nin girdiği yolda daha ileri adımlar atmak, sadece TÜSİAD'ın değil, Türk iş dünyasının tamamının sorunuuydu. Dolayısıyla bu yükün de paylaşılması gerekiyordu.

5.3. Güç Birliği Arayışları

TÜSİAD her ne kadar konuya mesafeli dursa da, Anadolu'daki sanayici ve işadamlarının ilk adımı Bursa'da atılan "bağımsız örgütlenme" arayışı Ege Bölgesi'nin ardından Batı Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Akdeniz, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerindeki illerde kurulmaya başlayan sanayici ve işadamı dernekleriyle yeni

bir boyut kazandı. SİAD sayılarının artmaya başlamasıyla birlikte, yeni ortaya çıkan derneklerin kendi aralarında güç birliği oluşturması fikri gündeme geldi. Bu alanda da ilk hareket 1988 yılında, BUSİAD'dan geldi. Celal Beysel anlatıyor:

1988 yılında, ben BUSİAD Genel Sekreteri iken çevre illerde bizim durumumuzda olan sanayici ve işadamlarıyla ilişki kurmaya başladık. Dönemin Ankara Sanayici ve İşadamları Derneği'nin (ASİAD) Başkanı Veli Sarıtoprak, daha önceden bizim başkanla (Doğan Ersöz) temas kurmuş. Bu ilişki canlandırıldı ve 1988'de Eskişehir'de bir toplantı düzenlendi. BUSİAD ile ASİAD arasında yapılan Eskişehir toplantısında SİAD'ları birleştirip önce bir federasyon, sonra da konfederasyon kurabilir miyiz konusu tartışıldı. Hatta bu çatı örgütün adı da Tüm Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜMSİAD) olarak düşünüldü. Görüşmeler birkaç toplantı halinde sürdüyse de iş sürüncemede kaldı. Ama bizim SİAD'larla temaslarımız hiç kesilmedi.

1988 yılındaki bu ilk girişim sonuçsuz kaldı. Celal Beysel'in "Görüşmeler birkaç toplantı halinde sürdüyse de iş sürüncemede kaldı" sözüyle işaret ettiği süreç, beş yıllık bir zaman dilimini kapsıyordu. Bu süre boyunca Anadolu'da kurulan SİAD sayısı da hızla artıyordu. Örneğin, 1991 yılında 17 olan SİAD sayısı, 1992 yılının başında 23'e, aynı yılın sonunda ise 15'i Genç İşadamları Derneği (GİAD) olmak üzere 43'e çıkacaktı.

Anadolu'daki iş dünyasının örgütlenme istek ve çabası, giderek artan sanayici ve işadamları dernekleri sayısı ile kendini gösterirken, söz konusu potansiyel bütün çabalara rağmen, bir güç birliğine dönüşemiyordu. Bu başarısızlığın altında yatan en önemli etken ise var olan derneklerin hangi ortak zeminde buluşturulacağı tartışmalarında yatıyordu. 1988 yılındaki görüşmeleri tıkanma noktasına getiren sebep de bu "ortak zeminin" hangi ilkeler çerçevesinde oluşturulacağı konusuydu.

BUSİAD, iş dünyası örgütlenme zihniyet ve modeli bakımından, kendi kuruluşunda da bire bir örnek aldığı "TÜSİAD ilkeleri" çerçevesinde bir araya gelmeyi savunuyordu. Bu çizginin iki vazgeçilmezi "liberal ekonomi" ile siyasette "partiler dışı kalmak" olarak özetlenebilirdi.

ASİAD başkanlığı ise, başkent Ankara'ya, hükümet ve bürokrasiye yakın olmanın da sağladığı avantajları değerlendirerek, ilgi merkezi olmayı başarmış, ilk toplantıda düşünce aşamasında kalan TÜMSİAD örgütlenmesi gerçekleşmiş gibi gazetelerde yer almaya başlamıştı.

SİAD sayılarının artması ve diğer koşulların olgunlaşması üzerine, BUSİAD 1992 yılında yeniden harekete geçti. Daha önce görüşülenlerle birlikte yeni kurulan derneklere de "SİAD'ları bir çatı altında toplamanın yararlarını" anlatan bir mektup yazıldı. Gelen cevaplar olumluydu. Eskişehir Sanayici ve İşadamları Derneği (ESİAD), düzenlenecek toplantının ev sahipliğini üstlendi.

Bu ikinci girişimin gelişim sürecini, daha sonra kurulacak olan TÜRKONFED'in ilk Yönetim Kurulu üyelerinden Mersin Sanayici ve İşadamları Derneği (MESİAD) Başkanı Musa Timur anlatıyor:

SİAD hareketi içinde, 1990 yılında Mersin SİAD'ı kurma çalışmaları sırasında yer aldım. SİAD hareketi ile tanışınca ülkenin çıkışının SİAD hareketinin içerisinde yer alarak bu hareketin Türkiye'ye yayılmasını sağlamakta olduğunu; ve diğer sivil toplum örgütleri ile ilişkiler kurmak gerektiğini düşündüm. Böylece sivil toplum kuruluşlarını harekete geçirerek bir yandan SİAD hareketinin birlik ve beraberliğini sağlayıp TÜSİAD'la bütünleşmek, bir yandan da yapısal reformlarla ülkenin ekonomik ve siyasal dönüşümünün kapılarını aralamak mümkün olacaktı. TÜSİAD ise SİAD hareketinin olgunlaşmasını bekleyerek daha sonra SİAD'larla işbirliği düşünüyordu. Önerimizle bir gün Ankara'da tüm milletvekillerinin, bakanların, cumhurbaşkanının davetli olduğu bir resepsiyon düzenledik. Henüz bir kurumsallaşma yoktu. Ankara kokteylinden sonra bir araya geldik.

Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nin konferans salonunda 24 Şubat 1993 tarihinde gerçekleşecek olan toplantı, 15 Şubat 1993 tarihli gazetelerde "SİAD'lar bir araya gelip konsey kuruyor" başlığıyla yer aldı. Haber şu şekilde kaleme alınmıştı:

*"Sanayici ve İşadamları Dernekleri, TÜSİAD ve TOBB'un iş dünyasının ihtiyaçlarına yeterince cevap verememesini gerekçe göstererek, Türkiye'nin birçok ilinde kısa sürede kuruldu. SİAD'ların bu hızla yaygınlaşması uzun yıllar üye alımı konusunda muhafazakâr davranan TÜSİAD'ı federasyon kurma aşamasına getirdi. Ancak SİAD'lar federasyonu beklemeden öncelikle kendi aralarında birleşmeyi seçtiler."*⁸

"Konseyin başkanlığına SİAD'ların kurulmasında öncülük eden" ASİAD başkanının getirilmesinin beklendiğini duyuran haber, "federasyonlaşma" isteğiyle toplanacak olan 42 SİAD'ın tamamının aynı görüşte olduğu varsayımı üzerine kurulmuştu. Oysa gerçek farklıydı.

Anadolu'nun çeşitli kentlerinde kuruluşunu tamamlamış SİAD'lar, 1988'deki ilk toplantıda işaretleri görülen iki farklı örgütlenme anlayışı doğrultusunda kümelenmişti. İlk grupta BUSİAD, ESİAD ve 1992'de kurulan Güneydoğu Sanayici ve İşadamları Derneği (GÜNSİAD) gibi dernekler, TÜSİAD ilkeleri çerçevesinde hareket etmeye özen gösteriyordu.

Örneğin Güneydoğu'da bölge temelli kurulan GÜNSİAD, hızla şiddet sarmalına doğru ilerleyen coğrafyada, iki taraf arasında sıkışmakta olan işadamlarının sözcülüğünü üstlenmiş, bir yandan iş yapmaya çalışıyor bir yandan da varlığını duyurmaya çalışıyordu. 1996 yılında kurulan Diyarbakır Sanayici ve İşadamları Derneği'nin (DİSİAD) o tarihteki Yönetim Kurulu Başkanı, bugün GÜNSİAD Yönetim Kurulu Üyesi ve TÜRKONFED Yüksek İstişare Kurulu Üyesi Şeyhmus Akbaş, güç birliği arayışlarını şu sözlerle anlatıyor:

Bölgenin o tarihteki hali malum: Şiddet, OHAL, faili meçhul cinayetler... İşadamları bütün bu olup bitenlerin arasında bir arayış içindeydi. O zaman bir araya gelişlerimizde örnek alacağımız modeli seçmemiz gerekiyordu. Kimler bize destek verebilir, kimlerden destek alabiliriz, hep bu konuları konuşuyorduk. Önümüzde Türkiye'de kendini ispatlamış olan TÜSİAD vardı. Biz de TÜSİAD'ın bu konuda bize destek vereceğini düşünerek onlarla yakın bir temas kurmak istiyorduk. TÜSİAD'la ilk temasımız 1994'te oldu. Ciddi destekler gördük. Zaten 96'da DİSİAD'ın kurulmasını, bölgedeki diğer illerde kurulan SİAD'lar izledi ve 1997'deki ilk SİAD Zirvesi'ne katıldık. Herhangi bir siyasi kimlik taşımayan, herhangi bir partinin arka bahçesi de olmadan, tamamen gönüllülük esasına dayalı bir çalışma içerisine girdik. Bu da hem ciddi bir sinerji yarattı hem de kamuoyunda güven oluştu. O çalışmalarımızla bugüne kadar devam ediyoruz.

ASİAD başkanlığının öncülük ettiği ikinci grup ise farklı bir anlayış içindeydi. "TÜSİAD'ı demokratik olmadığı, yeni gelişen işadamlarının taleplerini yerine getiremediği ve daha çoklobicilik yaptığı" gerekçesiyle eleştiren bu grup, "Politikaya girmek ve parlamentonun düzeyini yükseltmek; kamuoyunun işverenler tarafından oluşturulmasını sadece TÜSİAD ve TOBB'un görüşlerine bırakmamak" gibi hedefleri öne çıkartıyordu.⁹ Ancak bu grup kendi içinde homojen değildi. Aralarında TÜSİAD çizgisini savunan SİAD'lar da vardı.

Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nin konferans salonundaki toplantı, 24 Şubat 1993 tarihinde bu koşullar altında gerçekleşti. Toplantının başlangıcında, Anadolu'nun ilk sanayici ve işadamı derneği olarak BUSİAD'ın bir ağırlığı olsa da, "kongre oyunlarını" engelleyemedi. Dönemin ASİAD başkanının "kurucu başkan olma" ısrarı üzerine seçime gidildi. Sonuç değişmedi: ASİAD başkanı, TÜSİBAK'a başkan seçildi; katılımcı SİAD'lar, TÜSİAD çizgisi ile ASİAD çizgisi arasında bölünmüş gibi bir görünüm doğdu.

⁸ Milliyet, 15 Şubat 1993.

⁹ Milliyet, 22 Aralık 1992.

Bu toplantının en önemli kazanımı, SİAD hareketinin bir adım daha atıp kurumsallaşma öngörüsüyle kendini Türkiye Sanayici ve İşadamları Dernekleri Başkanlar Konseyi (TÜSİBAK) olarak adlandırması oldu.

ASİAD'ın öncülüğündeki TÜSİBAK oluşumunu Mersin, Kocaeli, Eskişehir ve Adana SİAD'ları destekliyordu. GÜNSİAD, ESİAD ve BUSİAD'la diyalog içindeki TÜSİAD ise derneklerin tek çatı altında toplanması fikrine sıcaktı ama yine de gelişmelerin seyrine göre tutum belirlemeyi seçmişti.

Eskişehir toplantısına çağrılı olan ESİAD da tarafsız gözlemci konumundaydı. O tarihte ESİAD Yönetim Kurulu Başkanı olan Enis Özsaruhan, dernek olarak tutumlarını, "Toplantı öncesinde bize de geldiler. Ama biz TÜSİAD'a yakın bir dernek olarak, BUSİAD'la birlikte toplantıları izlemeye karar verdik. Arkadaşları daha yakından tanımak istiyorduk" sözleriyle açıklıyor.

TÜSİBAK'ın ilk toplantısında baş gösteren ayrışma, ilk bakışta "kurucu başkanın kim olacağı" üzerinde yaşanmış gibi görünmekle birlikte, sorun daha derindeydi. TÜSİBAK içinde görüşleri ağır basan bir grup, "TÜSİAD'ı da kapsayan geniş bir birlikten" yanaydı. Diğer grup ise TÜSİAD'ı dışarda bırakan bir tutum içindeydi.

TÜSİAD, dernek olarak her ne kadar bu oluşumun karşısında yansız bir çizgide dursa da, kuruluşundan itibaren ısrarla savunduğu ilkeler nedeniyle, daha sonrasında ister istemez bu girişimin seyrinde belirleyici olacaktı. Bunlardan belki de en önemlisi "sivil toplum kuruluşlarının partiler dışı kalması" ilkesiydi. İlk TÜSİBAK deneyimi, bu ilkenin "olmazsa olmaz" niteliğini bir yıl içinde tüm katılımcılara gösterecek ve bir kez daha yollar ayrılacaktı. Musa Timur anlatıyor:

TÜSİBAK'ta ASİAD başkanı ilk yılını doldurduğunda rahatsızlıklar başladı. Ben de dahil, başkanın değişmesinde fayda olacağı kanaatindeydik. Çünkü ASİAD Başkanı SİAD'ların TÜSİAD'la ilişkiye girmesini istemiyordu. Başkan değiştirme girişimlerimiz sonuç vermiyordu. Eskişehir'de bir toplantı düzenleyip seçim yapma kararı aldık. En uygun aday, eski BUSİAD Kurucu Başkanı Doğan Ersöz'dü. Aday gösterdik. Ama kongre oyunlarıyla seçimi kaybettik. Daha sonra, insanlardaki kariyer hırsını açığa çıkartan başka olaylar da yaşandı. TÜSİBAK'ın her iki döneminde, öne çıkmak isteyen arkadaşlar sorunların kaynağı oldu. Bazıları SİAD hareketini milletvekili olabilmenin bir aracı olarak kullanmak ve hareketi de kendini yakın hissettiği parti doğrultusunda etkilemek istedi. Kısacası, TÜSİBAK hareketi çok hatalar yapıyor ve sürekli eleştirilere hedef oluyordu.

Son Eskişehir toplantısı, TÜSİBAK oluşumu içinde bir ayrışmayı kaçınılmaz kıldı. ASİAD ve başkanının savunduğu görüşler doğrultusunda davranan birkaç dernek, ayrı bir yapılanma içinde SİAD hareketinden koptu. SİAD'ların güç birliğini sağlamada ilkesel davranan ve TÜSİBAK'ın gövdesini oluşturan diğer dernekler ise TÜSİAD'la ilişkilerini sıklaştırdı.

5.4. TÜSİAD Alana İniyor

Farklı dünya görüşü ve belli siyasi tutum içinde bir araya gelmeyi tercih eden kimi sanayici ve işadamları, yasal mevzuat federasyon veya başka bir adla kurulacak üst örgüte izin vermediği için, TÜSİBAK dışında şekillenen diğer oluşumlarda yer alıyordu. TÜSİBAK içinde kalan SİAD'lar da nasıl bir yol izleyeceklerini tartışıyorlardı. TÜSİAD'a karşı ikircikli bir tutum içinde bulunanların büyük kısmının gerekçesi birtakım önyargılara dayanıyordu. Enis Özsaruhan'ın "Bazıları açık açık 'TÜSİAD bizi kullanacak' diyordu" sözü, bu önyargıların en tipik örneğini oluşturuyordu.

İş dünyasının tamamını temsil etmek üzere ortaya çıkmış bir sivil toplum kuruluşu olarak TÜSİAD'ın mevcut gelişmelere tamamıyla kayıtsız kalması zaten mümkün değildi. Üstlendiği misyon gereği üyelik koşullarını sıkı tutmuş ve bu yüzden kendisine yöneltilen eleştirileri de göğüslemek durumunda kalmış olan TÜSİAD içinde konu tartışılma aşamasındaydı. Nitekim Cem Boyner'in TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanlığı döneminde (1989-1990), üyelik koşulları nispeten esnetildi, 1980-1990 yılları arasında ekonomik olarak gelişmiş illerden kimi işadamları derneğe üye alındı. Ancak bu durum da TÜSİAD için beslenen önyargıları tamamen bertaraf etmeye yetmedi.

TÜSİAD'a 1988 yılında girdikten sonra 10 yıllık yönetim kurulu üyeliğinin ardından, 1999-2000 yıllarında TÜSİAD Başkanlığını yürüten (2013-2014 Yüksek İstişare Konseyi Başkanı) Erkut Yücaoğlu, bu önyargının sebebinin TÜSİAD'ın kuruluşundan beri "İstanbul'un dışına çıkmamış olmasına" bağlıyor ve hemen ardından bir haksızlığı işaret ediyor:

Bu ülkenin ekonomik birimlerine baktığınız zaman yüzde 90'ı Anadolu'dan çıkma. Bugün TÜSİAD üyeleri "İstanbul dukalığı" olarak nitelense de, aslında gerçek böyle değil. Bakarsanız Vehbi Koç Ankara'dan, Sabancı Grubu Kayseri ve Adana'dan çıkıyor. Bugün TÜSİAD'da büyük kurum ve kuruluş olarak adı geçenleri sayın, yüzde 90'ı bir şekilde Anadolu'da başlayıp büyümüş, sonra da doğal olarak finans ve ticaret merkezi olan İstanbul'a konuşlanmışlardır. Anadolu'da TÜSİAD'a karşı bir saygı vardı ama biraz da kendilerinden çok uzakta görüyorlardı. Haklılardı; yapı olarak TÜSİAD büyük şirketlerin kuruluşuydu. Fakat uğraştığı konular itibarıyla, kurucularının kendi şirketlerine veya bireysel olarak kendilerine çıkar sağlamaya çalışan, bunun için lobcilik yapan bir kurum değildi. Şirketler kendi lobilerini kendileri yaparlarsa yaparlar, o hiçbir zaman TÜSİAD'ın kendi iç işleyişinde bir çalışma olarak gündeme gelmedi.

TÜSİAD hiçbir zaman bir çıkar grubu olarak şekillenmedi. Asıl ağırlığını Türkiye'nin üç temel sorunu olan ekonomik reformlar, siyasi öncelikler ve Kopenhag kriterlerini karşılayacak siyasi reformlar konularına verdi. Gündeme getirdiğimiz sorunları Türkiye için, Türkiye'nin ileriye dönük vizyonunda temel taşlar olarak gördük. Bunun böyle olduğunu paylaşmamız gerekti. Anadolu sanayicilerinin de "TÜSİAD olarak kendinize menfaat sağlıyor musunuz, sağlamıyor musunuz" diye şüpheleri vardı. Ama TÜSİAD'ı bir çıkar grubu olarak görmek haksızlıktı.

Bu yanlış algılamalar, TÜSİBAK hareketiyle birlikte Anadolu'daki iş dünyasında somut bir nitelik kazandığı sırada TÜSİAD, Yücaoğlu'nun belirttiği üç ana konu ve buna bağlı olarak Türkiye'nin demokratikleşmesinde atılması gereken adımlara odaklanmıştı. Ülkenin kronikleşmiş sorunlarına çözüm üretmeye talip bir kuruluş olarak öne sürdüğü önerileri dolayısıyla tartışmaların merkezine oturmuş, 90'lı yılların ortasında gelişen siyasi koşullar nedeniyle de yalnız kalmıştı. Artık bu çemberin dışına çıkma zamanı gelmişti. TÜSİAD, üyesi olduğu UNICE (BusinessEurope) ile bilgi ve deneyim paylaşımı içindeydi. Kurumsal olarak bu yalnızlıktan kurtulmanın tek yolu, görüş ve düşüncelerini Anadolu'ya yaymaktı.

TÜSİAD'ın kendini Anadolu'ya anlatma ihtiyacı hissetmesi ile sayıları giderek artan Anadolu'daki sanayici ve işadamları dernekleri arasında güç birliği oluşturma anlayışı ve bunu TÜSİAD çerçevesinde sağlama çabasının zamanlaması örtüştü. Cengiz Turhan, bu çakışmanın öznel ve nesnel unsurlarını şöyle anlatıyor:

Anadolu'daki işadamları buldukları yerlerin öne çıkan figürleri, parlak insanlardır. Çoğunluğa göre demokratik eğilimleri de daha ağır basar; Ankara'ya sesini duyurması için demokratik bir platforma ihtiyacı olduğunu bilir. Bu unsurlar, zaman içinde kendi kendilerine bir arayış içine girdiler. Bu arayış farklı yönlerde, birtakım siyasi çizgilere doğru çekilmek de isteniyordu, ama daha bağımsız olmaya çalışan birileri de vardı. Bu gruplardan bazıları, TÜSİAD'ı örnek almak gerektiğini düşünerek, toplantılarına TÜSİAD'ı davet etmeye başladılar. TÜSİAD'ın da davetleri kabul etmeye başlaması 1994 yılına rastlar.

Bu ziyaretler, Sakıp Sabancı'nın Anadolu insanına yakın tavırları ile şekillenmiş, TÜSİAD - Anadolu SİAD'ları arasındaki bağ Halis Komili'nin temelini attığı "kurumsal Anadolu ziyaretleri" ve Muharrem Kayhan'ın bu konudaki inançlı tutumu ile güçlenmiştir.

Bu noktada Yücaoğlu da "Biz 90'ların ortasında ciddi bir şekilde başladık Anadolu şehirlerini ziyaret etmeye" diyerek devam ediyor:

TÜSİAD başkanı, TÜSİAD yönetim kurulu üyeleri, dörder beşer kişilik ekipler halinde Türkiye'nin bir sürü şehrine gittik ve orada üniversiteleri, o şehrin sanayi ve ticaret odalarını davet ettik toplantılarımıza; onlarla bu düşünceleri paylaştık. Hem konuşmalar düzenledik, hem de soru-cevap halinde tartışmalar yaptık.

SİAD'ların güç birliği oluşturma girişiminin hemen başında ortaya çıkıp TÜSİBAK hareketi üzerinde etkili olan "TÜSİAD kaygısı", tamamen ortadan kalkmasa da, zamanla etkisini yitirmeye yüz tuttu. Bu tutum değişikliğini Cengiz Turhan şöyle açıklıyor:

Siyasetçiler işlerine geldiğinde TÜSİAD için farklı şeyler söyleyebilir ama Anadolu'da TÜSİAD'ın pırlıltısından faydalanma güdüsü daha kuvvetlidir. Eleştirenler bile TÜSİAD'ı kendi toplantılarına davet edip katılımı artırmaya çalışırlar. TÜSİAD'ın politikaları şekillendirdiği konusunda müthiş bir kanaat vardır. "Biz de onu örnek alalım, tavrımızı koyalım" diye düşünürler.

Konuya İstanbul sermayesi-Anadolu sermayesi ekseninde bakıldığında çatışan çıkarlar da söz konusu olabilir. Ama orta yol uzun vadede bakıldığında işadamlarının genel çıkarları nispeten ortaktır. Bir defa TÜSİAD kendi platformunda bir ekonomik çıkar örgütü gibi davranmıyordu, davranmıyordu. Çünkü o yapıda çok değişik unsurlar bir aradadır ki TÜSİAD'ın ağırlığı da buradan gelir.

TÜSİAD, liberal ekonomi ile katılımcı demokrasiyi savunan, tabii ki büyük resimde bazı yapısal şekillendirmeler üzerinde de sürekli çalışan bir örgüttür. Yarattığı etki gücü, kim ne kadar karşı çıkarsa çıksın, inkâr edilemez bir düzeydedir. TÜSİAD'a en çok karşı çıkanlar bile en sonunda masasının alt gözüne uzandığında, elinin altında bir TÜSİAD raporu bulur. Oradan edindiği bilgileri kendi fikri gibi söyler. Anadolu'daki işadamları için de cazip bir durumdur bu. "Biz de böyle yapalım" düşüncesi, örgütlenme için tetikleyici bir etki yaratmıştır. Nitekim TÜRKONFED'e giden yolda TÜSİAD'ın örnek alınması, ilişkilerin kurulması ve süreklilik göstermesi böyle bir arzunun göstergesidir.

Bu arzunun özü ise, Anadolu'nun Ankara ile daha güçlü ilişki kurma, "Ben kendi sesimi nasıl duyururum, kendi derdimi nasıl anlatırım" düşüncesidir. Bu çaba da son derece normal, katılımcı demokrasinin bir parçasıdır.

TÜSİBAK ve TÜSİAD'da, her iki yapıda baş gösteren birbirine yaklaşma ortak ihtiyacı böyle bir çizgide buluştu ve TÜSİAD'da Anadolu'ya açılma fikrinin ilk adımı, Halis Komili'nin başkanlık döneminde (1993-1996), 1994 yılında atıldı. Yönetim Kurulu Başkanı Halis Komili ve bir grup TÜSİAD heyeti, TÜSİBAK hareketinin düzenlediği toplantılara bu kez "gözlemci" olarak değil "çağrılı" olarak katılmaya başladı.

Halis Komili, TÜSİAD'ın, dışardan yapılan değerlendirmelere göre farklı yorumlara neden olan tutumu konusunda bir düzeltmeye giriyor söze:

İlk bakışta SİAD'lar hareketine TÜSİAD'ın uzak durduğu gibi bir izlenim doğsa da gerçekte bu doğru değil. Her şeyden önce TÜSİAD'ın kendisi için bile bir altyapı sorunu vardı. TÜSİAD, daha önce bir "gençleşme" çabasına girdi ve UNICE'ye üye oldu. Bu, Türkiye'nin AB üyeliği henüz belirsizken, "TÜSİAD AB'ye girdi" anlamı taşıyordu. UNICE üyeliği, TÜSİAD'ın önüne yeni görevler getirdi. Mevcut yönetim yapısı yeni durum ve gelişmeleri yönetmeye yetmedi. Bu durumu aşmak üzere genel sekreter arayışına girdik. Neticede Haluk Tükel'in göreve başlamasıyla altyapı eksikliğinin giderilmesi çalışmaları da hız kazandı. Haluk Tükel göreve başlar başlamaz, SİAD toplantılarından önce, UNICE genel sekreterlerinin İstanbul'da düzenlediği bir toplantıya katıldı. Biz de TÜSİAD olarak, o sırada her hafta yurtdışında çeşitli toplantılara katılıyorduk. UNICE üyeliği, bizim açımızdan da çok öğretici oldu. O sırada gördük ki Avrupa iş dünyası kuruluşları kendi içlerinde bu anlayışa göre yapılmış. Örneğin TÜSİAD'ın İtalya'daki muadili CONFINDUSTRIA, çeşitli şehir veya bölgelere göre şubeleşerek bugünlere gelmiş. Oysa TÜSİAD'ın yapısı belli; şubeleşme gibi çalışmalara da altyapı yetersizliği nedeniyle imkanı yok. Bu hazırlıkları hızla tamamlandıktan sonra biz SİAD'lar hareketine eğildik.

O tarihte TÜSİAD, AB müktesebatına uyum sağlama çalışmaları çerçevesinde Türkiye'nin sesini güçlü bir profesyonel kadroyla Avrupa'da duyurmaya odaklanmıştı. Merkez Bankası'ndaki görevinden ayrılarak TÜSİAD Genel Sekreterliği'ne getirilen Haluk Tükel, asıl olarak bu işle uğraşacaktı. Göreve başlayacağı gün, TÜSİAD heyeti SİAD'ların Samsun'da düzenlediği toplantıdaydı. TÜSİAD'daki ilk çalışma gününe Samsun'daki toplantıda başlayan Haluk Tükel, gördüklerinden fazlasıyla etkilenmişti:

Ben genel sekreter olarak 1 Temmuz 1994'te başladım göreve. Bana "Samsun'a gel" dediler. İstanbul'a, TÜSİAD genel merkezine hiç uğramadan, Ankara'dan Samsun'a geçtim. Epey kalabalık bir grup toplanmıştı. Söylemlerine baktığınızda bir Avrupa kentinde olduğunuzu sanırdınız. O gün TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Halis Komili, yılbaşında yaşanan ekonomik kriz ve 5 Nisan Kararları'nı; Yönetim Kurulu Üyesi İbrahim Betil, bir bankacı olarak krizin bankacılık sektöründeki yansımalarını; (o sırada) TÜSİAD Danışmanı Doç. Dr. Deniz Gökçe Türkiye'yi 5 Nisan Kararları'na getiren gelişmeleri anlattı. Erkut Bey (Yücaoğlu) de, hem çözümün devletin asli fonksiyonlarına dönerek güçlenmesi olduğunu belirtti hem de soru-cevap kısmında TÜSİAD'ı anlattı. Çok güzel konuşmaları. Kendi kendime, "Vay canına" dedim. "Ne kadar ufuk açıcı bir konferans oldu." Sonra nereye gittiysem buna benzer, yol gösterici, ufuk açıcı seminer ve çalışmalara tanık oldum. Ben bir yandan TÜSİAD'ın yurtdışı örgütlenmeleri için çalışırken aynı zamanda SİAD hareketinde de çalıştım. Bu mesele, TÜSİAD içinde 1994 tarihinde bile en üst düzeyde konuşulan bir konuydu. Samsun'daki ilk temastan sonra Anadolu'da birçok kente gittik. Düzenlediğimiz her toplantıda 150-200 kişilik işadamlarıyla katılım muazzam olurdu.

Konferans olarak düzenlenen Samsun toplantısı (1 Temmuz 1994), her iki kesimin birbirini yüz yüze görüşüp konuşarak tanınmasında gerçekten de bir "ilk adım"dı. Samsun valisi ve ilin üst düzey yöneticilerinin de bulunduğu yaklaşık 300 kişinin katıldığı konferans sonrasında, TÜSİAD heyeti ile Çorum ve Amasya'dan gelen işadamlarının da yer aldığı dar kapsamlı bir toplantı daha yapılmış, gece topluca yenilen yemekle noktalanmıştı.

Halis Komili, Samsun'daki ilk toplantı ve ardından gelen toplantıları, TÜSİAD ile Anadolu iş dünyasının "Karşılıklı tanışma sürecinin başlangıcı" olarak niteliyor:

Bu toplantılar, Bursa dışında -çünkü BUSİAD'la istişari düzeyde ilişkilerimiz sürüyordu. BUSİAD çalışmalarımıza katılma konusunda çok istekliydi ve onlarla bir tür özel ilişkimiz vardı; genel kurullarımıza ve başka çalışmalarımıza davet ederdik- TÜSİAD'ın kurumsal olarak Anadolu ile kurduğu ilk temas niteliği taşıyordu. Başlangıçta Deniz Gökçe, İbrahim Betil ve başka arkadaşlarımız kendi alanlarındaki konular

üzerinde konuşmalar yapıyordu, ama o toplantılar daha çok, televizyonlarda şimdi düzenlenen açık oturumlara benzer sohbet toplantılarıyla. O temas sırasında biz TÜSİAD olarak daha çok kendi çalışma ve deneyimlerimizden örnekler verip açık bir iletişim kanalı kurmaya çalışıyor, hemen ardından da ilişkiyi canlı tutmaya özen gösteriyorduk. Sonraki toplantılarımızı programlarken, üniversitesi de olan şehir ve bölgeleri dikkate almaya özen gösterdik. O toplantılarda dünya ve Türkiye ekonomisini ilgilendiren konuların yanı sıra bölgesel kalkınma ve bu çerçevede yerel işadamlarının oynayacakları roller üzerine konuşmalar da yapıyorduk, onların dikkatlerini bu yöne de çekiyorduk.

Görüş alışverişi, iadeziyaret ve başta Yönetim Kurulu Başkanı Halis Komili olmak üzere TÜSİAD'ın SİAD hareketine gösterdiği ilgi süreci hızlandırdı.

Her iki kesime de heyecan verici Samsun buluşmasını, aynı yıl içinde düzenlenen iki toplantı daha izledi. TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Halis Komili, Yönetim Kurulu üyesi Dr. Erkut Yücaoğlu ve Doç. Dr. Deniz Gökçe, önce 2 Eylül 1994 tarihinde MESİAD'ın Mersin'de, hemen ardından da ESİAD'ın Eskişehir'de düzenlediği konferanslara konuşmacı olarak katıldı.

5.5. TÜSİAD-SİAD İlişkileri Stratejisi

Halis Komili başkanlığındaki TÜSİAD heyetinin 1994 yılında Samsun, Eskişehir ve Mersin SİAD'larını ziyaretiyle başlayan "tanışma ve görüş aktarma" mahiyetindeki ilk temasları, potansiyeli bütün açıklığıyla gözler önüne serecek ipuçlarına sahipti.

TÜSİAD Genel Sekreterliği, 17 Şubat 1995'te, bu üç toplantıdan hareketle "TÜSİAD- SİAD ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik" bir strateji önerdi. Hazırlanan raporda mevcut durum şu sözlerle belirleniyordu:

Türkiye sathında son yıllarda kurulan ve sayıları hızla artan Sanayici ve İşadamı Dernekleri'nin (SİAD) ülkemizin yaşamakta bulunduğu siyasal, sosyal ve ekonomik kriz şartlarına toplumsal bir tepki olarak ortaya çıktıklarını kabul etmek gerekir. Ancak, bu tepki, ilişkiye girilen SİAD'lar ve diğer SİAD'ların faaliyetlerinden görüldüğü kadarıyla kalıcı olmak ve belirli bir misyon çerçevesinde örgütlü kalmak, gelişmek ve yayılmak istidadı gösterme eğilimindedir.

TÜSİAD, bu derneklere tecrübesi, misyonları, tutarlı çizgisi, etkinliği ve faaliyetleri itibarıyla çekici ve cazip bir örnek kuruluş olarak gözükmektedir. İstisnalar dışında bütün SİAD'lar şu veya bu şekilde TÜSİAD'la ilişki kurmak istemekte ve ortak bir zemin arama çabasına girmektedirler.

Temas gezilerinin tanışma, sıcak ilişki ve dostluklar kurulması ile "TÜSİAD felsefesine yakın, bir sivil toplum örgütü yapısında çalışmaya kararlı sanayici ve işadamlarıyla kalıcı ilişkilerin oluşmasını" sağladığına değinen rapor, tarafların birbirinden farklı beklentiler içinde olduğunu işaret etmektedir:

TÜSİAD'ın bu hareketleri merkezi olarak örgütlenme ve yönlendirme amacı olmamış ve sivil toplum örgütleri ve gönüllü kuruluşlar olarak gelişmelerine yardımcı olmayı hedeflemiştir. Ancak, SİAD'ların beklentisi örgütsel ilişki ve eylem birliğidir.

SİAD'ları "tepki", "itibar", "politik" ve "TÜSİAD modeli" olmak üzere dört grupta sınıflandıran ve kuruluş amacı ne olursa olsun, bütün SİAD'ların TÜSİAD'la yakından ilgilendiğini ve sempatiyle baktığını belirten rapor, bu oluşumda TÜSİAD'ın SİAD'larla işbirliğini üç temel ilke üzerinden öngörmektedir. Bunlardan birincisi, TÜSİAD felsefesini ve misyonunu yani, demokrasi ve insan hakları, dışa açık piyasa ekonomisi ve

dünya ekonomisi ile entegrasyonu, benimsemiş ve modern bir toplum anlayışı etrafında kenetlenmiş olmak. İkincisi, bölgede/ilde temsil yeteneği taşıyıp, yöresel ekonomik faaliyetlerin izleyicisi, belirleyicisi ve muhtemel gelişme yönlerini araştırarak o doğrultularda yönlendirici güce sahip olmak. Üçüncüsü ise sivil toplum örgütü ve gönüllü kuruluş anlayışı doğrultusunda, ülkenin sosyal-siyasal sorunları üzerine fikir üretmekle birlikte, herhangi bir siyasal partinin yan kuruluşu olmaktan veya yan kuruluşu gibi davranmaktan uzak durmak.

İmzalanan Gümrük Birliği Antlaşması dolayısıyla 1995 yılı, Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde önemli bir dönüm noktasıydı. Sivil toplum kuruluşlarının daha çok rol üslenmesi anlamına da gelen bu dönemde TÜSİAD'ın SİAD'lar ile ilişkisi, belirlenen strateji doğrultusunda ilerledi. Temaslar 1995 yılında Giresun, Çorum, Mersin, Denizli, Kocaeli ve diğer illerdeki toplantılarla sürdü. Bütün bu süre boyunca TÜSİAD, SİAD'ların karşısına "varlıklarıyla ülkemizde görmek istediğimiz çok sesliliğe büyük katkıda bulunan sivil toplum kuruluşlarına 25 yıllık deneyimini, bilgi birikimini ve dış dünya ile bağlantı olanaklarını sunmaya her zaman hazırdır" görüşüyle çıkıyordu.

Sayıları giderek çoğalan toplantıların gündemleri de, geleceğin TÜSİAD Başkanı Erkut Yücaoğlu'nun belirttiği gibi, ekonomiyi ilgilendiren genel konuların yanı sıra, giderek daha özel alanlara yöneliyordu:

Ziyaretlerimizi gideceğimiz ilin ekonomik faaliyetinin büyüklüğüne, üniversitesi olup olmadığına bakarak belirliyor, gerektiğinde bir iki gün orada kalıyorduk. Yaklaşık 30 kadar ili ziyaret ettik. Gittiğimiz yerlerde tartışma konularımızın yanı sıra gönüllü bir örgüt olduğumuzu, bütün masrafımızı örgüt olarak kendimizin karşıladığını da işliyorduk.

Yani "Biz aidatını kendi kendine belirleyen, iyi bir idari kadro ve sekreteryaya sahip, dışarıdan akademik çevrelerle yakın çalışan, raporlarının çoğunu ciddi akademisyenlerin hazırladığı ve dolayısıyla gönüllü olmanın verdiği bir ferahlık ve bağımsızlık duyarlılığı içinde bir örgütüz, gelin bizimle bunu paylaşın" diyorduk. "Nasıl yapacağız?" dediklerinde de "Kuracaksınız siz de kendi gönüllü örgütünüzü... Bizim aidatlarımız yüksek, siz daha mütevazı aidatlarla bu topluluğu yaratabilirsiniz. Biz ülke politikalarıyla uğraşıyoruz, siz de yöresel olarak ne yapılması lazım kendi çevrenizde, nedir potansiyeliniz, kendi potansiyelinizi keşfedin, ne hammaddeler var sizde, ne ihracat kaynakları var, nasıl bir üretim çerçevesi olabilir onları belirleyin" dedik. Ülke çapındaki ilkelerle bağlarını kopartmadan böyle de bir çalışmanın kendi yöreleri için faydalı olacağı fikri birçok işadamaına makul geldi. Çünkü ikisi birbirinden ayrılmaz şeyler. Bir yandan piyasa ekonomisi derken, diğer yandan o ili koruyacak bir mekanizma kuramazsınız; bir ilde üretim yapıyorsanız ülke çapında rekabete de açık olmanız gerekir.

5.6. Türkiye SİAD'lar Platformu Doğuyor

Avrupa Birliği üyesi olmuş, demokratik, eşitsizlikleri nispeten giderilmiş ve gelişmiş ülke standartlarını yakalamış bir Türkiye'yi amaçlayan işadamlarını bir araya getiren ve bu amaç doğrultusunda giderek çoğalan derneklerin yöneticileriyle düzenlenen toplantıların sayısı da artmaya başladı. Bu kez toplantılar, TÜSİAD'ın önerdiği doğrultuda, Doğu, Batı, Kuzey ve Güney Anadolu bölgeleri esasına göre yapılıyordu.

1995 yılının Haziran ve Temmuz aylarında Mersin, Konya ve Ankara'da üç toplantı yapılmış ve görüş alışverişinde bulunulmuştu. 7-9 Temmuz 1995 tarihinde Kocaeli Sanayici ve İşadamları Derneği'nin (KOSİAD) ev sahipliğinde düzenlenen ve 23 SİAD'ın katıldığı dördüncü toplantıda görüşler biraz daha netleşti. TÜSİAD hareketinin "siyasete bulaştığı için başarısız kaldığı" dile getirilen konuşmalarda SİAD hareketinin

TÜSİAD'ın işaret ettiği doğrultuda sürdürülmesinin daha doğru olacağı belirtildi. Hareketin ulaştığı boyut nedeniyle, çalışmalarda uyulacak esaslardaki belirsizliğin, geçici olarak bir çeşit "Temel İlke Anlaşması" ile giderilmesi ile beşinci toplantının Diyarbakır'da düzenlenmesi için GÜNSİAD'ın görevlendirilmesi kararlaştırıldı. Kazandığı ağırlık nedeniyle konu, 1996 yılında kurulan, TÜSİAD Meslek Örgütleriyle İlişkiler Komisyonu'nun sorumluluğu içinde değerlendirilmeye başlandı.

Komisyon, Genel Sekreterliğin daha önce önerdiği strateji doğrultusunda TÜSİAD'ın SİAD'larla yürüttüğü ilişkileri geliştirerek sürdürmeyi üstleniyordu. Bunun yanı sıra, "1995 yılında SİAD'larla ilgili gelişmeler yaşanırken, yine aynı yıl içinde Giyim Sanayicileri Derneği, Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği ve Otomotiv Sanayicileri Derneği yöneticileri ile bir dizi temaslar oldu" sözleriyle, üzerinde daha sonra duracağımız, sektör derneklerinin varlığına dikkat çekip, "SİAD dışındaki mesleki örgütler öncelikli olarak komisyon tarafından yeniden değerlendirmeye tabi tutulmalıdır" önerisinde bulunuyordu.

Samsun'da düzenlenen ilk toplantının ardından üç yıllık bir zaman dilimi geride bırakılıp 1997 yılına gelindiğinde, SİAD'larla ilişkilerde tanışma ve birbirini anlama aşaması geride bırakılmış, nasıl bir yapıda buluşulacağına esaslarına gelmişti sıra. TÜSİAD'da başkanlık el değiştirmiş, bayrağı Muharrem Kayhan (1997-1998) devralmıştı. Aktif bir katılımcı olarak TÜSİAD'ın da bir parçası olduğu SİAD toplantılarının belli bir düzene kavuşması ve artık sayısı 50'ye yaklaşan SİAD'ların birbirleriyle tanışması gerekiyordu. Bu amaçla 1997 yılının Ekim ayında, İstanbul'da Sabancı Center'da geniş katılımlı bir toplantı planlandı. TÜSİAD temsilcileri ve TÜSİBAK bünyesindeki SİAD'lar, Ege Sanayici ve İşadamları Derneği (ESİAD) ile GÜNSİAD başkanlarından oluşan bir Hazırlık Komitesi oluşturuldu.

Toplantı öncesi, her biri bir SİAD başkanından oluşan bir "hazırlık komitesi" oluşturuldu. Ancak ortada henüz kurumlaşma yönünde atılmış somut bir adım, hatta oluşumun bir adı bile yoktu.

Haluk Tükel'in "TÜRKONFED'in ideoloğu" olarak nitelediği, TÜSİAD ve TÜRKONFED eski danışmanlarından Cengiz Turhan, bu eksikliği gidermek üzere görevlendirildi ve Türkiye Sanayici ve İşadamı Dernekleri Platformu - Türkiye SİAD Platformu Çalışma İlkeleri adlı sekiz maddelik bir metin kaleme aldı. Cengiz Turhan'ın "Hareketin bir adı, anayasası olsun dedik. Ben o zaman platform lafını seviyordum ve ortaya çıkan oluşuma SİAD Platformu adını verdik, küçük bir Platform İlkeleri yazdık" sözüyle andığı metin, yasal anlamda hiçbir hüküm taşımıyordu ama geleceğin TÜRKONFED'ini oluşturacak yapının kendi içinde uymayı kabul ettiği ilk belgeydi.

Türkiye Sanayici ve İşadamı Dernekleri Platformu - Türkiye SİAD Platformu Çalışma İlkeleri, dört ana bölümden oluşuyordu. İlk bölümü oluşturan tek maddelik "Amaç ve Tanım"da SİAD Platformu adından ne anlaşılması gerektiği şu sözlerle ifade ediliyordu:

SİAD Platformu, Türkiye'de ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde faaliyet gösteren, ortak ilke ve hedefleri benimseyen sanayici ve işadamları derneklerinin ulusal kalkınmaya katkıda bulunmak, bölgesel ve yerel gelişmeyi hızlandırmak için ortak projeler geliştirmek, sorunları ve çözüm önerilerini kamuoyuna yetkili kurumlara duyurmak amacıyla güç birliği yaptıkları ortak çalışma zeminine verilen isimdir.

Belgenin ikinci bölümü yine tek maddede "SİAD Platformu İlkeleri"ni belirliyordu. Bu ilkeler şu şekilde sıralanmıştı:

Platforma katılan Sanayici ve İşadamları Dernekleri:

- Türkiye'nin kalkınmasında özel sektöre dayalı sanayileşmenin önemini kavramış,
- Ülke kalkınmasının önündeki engellerin ancak köklü ve bilimsel temelli reformlarla aşılabileceğini düşünen,
- Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık hedefine, laik, demokratik ve insan haklarına saygılı bir hukuk devletine, piyasa ekonomisinin erdemlerine inanan, sosyal sorumluluklarının bilincinde,
- Ülkemizin hızlı kalkınmasının, ancak bölgelerin mevcut potansiyellerini en iyi şekilde değerlendirmekle mümkün olabileceği inancıyla, bu doğrultuda çaba gösteren,
- Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi olması yönünde fikir birliğine sahip,
- Üyelerini bu ilkeler doğrultusunda seçen tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır.

"Platforma Katılım" bölümü de tek maddeden oluşuyor, "Platformda yer alabilecek derneklerin yukarıda yazılı ilke ve hedeflere ek olarak aşağıdaki koşullara uymaları beklenir" diyerek koşulları sıralıyordu:

- Kuruluş nedeni ile amacının politik, etnik, dinsel ayrımcılık ve hedeflere göre şekillenmediği bağımsız bir yapıya sahip olmak;
- Dernek merkezinin, derneğin faaliyet alanını oluşturan, ismini aldığı yerin sınırları içinde (bölge, il, ilçe, sanayi bölgesi) kurulu olması; dernek ulusal düzeyde faaliyet gösteriyor ise, merkezin ulusal sınırlar içinde bulunması;
- Üye kompozisyonu ile ismini taşıdığı, faaliyet alanı olarak belirlediği yerin (ülke, bölge, il, ilçe, sanayi bölgesi) ekonomik gücünde önemli bir paya sahip olmak;
- İcra Komitesi tarafından önerilip Başkanlar Kurulu'nun onayı ile karara bağlanan katılım paylarını düzenli olarak ödemek.

TÜSİAD'ın da katılımıyla İstanbul'da gerçekleşen bu ilk büyük toplantıda Türkiye SİAD Platformu Çalışma İlkeleri'nin kabul edilmesiyle birlikte:

- SİAD'ların yıllardır düşe kalka sürdürdüğü ve en son TÜSİBAK adını aldığı güç birliği hareketinin adı, SİAD Zirve Mekanizması" adını alıyordu.
- Bu oluşumla birlikte, hareketin gelişiminde TÜSİAD'ın rolü tartışma konusu olmaktan çıkacaktı.

Türkiye Sanayici ve İşadamları Dernekleri Platformu - Türkiye SİAD Platformu Çalışma İlkeleri, ayrıca beş maddelik "Çalışma Şekli" bölümüyle SİAD Platformu'nun örgütlenme aşamasında izleyeceği yol haritasını da çıkartıyordu.

Buna göre Türkiye SİAD Platformu, Başkanlar Kurulu, İcra Komitesi ve Danışma Kurulu olmak üzere üç organ tarafından örgütlenecekti. Görevleri ayrıntılı olarak tanımlanmış her organ eşit oyla seçilecekti. En önemlisi, Platform üyesi derneklerde yönetim dönüşümlü olacağından, adı geçen organlarda görev alan kişiler de, görev süresi dolduktan sonra yerini yeni üyelere bırakacak ve böylece "yönetici bürokrasisi" önlenmiş olacaktı.

"Başkanlar Kurulu" katılımcı SİAD'ların yönetim kurulu başkanlarından oluşacak ve bir "İcra Komitesi" belirleyecekti. Komite, hem Platform'a katılım başvurularını değerlendirecek hem de SİAD zirvelerini düzenleyecekti. Danışma Kurulu ise İcra Komitesi'ne bağlı çalışacaktı.

Türkiye SİAD Platformu Çalışma İlkeleri'nde son kısım, Platform Katılım Payı başlığıyla çalışmaların finansmanına ayrılmıştı. Çalışma İlkeleri'nin sekizinci ve son maddesi bu konuyu da şöyle bir kurala bağlıyordu:

Platforma katılan derneklerden, İcra Komitesi'nin önerisi üzerine, Başkanlar Kurulu tarafından karara bağlanan yıllık katılım payını, en geç ilgili yıla ait SİAD Zirvesi'nin yapılacağı tarihe kadar avans niteliğinde ödemeleri beklenir. Katılım payları derneklerin 50 üyeye kadar, 50-100 arası ve 100'ün üzerindeki üye sayılarına göre farklı basamaklarda her yıl belirlenir. Yeni katılım payının belirlenmediği durumlarda bir önceki yılın tutarları geçerlidir. Katılım payları İcra Komitesi tarafından zirve ve diğer faaliyetlere ilişkin ortak masraflarda kullanılır, masraflar katılım payı ölçüsünde ilgili üyeye doğrudan fatura edilir. Komite başkanı ve/veya üyelerinin yol, konaklama vb. toplantılara katılımlarıyla ilgili masrafları katılım paylarından karşılanmaz. İcra Komitesi, yıllık gelir ve giderlerine ilişkin raporu, SİAD Zirvesi'ni takip eden ilk Başkanlar Kurulu'na sunar.

5.7. SİAD Zirveleri

Türkiye SİAD Platformu Çalışma İlkeleri'nde güç birliğini sağlayacak yapının omurgası oturtulmuş, oluşumu ileri götürecektir organların görev tanımları ve işleyiş şekilleri belirlenmişti. Bundan böyle oluşumun kabul edilen amaç ve ilkeler doğrultusunda çalışmaya koyulması gerekiyordu. Bu doğrultuda en önemli rol SİAD Zirveleri'ne ayrılmıştı.

Türkiye SİAD Platformu Çalışma İlkeleri, SİAD Zirveleri'ni şu sözlerle tanımlıyordu:

Platformdaki SİAD'ların geniş bir katılımı temsil edildikleri, bölgesel kalkınma ve ülke kalkınmasıyla ilgili konuların ele alındığı, ortak proje ve görüşler çerçevesinde kamuoyuna dönük açıklamaların yapıldığı, yılda bir defa gerçekleştirilen organizasyondur. SİAD Zirvesi'ni tanımlayan özellikler şunlardır:

- Her yıl başka bir icra komitesi üyesinin ev sahipliğinde olmak üzere, yılda bir defa gerçekleştirilir.
- Platforma katılan SİAD'ların en kapsamlı tartışma platformudur.
- Her SİAD zirveye bağımsız kimliğiyle eşit koşullarda katılır. Hiçbir SİAD'ın ötekine üstünlüğü, diğerlerinden önceliği ve ayrıcalığı yoktur.
- Zirveye sadece SİAD başkanları ve yönetim kurulu üyeleri değil, platformdaki SİAD'ların üyeleri de katılabilir.
- Her zirvenin bir ana konusu vardır. Ancak bu konuya ek olarak, ülke kalkınmasını/menfaatini ilgilendiren diğer konular da gündeme alınabilir.
- Zirvenin yapıldığı yer öncelikli olmak üzere, her zirvede bölgelerin/illerin kendilerini başarılı projelerle tanıtabilecekleri, sorunlarını ifade edebilecekleri ortamların yaratılması için çaba gösterilir.
- Ana konu öncelikli olacak şekilde, her zirvede bir bildiri hazırlanır ve kamuoyuna açıklanır. Bildiri, katılımcı bir anlayışla oluşturulur.

Yayınlanan metin, 1. SİAD Zirvesi adıyla tarihi 17 Ekim 1997 olarak kesinleşen büyük toplantı öncesinde dolaşıma sunuldu. Zirve öncesinde SİAD'ların 6-8 Haziran 1997 tarihinde Eskişehir'de düzenlediği TÜSİBAK toplantısında ele alındı. Toplantının ilk günü katılımcıların çeşitli konulardaki konuşmalarıyla geçti. Sonraki günlerde yapılan tartışmalarda ise SİAD'ların güç birliği çalışmalarında TÜSİAD'ın "olmazsa olmaz" nitelikteki belirleyiciliğine ilişkin bir irade doğdu.

Doğan Bolak'ın başkanlığındaki TÜSİAD Meslek Örgütleriyle İlişkiler Komisyonu'nun, devlet ve hükümet düzeyindeki katılımı en üst düzeyde sağlama yönündeki yoğun çabaları nedeniyle birkaç kez tarihi ileri atılan 1. SİAD Zirvesi'nin düzenleneceği 17 Ekim Cuma gününe gelindiğinde Sabancı Center'de heyecan doruktaydı. Sabancı Center'in 600 kişilik konferans salonu ağzına kadar dolmuştu. Tam kadro denecek düzeyde TÜSİAD, hükümeti temsilen Devlet Bakanı Işın Çelebi ve 50 SİAD'ın temsilcileri ve basın mensupları salondaydı.

Zirvenin açılış konuşmasında TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Muharrem Kayhan (1997-1999), "Türkiye'nin gerçekleştirmesi gereken reformların önündeki en büyük engelin, bu reformları gündeme getirecek hükümetlerin siyasi bedel ödeme riskleri olduğuna" dikkat çekti. Kayhan SİAD başkanlarına seslenerek, "Hep birlikte bu ülkeye bir eşik atlatmak zorundayız ama yarım adımlarla eşik atlanmaz. Güçlü bir hamleye ihtiyacımız var. Bölge, sektör, büyük sermaye-küçük sermaye ayırımı yapmadan bu zirvede biraraya gelen 50 sanayici ve işadami derneğinin temsilcileri, Türkiye'nin sorunlarına reformcu bir yaklaşımla getirilecek kalıcı çözümlerin ülkeye nasıl bir hamle yaptıracağını en iyi bilen kişilerdir" diyerek sözlerini bağladı. Devlet Bakanı Işın Çelebi ise TÜSİAD Başkanı Kayhan'ın konuşmasını destekledi.

Zirvede TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Onursal Başkanı olarak bir konuşma yapan Sakıp Sabancı, liderliğin önemine dikkati çekti. "Ağlayan şirketleri güldüren liderlerdir" diyerek söze giren Sabancı, "25 yıl önce TÜSİAD'ı kurarken 12 üyeyi zor bulmuştuk. Bugün ise tüm Anadolu'da kurulmuş işadamları derneklerinin zirvesini yapıyoruz" diyerek bir bütün olarak iş dünyasında kurumsallaşmanın önemini vurguladı. Basın-yayın organlarının oluşuma zirve öncesinde gösterdiği büyük ilgi, zirve sırasında da sürdü. Dönemin en önemli haber kanalı NTV, zirvede yer alan tüm SİAD başkanlarının katıldığı bir tartışma programını, canlı yayımla tüm Türkiye'ye aktardı.

1. SİAD Zirvesi, her ne kadar TÜSİAD ve SİAD'ların birbirleriyle "tanışması" amacını taşıyorsa da Türkiye SİAD Platformu Çalışma İlkeleri gereğince, ana oturumlar dışında üç "Çalışma Komisyonu"nun da temeli atıldı:
 - a. Sanayileşme ve Bölgesel Altyapı (Misyonu: Belirli parametrelere dayanarak bir ilin ya da bölgenin altyapı seviyesini belirlemeye çalışan "Altyapı Seviyeleme Anketi"nin SİAD'lar kanalıyla yurt sathında yaygınlaşmasının sağlanması).
 - b. Yerel Yönetimler ve Bölgesel Kalkınma (Misyonu: yerel yönetimleri yeniden yapılandırmak ve bunun sonucunda bölgesel kalkınmayı teşvik edebilmek için yerel yönetim reformunun bir an önce çıkarılmasında SİAD'ların bir baskı grubu oluşturmasını sağlamak).
 - c. Toplam Kalite Yönetimi (Misyonu: Kalite bilincini ve toplam kalite yönetimini ülke çapında yaygınlaştırmak).

Katılımcı SİAD'ların başkanları, zirve sonunda yayınladıkları bildiriyle, gelecekteki ortak çalışmalarına temel teşkil edecek görüşleri, 10 madde halinde kamuoyuna duyurdu. "1. SİAD Zirvesi Başkanlar Kurulu Bildirisi" adıyla yayınlanan metin, manifesto niteliğinde, şu görüşleri dile getiriliyordu:

Biz; demokratik, laik, insan haklarına saygılı bir hukuk devletine ve piyasa ekonomisine inanan, Türkiye'nin sorunlarını ancak köklü reformlarla aşabileceğini ve bu yolla ülkemizin gelişmiş ülkeler ve çağdaş uygarlık seviyesini yakalayacağını düşünen gönüllü işadami dernekleri başkanları, aşağıdaki görüşlerin gelecekteki ortak çalışmalarımıza temel teşkil edeceğini kamuoyuna duyururuz:

1. Verimli çalışan, etkin bir devlet için kamu yönetimi rasyonelleştirilmeli, fertlere hükmeden, özel kurumlarla rekabet eden devlet, yerini, topluma hizmet eden devlete bırakmalıdır. Akıllı ve radikal bir özelleştirme ile devlet ekonomiden elini hızla çekmelidir.

2. İdari örgütlenmede, yerinden yönetime ağırlık veren yeni bir felsefe benimsenmeli, bölge sanayilerinin ve KOBİ'lerin uluslararası pazarlara entegrasyonunu sağlayacak önlemler geliştirilmelidir.

3. Siyasi Partiler Yasası'nda yapılacak değişikliklerle, partilerin bireyle devlet arasında köprü olma işlevini gerektiği gibi yerine getirebilmesi sağlanmalıdır. Parti içi demokrasi güçlendirilmeli, aday seçimleri demokratik bir yapıya kavuşturulmalıdır.

4. Seçim sistemi seçmen tercihlerini daha iyi yansıtmalı ve istikrarlı hükümetler oluşmasına imkân tanınmalıdır.

5. Ülkenin ihtiyaç duyduğu reformlar şeffaf, demokratik, katılıma açık bir yönetim anlayışı ile toplumsal uzlaşma zemininde gerçekleştirilmelidir.

6. Toplumsal uzlaşma için eksiksiz bir demokrasinin tesis edilmesi, sivil toplum kurumlarının önündeki engellerin kaldırılması ve insan haklarına saygılı bir hukuk devleti anlayışının yerleştirilmesi şarttır.

7. Toplumun temiz siyaset, temiz toplum özlemini karşılayacak adımlar hızla atılmalı, yargının tam bağımsız, etkin ve hızlı çalışması için kapsamlı bir yargı reformu yapılmalı, ceza ve kamu hukukunda kişi hakları öncelikle korunmalıdır. "Memurin Muhakematı" gibi yargı ayrıcalıkları kaldırılmalı, milletvekili dokunulmazlıkları sınırlandırılmalıdır.

8. Sorunların çözümünün en önemli anahtarı olan eğitim reformunun ilk adımı 8 yıllık eğitimle atılmıştır. Bunu, eğitimin kalitesini yükseltecek, yetişmiş insan gücü ihtiyacımızı karşılayacak yeni adımlar izlemelidir.

9. Türkiye ekonomisinin yeniden yapılanması, özellikle sosyal güvenlik ve vergi alanlarında reformcu bir felsefe benimsenmesi acil bir ihtiyaçtır.

10. Türkiye, Avrupa Birliği perspektifinden vazgeçmeden, Gümrük Birliği'nin sağlayacağı avantajları sonuna kadar kullanmalıdır. Ülkenin ihtiyaç duyduğu reformlar AB'ye girişin de anahtarıdır.

Yayınlanan bu ilk "Başkanlar Kurulu Bildirisi" sadece SİAD hareketi için değil, Türkiye'deki iş dünyasının geleceği için de birkaç bakımdan bir dönüm noktasının göstergesiydi:

- Anadolu'daki işadamlarının SİAD adıyla örgütlenme çabası, "kendiliğinden" olmaktan çıkıp belli bir hedefe yöneliyordu.
- SİAD'ların 1988 yılından itibaren sürdürdüğü güç birliği arayışı, sivil toplum kuruluşu ilkeleri doğrultusunda devam edecekti.
- Türkiye ekonomisinin motor gücünü oluşturan işadamlarının temsilcisi TÜSİAD ile Anadolu sermayesinin temsilcisi SİAD'lar, bir önyargıyı yıkarak ortak zeminde kucaklaşmıştı.

SİAD'ların çalışmalarının, iki ana organ olan "Başkanlar Kurulu" ve "Zirve Planlama Komitesi" aracılığıyla yürütülmesinin kararlaştırıldığı 1. Zirve'nin son gününde, Çalışma İlkeleri çerçevesinde, 2. SİAD Zirvesi'ne hangi SİAD'ın ev sahipliği yapacağı gündeme geldi. Üç şehir, Bursa, Antalya ve Ankara, 2. Zirve'nin ev sahipliğine talip oldu. Ortaya çıkan tatlı rekabetin nasıl sonuçlandığını o tarihte BUSİAD Yönetim Kurulu Üyesi olan Celal Beysel anlatıyor:

Biz BUSİAD olarak toplantıya hazırlıklı gelmiştik. Ben yönetim kurulu üyesiydim o tarihte. Başkanımız Erol Türkün, genel sekreter de, o sırada Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı olan Erdoğan Bilenser'di. Erol Türkün'le birlikte, bilgisayar desteğinde bir sunu hazırladık. Bu sunuda davetlerden otel fiyatlarına ve ulaşımaya kadar bütün ayrıntılar vardı. Toplantıyı nasıl düzenleyeceğimizi konuşurken, Erdoğan Bilenser reklamcı da olduğu için bilir bu işleri, "Toplantıyı Uludağ'da yapalım; Davos Zirvesi gibi her sene tekrarlayalım" dedi. Bir sonraki yıl düzenlenecek zirvenin kendi illerinde gerçekleşmesini isteyen başka SİAD'lar da vardı ama sonuçta biz hem var olanlardan daha eski ve dolayısıyla tecrübeli, hem de kendi binasına, toplantı salonuna sahip bir SİAD'dık. Ev sahipliği konusu sonuçta oy birliğiyle BUSİAD üzerinde kaldı.

BUSİAD, 9-10 Aralık 1988 tarihinde Uludağ'da düzenlenecek olan "2. SİAD Zirvesi"nin sadece ev sahibi değildi. Çalışma İlkeleri'nde çerçevesi çizilen "Her zirvenin bir teması vardır" ilkesinin ilk örneğini de oluşturacaktı. Yönetim kurulu üyeleri arasında, "Madem toplanıyoruz, sivil toplum kuruluşları olarak tavrımızı ortaya koyalım. Zirvede kendi seçtiğimiz bir konuyu ele alalım." fikri ağır bastı.

Böylece BUSİAD Yönetim Kurulu, 2. SİAD Zirvesi için iddialı bir başlık seçti: Siyasette Reform. Erdoğan Bilenser, tema seçimindeki hareket noktalarını şu sözlerle açıklıyordu:

Serbest piyasa ekonomilerinde işadamlarının görevleri, ülkenin gelişmesi ve zenginleşmesi için zorunlu olan üretimi ve katma değeri zaman içinde artırarak gerçekleştirmek, yatırımlarıyla yeni istihdam alanları yaratmak ve vergileriyle devlet harcamalarını karşılayacak kaynağı sağlamaktır.

Devletin görevi ise toplumun diğer kesimleri gibi işadamlarının da toplumsal görevlerini herhangi bir engelle karşılaşmadan gerçekleştirecekleri özgür, ekonomik, sosyal ve siyasal ortamı yaratmaktır.

Devletin piyasalarda yaşanan tıkanıklığı ortadan kaldırabilmesi için siyasetin yeniden yapılanması zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle "Siyasette Reform" kaçınılmaz olarak en kısa sürede ele alınmalıdır.

O sırada kamuoyunda Refahiyol olarak bilinen Doğru Yol Partisi-Refah Partisi koalisyonu düşürülmüş (1997), Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in görevlendirmesiyle, Anavatan Partisi (ANAP) Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın kurduğu ANAP-Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisi (ANASOL-D olarak da bilinen) koalisyon hükümeti, 256'ya karşılık 281 oyla güvenoyu alarak işbaşına gelmişti (30 Haziran 1997). Cumhuriyet Halk Partisi'nin dışardan desteklediği hükümet, hayatı pamuk ipliğine bağlı bir azınlık koalisyonu olarak görev yapıyordu.

Hükümet ilk yılını doldurduğunda gündeme gelen yolsuzluk iddiaları üzerine basın-yayın organlarında "Temiz Siyaset" kampanyaları düzenlenmeye başlamıştı.

BUSİAD'ın ikinci SİAD zirvesi için seçtiği "Siyasette Reform" konusu, gündemin tam da ortasına oturmuştu. Hemen bir ön çalışma grubu kuruldu. Grupta, BUSİAD'dan Erol Türkün, Celal Beysel ve Erdoğan Bilenser; TÜSİAD'dan Doğan Bolak, Haluk Tükel ve Arzu Turhan ile Antalya, Trabzon, Ankara SİAD'larından üyeler ve İshak Alaton yer alıyordu. Grubun akademisyen kanadını ise Prof. Dr. Nur Vergin, Prof. Dr. Erdal Türkkkan, (o tarihte) Doç. Dr. Seyfettin Gürsel, Doç. Dr. Ayşe Kadioğlu oluşturuyordu. Adı geçen isimler "Siyasette Durum Değerlendirmesi" yapacaktı.

BUSİAD, "Siyasette Reform" üzerine söyleyeceklerini sadece bu kadroyla sınırlı tutmak yerine, katılımı sağlamak ve özendirici olmak için, konuyu tüm SİAD'ların tartışmasına açtı. Bunun yöntemini belirlemek üzere de Prof. Dr. Metin Ger görevlendirildi. O da, medya ile ilişkiler dahil, Türk siyasetinde yozlaşmaya neden olan bütün yapısal sorunları bir anket formunda ele alarak, Türkiye çapında 800 SİAD üyesinin görüşlerine başvurdu. Çalışmaların tamamı, zirve öncesinde katılımcılara dağıtılmak üzere bir kitapçık halinde yayımlandı.

Uludağ'da 9-10 Aralık 1998 tarihinde toplanan 2. SİAD Zirvesi'ne, beklenenin üzerinde, 49 SİAD'dan 800'e işadamı katıldı. Son derece coşkulu geçen toplantıda, siyasi partilere üyelik ve parti içi seçimlerin ilçe seçim kurullarınca denetlenmesi; cumhurbaşkanının iki türlü seçim sisteminde halkoyuyla seçilmesi, siyasi partilerin gelirlerinin denetlenebilmesinin gerekliliği; milletvekillerinin parti değiştirmelerinin yasaklanması,

milletvekili dokunulmazlığının kürsü dokunulmazlığıyla sınırlandırılması gibi, Türk siyasi tarihi için o tarihlerde son derece yeni ve ileri öneriler dile getirildi.

Bu zirvede, ilk zirvede kurulmuş olan komisyonların çalışma sonuçları da SİAD üyelerine ve kamuoyuna sunuldu.

Sanayileşme ve Bölgesel Altyapı, Yerel Yönetimler ve Bölgesel Kalkınma ve Toplam Kalite Yönetimi Komisyonları, tamamladıkları çalışmaların özetlerini bir kitapçık halinde yayınlayarak katılımcılara dağıttı. Başkanlar Kurulu, toplantı sonrasında hazırlanan bildiriye 11 Aralık 1998 tarihinde basınla paylaştı. Bildiri, sonraki günlerde de basında geniş yer buldu. İlginçtir, Başkanlar Kurulu bildirisinin yayınlandığı günden tam bir ay sonra ANASOL-D koalisyonunu dışarıdan destekleyen CHP'nin hükümet aleyhine verdiği gensoru önergesi Meclis'te kabul edildi ve hükümet düştü (11 Ocak 1999).

2. SİAD Zirvesi'nin sonunda, bir sonraki zirvenin ev sahibi de belirlendi. Planlama Komitesi'nde yer alan ancak yıl içindeki toplantılara ve zirveye katılmayan Trabzon SİAD'ın yerine 3. Zirve'nin ev sahipliğini Mersin Sanayici ve İşadamları Derneği'nin (MESİAD) yapması kararlaştırıldı.

25 Kasım 1999'da Mersin'de düzenlenen 3. Zirve'nin Planlama Komitesi'ni, bir önceki zirvenin ev sahibi BUSİAD, 3. Zirve'nin ev sahipliğini üstlenen MESİAD, bir sonraki zirvenin ev sahibi olacak Şanlıurfa Sanayici ve İşadamları Demeği (ŞUSİAD) ile Kayseri Sanayici ve İşadamları Derneği (KAYSİAD) ve Gaziantep Sanayici ve İşadamları Demeği (GASİAD) oluşturuyordu.

Zirve teması olarak "Ekonomide Reform" seçildi. Bu konuyla ilgili sanayici ve işadamı görüşlerini belirlemeye yönelik anketi bu kez, 1'i KKTC'den olmak üzere bu kez 75 SİAD'dan 1027 işadamı cevap verdi. Yine zirve öncesinde gerçekleştirilen grup çalışmalarıyla, "Ekonomide Reform" bildirisi, anket sonuçlarına dayanarak kaleme alındı. Böylece SİAD'lar Türkiye'de gerçekleştirilmesini uygun gördükleri ekonomik reformlarla ilgili görüşlerini ortak bir bildiriyle kamuoyuna duyurdu.

2000 yılının ilk Başkanlar Kurulu toplantısı 28 Nisan'da KKTC-Girne'de yapıldı. Girne Başkanlar Kurulu, SİAD zirvelerinin finansmanı için bir fon kurulması kararıyla önem kazandı. Toplantıdan çıkan ortak basın açıklamasıyla da, SİAD'ların, Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle ilgili görüşleri ve hükümetin çalışmalarında görülen eksiklikler dile getirildi; ayrıca Kıbrıs Sorunu'na değinildi.

17 Kasım 2000'de Şanlıurfa'da düzenlenen 4. SİAD Zirvesi, 7 dernekten oluşan bir komite tarafından planlandı. Söz konusu komitede, bir önceki zirvenin ev sahibi ŞUSİAD'ın yanı sıra, bir önceki zirveyi düzenleyen MESİAD, bir sonraki zirveyi düzenlemesi kararlaştırılan ANSİAD ile GASİAD, KAYSİAD, TSİAD ve ESİAD yer aldı. "AB Yolunda Tarımda Reform" temalı 4. Zirve de başarıyla tamamlandı.

Şanlıurfa'da düzenlenen 4. SİAD Zirvesi, TÜRKONFED tarihinde önemli bir kilometre taşı oluşturuyordu. Cengiz Turhan'ın 1997 yılında kaleme aldığı, SİAD hareketinin 1997-2000 yılları arasındaki işleyişine kılavuzluk eden "Türkiye Sanayici ve İşadamı Dernekleri Platformu (Türkiye SİAD Platformu) Çalışma İlkeleri," katılımcı derneklerin tamamı tarafından kabul edilip imzalanarak resmîyet kazandı.

Böylece 1988 yılından beri çeşitli adlarla anılan SİAD hareketi, Türkiye SİAD Platformu (TSP) kimliğiyle kurumsallaşarak yoluna devam edeceğini de onaylamış oldu.

Çalışma İlkeleri'nin resmîyet kazanmasıyla birlikte, daha önce SİAD zirvelerini düzenleyen "Planlama Komitesi" de bundan böyle "SİAD İcra Komitesi" adıyla görev yapmaya başladı.

4. Zirvenin ardından Türkiye SİAD Platformu, SİAD İcra Komitesi, 5. SİAD Zirvesi'ni 9 Kasım 2001'de "Yargıda Reform" başlığıyla Antalya'da; 6. Zirve'yi 18-20 Aralık 2002'de "Türkiye'de İşsizlik ve İşsizlikle Mücadele Politikaları" başlığıyla Trabzon'da; 7. Zirve'yi 18-19 Aralık 2003 tarihinde "Türkiye'de Girişimciliğin Sorunları ve Giderilmesi" başlığıyla İzmir'de; 8. Zirve'yi de 2-4 Aralık 2004 tarihinde "Yoksullukla Mücadele ve Bölgesel Kalkınma" başlığıyla Diyarbakır'da yaptı.

Mevcut yasalar derneklerin bir araya gelip federasyon ve konfederasyon oluşturmasına izin vermese de benzer çalışmalar ekonominin değişik sektörlerinde kurulmuş bulunan dernekler kapsamında da yürütülüyordu.

5.8. Sektörlerde Örgütlenme Çalışmaları

Türk iş dünyasında, büyük sermaye sahibi işadamlarının hem kamuoyuna kendilerini anlatmak hem de siyasi iktidarlara seslerini daha çok duyurmak ihtiyacıyla sivil toplum kuruluşu niteliğinde örgütlenme çalışmaları, 1960'lı yıllardan itibaren hız kazandı. Bu çabaların en somut örneğini TÜSİAD oluşturdu ve TÜSİAD, kurulduğu 1971 yılından itibaren genel anlamda Türk iş dünyasında temsil niteliği en yüksek kuruluş haline geldi.

Öte yandan, bu örgütlenmenin yanı sıra sanayinin çeşitli sektörlerinde TÜSİAD'dan önce ve sonra kurulmuş başka dernekler de söz konusuydu. Örneğin Türk Çimento Müstahsilleri Birliği (1957), Demir Çelik Üreticileri Derneği (1970), Asansör ve Yürüyen Merdiven Sanayicileri Derneği (1972), Otomotiv Sanayicileri Derneği (1974), Uluslararası Nakliyeciler Derneği (1974), kendi alanlarında varlık gösteren sivil toplum kuruluşlarından sadece birkaçıydı (Adı geçen sektörlerde iş yapan işadamlarının bazıları da TÜSİAD üyesiydi). Daha sonra Sektörel Dernekler Federasyonu (SEDEFED) adını alacak olan oluşumun kurucu başkanı, Doç. Dr. Güngör Keşci, kendi yaşamından hareketle, sektörlerdeki örgütlenme hareketinin ortaya çıkış gerekçelerini şöyle anlatıyor:

Her ülkede hükümetler, devlet kurumları ülkeyi yönetmek için çalışır. Sivil toplumun da ihtiyaçlarını devlete, hükümete iletebilmesi için örgütlenmesi gerekir. Dolayısıyla bulunduğum her sektörde, o sektörle ilgili bir üstyapı kurumu, sivil toplum kuruluşu olması gerektiğini düşünürüm. Çünkü o sivil toplum kuruluşunun bulunduğu sektörde çalışma ortamının iyileşmesi ve sektörü elbirliğiyle daha ileri götürebilmesi için muhakkak bir çalışma yapması gerektiğine inanırım. Amerika'dan dönüp akademik çalışmalarımı bırakarak demir çelik sektöründe görev aldığım zaman araştırdım, bulunduğum sektörde Demir Çelik Üreticileri Derneği vardı. Genel müdürlük görevimin yanı sıra sektörün problemlerini tartışmak, sektörün gelişmesi için strateji geliştirmek gibi amaçlarla derneğin faaliyetlerine de katıldım. Gerek üretim teknolojisi gerek çalışma ortamının iyileştirilmesi, gerek sektörün ihtiyaçlarını, mesela enerji o sektörde çok önemlidir, karşılamaya dönük çalışmalar yaptım.

Daha sonra demir çelik sektöründen ayrılıp hazır giyim sektöründe kendi imalatımız ürünlerle dünyanın önemli markalarına hizmet etmeyi, uluslararası ticareti amaçlayan kendi şirketimizi kurduk. Aynı amaçla yeni sektörümün 1970'li yıllarda kurulmuş olan İstanbul Hazır Giyim Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB) ve Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği ile temasa geçtim. Aynı zamanda TÜSİAD üyesiydim ve her üçünde de çalışıyordum. TÜSİAD'da Mesleki Örgütler Komitesi adı altında bir komitemiz vardı. Sektörlerin sorunlarını tartıştığımız o komitede değişik sektörlerden TÜSİAD üyesi arkadaşlar yer alırdı. "Sektörler nasıl geliştirilir, bu çerçevede TÜSİAD'da ne tür çalışmalar yapabiliriz" sorularına cevaplar arıyor, bu şekilde ilerliyorduk.

Ekonominin belli başlı sektörlerinde, mevcut iş dünyası örgütlerinden bağımsız, tamamen gönüllülük temelinde dayalı bir sivil toplum kuruluşu oluşturma çabaları TÜSİAD'ın kuruluşundan çok önceki tarihlere rastlıyordu. Ancak TÜSİAD'ın çalışmaya başlaması ve yıllar içinde ekonominin genel gidişatındaki iyileşmeyle birlikte hemen her sektörde örgütlenme çabaları yüksek bir ivme kazandı ve sektör derneklerinin sayıları kısa sürede arttı. Doç. Dr. Güngör Keşci, Anadolu'daki SİAD'lara kıyasla sektörlerde gözlemlenen bu dernekleşme ve hemen ardından da Sektörel Dernekler Federasyonu (SEDEFED) altında toparlanabilme hızını şöyle değerlendiriyor:

Sektör dernekleri, diyelim ki otomotiv, makarna ya da bilişim sektöründeki derneklerin her biri kendi konularında uzmanlaşmış, o sektörü geliştirmeye çalışan kimselerden meydana gelir. Bu derneklerin her birinin yönetim kurulundaki arkadaşlar, sektörü iyileştirme yoluna baş koymuş, sektörleriyle çok yakından ilgili, entelektüel düzeyi yüksek ve ilgili olduğu sektörün önde gelen şirketlerinin ya yönetim kurulu başkanı ya yönetim kurulu üyesi ya da yetiştirilmek üzere görevlendirilmiş bir üst yöneticidir. Mesela SEDEFED, Otomotiv Sanayicileri Derneği, Turizm Yatırımcıları Derneği, Kimya Sanayicileri Derneği, Makine İmalatçıları Birliği, Çimento Müstahsilleri Derneği gibi, tamamen üretici şirketlerin oluşturduğu bir federasyondur. Merkezi İstanbul'dur ama Konya'da, Afyon'da, İzmir'de, Diyarbakır'da fabrikası olan arkadaşlarımız vardır.

Bu açıklamada dikkat çeken bir olgu, sektör derneklerinin firma temelli temsil yeteneğine sahip kuruluşlar oluşuydu. Bir diğeri ise, sözü edilen sektörlerdeki firmaların çok büyük bölümünün ihracata açık, sınai üretim içinde bulunmasıydı. 80'li yılların sanayiye geliştirme ve ihracata dayalı teşvik politikalarının başarıya ulaşmasındaki en büyük rolü, Türkiye'nin çeşitli bölgelerine dağılmış, irili ufaklı bu üretici firmalar üstlenmişti.

Türkiye'ye yabancı sermayenin girişindeki artışla birlikte firmaların el değiştirmesi ve/veya kurulan yabancı sermaye ortaklıkları, küreselleşme çerçevesinde sektörlerde rekabeti artırmış, farklı sorunların doğmasına da neden olmuştur.

Anadolu'daki SİAD hareketinin örgütlenmede ulaştığı olgunluk aşamasında, ekonominin motor gücünü oluşturan sektör derneklerinin de bir çatı altında toplanması kaçınılmaz hale gelmişti. Zaten konu, 1996 yılında TÜSİAD Genel Sekreterliği içinde kurulan Meslek Örgütleriyle İlişkiler Komisyonu'nun da gündem maddelerinden birini oluşturuyordu. Bu çerçevede belirlenen strateji doğrultusunda TÜSİAD, Anadolu'daki SİAD hareketiyle kurduğu ilişkiye paralel olarak 1995 yılından itibaren, sektör dernekleriyle de temasını geliştirmeye koyuldu.

TÜSİAD felsefesi ile ortak hareket etme yönünde ilk girişim, 1995 yılında Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği ve Otomotiv Sanayicileri Derneği'nden geldi. Meslek Örgütleriyle İlişkiler Komisyonu da zaten ilişkilerin geliştirilerek sürdürülmesinden yanaydı ve TÜSİAD, 1997 yılından itibaren "Rekabet Gücü" çalışmaları kapsamında sektörel derneklerle ortak raporlar hazırlamaya başladı. İlerleyen yıllarda sıra sektör derneklerini bir çatı altında toplamaya geldiğinde yapılanları Erkut Yücaoğlu anlatıyor:

TÜSİAD olarak biz, sektörel derneklerin bir federasyon olarak örgütlenmesini arzuladık ve çalışmalarımıza sektör derneklerini, demir çelikçileri, çimentocuları, otomotivcileri davet ettik. "Sizin bugüne kadar gayet ciddi çalışan dernekleriniz var. Kendi problemlerinizi, kendi potansiyelinizi en iyi siz biliyorsunuz. Yani otomotiv sektörünün bölgede veya dünyada söz sahibi olması için ne yapması lazım? Siz oturup bunu yabancı ortaklarınızla da müzakere edin" dedik. Bu yaklaşım, sektör derneklerini de ilgi odağına taşıdı. Sonunda, benden sonraki dönemde temaslarımız artık tamamen genel teşkilatlanma üzerine yürütüldü. SİAD'lar federasyonlaşarak bölgesel federasyonlar kurdular. Sektör dernekleri SEDEFED olarak organize oldu. Bu noktada cevap bulunması gereken soru, bu federasyonların en üstteki çatısı kim olacak? TÜRKONFED de orada yapılandı.

2000 yılında Şanlıurfa'da düzenlenen "AB İle Bütünleşme Sürecinde Tarımda Reform" başlıklı 4. SİAD Zirvesi, bu bakımdan da önem taşıyordu. Başkanlar Kurulu Bildirisi "Rekabet gücünün geliştirilmesi, yapısal dönüşüm ve kaynak verimliliğini artırma yolundaki kararlı ve gerçekçi seçimlere bağlıdır" diyerek, rekabet gücünün geliştirilmesi için gereken bir dizi öneri sunuyordu.

4. SİAD Zirvesi'nde kabul edilen Çalışma İlkeleri ile birlikte Türk iş dünyasının TÜSİAD dışında kalan kesiminin örgütlenmesi Türkiye SİAD Platformu ve Sektörel Dernekler Platformu (SDP) olarak iki koldan yürür hale geldi. Oluşumun TÜSİAD'la ilişkisini TÜSİAD Bölüm Sorumlusu Arzu Turhan (TSP) ile Mustafa Mentem (SDP) yürütüyordu.

Günümüzde Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Genel Sekreteri olan Mentem, "Ben Eylül 2000'de uzman yardımcısı olarak TÜSİAD Meslek Örgütleriyle İlişkiler Komisyonu'nda çalışmaya başladım ve akabinde de Şanlıurfa Zirvesi'ne gittim" diyerek, sektör dernekleri örgütlenmesinde izlenen yolu anlatıyor:

TÜSİAD, o tarihte sektörlere dayalı Rekabet Gücü analizleri ve raporlar yayınlamaya başlamıştı. 2000 yılında TÜSİAD'ın, kendi üyelerinin de üyesi olduğu, yaklaşık 20-25 sektör derneğiyle temas ve işbirliği vardı; ama bu ilişki henüz sistematik değildi. Genel Sekreterimiz Haluk (Tükel) Bey, "Biz madem Anadolu'daki girişimcilerle SİAD'lar aracılığıyla bir platform kurduk ve geliştirdik, sektör dernekleriyle de sanayiye ulaşalım" dedi. Gerçekten de SİAD hareketi, ete kemiğe bürünmüş;4. SİAD Zirvesi'yle Türkiye SİAD Platformu adının içini dolduracak düzeye gelmişti. Zirvenin hemen ertesinde, yılsonuna doğru, Sektörel Dernekler Platformu'nu oluşturmaya karar verdik.

Kararın hemen ardından, örgütlenmeyi yürütmek üzere, yedi kişilik bir İcra Komitesi kurulması için, TÜSİAD'ın temasta olduğu 25 kadar dernek toplantıya davet edildi. Katılımcı dernekler, aralarında belirlediği yedi derneğin başkanından oluşan bir İcra Kurulu oluşturdu. İcra Kurulu da Sektörel Dernekler Platformu'nun başkanlığına, o sırada Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği'nin Başkanı olan Güngör Keşci'yi seçti. Hemen işe koyulan İcra Komitesi'nin çalışmalarını yine Mustafa Mentem aktarıyor:

Güngör Bey'in göreve başlamasıyla birlikte ilk adımı Ankara'da bakanlık ziyaretleriyle attık. Şimdi TÜSİAD Genel Sekreteri olan Ali Zafer Yavan, o sırada TÜSİAD'ın Ankara Temsilcisi'ydi ve o zamanki ziyaretlerimiz için kendisiyle temasa geçerdik. İlk ziyaretimizi, o sırada Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı olan Kürşat Tüzmen'e yapmıştık. Daha sonra Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan'a gittik. Sektörleri ilgilendiren sorunların dile getirilmesi ve çözüm önerilerimizi Ankara'ya iletme çalışmalarımız belli bir düzene kavuşunca basın da bize ilgi göstermeye başladı. Ardından yeni üyeler katıldı aramıza. Önce Uluslararası Nakliyeciler Derneği (UND) ve Turizm Yatırımcıları Derneği geldi, sonra seramikçiler ve diğerleri. İcra Komitesi'nin üye sayısı 7'den 9'a çıktı.

Böylece Sektör Dernekleri Platformu da, SİAD Platformu'ndakine benzer, sürekliliği olan bir çalışma temposuna girmişti. Hem sektörleri ilgilendiren sorunlarda üretilen çözüm önerileri Ankara'da ilgili bakanlıklara aktarılıyor hem de örneğin, Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde ilerleme sağlayacak konularda siyasi mekanizmaları daha kalıcı kılmaya yönelik temaslar geliştiriliyordu.

SDP, kendisine temel çalışma ve faaliyet alanı olarak, rekabet ve rekabet gücünün artırılması çalışmalarını seçti. TSP ise, yapısı gereği bölgesel kalkınma ve bölgesel gelişmişlik farkının en aza indirilmesi konularına yoğunlaştı. SEDEFED'in faaliyet alanını Mustafa Mentem şöyle anlatıyor.

Her yapının olduğu gibi SEDEFED'in de bir faaliyet etrafında örgütlenmesinin doğru olduğunu düşünüyordum. Bunun için Rekabet Kongresi'ni organize ettik ve TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu'yla işbirliğine gittik. Yıllık Rekabet Kongresi, etkinlikler, çalışmalar... Bülent Akgerman İzmir'den TÜSİAD'ın yönetim kurulu üyesiydi, o da başkanlığını üstlendi ve 2005 yılının Kasım ayı ortasında ilk kongreyi gerçekleştirdik.

5.9. AB Standartlarında Üst Örgüt Arayışları

Anadolu'daki sanayici ve işadamlarının kurduğu "sivil toplum kuruluşu" niteliğindeki derneklerin tamamı yerel karakterli kuruluşlardı. Bu derneklerde zaman içinde ortaya çıkan güç birliği arayışları, çeşitli girişimlerin sonuç vermesiyle birlikte Türkiye SİAD Platformu (TSP) adını aldı. İlerleyen yıllarda, gerçekleşen zirvelerden de anlaşılacağı üzere hareketin kurumsal kimliği giderek oturdu ve doğal akışı içinde, bir üst örgüt arayışına yöneldi.

Benzer bir gelişim süreci, TSP oluşumuna paralel olarak sektör dernekleri çerçevesinde Sektör Dernekleri Platformu adıyla yaşanıyordu.

Birbirinden bağımsız olarak varlığını sürdüren her iki oluşumda da TÜSİAD aktif olmakla birlikte oynadığı rol, yasal mevzuatın bir derneğin başka bir derneğe üye olmasına izin vermemesi yüzünden, sınırlıydı. Kuruluşu birkaç on yılı geride bırakmış, kurumsal kimliği oturmuş, yıllara dayalı olarak sürdürdüğü çalışmalarını kamuoyu ve siyasi iktidarlar üzerindeki itibarı pekişmiş bir dernek olarak TÜSİAD, her iki oluşuma müdahil olmaktan özenle uzak durdu. İlk temaslardan itibaren de kendi rolünü "Eşitler ilişkisi içinde, aynı felsefeyi paylaşan derneklerle yurtiçi ve yurtdışı deneyim aktarmak, gerektiğinde finansal destekte bulunmak" olarak belirledi.

Türkiye'nin Gümrük Birliği Anlaşması'nı imzalanmasının (1995) ardından AB nezdinde sivil toplum kuruluşlarının öneminin artmasıyla birlikte, TÜSİAD'ın gündeminde SİAD hareketi öncelikli ağırlık kazandı. "TÜSİAD-SİAD İlişkilerinin Geliştirilmesine Yönelik Strateji Önerisi"nin (1995) hemen ardından da konu, 1996 yılında kurulan "TÜSİAD Meslek Örgütleriyle İlişkiler Komisyonu" sorumluluğunda değerlendirildi.

Mevcut yapı içinde, sanayici ve işadamı firma sahiplerinin kurduğu TÜSİAD, Türk iş dünyasını en genel anlamda temsil ediyordu ama daha en başından itibaren farklı bir işlev üstlenmiş, makro ölçekteki iktisadi, siyasi ve sosyal politikaların kurgulanması ve uygulanması sırasında benimsediği görevleri yerine getiriyordu. Ekonomiyi oluşturan sektörlerle ilişkisini ise kendi üyelerinin de üyesi olduğu sektör dernekleri üzerinden, dolaylı olarak yürütüyordu. Diğer deyişle TÜSİAD'ın bir ayağı zaten sektörel derneklerin içindeydi. Asıl önem kazanan konu, dağınık durumdaki SİAD'ları toparlayıp onları işlevsel kılabilirdi.

TÜSİAD'ın "Küreselleşme Sürecinde İş Dünyası Kuruluşlarının Değişen Rol ve İşlevleri" konulu raporunun (Nisan 2014) yazarı, eski TÜSİAD Washington Temsilcisi Abdullah Akyüz, bu gelişmenin bir tesadüf olmadığı görüşünde:

Gümrük Birliği anlaşmasıyla birlikte AB ile iktisadi ilişkilerimiz, özellikle de büyük sermayenin ilişkisi çok gelişti. AB, büyük sermayenin daha rahat iş yaptığı bir ortam. Bizim KOBİ'lerimiz daha çok Orta Asya'ya, Orta Doğu'ya, Afrika'ya gittiler son dönemde. Avrupa'ya, Amerika'ya kolay gidemiyorlar, çünkü onlar kurumsallaşmış yapılar istiyor. Öyle olunca da büyük kuruluşların, iş kuruluşlarının örgütü olarak TÜSİAD'ın

Avrupa Birliği'nden etkilenmesi, onun getirdiği siyasi dönüşümü benimseyip içselleştirerek Türkiye'yi de o doğrultuda dönüştürme çalışmalarına başlaması tesadüf değil. Tam olarak içinde yer almadığım için, dışarıdan bakan bir göz olarak, TÜSİAD'ın SİAD platformunun oluşturulması sürecinde iki işlevi yerine getirdiğini düşünüyorum. Biri, toplumun gözündeki "büyük sermayenin, İstanbul sermayesinin örgütü" anlayışını kırmak için tabanını genişletmek. İkincisi ise kendi ulaştığı bilgi birikimini ve know how'ı küçük ve gücü az olan iş dünyası gruplarıyla paylaşıp onların da bilinçlenmesine ve daha aktif rol almasına, dolayısıyla Türkiye'nin dönüştürülmesine daha aktif katkıda bulunmalarına ortam yaratmak.

Benzer bakış açısı, SİAD Platformu'nu oluşturan Anadolu'daki iş dünyası için de söz konusuydu. Ancak mevcut mevzuat, Türk iş dünyasının bütünün temsil edecek bir üst örgüt oluşturmaya elvermiyordu. Celal Beysel, "Senede bir kez düzenlenen zirveler, SİAD'ların gücünü sergilemesi için yeterli olmuyordu" diyerek devam ediyor:

Arada oluşturulan bağlar yeterince güçlü değildi. SİAD'lar, seslerini Ankara'da daha etkin duyurabilmek, serbest piyasa ekonomisinin ülkede daha güçlü yerleşebilmesine destek olmak, Türkiye'nin AB'ye girebilmesi çalışmalarında aktif rol almak istiyorlardı. Bu rolü oynamak için de önce federasyonlar, sonra da bir konfederasyonda toplanmak gerekiyordu. Mevcut Dernekler Kanunu ise bu arzumuzun önündeki en büyük engeldi.

Gelinen aşamada, küreselleşen dünyaya ayak uydurmada TÜSİAD, yeterli donanım ve deneyime sahipti. Sorun, Türk iş dünyasının diğer kesimlerinin de bu ortama eklemenebilmesini kolaylaştırıcı bir yapı oluşturmaktı.

Avrupa'daki iş dünyası örgütleri genel anlamda, firma, bölge ve sektör olmak üzere üç temel üzerinde örgütlenerek temsil yeteneği kazanmıştı. Örneğin İtalya'da temsil ağırlığı "bölge, firma ve sektör" örgütleri ekseninde; Britanya'da "firma, sektör örgütleri; Fransa'da ise "sektör, bölge ve firma" örgütleri olarak şekillenmişti.

Türkiye için geliştirilecek model üzerinde bizzat TÜSİAD Genel Sekreteri Haluk Tükel çalışıyordu. Haluk Tükel, "Bu sıkıntılı bir konuydu ama Amerika'yı yeniden keşfedecek değildik. Doğal olarak Batı'daki örgütlere baktık" diyerek sözlerini sürdürüyor:

Türkiye'nin bütününe uygun bir çözüm bulmak gerektiği için Batı'daki örnekler, içinde bulunduğumuz yapıda çok da yol gösterici değildi. Bu durumda farklı bir formül geliştirdik. Batı'daki bütün örgütlerde firma, bölge ve sektör temsiline dayalı üyelikler söz konusuydu. Mesela X örgütüne söz gelimi Koç, firma olarak, sonra Marmara SİAD ve otomotiv sanayicileri derneği üye: Firma, bölge ve sektör. Bu üç boyut, Batı'daki bütün iş dünyası örgütlerinde var. Bizde firmalar nispeten bireysel temsile dayalı olarak TÜSİAD'a üye sayılırdı. Uzun tartışmalardan sonra TÜSİAD'ın, İngiltere örneğinde olduğu gibi bağımsız varlığını korumasına, belirlenen bölgelerin her birinde birer federasyon kurulup TÜSİAD'ın da her federasyona dernek olarak üye olmasına karar verildi. Böylece İngiltere, Fransa ve Almanya sentezi bir örgüt ortaya çıktı. TÜSİAD'ın federasyonlara üyeliği hem aidat desteği hem de moral destek sağlayacaktı.

SİAD'lar hareketi, 1997 yılında, Sabancı Center'daki ilk toplantısının üzerinden üç yıl geçtikten sonra, 17 Kasım 2000'de Şanlıurfa'da düzenlenen 4. SİAD Zirvesi'nde önemli bir dönüm noktasını da geride bırakmış oldu. Her şeyden önce, zirveye katılan derneklerin tamamı Türkiye SİAD Platformu Çalışma İlkeleri adlı belgeyi imzalayarak kabul etti ve hareket Türkiye SİAD Platformu (TSP) adını benimsedi. Bu sırada seçilen bir "İcra Komitesi" ile Platform'un kurumsallaşması yönünde çalışmalara başlanması kararı alındı.

Aynı yıl, temas halinde olunan çeşitli sektör dernekleri de ortak çalışma ilkelerini imzaladı ve sektör derneklerinin bir araya getirerek bir Sektörel Dernekler Platformu (SDP) oluşturdu. O da bir "İcra Komitesi" kurup kurumsallaşma çalışmalarını başlatma kararı aldı.

Mevcut Dernekler Kanunu henüz derneklerin federasyon-konfederasyon yapısı altında çalışmasına imkân vermediğinden, bütün dernekler, yasa değişene kadar gayri resmi olarak Platform yapısı altında çalışmalarını sürdürdü.

Böylece Türk iş dünyasının bütünü temsil yeteneğine sahip, Türkiye'ye özgü modelin omurgası ortaya çıkmış oldu. Asıl sorun, buldukları konum itibarıyla örgütlenme alışkanlık ve gelenekleri, tek tek veya birlikte çalışma becerileri birbirinden farklı yapıların, belli bir amaç doğrultusunda ve bir arada çalışmasını sağlayacak, diğer deyişle bu birbirine benzemez yapıları herhangi bir yere savrulmadan birlikte tutacak ortak bir çizgi belirlemektir.

Gümrük Birliği Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi, Türk iş dünyasının tamamını ilgilendiren bir konuyu yeniden gündeme getirmişti: Rekabet gücü.

Firma ve sektörler temelinde ele alındığında "rekabet gücü" kavramı kimsenin yabancı değil. Hatta TÜSİAD, 1991-1992 yılında "21. Yüzyıla Doğru Türkiye: Geleceğe Dönük Bir Atılım Stratejisi" başlıklı çalışmada bu soruna dikkat çekmişti. Yaşanan 1993-94 krizi ve Gümrük Birliği Anlaşması'nın imzalanması, bir durum güncellemesini gerektiriyordu. Mevcut durumda bu güncelleme, SİAD'larda örgütlenmekte olan küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri özellikle ilgilendiriyordu.

Bu amaçla TÜSİAD, Meslek Örgütleriyle İlişkiler Komisyonu'na bağlı çalışacak bir "Türkiye Rekabet Gücü Alt Çalışma Grubu" kurdu. Grubun ilk toplantısına, Avrupa Komisyonu Başkanı Jacques Santer'in "Avrupa Birliği'nin Rekabet Gücü" konusundaki baş danışmanı Prof. Alexis Jacquemin bir konferans vermek ve seviyeleme yöntemleri hakkında bilgi vermek üzere çağrıldı. Ayrıca, uygun bir Seviyeleme (Benchmarking) projesinin yürütülmesi için, Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Görevlisi Prof. Dr. Gündüz Ulusoy ile anlaşıldı.

Projenin finansmanı ise TÜSİAD, sektör dernekleri ve SİAD'lar tarafından karşılandı. Nitekim 1. SİAD Zirvesi'nde, kurulan "Sanayileşme ve Bölgesel Altyapı", "Yerel Yönetimler ve Bölgesel Kalkınma" ve "Toplam Kalite Yönetimi" komisyonları, bu projenin bölgesel düzeydeki yansımalarını değerlendirecekti.

Böylece SİAD'lar bölgesel düzeyde, sektör dernekleri de kendi alanlarında iş dünyasının sorunları üzerine çözüm üretmek için somut bir araca sahip olacaktı.

5.10. TÜRKONFED Doğuyor

2001 yılı sonlarına doğru Türk Medeni Kanunu'nda ve buna bağlı olarak Dernekler Kanunu'nda yapılan değişiklikler, derneklerin federasyon ve konfederasyon çatısı altında toplanmasının önündeki engelleri ortadan kaldırdı. Bu değişikliğin hemen ardından Türkiye SİAD Platformu Başkanlar Kurulu, 6-7 Haziran 2002 tarihlerinde Tarsus'ta toplanarak, federasyon ve konfederasyonlaşma çalışmalarına geçiş kararı aldı. Başkanlar kurulu, örgütlenme çalışmalarını yürütme görevini Ege Sanayicileri ve İşadamları Derneği'ne (ESİAD) verdi.

O tarihte ESİAD Yönetim Kurulu Başkanı Enis Özsaruhan, Genel Sekreter de Prof. Dr. Mustafa Yaşar Tınar'dı. Türkiye SİAD Platformu'nun "Yeniden Yapılanma Koordinatörlüğü ile görevlendirilen Prof. Mustafa Yaşar

Tınar hemen çalışmalara başladı. Prof. Tınar, "Görevi üstlendiğimde üzerinde önemle durduğum dört husus vardı" diyerek giriyor söze:

Yapılanmanın, özellikle içinde bulunduğumuz AB üyelik süreci ile uyumlu olması; bölgesel veri tabanı yaratma ve bilgi üretme potansiyeli taşıması; yurtdışındaki benzerleri gibi, mümkün olduğunca güçlü kuruluşlar ortaya çıkarması ve mümkün olduğunca Anadolu'yu kucaklaması gerekiyordu.

Anadolu'nun çeşitli il ve bölgelerinde faaliyet gösteren SİAD'lar öteden beri güç birliği arayışındaydı ve Türkiye SİAD Platformu ile bu amaçlarına ulaşmışlardı. Ancak gelinen noktada en önemli sorun, SİAD'ların hangi ölçülere göre bir araya gelip federasyonlaşacağına düşümleniyordu. Ancak, federasyonlaşma ve konfederasyonlaşma çalışmaları için ESİAD'ın ve "Yeniden Yapılanma Koordinatörlüğü" için de Prof. Tınar'ın görevlendirilmesi tesadüf değildi.

Ege Sanayicileri ve İşadamları Derneği'nin kurulduğu tarihten beri genel sekreterliğini yürüten Prof. Dr. Mustafa Yaşar Tınar, "Türkiye SİAD Platformu'nun ortaya çıktığı sırada, hükümetin Katılım Ortaklığı Belgesi çerçevesinde Bölgesel Kalkınma Ajansları Kanunu'nu çıkarmak üzere hazırlıklar yaptığını biliyorduk" diyerek giriyor söze:

Biz ESİAD olarak, daha bu hazırlıkların çok öncesinde, Ege Bölgesi Ekonomiyi Geliştirme Vakfı (EGEV) bünyesinde, Ege Bölgesi Kalkınma Ajansı (EBKA) adında bir ajans kurmuştuk. ESİAD olarak biz, Ege bölgesinin değişik yerlerinde arama konferansları yapıyorduk. Bölgemize bağlı illerin ekonomik anlamda en kuvvetli tarafları nedir, ne değildir araştırıyorduk. Mesela o zamana kadar herkes İzmir'in sanayisinin kuvvetli olduğunu sanırdı, anlaşıldı ki İzmir'in en kuvvetli olduğu alan tarımdır; o çıktı ortaya. Ecevit Hükümeti'nde de başarılı bir bürokrat olarak görev yapan Lütfi Elvan, bizimle yakın temastaydı.

ESİAD ve Prof. Mustafa Yaşar Tınar, Türkiye SİAD Platformu'nun hangi esaslar üzerinde federasyonlara dönüştürüleceğine dair önemli bir hareket noktası yakalamıştı. Federasyon ve konfederasyon yapılanması, AB'nin bölgesel kalkınma ölçütlerine göre şekillendirilecekti:

Türkiye'de bir iş dünyası örgütlenmesi üzerine çalışıyor ve bunu federasyona dönüştürmek istiyorsanız, bölgesel düzeyde veriye ihtiyacı vardır. Türkiye'nin en önemli eksiklerinden biri ki bugün de giderilmiş değildir, doğru dürüst bölgesel veri yoktur. Neticede, Kalkınma Ajansları'nın kuruluşuyla beraber, Türkiye İstatistik Kurumu 26 bölgede bölgesel veri üretmeye başladı.

Türkiye SİAD Platformu'nun federasyonlaşması için İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması elverişli bir sınır çiziyordu. ESİAD'ın, bir sivil toplum kuruluşu olarak, yasa henüz tasarı aşamasındayken oynadığı rol, son derece etkiliydi. Ancak, ESİAD Başkanı Enis Özsaruhan, "Bir konuda başarısız kaldık" diyerek anlatıyor:

Bölgesel Kalkınma Ajansları Yasası'nın hazırlıkları sürerken, biz henüz dernekler aşamasındaydık; yasa, ajansların başkanının vali olmasını öngörüyordu. Biz ajansların daha özerk yapılanması için çok uğraş verdik. Eski İzmir Valisi Kemal Nehruzoğlu, o sırada Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in genel sekreterydi; çok değerli bir zattır. Bu yasa tasarısıyla ilgili her konuyu konuştuk kendisiyle, üzerinde durduğumuz pek çok konuyu kabul ettirdik. Ama bu ajansların başkanının vali olmaması isteğimiz kabul görmedi. Türkiye'de valiler, partili olmadığı için, devletin temsilcisi olarak doğrudan cumhurbaşkanına bağlıdır. Sanıyorum, Cumhurbaşkanı Sezer de bu konuda kontrolü tamamen kaybetmemek için direndi. İş çok uzuyordu ve sonunda yasa o şekliyle çıktı.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Aday üyeliği, Helsinki Zirvesi'nde tescil edildiğinde (1999) Demokratik Sol Parti Genel Başkanı Bülent Ecevit'in Başbakanlığında 56. Hükümet görevdeydi (11 Ocak 1999-28 Mayıs 1999). Her aday ülkede olduğu gibi, Türkiye de, Devlet Planlama Teşkilatı'nın kuruluşundan itibaren 40 yıl boyunca sürdürdüğü teşvik sistemine dayalı bölgesel kalkınma politikalarını terk ederek, özel sektör ve bölgesel rekabete dayalı bir modele geçecekti.

Bundan önce 40 yıl boyunca merkezi hükümetler, ülke içinde geri kalmış bölgelerin kalkınmasında, merkezi planlama doğrultusunda kaynak dağıtımı ve teşvik tedbirlerine dayalı bir politika izlemişti. Bölgenin sorunlarına yeterince vakıf olmadan, kaynak aktarımı ve teşviklerle giderilmek istenen bölgesel eşitsizlikler, merkezi hükümet ile yerel yönetim arasındaki hiyerarşik ilişki ve bunun uzantısı olan "patronaj" ilişkileri yüzünden daha da artmıştı. Merkezi hükümet eliyle yaratılan istihdam, yerel işgücü piyasalarını olumsuz etkilemiş, bürokratik ve devletçi yaklaşım bölgedeki girişimcilik kültürünü öldürmüştü, teşviklere bağlı olarak kente gelmiş olan birkaç büyük firma, yerel sanayilerin çözülmesine, geleneksel faaliyetlerin tükenmesine ve yerel girişimcilerin tasfiyesine yol açmıştı. Merkezi hükümetin belirleyici rolü ve gücü, birbirine komşu bölgeler arasındaki ilişkileri ve işbirliklerini de zayıflatmış, bölgelerin giderek daha fazla kendi içine kapanmasına neden olmuştu.

AB sürecinde Türkiye, bu modeli terk ederek bölgelerin rekabet gücünü artırıcı bir politikaya geçecekti. Buna göre yeni politika, bölgenin cazibesinin topyekûn yükseltilmesi üzerine kuruluydu. Bu amaçla öncelikle bölgenin potansiyelini engelleyen uzaklık, idari engeller, işgücünün eğitim seviyesi, cazip olmayan sosyal çevre ve faktörlerin belirlenmesi, engellerin ortadan kaldırılması ve yerine elverişli bir ortamın yaratılması gerekiyordu. Bu durum, özellikle yerel girişimciler için önemlidir. Bu yaklaşımda, bölgeye yeni yatırım çekmek kadar, hatta daha öncelikli olarak, bölgede mevcut şirketlerin verimliliğinin artırılması ve özel sektörün yeni yatırımlar yapmasının özendirilmesine ağırlık verilmelidir. Yerel ekonominin gelişmesi, bölgede talep edilen hizmetlerin artmasına neden olacak ve ekonomik gelişimi uyaracaktır. Yeni kurulacak şirket sayısının artması, ekonomik faaliyet alanlarının çeşitlenmesi ile teknolojik ve yönetsel beceri gelişimi canlanacak, girişimcilik tetiklenecek, şirketlerin tek tek, bölgenin de topyekûn rekabet gücü artacaktır. Yeni politikaya göre özel sektör ve sivil toplum kuruluşları da merkezi hükümetin karar alma ve uygulama sürecine katılmalıdır.

Bölgesel kalkınmada rekabet gücünün artırılmasına dayalı yeni politikanın uygulanmasında Bölgesel Kalkınma Bankaları/Ajansları önemli bir rol oynuyordu. Bölgesel kalkınmanın adil bir şekilde gerçekleşmesi, Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın sağlıklı çalışması için Türkiye'nin daha önce olduğu gibi coğrafi bölgelere göre değil, AB genelinde Avrupa Topluluğu İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından geliştirilen İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması'na (NUTS-Nomenclature of Units for Territorial Statistics) göre şekillendirilmesi gerekiyordu.

Bölgesel istatistiklerin toplanması, geliştirilmesi, bölgelerin sosyoekonomik analizlerinin yapılması, bölgesel politikaların çerçevesinin belirlenmesi ve karşılaştırılabilir istatistik bir veri tabanının oluşturulmasını amaçlayan ve Ecevit Hükümeti döneminde başlayan çalışmalar Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarında sonuçlandırılarak 22 Eylül 2002 tarihinde bir Bakanlar Kurulu kararı olarak Resmi Gazete'de yayımlandı. Buna göre Türkiye'nin 81 ili (Düzey 3) önce 26 üst bölgede (Düzey 2) toplanıyor, 26 bölge de 12 üst bölgede (Düzey 1) tanımlanıyordu. Kalkınma Ajansları, söz konusu 26 bölgede kurulacaktı.

Hem Medeni Kanun ve ona bağlı olarak Dernekler Yasası'nın değişmesi hem de Bölgesel Kalkınma Ajansları Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, Türkiye SİAD Platformu'nda federasyonlaşma çalışmaları hız kazandı. Platform'da SİAD'ları bir federasyon ve konfederasyon çatısı altında toplama görevinin ESİAD verilmesi, bu aşamada çok işe yaradı. Prof. Dr. Mustafa Yaşar Tınar, "O sırada kurucu başkan olarak Enis Bey'den daha ideal birisi bulunamazdı" diyor:

Enis Bey, hem yıllardır TÜSİAD'da üyeydi; TÜSİAD'ın içini dışını biliyordu. Hem Anadolu'ya İstanbul'dan daha yakındı; Anadolu'da da dernek olarak sıcak ilişkiler kurabileceği bağlantıları vardı.

Ancak bütün bu avantajlara rağmen, Türkiye SİAD Platformu'nu federasyonlaştırma görevini üstlenmiş olan ESİAD'daki kurucu kadronun işi hiç de kolay değildi. ESİAD Yönetim Kurulu Başkanı Enis Özsaruhan "Hayatımda hiç bu kadar zorlandığımı hatırlamıyorum" diyerek başlıyor anlatmaya:

ESİAD olarak bize verilen o görevi yerine getirirken iki sene boyunca işi gücü bir tarafa bıraktık, buna gönüllüydük de, ama çok uğraştık ve tabii çok zorlandık. Bir defa bu ilkeleri Türkiye'nin bütün bölgelerinde kabul ettirmek fevkalade zor oldu. Türkiye heterojen bir ülke, memleketin her yeri birbirinden farklı; Karadenizlisi var, Egelisi var, Güneydoğulusu var, Doğulusu var, Ankaralısı var yani bunların hepsinden ayrı bir de İstanbullusu; İstanbul'a yakın olan Trakya tarafındakiler var. Evet, hepsi işadami, ama İzmir'deki iş adamlarıyla aynı yapıda insanlar değil hepsi, görüşleri ve dünyaya ve yapmaya çalıştığımız işe bakışları farklı. Sivil toplum kültürü her yerde eşit şekilde gelişmiş değil. Konuştuğumuz derneklerde çoğu kişi "ufak olsun benim olsun" düşüncesinde. . Kimse başkanlıktan vazgeçmek istemiyor. Oysa ufak olsun benim olsun demek, kimse birşey yapmasın demektir. Federasyon ve konfederasyonun adının ne olacağından kendilerinin başkan olması yönündeki taleplerine kadar hemen her konuda yoğun bir ikna mücadelesi verildi. Bazı dernekleri eledik ve sonuçta Anadolu'yla olan ilişkilerimiz çok işe yaradı, sevdirdik kendimizi; kabul ettirdik.

SİAD'ları bir araya getirecek olan federasyonların sınırları, İstatistiki Bölge Birimleri esas alınarak belirlenecekti. Ancak bazen mevcut durum kâğıt üzerinde yapılan planlarla örtüşmüyordu. Örneğin ESİAD, daha ortada hiçbir şey yokken, Çanakkale ve Balıkesir illerini de kapsayan bir "bölge" derneği olarak kurulmuştu. İstatistiki Bölge Birimleri ise ESİAD'ın örgütlendiği alanı Ege, Doğu Marmara ve Batı Marmara olarak üç farklı bölgeye ayırıyordu. Bu durumda ESİAD'ın hem fazlalıkları hem de eksikleri vardı. Prof. Yaşar Tınar, "Yine de Batı Anadolu SİAD Federasyonu-BASİFED olarak ilk biz örgütlendik" diyerek yaşananları anlatıyor:

Federasyon oluşturacak sayıda derneğin bulunmadığı bölgeler vardı. Örneğin Antalya SİAD "Burada bizden başka kimse yok. Biz BASİFED'e üye olacağız. Akdeniz Federasyonu kurulunca oraya geçeriz" dedi. İstatistiki Bölge Birimleri'ne göre Antalya'nın Akdeniz Federasyonu içinde olması lazım. Ama yasaya göre federasyon kurmak için en az beş dernek olması gerekir. Biz detamam dedik. Nitekim BASİFED'in kurucularından biri de, aynı bölgede bulunmamasına rağmen Antalya SİAD'dır. Örneğin Balıkesir ve Çanakkale SİAD'ları, bizim bölgedeydi. Ama Marmara ve Kuzey Anadolu SİAD Federasyonu - MAKSİFED, Çanakkale'yi bize bırakıp Balıkesir'i bırakmak istemedi.

BASİFED ile MAKSİFED'in kuruluşunu, Mersin merkezli, Doğu Akdeniz SİAD Federasyonu - DASİFED'in kuruluşu izledi. Gerçekten de derneklerin federasyonlaşma ve bir üst kuruluş olarak konfederasyon yapısına ikna süreçleri, federasyonu oluşturacak olan SİAD'lar arasında yürütülen çetin müzakerelere sahne oluyordu. Bu aşamada derneklerde baş gösteren "bölgeci" tutumlar, zaman zaman çalışmaları tıkanma noktasına getiriyordu. O dönemde ADSİAD Başkanı, günümüzde TÜRKONFED Yönetim Kurulu Başkanı Süleyman Onatça'nın aktardıkları, bu anlamda tipik bir örnek oluşturuyordu:

Ben Adana Sanayici ve İşadamları Derneği'ne (ADSİAD) 1994'te üye oldum. Zaman içinde çeşitli düzeylerde yönetim kurulu üyelikleri yaptıktan sonra 2004 yılında da ADSİAD başkanı seçildim. Başkanlığa seçildiğim sırada Türkiye SİAD Platformu'nun federasyona, federasyonların da konfederasyona dönüştürülmesi çalışmaları sürüyordu. Bizim bölgede de Adana, Mersin, Hatay, Osmaniye, Kahramanmaraş, Gaziantep,

Kilis, Adıyaman şehirlerindeki federasyon kurma çalışmaları Mersin SİAD'a tevdi edilmişti. Mersin federasyon kurma çalışmalarına başladığında, ADSİAD'da benim başkanlığımdan önce görev yapan arkadaşlar, "Dernek olarak biz daha büyüğüz. Neden merkezi size verdiler" diye Mersinli arkadaşlara karşı çıkmış. Ben başkan olunca bana tekrar geldiler "Bize katılır mısınız" diye. Ben bölgeciyimdir ama böyle şey kaçırılır mı? Biz derneklerimizi güç birliği yapalım diye kurmadık mı? Şimdi de federasyon kuralım ki bölge olarak güç birliği oluşturalım. "Tamam, oturur anlaşırız" dedim. ADSİAD'da görev yapmış eski başkanları topladım. Hepsini ikna ettim. Ertesi gün şartlarımızı ilettik, müzakereler sonucunda anlaştık. Mersin merkezli olmak üzere, Doğu Akdeniz SİAD Federasyonu - DASİFED'i kurduk. Bana da 2004 yılında TÜRKONFED'in kuruluşunda yönetim kurulu üyesi olarak imza atmak nasip oldu.

ESİAD'ın federasyon ve konfederasyon kurma görevini üstlenmesinin üzerinden yaklaşık iki yıllık bir zaman geçmiş, 2004 yılına gelinmişti.

Bu süre zarfında, federasyon-konfederasyon kurma ve oluşacak yeni yapıda TÜSİAD'ın konumu, sadece Türkiye SİAD Platformu'nda değil, TÜSİAD içinde de tartışma konusuydu.

TÜSİAD üyeleri, 31 Ekim-5 Kasım 2003 tarihinde düzenlenen toplantıda federasyon-konfederasyon kurulması hakkında beş gün süren tartışmada düşüncelerini masaya yatırdı. Bu toplantıda dile getirilen çekincelerle birlikte konu, 14 Kasım 2003 tarihli "Üye Değerlendirme Toplantısı"nda sekiz başlık halinde tekrar gündeme geldi, enine boyuna tartışıldı ve bir "Ara Çözüm ve Strateji Önerileri" oluşturuldu. Buna göre:

1. *Sektörlerde "Türkiye" adını almış ve sektörü adına Türkiye'yi temsil eden örgütlerle beraber çalışılması mümkündür.*
2. *TÜSİAD, duayen bir kuruluş olarak sadece eğitici, yol gösterici olmalı, hiçbir yükümlülüğün altına girmemelidir.*
3. *TÜSİAD gücünü, bulunduğu noktayı muhafaza ederek yeni yapılanmanın içinde olacaktır. TÜSİAD örgütsel, mali ve uluslararası temsiliyet konumunu muhafaza edecektir. Bunların sağlanması için de gerekli önlemler alınacaktır.*
4. *Yavaş yol alınsa bile konunun TÜSİAD felsefesi doğrultusunda gelişmesinin takip edilmesi gerekmektedir.*
5. *Kurulacak yapının politize olmaması için üyelik kriterleri iyi belirlenecektir. Politik ayrımlarla şekillenmemiş, bağımsız bir sivil toplum kuruluşu oluşturulacaktır.*
6. *Yeni yapılanmanın TÜSİAD'ın istemediği bir yönde gelişmesi ve kontrolden çıkması durumunda TÜSİAD'ın ayrılma hakkı saklıdır.*

TÜSİAD'ın o tarihe kadar TSP ve SDP'da beraber çalıştığı derneklerle federasyonlaşma sürecine girmesi, sınırlı da olsa bir tüzük değişikliği gerektiriyordu. Dolayısıyla konu, doğal olarak genel kurulda ele alınacaktı. Aynı zamanda TÜSİAD Başkanı Tuncay Özilhan'ın görev devrinin de yaşandığı TÜSİAD 34. Genel Kurulu, 22 Ocak 2004 tarihinde Sabancı Center'da yapıldı.

İzmir'de düzenlenen 7. SİAD Zirvesi'nin henüz tamamlandığı o günlerde, SİAD'lar hareketine en başından itibaren şahsen de destek veren Muharrem Kayhan, o tarihte TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanı sıfatıyla

34'üncü Genel Kurul açılış konuşmasında, bu alanda alınan yolu özetleyerek, TÜSİAD'ın oynadığı rolün önemini bir kez daha gündeme getirdi:

TÜSİAD bu çalışmanın baştan beri içinde oldu, yönlendirici bir işlev üstlendi. Burada TÜSİAD'ın konuya pozitif yaklaşımını etkileyen faktörlerden biri, entegrasyona hazırlandığımız Avrupa'daki büyük gönüllü iş dünyası örgütlerinin, geniş tabanlı, sektörel ve bölgesel temsil gücünü birleştiren yapılar olmasıydı. Bugünkü potansiyel veri alındığında, Türkiye'de gerçekleştirilecek benzeri bir oluşum asgari 10 bin iş insanını temsil edecekti ve Avrupa'daki benzerleri ile boy ölçüşebilecek bir büyüklüğe ulaşacaktı. Böylesi bir oluşumun yurt içinde taşıyacağı anlamı ise takdirlerinize bırakıyorum... İkinci önemli faktör, AB stratejilerinin kendi üyeleri için açıklıkla öngördüğü üzere, Türkiye'nin de bundan sonraki gelişim çizgisinde bölgesel gelişmenin ve özellikle orta ve küçük işletmelerin gelişmesinin büyük önem taşımasıydı.

Bir başka faktör ise, Türkiye için önemi kuşku götürmeyecek ve bağımsız, gönüllü işadamları dernekleri temelinde ilk kez gerçekleşecek böylesine bir oluşumda, hem sektörel hem bölgesel düzlemde TÜSİAD'ın liderlik yapmasını isteyen kalabalık bir kesimin varlığıydı.

Yönetim Kurulumuz konuyu Başkanlar Konseyi'nin gündemine getirdi. Üye toplantıları yaparak tartıştı. Bu adımın getireceği kazanımları tarttı, çekinceleri kaydetti. Bütün bu süzgeçlerden geçtikten, konuyu enine boyuna tartıp, dinamik bir analiz yaptıktan sonra, yönetim kurulumuz, ihtiyatlı ancak kararlı bir yaklaşımı benimsemiş görünüyor.

Sektörel Derneklerle hemen bir araya gelmek, Marmara ve Karadeniz Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu'na ise gelişmelerin olgunlaşmasını müteakiben katılmak üzere tüzük değişikliği ve yetki talep ediliyor. Ben şahsen, yönetim kurulumuzun bu talebini kuvvetle desteklememiz gerektiği inancındayım. Gelinek noktanın TÜSİAD için yepyeni bir aşama olduğuna inanıyorum.

Bu TÜSİAD'ın yapısı ile ilgili bir aşama değil. Çünkü diğer dernekler gibi TÜSİAD'ın da bu süreçte mevcut yapısını korumaya devam edeceği, kimliğini ve bağımsız söylemini muhafaza ederek faaliyetlerini sürdüreceğini iyi kavramak gerekiyor. Bu, daha çok, farklı iş dünyası örgütleriyle bir araya gelerek sağlanacak kazanımlardan kaynaklanan bir aşama olacaktır.

Federasyon-konfederasyon çalışmaları, elbette, eşitlerin bir araya gelmesi biçiminde gerçekleşecektir. Ancak sizlere biraz önce anlattığım tarihi geçmişin, bilgi ve deneyim birikiminin bize verdiği özgüvenle rahatça şunu söyleyebiliyorum: TÜSİAD'ın bu özelliklerine sahip başka bir kuruluş olmadığı ve diğer derneklerin de bu doğrultuda yoğun talepleri bulunduğu göz önüne alınırsa, TÜSİAD'ın bu oluşumlar içinde uzun süre "de facto" liderlik görevini üstlenmesi kaçınılmaz olacaktır.

Gündeme taşınan tüzük değişikliği, iki maddeyi kapsıyordu. Oy birliği ile kabul edilen yeni düzenlemeye göre TÜSİAD'ın iki tüzük maddesi şu şekli aldı:

TÜSİAD, ülkemizin ekonomik ve sosyal yönden kalkınmasında bölgesel ve sektörel potansiyelleri en iyi şekilde değerlendirerek ulusal ekonomik politikaların oluşturulmasına katkıda bulunur. Uluslararası sektör entegrasyonu, özellikle, AB'ye sektör entegrasyonunu sağlamak ve bölgesel yerel gelişmeleri hızlandırmak için projeler geliştirmek amacıyla çalışmalar yapar.

Dernek amaçlarını gerçekleştirmek için Türkiye'de ulusal, bölgesel, yerel ve sektörel düzeyde faaliyet gösteren ortak ilke ve hedefleri benimseyen sanayici işadamları dernekleri ve sektörel kuruluşları ile bir araya gelip, bir federasyon kurabilir. Kurulmuş olan federasyona katılabilir. Yurt içi ve yurtdışındaki benzer amaçlı dernek, birlik ve kuruluşlarla ilişki kurabilir, ortak çalışmalar yapabilir. Aynı amaçla kurulmuş yurtdışında kurulmuş dernek ya da federasyonlara üye olabilir.

Oylamaların ardından söz alan TÜSİAD Başkanı Tuncay Özilhan, yaptığı konuşmada konunun önemini bir kez daha vurguladı:

TÜSİAD'ın tüzel kişiliği ve bağımsızlığının bizim için kutsal olduğunu da söylememize de gerek yok. Bundan da hiç kimsenin kuşkusu olmasın. Ama federasyonlaşma sürecini dikkatlice izlemeyi arzu ediyoruz. Bunun için Yönetim Kurulu'nun Genel Kurul tarafından görevlendirilmesini istirham ediyorum. Gerekli izleme yapıldıktan sonra Genel Kurul'a geri gelerek gelişmeleri ve görüşmelerimizi aktarıp, bu federasyona katılmak için sizin kararınıza ve onayınıza başvuracağız. Bu arada TÜSİAD, Türkiye SİAD Platformu bünyesinde söz konusu federasyonlaşma sürecinin sağlıklı ve TÜSİAD'ın ilkelerine paralel bir şekilde yürütmesi için gerekli çalışmaları yapacak ve dikkatimizi de bu konuya teksif edeceğiz. Türkiye'nin demokratik bir refah toplumu olmasını istiyorsak, sivil toplum örgütlerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesine yardımcı olmamız gerekiyor.

Tüzük değişikliği ile birlikte, TÜSİAD'ın kurulacak her federasyona üyeliği konusunda karar çıkması ve oluşacak federasyonların tüzüklerinin de bu yönde uyumlu hale getirilmesi üzerine federasyonlaşma çalışmalarına geçildi.

Sırasıyla kurulan ilk federasyon olan BASİFED'i MAKSİFED ve DASİFED ile Ankara merkezli, İç Anadolu SİAD Federasyonu - İÇASİFED ve Diyarbakır merkezli, Doğu ve Güneydoğu Anadolu SİAD Federasyonu - DOĞÜNSİFED izledi. Bu beş federasyon, bünyesinde toplam 48 derneği barındırıyordu. Bölgelere göre derneklerin dağılımı şu şekildeydi:

Batı Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (BASİFED): Afyon SİAD, Alanya SİAD, Antalya SİAD, Atatürk Organize Sanayi Bölgesi Sanayici ve İşadamları Derneği, Babadağlı SİAD, Balıkesir SİAD, Biga SİAD, Çan SİAD, Çanakkale SİAD, Denizli Sanayici, Bankacı ve İşadamları Derneği, Ege Ayakkabı Sanayicileri Derneği, Ege Deri Sanayicileri Derneği, Ege Genç İşadamları Derneği, Ege Giyim Sanayicileri Derneği, Ege Otomotivi Derneği, Ege SİAD, İzmir SİAD, Karşıyaka SİAD, Manavgat SİAD.

Doğu Akdeniz Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (DASİFED): Adana SİAD, Hatay SİAD, İskenderun SİAD, Kahramanmaraş SİAD, Mersin SİAD, Tarsus SİAD.

İç Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (İÇASİFED): Akyurt SİAD, Karaman SİAD, Kayseri SİAD, Nevşehir SİAD, Ostim SİAD, Sincan SİAD, Sivas SİAD.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (DOĞÜNSİFED): Cizre SİAD, Diyarbakır SİAD, Elazığ SİAD, Güneydoğu Anadolu SİAD, Malatya SİAD, Mardin SİAD, Mermerciler Derneği, Siirt SİAD, Şanlıurfa SİAD.

Marmara ve Kuzey Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (MAKSİFED): Bandırma SİAD, Bursa Genç Sanayici ve İşadamları Derneği, Bursa SİAD, Edirne SİAD, Kastamonu SİAD, Orhangazi SİAD, Trabzon SİAD.

Türkiye SİAD'lar Platformu federasyonlaşma sürecinde çalışmalarını sürdürürken, sektör dernekleri arasında da benzer bir çalışma yürütülüyordu. Onlar da sonuçta Sektörel Dernekler Federasyonu (SEDEFED) olarak bir araya geldiler. **SEDEFED çatısı altında toplanan 12 dernek, şu alanlarda örgütlenmişti:**

Demir Çelik Üreticileri Derneği, Otomotiv Sanayii Derneği, Seramik Kaplama Malzemeleri Üreticileri Derneği, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, Türkiye Ayakkabı Sanayicileri Derneği, Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, Türkiye İlaç Sanayicileri Derneği, Türkiye Kimya Sanayicileri Derneği, Türkiye Müteahhitler Birliği, Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği, Uluslararası Nakliyeciler Derneği, Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenler Derneği.

Üye dernekler ile federasyonların yapısı belirlendikten sonra, kurulacak çatı örgüt olan konfederasyonun adının ne olacağı, daha çalışmaların başından itibaren tartışma konularından biriydi. Kurucu ekip üye derneklerin tamamını katıldığı bir anket düzenleyerek konfederasyon ismini gündeme getirdi. Genel eğilim Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu adını işaret ediyordu. Ancak yasaya göre herhangi bir dernek, federasyon ve/veya konfederasyonun "Türk" adını kullanabilmesi Bakanlar Kurulu kararı gerektiriyordu. Bu yüzden konfederasyon, 4 Kasım 2004 tarihinde (Türk) Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu adıyla resmen kuruldu.

Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu'nun kurucu yönetim kurulu şu isimlerden oluşuyordu: Enis Özsaruhan (Yönetim Kurulu Başkanı), A. Güngör Keşci (Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı), Celal Beysel (Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı), Şeyhmus Akbaş (Sayman), Nedret Koruyan (Sayman Vekili), Lütfi Aysan (Yönetim Kurulu Üyesi), İdris Demirel (Yönetim Kurulu Üyesi), İlknur Denizli (Yönetim Kurulu Üyesi), Musa Timur (Yönetim Kurulu Üyesi) Mustafa T. Sözen (Yönetim Kurulu Üyesi), Süleyman Onatça (Yönetim Kurulu Üyesi), Timur Erk (Yönetim Kurulu Üyesi), Arzu Turhan (Genel Sekreter).

5.11. TÜRKONFED Kuruluş ve Faaliyet Stratejisi

Konfederasyonun "Türk" adını kullanabilmesi, Bakanlar Kurulu kararı gerektirdiğinden, Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED) adı, sadece resmi olmayan iç çalışma ve yazışmalarda kullanılıyordu (Bu durum 12 Nisan 2005 tarihinde değişecek ve TÜRKONFED tüzel kişilik kazanacaktı).

(Türk) Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu'nun 4 Kasım 2004'teki kuruluşunu izleyen bir sonraki ay, 2-4 Aralık 2004 tarihinde "Yoksullukla Mücadele ve Bölgesel Kalkınma" başlığıyla Diyarbakır'da düzenlenen 8. SİAD Zirvesi'nde, Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu Kuruluş ve Faaliyet Stratejisi de katılımcı federasyon ve derneklerce kabul edildi.

Prof. Dr. Mustafa Yaşar Tınar'ın kaleme aldığı Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu Kuruluş ve Faaliyet Stratejisi, sekiz ana başlıktan oluşuyordu: Giriş, Konfederasyonun Faaliyet Alanı, Genel Sekreterlik, İdeal Çalışma Grupları, Başlangıç Koşulları, TÜSİAD ile Koordinasyon, Platformlar ve Zirve, Medya İlişkileri.

TÜRKONFED'in "bölgesel sanayici ve işadamları derneklerinin bir araya geldikleri Türkiye SİAD Platformu (TSP) ile sektör derneklerinin bir araya geldikleri Sektörel Dernekler Platformu'nun (SDP) oluşturduğu federasyonların güç birliği" olarak tanımlandığı giriş bölümünde,, "kurumsallaşma" ile "daha tanımlı ve odaklanmış faaliyet alanları yaratma"nın hedeflendiği dile getirilerek, bu aşamaya gelinene kadar geçen sürece atıfta bulunarak, mevcut kazanımların korunmasındaki görüş birliği vurgulanıyordu:

Bu girişim, boş bir alanda gerçekleşmemektedir. Özellikle bölgesel sanayici ve işadamları dernekleri alanında, çeşitli etkenlerle ortaya çıkan bir "rekabet" faktöründen söz edilmesi gerekir. Geçmiş dönemlerde, çeşitli siyasi partilerin rüzgârına kapılan ya da kapılmayı hesaplayan, kimi zaman da kişisel ikbal peşinde koşan bazı dernek yöneticileri, kimi platform üyelerini ana akımdan ayrı tutmaya veya platforma yeni katılımların olmasını engellemeye çalışmıştır.

Bu nedenle, bir yandan federasyon ve konfederasyonlar için etkin ve odaklanmış faaliyet alanları tarif eder ve iş dünyasının bu yeni oluşumunu yeni bir kimlik altında kamuoyuna sunarken, bugün artık bir marka değerine sahip olduğunu söyleyebileceğimiz Türkiye SİAD Platformu, Sektörel Dernekler Platformu ve Türkiye SİAD Zirvesi gibi isimlerin korunması ve yeni işlevler yüklenerek konfederasyonun çatısı altında varlıklarını sürdürmesi, bu girişimi koordine eden heyetlerce yararlı görülmüştür.

"Konfederasyon'un faaliyet alanı" kısmında TÜRKONFED'in "sektörel boyut" ile "bölgesel boyut"un entegrasyonunu, AB müzakere sürecinde bölgesel ve sektörel eşgüdümün sağlanmasını; sektörel ve

bölgesel iş fırsatlarının ulusal ve uluslararası düzlemde tanıtımını yapan bir kuruluş olmayı hedeflediğine dikkat çekilerek, üstlendiği görevler sıralanıyordu:

- TÜRKONFED, üyesi kuruluşların çağdaş yönetim ilkelerini benimsemiş işletmeler olması için destek verecek, sivil, gönüllü iş dünyası örgütleri ile işbirliği geliştirecek, ülkemizde gönüllü iş dünyası örgütlerinin gelişmesi için bilgi ve tecrübelerini devreye sokacak bir kurum olacaktır.
- Üyesi federasyonların da desteği ile konfederasyonun tabanını oluşturan dernek üyesi şirketlerde, kurumsal yönetim ve iş ahlakı ilkelerinin benimsenmesini sağlamak için çalışacaktır.
- Konfederasyon, sivil ve gönüllü bir girişimci örgütü olarak AB müzakere sürecinde bölgesel ve sektörel eşgüdümü sağlama, süreci yakından izleme ve üyelerinin somut taleplerini ilgili mercilere iletme konusuna özellikle ağırlık verecektir. Buna uygun çalışma komisyonları oluşturacaktır. Bu komisyonların görüş ve önerilerine ilişkin lobi çalışması, UNICE nezdinde TUSIAD aracılığıyla, hükümet nezdinde doğrudan Konfederasyon yönetim kurulunca yapılacaktır. Konfederasyon'un kamuoyuyla paylaşacağı ilk raporlar da müzakere sürecinin seyrine ilişkin bilgi veren çalışmalar olmalıdır.

Belirlenen hedef ve alanlardaki çalışmaların planlanıp yürütülmesinde gereken kadro, "Genel Sekreterlik" bölümünde tanımlanırken, "İdeal Çalışma Grupları" başlığı altında ise "Konfederasyonun kamuoyunda yankı bulacak faaliyet üretmesi" için üye federasyonların derneklerinin katılımıyla yedi ana komisyon kuruluyor ve üzerinde çalışılacak konular sıralanıyordu:

Sanayi Stratejisi Geliştirme Komisyonu:

- Sanayi sektöründe 10-25 yıllık perspektif
- Hizmetler sektöründe 10-25 yıllık perspektif
- Büyüme ve rekabet gücü
- Teknoloji ve istihdam

Sektörel ve Bölgesel Fırsatlar Tanıtım Komisyonu:

- Yabancı sermaye için sektörel ve bölgesel fırsatlar konusunda uluslararası tanıtım etkinlikleri
- Üyeler arası iş ilişkilerinin geliştirilmesi için sektörel ve bölgesel alanda ulusal iş fırsatları için ortak etkinlikler
- Üyeler için uluslararası iş fırsatları
- Sektörel ve bölgesel istatistikler, üye istatistikleri

Kamu Reformu ve Yerel Yönetimler Komisyonu

- Merkezi idarede reform çalışmalarının ve uygulamalarının izlenmesi
- Yerel yönetimlerde reform çalışmalarının ve uygulamalarının izlenmesi
- Yerel dernekler için yerel yönetimlere katılım modelleri

Kurumsal Yönetim ve İş Ahlakı İlkeleri Komisyonu

- Şirketler için kurumsal yönetim ilkeleri
- İş ahlakı ilkeleri

Sivil Örgütlerle İlişkiler Komisyonu

- Sivil örgütlerle işbirliği
- Bölgelerde ve sektörlerde girişimci örgütlerinin teşviki
- Gelişimi desteklenen örgütlere bilgi ve tecrübe aktarımı

Üye İlişkileri Komisyonu

- Konfederasyona bağlı federasyonların üyesi dernekler için kurumsal yönetim ve yönetim kapasitesi geliştirme konusunda bilgi ve tecrübe aktarımı
- Başkanlar konseyi toplantılarının düzenlenmesi
- Türkiye SİAD Zirvesi programlarının geliştirilmesi ve düzenlenmesi

AB Müzakere ve Uyum Süreci ile İlgili Komisyonlar

(Bu komisyon için AB müktesebatının izlendiği 31 alt başlığın gruplandırılmasıyla oluşan (Entegrasyon, Sanayide Uyum, Bölgesel Politikalarda Uyum, Tarımda Uyum, Mali Alanda uyum gibi alt komisyonlar tanımlanıyordu).

Strateji belgesi, "Başlangıç Koşulları" bölümünde, Konfederasyonun kısıtlı mali imkânlarla çalışacak olmasını dikkate alarak, komisyonların hepsinin birden devreye girmesi mümkün görülmediğinden, AB Müzakere ve Uyum, Sektörel ve Bölgesel Fırsatlar Tanıtım, Sivil Örgütlerle ve Üyelerle İlişkiler Komisyonlarının Konfederasyon kurulumu kurulmaz çalışmaya başlaması öneriliyordu.

Konfederasyonun, TÜSİAD'ın bilgi ve deneyiminden, yurtiçi ve yurtdışı ilişkilerinden yararlanması "TÜSİAD ile Koordinasyon" başlığında, federasyon, konfederasyon ve TÜSİAD genel sekreterlerinin, yılda birkaç kez kendi aralarında düzenleyeceği eşgüdüm toplantılarıyla sağlanacaktı.

"Platformlar ve Zirveler", hem "geçmişin birikimini koruma" hem de "tabanla ilişkilerin sıkı tutulması" ve örgütlerin "serbest kürsüsü" işlevi göreceğinden, çok başlılığa meydan vermemek için "Başkanlar Konseyi"nin görüş ve tavsiyesiyle sürdürülecekti.

TÜRKONFED'in, kuruluş aşamasında varlık nedenini ve hedeflerini, ilerleyen dönemde etkinlik ve projelere dayalı bir iletişim ile yönetmesi de "Medya İlişkileri"nde ele alınıyor ve "Görüş Açıklama" konusu da bir ilkeye bağlanıyordu:

Konfederasyonda, başkan, genel sekreter ya da yönetim kurulu üyelerinin, üzerinde konsensüs sağlanmamış konularda görüş açıklamamaları, buna karşılık bağlı federasyonların ve onların bünyelerindeki derneklerin kendilerine özgü görüşleri serbestçe dile getirebilmeleri, "görüş açıklama" konusundaki prensipleri hayata geçirebilecek tek model olarak ortaya çıkmaktaydı..

TÜRKONFED için belirlenen bu "yol haritası"nın uygulamada nasıl bir işlev gördüğünü, SİAD hareketinin başından itibaren çalışmaların içinde yer almış, 10 yıl boyunca da TÜRKONFED'in genel sekreteri olarak görev yapmış olan Arzu Turhan değerlendiriyor:

TÜRKONFED'in 20 yıllık tarihinin her aşamasında buldum. Konfederasyon kurulmadan önce, başka ülkelerde neler yapıldığını öğrenmek üzere pek çok uluslararası model incelendi. Batılı ülkelerin demokrasi ve kalkınma süreçlerinde sivil toplum kuruluşlarının büyük roller oynadığı, önemli etkilerde bulunduğu görüldü. Bu yüzden, daha en başından, 1994'teki SİAD hareketinden itibaren TÜRKONFED'in bir hizmet örgütü değil, temsil örgütü olarak yoluna devam etmesi için azami gayret gösterildi.

TÜRKONFED ülkenin soluduğu havayı iyileştirmek için kurulmuştu ve yoluna bu doğrultuda devam etmeliydi. Bu ulvi misyon ancak tarafsız, bağımsız, denetlenebilir, gönüllü iş dünyası örgütü olmakla başarılabilirdi. TÜRKONFED'in bu özelliğiyle kamuoyunda yer edinmesi için çok çalıştık.

Geride bıraktığımız 10 yılda, ülke iklimindeki dalgalanmalara paralel olarak kurum içindeki dalgalanmalarda da bu misyon benim hep yol göstericim oldu. Zaman zaman hareket alanımız daraltılmış olsa da ülke için hep doğru olanı söyledik. Konfederasyonun gelecekte de aynı misyonu sürdüreceğine inancım tamdır.

6. GÜNÜMÜZDE TÜRKONFED

6. GÜNÜMÜZDE TÜRKONFED

6.1. Genişleme ve Derinleşme Çalışmaları

TÜRKONFED, 10 yıllık bir örgütlenme sürecini geride bırakıp altı kurucu federasyon ve bu federasyonlara bağlı 60 dernekle 2004 yılında tüzel kişilik kazanır kazanmaz, bir yandan belli bir program çerçevesinde ana faaliyet alanlarındaki çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan da örgütlenmesini genişletmeye koyuldu. Türkiye'nin doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine, çeşitli illerde, hem sektörel hem de bölgesel düzeyde kurulu derneklere ziyaretler sıklaştırıldı.

Çalışma ilkeleri ve stratejisi belirlenmiş bir tüzel kişilik olarak TÜRKONFED'in yarattığı cazibe, etkisini göstermekte gecikmedi. Yeni yapıya ilk katılım, 2005 yılında, merkezi Ankara'da bulunan Yapı Ürünleri Üreticileri Federasyonu'ndan (YÜF) geldi. Bir sonraki katılımında (2006), Orta Karadeniz Sanayici ve İşadamları Federasyonu (OKASİFED) ile Ambalaj Dernekleri Federasyonu (ADF) yer aldı.

2009 yılı sonuna gelindiğinde TÜRKONFED, Türkiye Seramik Federasyonu'nun (SERFED) da katılımıyla (2009), 10 federasyona bağlı 104 dernek ve 10 binin üzerinde işadamlarının temsil edildiği bir büyüklüğe ulaştı.

Ümit Boyner'in Yönetim Kurulu Başkanlığına devraldığı 2010 yılında, TÜSİAD işbirliğiyle başlatılan "TÜRKONFED Genişleme ve Derinleşme Projesi" çalışmaları kapsamında hem örgütlenme çalışmaları sürdürüldü hem de "Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması" uyarınca kurulan 26 Kalkınma Ajansı bölgesinde 26 federasyon kurma hedefi çerçevesinde yeniden yapılanmalara gidildi. O tarihte TÜSİAD-TÜRKONFED ilişkisinin, "TÜSİAD'ın özellikle baştaki lider üye konumundan, örgütlenmenin daha genişlemesiyle birlikte birbirini tamamlayan bir konuma" evrildiğini savunan Ümit Boyner, TÜRKONFED örgütlenmesini Türkiye'nin demokratikleşme sürecinin mihenk taşlarından biri olarak değerlendiriyordu:

Sivil Toplum Örgütü (STK) tanımı henüz Türkiye'nin her yerinde yeteri kadar anlaşılıyor diye düşünüyorum. STK'lar kendilerine koydukları amaçlar doğrultusunda, her zaman bağımsız ve siyasi anlamda tarafsız oldukları, bilimsel gerçekliklere dayanan, objektif görüşler ortaya koyabildikleri ölçüde sürdürülebilir ve etkin olabilirler. Bunu ilke edinen STK'lar demokratikleşme ve gerçek bir hukuk devleti olma sürecini henüz tamamlamamış ülkelerde siyasi yapıyla sorunlar yaşayabilirler. Bunu olağan karşılıyorum. Örgütlenmiş ve ilkesel bazda sağlam durabilen bir sivil toplum olmadıkça demokrasi gelişemez. Bu bilinçte olan herkesin sivil toplum çalışmalarına destek vermesi gerektiğine inanıyorum.

2010 yılında TÜSİAD'ın, Ümit Boyner Başkanlığında oluşturulan 10 kişilik TÜSİAD Yönetim Kurulu'na, İzmir iş dünyasının geleneksel olarak bir üyeye temsil edildiği yapıya, Bursa iş dünyasını temsilen Muharrem Yılmaz katıldı. Muharrem Yılmaz, yönetim kurulunda "Bölgesel Gelişme ve İş Dünyası ve Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İlişkiler Komisyonu Başkanlığı" görevini üstlenirken aynı zamanda TÜRKONFED'de başkan yardımcılığı görevini yürüttü. Nitekim bu açılım, 2013 yılında TÜSİAD başkanı seçildiğinde, oluşturduğu yeni TÜSİAD Yönetim Kurulu'nda da devam etti. 12 kişiye çıkartılan TÜSİAD Yönetim Kurulu'nda böylece Bursa, İzmir (Sedat Şükrü Ünlütürk); Kütahya (Ersin Güral Arkat), Kayseri, (Memduh Boydak) ve Diyarbakır (Tarkan Kadooğlu) iş dünyaları da temsil imkânına kavuştu.

Muharrem Yılmaz'ın "Bölgesel Gelişme ve İş Dünyası ve Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İlişkiler Komisyonu Başkanlığı" sırasında "TÜRKONFED Genişleme ve Derinleşme Projesi", TÜSİAD ve TÜRKONFED'de destek buldu ve TÜSİAD-TÜRKONFED Koordinasyon Komitesi aracılığıyla hız kazandı. Muharrem Yılmaz, bu projeye, 25 Ocak 2006 tarihinde AB'ye uyum amaçlı çıkan "Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu" yasasının yarattığı yeni ortama paralel olarak bir iş dünyası örgütlenmesinin sağlanmasını amaçladıklarını, ifade ediyor:

TÜSİAD ve TÜRKONFED'deki yönetim kurulu üyeliklerimin tabii sonucu olarak, bölgesel temsil açısından her iki örgütün gelişmesi için ne yapabilirim diye düşündüm. TÜSİAD'ın TÜRKONFED'in mevcut tüm bölgesel federasyonlarına üye olması için bir genel kurul kararı mevcuttu. Bu süreci hızlandırmak gerekiyordu. "Bölgesel Kalkınma Ajanslarının" karşısında bir iş dünyası federasyonunun istişari amaçlı olarak bulunması, o bölgelerdeki kalkınma ve gelişmeyi tetikleyebilirdi. Nitekim Bölgesel Kalkınma Ajansları, "Bölgesel Kalkınma Planları" yapmakla görevlendirilmişlerdi, ancak yeterli girdiden yoksundular. Kaldı ki ajanslar büyük bir hızla kurulmuş, 26 NUTS bölgesine yayılmış, TÜRKONFED'in federasyonlaşması ise geride kalmıştı. TÜSİAD'ın yeni oluşacak federasyonlara üyeliklerini gerçekleştirmek ve bütçelerine destek olmak için karar aldık. Hatta federasyonların örgüt ve faaliyet kapasitesini artırabilmek için güçlü sekreteriyaların oluşması açısından ayrıca bir destek tasarladık. Ben, Batı örneklerinde de gördüğümüz gibi, güçlü, ülke gerçeklerine vakıf, küreselleşme olgusunu takip eden ve kaynak kullanımında piyasa ekonomisi şartlarını değerlendirme becerisine sahip iş dünyası kuruluşlarının ülke ekonomisinin kalkınmasında önemli bir yönlendirme yapabileceği ve katkı sunabileceği inancındayım. Diğer taraftan, TÜRKONFED'e paralel olarak, TÜSİAD'ın da bölgesel temsil konusunda adım atması gerektiğini düşündüm ve TÜSİAD başkanlığım sırasında yönetim kurulunun oluşumunda buna özen gösterdim. Ayrıca, TÜSİAD ve TÜRKONFED olarak, Çözüm Süreci'nin ekonomik ayağını kurumsal olarak üstlenip Cizre ve Batman yatırım danışma konseyi toplantılarıyla katkıda bulunmaya çalıştık.

Bu kapsamda TÜRKONFED, bugün 26 Kalkınma Ajansı bölgesinden 20'sinde federasyonlaşma çalışmalarını tamamlamıştır.

Genişleme misyonunu bugün hem TÜSİAD hem de TÜRKONFED'de yürüten TÜRKONFED Başkan Yardımcısı Tarkan Kadooğlu sürecin baştaki tüm zorluklarına rağmen bugün ivme kazanarak devam ettiğini vurgulayarak önemli tespitlerde bulunuyor:

Ben Cizre, Şırnak'lıyım. Bölgesel gelir eşitsizliğinin de, bölgesel kalkınmanın öneminin de ne olduğu çok iyi bilirim. Bu kapsamda, TÜRKONFED Genişleme Projesine hep inandım. 2005 yılından bu yana TÜRKONFED Yönetim Kurullarında aktif görev aldım. Kuruluşumuzda ilke edindiğimiz "bölgesel kalkınma" ve bu yönde örnek aldığımız "AB politikaları ve Kalkınma Ajansları yapısı" örgütlenmemizin de temelini teşkil ediyor. Dernek, federasyon ve konfederasyon kurgusuna bir de Düzey 2 bölgelerinin dağılımını eklemek kuşkusuz kolay bir hedef değil. İlk başlarda bu durumu hepimiz yadırgadık. Şehir milliyetçiliği yapıldı, komşu şehirler ile bir federasyon çatısı altında olmak istenilmedi. Ama zamanla herkes iş dünyasının bölgesel düzeyde örgütlenmesinin önemini, bölgesel kalkınmaya katkısını gördü, yararımıza olduğuna ikna oldu diye düşünüyorum. Artık, Bölgesel Federasyonlarımız, Kalkınma Ajanslarının, bölge iş dünyasının temsili açısından, doğal muhatapları haline geldiler. Günümüzde, bölgelerin kullandığı havaalanları bile var, biliyorsunuz. Uzun uçuş ve seyahat sürelerini saymaz isek bu proje beni üyelerimiz ile daha da yakınlaştırdığı için ayrıca mutlu oluyorum. Bu girişimlerimiz başka birçok projenin de fitilini ateşledi.

Konfederasyon, bu sürece elbette hiç sancısız gelmedi. Hem sosyal, kültürel farklılıkların yansımalarını hem de iş büyüklükleri bakımından olağanüstü bir çeşitlilik gösteren unsurları bir araya getiren bütün büyük yapılarda olduğu gibi, TÜRKONFED'de de kısa sürede hızlı büyümenin getirdiği birtakım mali sorunlar baş gösterdi.

Bunlardan biri, TÜRKONFED kurulmadan önce coğrafi sınırlar çerçevesinde oluşmuş federasyonları, "Bölgesel Kalkınma Ajansları"na göre yeniden yapılandırması nedeniyle doğdu. Bu uygulama, federasyon sayısını "Bölge Kalkınma Ajansları" sayısına yaklaştırmakla birlikte, daha az sayıda ili kapsayan derneklerden oluşan yeni federasyonların mali olarak zorlanmalarına neden oldu. TÜSİAD üyesi ve SEDEFED Kurucu Başkanlarından Bülent Akgerman, "Böylece nitelik ve nicelik dengesi bozuldu" diyerek sözlerini sürdürüyor:

TÜRKONFED'in altında iki tüzel kişilik - federasyon ve dernek-, sonra gerçek kişi -üye- var. Bu tüzel kişilikleri oluşturan, aslında gerçek kişi. Gerçek kişi -aidat vermeyerek- derneğini ihmal ederse dernek sıkışır ve federasyona katkı payını ödemez. Aynı şekilde federasyon da Konfederasyon'a vermez. Çünkü Federasyon, iki tüzel kişilik arasında kalan bir tüzel kişilik. Bu da federasyonların güçlenmesi önünde bir engel oluşturuyor.

Bölgeler ve iller arasındaki eşitsizlikten kaynaklanan bu durumun yaratacağı sorunlar, daha en baştan öngörüldüğünden, TÜSİAD'ın her federasyona üyeliği ve finansal katkısı, sorunun aşılmasını sağladı. Böylece TÜRKONFED, örgütlenmesinin ilk gününden itibaren, gerçeklikte karşılığı olmadan, ilkeleri belirsiz bir şekilde, bir hevesle kurulan ve sonrasında "tabela derneği" olmaktan kurtulamamış yapılanmalarla arasına bir çizgi çekti. İlinde/ bölgesinde sivil toplum kuruluşu ilkeleri çerçevesinde kurulup ekonomik gelişkinliğin farklılıklarından kaynaklanan kısıtlı olanaklarla iş yapmaya çalışan derneklerle ise güç birliği ve dayanışma ilişkisi içinde olmaya devam etti.

TÜSİAD'ın, TÜRKONFED oluşumunun en başında üstlendiği bu lokomotif rol, örgütlenmenin genişleme ve derinleşme aşamasının bir döneminde, belki de bir "başkanlık üslubu" nedeniyle krize dönüştü.

Erdem Çenesiz, 2003 yılında kurulan Çorum SİAD'ın başkanlığına seçildikten sonra bir yıl içinde altı ilin derneklerini bir araya getiren Orta Karadeniz Sanayici ve İşadamı Dernekleri Federasyonu'nun (OKASİF) başkanlığını üstlendi. TÜRKONFED, 2005 yılı sonunda, iki koşulu yerine getirmek üzere, OKASİF'e konfederasyon üyeliği çağrısında bulundu. İki koşuldaki biri, federasyondaki iki derneğin, OKASİF'ten ayrılıp MAKİSİF'e üye olmasıydı. Diğer koşul ise OKASİF adını OKASİFED olarak değiştirmeliydi. Koşullar yerine getirildi ve Erdem Çenesiz 2007 yılında yönetim kurulu üyesi olarak çalışmalarına katıldığı TÜRKONFED'e 2011 yılında başkan seçildi.

Erdem Çenesiz, göreve gelişinden 18 ay sonra ani bir kararla istifayla biten başkanlık serüvenini "TÜRKONFED, daha demokratikleşme ihtiyacı olmasına rağmen Türkiye' de bulunan ideale en yakın sivil toplum örgütüdür. Özetle mevcutların en iyisidir" diyerek şöyle özetliyor:

Başkan aday olmadan önce, bugün de koruduğum TÜRKONFED'e e olan inancımın gereği olarak önceliklerimi belirledim. Özellikle genel kurul öncesi ve benim de başkan olacağımı bilmediğim bir ortamda, ülkenin dört bir yanından gelen federasyon başkanları ve dernek temsilcilerinin katılımıyla yaptığımız arama konferansında TÜRKONFED'in geleceği masaya yatırılmıştı. O çalışmanın sonuç bildirgesi benim için bir iş planıydı.

Başkan olduğumda TÜRKONFED tabanının beklentileri benim önceliğim olmuştu. TÜRKONFED'e en büyük haksızlık olarak gördüğüm en önemli konu TÜRKONFED'in TÜSİAD'ın bir örgütü gibi algılanmasıydı. TÜSİAD'ın önemli katkıları son derece kıymetliydi. Ancak TÜRKONFED'i TÜSİAD güdümünde göstermek, TÜRKONFED ve TÜRKONFED'e emeği geçenlere, hatta TÜSİAD'a büyük haksızlıktı. TÜSİAD'ın ülke için son derece yararlı çalışmalar yaptığı konusunda şüphemiz yoktur. Ancak TÜRKONFED'in öncelikleri ve reflekslerinin ülkenin tamamını ve her boyuttaki işadamını kapsayacak şekilde olması gerektiği için, TÜSİAD'ın emrinde bir örgüt gibi algılanması, güçlenmesinin önündeki en büyük engeldi. TÜRKONFED'in sloganı haline gelmiş olan tarafsız, bağımsız, şeffaf ve gönüllü yapısına gölge düşürecek hiçbir yaklaşımı doğru bulmuyordum. TÜRKONFED'in TÜSİAD tarafından yönetildiği hissi uyandıracak görüntü ve davranışları da bağımsızlık ilkesi kapsamında kabullenmiyordum.

Resmen kurulduğu tarihten itibaren bir sivil toplum kuruluşu olarak TÜRKONFED, alanında parlayan bir yıldız misali, pek çok kesimin dikkatini üzerine çekti. Örneğin TOBB, örgütlenme modelini değiştirip "Sektör Meclisleri" kurarak, sektörel dernekler için bir cazibe merkezi yarattı. Aynı alana seslenen, siyasal erke yakın duran diğer iş dünyası kuruluşları da öyle. Ancak TÜRKONFED, alanındaki rekabet eşitsizliğine rağmen, hem bu işe gönül vermiş yöneticilerinin azimli çalışmaları hem de mevcut koşulların da etkisiyle, kuruluştaki kabul ettiği ilkeler çerçevesinde büyümesini sürdürdü. Geline nokta, yola çıkış gerekçesi iyi niyetli olsa da, uygulamadaki birtakım davranışlar, "TÜSİAD'ı dışlama çabası" algısının doğmasına neden oldu.

Bülent Akgerman, "niyet-sonuç" ilişkisinin nasıl hassas bir denge yarattığını, dikkatle korunmazsa nelere yol açabileceğini şöyle özetliyor:

Dikkat ederseniz bütün TÜSİAD başkanları, herhangi bir yerde metne bağlı konuşur; yani elindeki metni okur. Konuşmadığından değil, bu çok önemli bir tutumdur. O metin çok değerlidir; üzerinde günler, saatler geçirilmiş, anlam kayması olmasın diye noktasına, virgüline kadar çok kişinin elinden geçmiştir. Elinizde bir metin olduğu halde "Ben okuyamıyorum, konuşacağım" diye ısrar eder, yanında TÜSİAD başkanı varken, tabii ki TÜRKONFED'i büyük göstermek adına, o anda aklınıza geleni söylerseniz yanlış yapmış olursunuz. "Aslında TÜSİAD da bizim üyemiz" dediğinizde yanlıştır bu. TÜSİAD senin üye değil! Senin üye, TÜSİAD'ın da üye olduğu federasyonlar. Bu, TÜRKONFED yöneticilerinin hep yaptığı hatadır. Örneğin "ESİAD üyemiz" denir. Değil! Senin üye BASİFED. "Ama biz onlara çatı kurduk" denebilir. Evet, çatı kuruyorsun ama konuşurken dikkat etmeniz gerekir. TÜSİAD, TÜRKONFED'in içinde sadece adının yarattığı basın desteği için yer almıyor, bunu unutmamak gerekiyor.

Canlı, dinamik, organik yapıya sahip bir örgütlenmede, sorunların tek taraflı algılanması düşünülemez. Nitekim TÜRKONFED adıyla kimlik kazanan oluşumun en başına dönecek olursak, TÜSİAD'ın hem 1980 sonrasında şubeler açma talebiyle gündeme gelen kendi yaygınlığını geliştirme hem de SİAD'larla güç birliği çalışmalarında "tutuk" davranması, sonrasında yaşanan gelişmeler TÜSİAD içinde de yankı buluyor.

TÜSİAD'da 2000 yılında Ankara Temsilcisi olarak çalışmaya başlayan, o tarihten sonra TÜRKONFED örgütlenmesi içinde de bulunan, günümüzde TÜSİAD Genel Sekreterliği'ni yürüten Ali Zafer Yavan'ın sözleri, TÜSİAD-TÜRKONFED ilişkisini dün-bugün ve yarın ekseninde özetliyor:

SİAD oluşumunu ve SİAD'lardan TÜRKONFED'e geçişi teorik olarak desteklemekle birlikte i bir perspektif sorunu olduğunu düşünüyorum. Temel kaygı bence çok anlamlı. Elinizde sınırlı bir girişimci entelektüel bir kapasite var. O entelektüel kapasiteyi en iyi şekilde değerlendirip ülkede kalkınma başlıklarında çalışmak güç bir şey. Bunu yaydığınız anda bir alt dengede bir araya geliyorsunuz. Yaygınlığın getirdiği bir pozitif dışsallık var ama alt dengede olmanın yarattığı da bir negatif dışsallık var. Bu iki nokta arasındaki gidiş-geliş, bugün nispeten daralmış olsa da hâlâ ortadan kalkmış değil. TÜSİAD açısından alt dengede bulunmak yerine onu yukarı çekme zorunluluğu, Türkiye'nin dört bir yanına dağılmış eldeki sınırlı kapasite nedeniyle, kaybedilmemesi için hep bir çabayı gerektiriyor. Yani ben, Türkiye'deki bütün yerel iş örgütleriyle ortak çarpanımı bulayım derken, aşağıda bir yerde demokrasi söylemi, aşağıda bir yerde piyasa söylemi, aşağıda bir yerde kayıt dışıyla mücadele söylemi durumunda kalabilirim. Buna karşılık da çok yaygın, çok etkili bir söyleme ulaşabilirim. Bu ikisi arasındaki değiş tokuş anlayışı, al-ver ilişkisi, bir anda kucaklaşmayı engelleyen ikircikli tutumda temel motiftir. Bu asla bir kibir değil. TÜRKONFED - TÜSİAD anlayışı uzun vadede bir yerde kesişerek Türkiye'de demokratik standartları dikkate alan, piyasa ekonomisini çağdaş normlarda benimseyen bir öncü-girişimci topluluğu yaratma noktasına varacak ancak nerede ve nasıl olacak konusundaki belirsizlik, hızlı davranmayı engelleyen bir unsur. Bunun da altında TÜSİAD'da ya da özellikle kurucu

üyelerde bu tür bir kaygı doğmuş olabilir. Çünkü TÜSİAD, Türkiye'de 40 yıl içinde bir momentum yakalamış, itibar oluşturmuş. Bunu da ülkenin kalkınma başlıklarına taşıyor: Eğitime, demokrasiye, Avrupa Birliği'ne uyuma taşıyor. Bu gidişi yavaşlatacak, bu gidişteki esnekliği yitirmemize neden olabilecek bir durum tabii kabul edilebilir, en azından arzu edilen bir durum olmaz. Öte yandan TÜSİAD'ın nispeten merkezi, belli bir coğrafyaya sıkışmış gibi gözüken, büyüklük itibarıyla dar tanımlı yapısının genişlemesi de gerekiyor. Bu da hem çağdaşlık hem de yeni dünya düzeninin bir gereği. Hem TÜSİAD hem de TÜRKONFED, bu iki objektifin kesişimini arıyor. Her iki kurumun bir arada davranmasını sağlayan bu. 15, hatta 20 yıllık bir geçmişten buraya gelinceye kadar alınan mesafe çok yüksek.

TÜSİAD, en az 20-25 yıldır demokrasi ve kalkınma ilişkisi üzerine çalışıyor. Dünyada, adı "Siyasi Reformlar" olan bir çalışma birimine sahip işadamları örgütü yok. Ama bizim böyle bir birimiz var; orada bir ihtisas yarattık. Bu bir bilinç ve değerdir. TÜSİAD'da hem demokrasi bilinci hem de XXI. yüzyılın girişimcisinin nasıl olması gerektiğine dair bir fikri altyapı var.

Türkiye'de doğudan batıya gelir dağılımı nasıl çarpıksa eğitim ve demokrasi bilinci de çarpık. Dolayısıyla TÜRKONFED burada en önemli araç. Bir teknisyen olarak benim açımdan TÜRKONFED, çevreyi merkeze alıp kalkınmayı çevre kısıtları içinde değerlendiren, demokratik standartlar olmaksızın piyasa ekonomisinin işlemeyeceğini bilen ve benzeri yeni sınıf parametrelerini benimseyip bir nüve olarak gelişmekte olan XXI. yüzyıl girişimcisini süratle yayabilecek bir mekanizma, bir şemsiye örgüttür.

7. ULUSLARARASI TEMSİLE DOĞRU: UEAPME ÜYELİĞİ

7. ULUSLARARASI TEMSİLE DOĞRU: UEAPME ÜYELİĞİ

Tüzel kişilik kazandığı 2004 yılından itibaren, 10 yıllık süre içinde TÜRKONFED, her yıl düzenlediği Başkanlar Konseyi toplantıları ve ardından yayınladığı bildirimlerle ve yine her yıl, Türkiye'nin sorunlarının irdelendiği raporları ve gerçekleştirdiği zirvelerle yurtiçinde artık "görüşleri dikkate alınması gereken" bir kurum kimliği kazandı. Buna ek olarak uzun zamandır sürdürdüğü bir çabası da 2014 yılının Şubat ayı içinde sonuç verdi ve UEAPME üyeliği ile iş dünyasını uluslararası planda da temsil etme yönünde büyük bir başarı elde etti.

Merkezi Brüksel'de bulunan Avrupa Esnaf, Sanatkâr ve KOBİ Birliği - UEAPME (European Association of Craft, Small and Medium-Sized Enterprises), 1980 yılında kurulmuş, Avrupa düzeyinde esnaf, sanatkâr ve KOBİ'leri temsil eden bir çatı örgüttür. Bünyesinde tüm Avrupa'dan 12 milyon firma ve 55 milyon çalışanı barındıran birliğe, çapraz sektörlerden KOBİ'leri temsil eden 80 örgüt üyedir.

Temel faaliyet alanları, "ekonomi ve maliye politikaları, eğitim, istihdam ve toplumsal sorunlar, firma politikaları, çevre politikaları, iç pazar ve yasal sorunlar, bölgesel politikalar ve yapısal fonlar ile sektörel politikalar" başlıklarıyla belirlenmiştir.

TÜRKONFED, kuruluşundan bu yana vazgeçmediği Avrupa Birliği perspektifinin bir sonucu olarak, üyesi olduğu UEAPME ve Avrupa Birliği kurumları nezdindeki ilişkilerini geliştirmek ve Türkiye'nin üyelik sürecine aktif destek sağlamak amacıyla 17 Kasım 2014 tarihinde Brüksel'de "Avrupa Birliği Temsilciliği"ni açmıştır.

TÜRKONFED'in, AB'nin sosyal ortağı olan ve KOBİ'leri etkileyecek yasal düzenlemelerde söz hakkı bulunan UEAPME'ye üyeliğin TÜRKONFED'e üye iş insanları ve dolayısıyla Türk iş dünyasına sağlayacağı önemli katkılar bulunmaktadır:

- UEAPME üyeliği AB sürecinde TÜRKONFED bakımından öncü ve örnek alınacak bir adım olmuştur. Birlik, AB politikalarının belirlendiği sistemin bir parçası olduğundan TÜRKONFEDde bu sisteme dahil olmuştur.

- AB içinde faaliyet gösteren bir şirketi ilgilendiren mevzuat ve politikaların büyük çoğunluğu ulusal değil, AB düzeyinde kararlaştırılmaktadır. Gümrük Birliği ve müzakere süreciyle birlikte Türkiye ekonomik yaşamında da bu doğrultuda bir geçiş söz konusudur. Bu çerçevede UEAPME üyeliği önemli ulusal çıkarları içeren bir konumdur.

- UEAPME çalışma gruplarında yer almak TÜRKONFED üyeleri ve profesyonelleri için ayrıcalıklı bir bilgi ve etki ağına ulaşım imkânı sunmaktadır. Örneğin, AB kurumlarına iletilmek üzere hazırlanan Avrupa özel sektör görüşleri içerisinde Türkiye'nin ağırlığı daha da artacaktır.

- UEAPME ya da üyeleri tarafından doğrudan ya da ortak olarak yürütülen AB projelerinde yer almak mümkün olabilecektir.

- Avrupa özel sektör heyetlerinde TÜRKONFED temsilcilerinin de yer alması, Türkiye'nin güçlü özelliklerinin AB siyasetçileri, medyası ve kamuoyu önünde daha fazla anlaşılması için bir fırsat olacaktır.

- ABD, Çin, Rusya gibi ülkelerle olan dış ilişkilerde Avrupa özel sektör heyetlerinde Türk temsilcilerin yer alması ise anılan ülkelerin Türkiye'ye bakışlarını olumlu etkilemektedir. Bu duruma ilişkin en somut ve güncel örnek, AB-ABD arasında müzakere edilmeye başlanan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'dır (TTYO). Türkiye'nin bu konunun dışında kalmaması için AB düzeyinde yapılacak lobi çalışmalarında bu tür üyelikler oldukça önemlidir.

TÜRKONFED 10. Genel Kurul'unda Yönetim Kurulu Başkanı Süleyman Onatça, bu başarıyı iş dünyasına duyururken TÜRKONFED'in uzun yıllardır savunuculuğunu yaptığı "önce küçüğü düşün ilkesi"ne özel bir vurgu yapıyordu:

AB, KOBİ'ler için "önce küçüğü düşün" ilkesini benimsedi ve bu ilkeyi AB KOBİ Senedi'nin temel ilkesi olarak kabul etti. 2010-2012 yıllarında AB üyesi ülkeler KOBİ'leri desteklemek üzere toplam 2 bin 400 önlem aldı. Bu her bir ülke için neredeyse yılda 90 önlem anlamına gelmektedir. AB'de bu direktifin yasalaşmasında UEAPME'nin büyük katkısı olduğunu biliyoruz. Hatırlarsanız Türkiye'de TÜRKONFED'in ısrarlı girişimleri sayesinde yeni Türk Ticaret Kanunu'na bu yönde bir madde eklenmişti. "Önce küçüğü düşün" ilkesini Türkiye 2011 yılında benimsedi ve KOBİ Strateji ve Eylem Planı'nda bir dizi düzenlemeye yer verdi.

TÜRKONFED olarak AB iş dünyasının en etkin kuruluşu UEAPME ile temaslarımızı aralıksız devam ettirdik. Nihayetinde bu çabalarımız çerçevesinde Konfederasyonumuz, Avrupa KOBİ'lerinin sesi olan UAEPME'nin üyesi olmayı başardı. Bu üyeliğimiz ile onuncu yılımıza çok daha büyük ve çok daha güçlü bir aile olarak giriyoruz.¹⁰

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanlarından Arzuhan Doğan Yalçındağ (2007-2009) da TÜRKONFED'in UEAPME üyeliğini "KOBİ'ler için hayati önemde" görüyor:

Esnek üretim yapılarıyla piyasa koşullarına hızlı uyum sağlayabilen KOBİ'lerin aynı zamanda yeni istihdam alanı yaratılması, gelir düzeyinin artırılması, sürdürülebilir kalkınmada ve özellikle bölgesel kalkınmışlık farklarının azaltılmasında önemli bir rol üstlendiğini unutmamamız gerekiyor. TÜRKONFED'in, faaliyetleri ile ulusal düzeyde bu bilincin oluşması ve KOBİ'lerin menfaatlerinin gözetilmesi adına aktif olarak desteklediğini görüyorum.

TÜRKONFED, bugün önemli bir temsil gücü elde etmiş, UEAPME üyeliği ve Brüksel Temsilciliği ile AB nezdindeki çalışmaları açısından da önemli adımlar atmıştır.

Türkiye'nin AB üyeliğine bir adım daha yaklaşması için önemli bir adım olan TÜRKONFED'in UEAPME üyeliğinin hemen ardından 10. Genel Kurul'a daveti kabul eden UEAPME Başkanı Bayan Gunilla Almgren de, iki kuruluşun işbirliğinden duyduğu heyecanı vurguluyordu. Almgren, Genel Kurul konuşmasında TÜRKONFED'in üyeliğini (özetle) şu sözlerle değerlendiriyordu:

TÜRKONFED'in UEAPME ailesine katılmış olmasından büyük mutluluk duymaktayım. TÜRKONFED de, UEAPME de bir iş dünyası örgütüne üye olmanın, ilişki ağları kurmanın, her girişimci için önemli bir araç olduğuna inanıyor. Temsil ettiğiniz Türkiye'nin dört bir tarafına yayılmış ve bugün burada toplanmış örgütlenmeler ve girişimciler bunu kanıtıyor. ... Çok sayıda kadın girişimci örgütünün üyeleriniz arasında bulunmasından özel bir mutluluk duymamı anlayışla karşılayacağınızı umarım. Örgütlerimiz bir ağa dahil olmanın, bir iş dünyası örgütüne üye olmanın her girişimci için önemli bir araç olduğuna inanıyor.

İş dünyası ağları sayesinde yaptığınız gayri resmi temaslar mal ve hizmet sağlayıcılarla ilişki kurmanızı sağlayabilir. Sorunlarınızı çözecek ya da çözenize yardım edecek ipuçları sunacak insanlarla ilişki kurmanızı da sağlayabilir. Elbette her sosyal insan gibi girişimciler de başkalarına kendi hikâyelerini anlatmayı, deneyimlerini paylaşmayı, görüşlerini aktarmayı, sıkıntılarını dillendirmeyi, nelerle uğraşıp neler yaptıklarını, neler planladıklarını anlatmayı sever. Her konu veya mesele hakkında ruh ikizlerinizi hemen bulabilirsiniz. Bilgi, tanıdıklar ve deneyim paylaşılır. Başkalarının hikâyelerine kattıklarıyla tasarılarınız zenginleşir.

10 TÜRKONFED, bu konudaki çabalarını hala sürdürmektedir. 18 Kasım tarihinde üyesi olduğu UEAPME ve AB Bölgeler Komitesi tarafından düzenlenen ve TÜRKONFED'i Yüksek Danışma Kurulu Başkanı Celal Beysel'in temsil ettiği "Rekabetçi Şirketler ve Bölgesel Kalkınma Konferansı'nda da dile getirildiği gibi; "AB'de 'tahsilatların gecikmesi' ve 'ödenmeyen alacaklar' sonunda oluşan zararlar yılda 300 milyar Euro'yu aşmaktadır. Bu zararın büyük bölümünü KOBİ'ler yüklenmektedir. AB'de KOBİ'lere olan geç ödeme kanun ile yasaklanmış olmasına rağmen, yaşanan bu durum Birlik ekonomisi açısından kaygı vericidir." Benzer bir durum Türk KOBİ'lerini de tehdit etmektedir.

Avrupa düzeyinde UEAPME'nin görevi ve misyonu da budur: KOBİ'lerin çıkar ve görüşlerinin Avrupa Birliği kurumlarında anlaşılması ve benimsenmesini sağlamak üzere, farklı ulusal KOBİ örgütlenmelerini ve Avrupa çapında sektörel örgütleri bir araya getirmek.

Bu nedenle UEAPME'nin ana hedefleri arasında Avrupa politikasındaki gelişmelere dair üyelerini bilgilendirmek, ulusal örgütlerin Avrupa çapında ortak eylemini desteklemek de bulunur. Bu örgütler çeşitliliğini bir araya getirirken, küçük ölçekli girişimlerle ilgili her konuda deneyimleri paylaşmak, en iyi uygulamalar konusunda görüş alışverişi yapmak için birçok fırsat ortaya çıkar. Bu bağlamda UEAPME üyelerinin politika komitelerinde doğrudan işbirliği yapmalarını desteklemeye çalışır ve ulusal uzmanların Avrupa kurumları tarafından düzenlenen toplantı ve çalışmalarda yer almasına aracılık eder.

Türkiye gibi Avrupa Birliği de KOBİ'ler temeline dayanıyor. Avrupa Birliği'ndeki 22 milyon girişimin yüzde 99,9'unu küçük ve orta ölçekli işletmeler oluşturuyor. 250'den fazla çalışanı olan sadece 40 bin işletme var. İşletmelerin yüzde 92'si, yani 19 milyondan fazla işletme mikro işletme, yani 10'un altında çalışanı olan işletmeler. Avrupa'daki işletmelerin yüzde 50'den fazlası tek kişilik şahıs şirketi.

KOBİ'ler Avrupa Birliği'ndeki istihdamın yüzde 63'ünü, Avrupa ekonomisindeki katma değer in yüzde 60'a yakın bir bölümünü sağlıyor. Ortalama Avrupa işletmesi sahip-yöneticisi de dâhil 6 kişiye istihdam sağlıyor. Son on yıl içinde, büyük sanayi kuruluşlarındaki istihdam ortalama olarak daralırken, KOBİ'ler yeni işlerin yüzde 80'ini yarattı. Dolayısıyla KOBİ'ler ekonomimizin en dinamik unsurudur.

KOBİ'lerin Avrupa ekonomisinde ve toplum içinde olumlu bir rol oynama yeteneği büyük ölçüde içinde bulunduğu ekonomik ortama, etkin ve başarılı faaliyet yapması için gereken araçlara erişim imkânlarına, onların gerçekliğine uyarlanmış bir mevzuat ortamına ve son olarak da, öncekiler kadar önemli olan, TURKONFED ve UEAPME gibi etkili kurumlar aracılığıyla yeterli destek hizmetleri alabilmesine bağlıdır.

8. SONUÇ

8. SONUÇ

İnsanlık henüz daha iyisi yaratamadığına göre, yönetim şekilleri arasında "demokrasi en adil ve dengeli olanıdır." Çünkü demokrasi, birbiriyle iç içe geçmiş, düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlükleri üzerine kurulu bir gerçekliktir.

Toplumun tamamlayıcı parçası olarak iş dünyası ve işadamları, oluşturup içinde yer aldıkları örgütleriyle, bu gerçekliğin sürdürülebilirliğinin güvencelerinden biridir.

TÜRKONFED'in henüz kısa olan geçmişini mercek altına aldığımız bu çalışmanın bütününde de görüldüğü üzere, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de iş dünyası ve işadamları örgütlerinin ortaya çıkışı ve gelişimi ile demokrasi arasında inkâr edilemez bir ilişki söz konusudur.

İnsan günlük alışkanlıkları içinde çalışırken, o anın telaşı içinde davranışlarının sonuçlarını tam olarak algılayamaz. Ancak bir soluklanma fırsatı bulup yapıp ettiklerine şöyle bir baktığında aslında tarih yaptığını fark eder. Resmi kuruluş tarihi itibarıyla 10. yılını geride bırakan TÜRKONFED'in öncesinde ve daha öncesinde de bu tür "tarih yapımcılar"ın öngörüsü, bilinç ve kararlılığı, heyecanı, azmi, fedakârlığı.... vardır ve devam etmektedir.

Kuruluş çalışmaları günümüzden yaklaşık 50 yıl önce başlayıp bugün BusinessEurope'ta Türk iş dünyasını küresel ölçekte temsil eden TÜSİAD, böyle bir çabanın ürünüdür. O yıllarda sadece İstanbul, İzmir, Eskişehir, Adana gibi, Türkiye'nin sanayide öne çıkmış birkaç büyük şehrinde bulunan öncü girişimcilerin savunduğu görüşler, 80'li yılların ikinci yarısından itibaren yansılarını yaratmıştır.

Demokrasi ve insan hakları gibi evrensel değerlerden kopmadan, liberal ekonomi ve liberal siyaset doğrultusunda gelişen dünyanın bir parçası olma ilkesi, Türkiye'nin dört bir yanında, "sözde değil, özde" savunulur hale gelmiştir. TÜRKONFED, bu tezin en ete kemiğe bürünmüş örgütüdür.

TÜRKONFED, 1980'li yılların sonundan itibaren Anadolu'da pıtrak gibi ortaya çıkan, çeşitli itiştipirip çekiştirme uğraşlarına rağmen ana yörüngesinden sapmadan sanayici ve işadamları derneklerinin güçbirliği ile bugünkü konumuna gelmiştir. Artık geri döndürülemez bu evrede Türkiye'nin son 30 yılda kat ettiği iktisadi gelişmenin rolü büyüktür. Bir öncesinde sanayileşmiş kent sayısı bir elin parmaklarını bile doldurmazken, geride bırakılan yıllar içinde sanayileşmiş ya da sanayileşme yolunda ilerleyen il sayısı onlarla ifade edilir hale gelmiştir. Buna bağlı olarak uluslararası ticarete Türkiye'nin oynadığı rol de geometrik bir büyüme göstermiştir. SİAD hareketinin 20 yıl içinde ulaştığı olgunluk seviyesinin ardında böylesine bir nesnel faktör yer almaktadır.

TÜRKONFED, bu dinamikten aldığı güçle, kuruluşunun 10. yılında Avrupa Esnaf, Sanatkâr ve KOBİ Birliği UEAPME'nin bir parçası haline gelerek, uluslararası iş dünyasında üyelerini temsil gücüne kavuşmuştur (Şubat 2014).

Brüksel'de AB Temsilciliği'ni kuran ve UEAPME "İdari Konseyi"nde görev alan TÜRKONFED, böylece Avrupa Birliği kurumları ile diğer uluslararası kurum ve kuruluşların nezdinde gerçekleştirilecek faaliyetlerin şekillenmesinde de etkili olacaktır.

Konfederasyonun bugüne ulaşmasındaki nesnel faktörün yanı sıra, 90'lı yıllarda "de facto" içine çekildiği SİAD hareketine önderlik etmekten uzak durmayan, sahip olduğu bilgi ve yurtiçi-yurtdışı deneyim birikimiyle onu daha üst noktalara taşımakta tartışmasız bir rol üstlenen öznel faktörün, diğer deyişle TÜSİAD'ın hakkını da teslim etmek gerekiyor.

Eşitler ilişkisine dayalı olarak sürdürülen bu işbirliğinin Türk iş dünyasına geride kalan 10 yılda sağladığı katkılar, tartışmasız bir gerçeklik olarak tarihe kazındı. Şimdi akıllardaki soru, küreselleşmenin bütün bileşenleriyle sürdüğü gelecekte nelerin olabileceğine odaklanıyor.

En doğrusu cevabı, bir dönem TÜRKONFED çalışmalarına da omuz vermiş olan, "Küreselleşme Sürecinde İş Dünyası Kuruluşlarının Değişen Rol ve İşlevleri Raporu'nun yazarı ve eski TÜSİAD Washington Temsilcisi Abdullah Akyüz'e bırakmak:

Hem TÜSİAD'ın hem TÜRKONFED'in Batı'da benzeri yok. Batı'daki iş dünyası örgütleri daha teknik şeylerle uğraşüyor. Bizdeki gibi temel ulusal-siyasi, sosyal ve uluslararası sorunlarla uğraşmak gibi bir derdi yok iş dünyasının. Onlar büyük ölçüde aşılmış. Bizimki gibi ülkelerdeyse hâlâ önemli; çünkü iş dünyası bünyesinde o toplumun en nitelikli, en eğitilmiş, en dünyaya açık, ekonomik anlamda da imkânları en fazla kesimini barındırıyor. Ve o insanlar, bu ülkenin geleceğinde "çorbada tuzum bulunsun" türü, dar ekonomik menfaatlerin ötesinde bir sorumlulukla rol ve işlev üstlenmeye çalışıyor. Bu, demokrasi mücadelesine olumlu katkı sağlayacak bir çaba.

Türkiye'de, Türkiye'nin koşulları nedeniyle TÜSİAD, önemli bir işlev üstlenmiş. TÜSİAD'ın büyük sermaye çerçevesinde yaptıklarını KOBİ platformuna ve de ülkenin geneline yayma konusundaki işlevi nedeniyle TÜRKONFED'in, en az TÜSİAD'ınki kadar önemli bir işlev üstlendiğini düşünüyorum.

Bu işlev üç ana başlığı içeriyor:

- 1- Üyelikler, uluslararası temaslar ve çeşitli platformlarda yer almak yoluyla küreselleşmenin içinde olmak.*
- 2- Ekonomik faaliyetlerin ötesinde misyon üstlenmek.*
- 3- Bu iki başlığı somut alanlarda kendi üyelerine yansıtacak eğitim programları, bilgilendirme çalışmaları yaparak çok çeşitli düzeylerde rol almak. Bu anlayışın, sadece yerel SİAD'lar ile onların üye olduğu federasyonların yöneticilerinin kavraması yetmez. Bilinçlenmenin daha da tabana yayılması, geniş kitlelere bilgi aktarımının yapılması ve daha da aktif olmak gerekir.*

TÜRKONFED'in bugün geldiği noktayı küçümsemek yanlış olur. Hem maddi imkânları kısıtlı hem de yapısı son derece heterojen bir oluşumu tek bir potada birleştirmek kolay değil.

Türkiye'nin ciddi kamplaşmaya gittiği bir ortamda, tabanda bir bütünlük oluşturmak da zor. Farklı coğrafi bölgelerin farklı sorunları var. Daha homojen bölgelerin, örneğin Karadeniz'in sorunlarıyla İç Anadolu'nun, Doğu Anadolu'nun sorunları, onları temsil eden federasyonların öncelikleri anlamında bir ortak zemin oluşturmak biraz daha zor oluyordur. Ama ben bunların aşılabacağına da inanıyorum çünkü küreselleşme o kadar büyük bir hızla ilerliyor ki, bir yerde bütün bu farklılıklara rağmen bir ortak zeminde buluşup hem siyasi hem ticari olarak içinde yer almak kaçınılmaz biçimde kendini gösteriyor.

9. EKLER

9. EKLER

9.1. TÜRKONFED İş Etiği Davranış İlkeleri ¹

TÜRKONFED, bünyesinde yer alan tüm organ ve üyeleri ile birlikte Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi'ni ve aşağıda yer alan İş Etiği Davranış İlkelerini iş hayatında uygulamayı kabul etmektedir.

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu'nun üyeleri olan Bölgesel ve Sektörel Federasyonlar ile bu federasyonların yönetim kadrolarında görev üstlenen kişiler aşağıda belirtilen "İş Etiği Davranış İlkeleri"ni kendi tüzüklerine aktarmak üzere Genel Kurullarının onayına sunmayı ve etkin bir şekilde uygulamayı taahhüt ederler. Üye federasyonlar ile bu federasyonları oluşturan derneklerin ve üyelerinin bu ilkeleri benimsemesi, hayata geçirmesi ve bu ilkelere aykırı davranan üyelerine yaptırım uygulamaları önerilmektedir.

İş Etiği Davranış İlkeleri

ÖNSÖZ:

Bu ilkeler günümüz iş dünyasının benimsediği, serbest rekabet düzeninin işletilmesi bakımından yol gösterici nitelikteki kişisel ve kurumsal davranış, kural ve standartlarını tanımlamaktadır. İyi iş ilişkisi tesis etmek ve en iyi uygulamaları mümkün kılmak için uyulması gereken genel ilkeleri özetler.

Bu belge gücünü, gönüllü katılıma bağlı olmasından alır. Bu belgede yer alan ilke ve kuralların yüceliği inancı, her türlü denetim ve yaptırımın üzerindedir.

Konfederasyon Ailesi; üyemiz Federasyonlar, federasyonları oluşturan dernek üyeleri ile bu üyelerin kuruluşları (firmaları) olarak yurt içinde ve dışında, iş yaptığı kişi ve kuruluşlara, içinde bulunduğu topluma, müşterilerine, tedarikçilerine ortaklarına ve çalışanlarına karşı tüm eylem ve işlemlerinde İş Etiği Davranış İlkelerine uygun tutum ve davranış içinde olur ve bu ilkelerin yaygınlaşarak benimsenmesinde görev üstlenirler.

Amaçlarımız

- Serbest rekabetin işlemlerini sağlayan ve evrensel kabul gören iş etiği ilkelerini tanımlamak;
- İş yaşamında karşılıklı güven ilkesinin yerleşip gelişmesine katkıda bulunmak;
- İş etiğine uymayan tutum ve davranışları önlemek;
- İş alanında ve kendi sektöründe iş etiğini savunarak bu ilkenin yerleşmesi ve iyileşmesi için çaba göstermek;
- İş etiğine uymayan ülke kaynaklarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasına katkı sağlayacağı bilincini yaymak ve yaygınlaştırmaktır.

Genel İlkeler

A. Dürüstlük

Konfederasyon Ailesi olan derneklerin üyeleri ve üyelerin kuruluşları, onurlu ve dürüst davranış kurallarına bağlı kalırlar. Bu çerçevede:

- Ticari faaliyetleri ve sundukları hizmet ve ürünleri ile başkalarına bilerek zarar vermezler.
- Saklı tutulması gereken hiçbir bilgiyi, çıkarları için kullanmazlar.
- Şirketleri, yan kuruluşları, iştirakleri ile bağlı oldukları veya yönetiminde buldukları şirket veya kuruluşlarının faaliyetleriyle ilgili olarak, başka kişi ve kuruluşların bağımsız karar verme yeteneklerini etkileyerek çıkar sağlamazlar.
- Kendilerinin ve başkalarının ticari ve mali durumları hakkında yanıltıcı açıklama ve tanıtım gibi aldatıcı davranışlarda bulunmazlar.
- Ürettikleri ürün ve hizmetlerin sorumluluğunu taşır; bu ürün ve hizmetlerin kullanılmasından kaynaklanan zararların giderilmesi için gereğini yapmaktan kaçınmazlar.

¹ İşbu belge Konfederasyonun 30.03.2013 tarihli Genel Kurulunda görüşülmüş ve oy birliği ile Konfederasyon Tüzüğü'nün ayrılmaz bir parçası olarak yürürlüğe girmiştir.

B. Hukuka Saygı

Konfederasyon Ailesi olarak derneklerimiz üyeleri ve kuruluşları, tüm faaliyetlerinde, ulusal ve evrensel hukuk normlarına saygılı olmak zorundadırlar. Bu kapsamda:

- Yasaların öngördüğü yönetsel ve denetimsel tüm yükümlülüklerini yerine getirirler.
- Gerçeği yansıtmayan, sahte veya yanlış kayıt tutmaz; yetkili mercilere yanıltıcı bilgi vermezler.
- Yasadışı ya da suç oluşturacak faaliyetlere girmezler. İş yaşamında, iş ve toplum ahlakının onaylamayacağı yol ve yöntemlere başvuramazlar.
- Yasaları ve uluslararası benimsenmiş dürüstlük ilkelerini sapıtılarak haksız rekabet doğuracak çalışmalar içine girmezler.

C. Çalışma Ortamı ve Çalışanlar

Konfederasyon Ailesini oluşturan dernek üyeleri ve kuruluşları;

- Çalışanlarıyla olan ilişkilerinde, dürüstlük, eşitlik, güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı sağlama, kişiliklerine saygı duyma, yasalara aykırı işlem yapmaya zorlamama, kişisel gelişimlerine katkıda bulunma temel ilkelerine uyarlar.
- Kişi ve kuruluşlar, çalışanların haklarıyla ilgili olarak ırk, renk, din, siyasi düşünce, felsefi inanç, mezhep, yaş ve bedensel engeller veya cinsiyete dayanan bir ayrıcalık yapmazlar, fırsat eşitliği sağlayan tüm yasa ve yasal düzenlemelere bağlı kalırlar. Bu özellikleri nedeniyle çalışanlar taciz edilemez. İş yerinde ırksal, dinsel ayrımcılık ya da cinsel taciz sayılabilecek davranış ya da eylemlere izin verilmez.
- Çalışanlarla ilgili bütün kişisel bilgilerin güvenlik içinde korunmasını ve gizli kalmasını sağlarlar.
- Çalışanlarını, mesleki gelişmelerine katkı sağlayacak bilgi ve becerileri edinmeleri için teşvik ederler.
- Yasaların ve rekabetin getirdiği kısıtlamalara uymak kaydıyla, şirketin geleceğine ilişkin karar ve bilgileri paylaşırlar.
- Çalışanların tavsiye, görüş ve şikayetlerinin dinlendiği ve değerlendirildiği kurumsal çalışmalar yaparlar.
- Meslek geleneklerinin gelişmesine, uygulanmasına ve yaygınlaşmasına gayret ederler. Yazılı olmayan geleneksel iş ve ahlak kurallarının da yurt sathında yayılması ve anlaşılması için yardımcı olurlar.
- Çalışanların birbirilerine sosyal baskı, psikolojik şiddet, mobing uygulamasına izin vermez. Bu gibi uzun süreli sistematik baskı uygulamalarının önüne geçilmesi için her türlü tedbiri alır.

D. Bilgi Elde Etme, Kullanma ve Saklama

Konfederasyon Ailesi olarak derneklerimiz üyeleri ve kuruluşları, iş ilişkileri ve görevleri çerçevesinde bilgi elde etme, kullanma ve saklama konusunda şeffaflık ve dürüstlük ilkelerine özen gösterirler. Bu çerçevede, yasalara ve rekabet güçlerini tehlikeye sokmama koşuluna uygun olarak;

- Üyesi oldukları diğer kurum ve örgütler hakkında doğru ve tam bilgi verirler.
- Kamuoyunu, şirket politikaları ve performansı, çevre ve etik değerleri açılarından işletmelerin yapıları ve faaliyetleri ilgili konularda bilgilendirirler.
- Hissedarlara ve yatırımcılara, doğru bilgiye dayalı karar alabilmeleri için düzenli şekilde güvenilir ve ayrıntılı bilgi verirler.
- Müşteri ya da iş ortaklarının iznini ve onayını almadıkça, ya da yasal bir zorunluluk bulunmadıkça, saklı tutulması gereken bilgileri korumak zorundadırlar. Bu tür bilgilerin amaç dışı ve haksız kullanılmasından sorumludurlar.
- İş ve toplum ahlakının onaylamayacağı yol ve yöntemlere başvurarak işle ilgili sır ya da gizli bilgi elde etmeye yeltenmezler.

E. Çevre

Konfederasyon Ailesi olarak derneklerimiz üyeleri ve kuruluşları, faaliyetlerinden dolayı doğanın ve kültürel ve tarihi dokunun zarar görmemesine özen gösterirler. Çevreyle ilgili bütün yasal düzenlemelere uyarlar.

F. Siyasi Partilerle İlişkiler

Bu bölümde yer alan ilkeler Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu Yönetim Kurulu üyeleri ile üye federasyonların başkanları için bağlayıcıdır. Üye federasyonların, başkanı hariç diğer yönetim kurulu üyeleri; federasyon üyesi derneklerin yönetim kurulu üyeleri ve her ikisinin yönetim kadrolarında görev üstlenen kişiler için ise ihtiyaridir.

- Üyeler, şirketleri, yan kuruluşları, iştirakleri ile bağlı oldukları veya yönetiminde buldukları şirket veya kuruluşlarında, aktif görevde olan milletvekillerini ve kamu görevlilerini istihdam etmezler; yönetim, denetim ve diğer hiç bir organında görev vermezler. Kamu ortaklığı bulunan üye şirketlerinin bünyesinde çalışan kamu görevlileri ve üniversitelerde çalışan öğretim üyeleri bu kurala istisna teşkil eder.
- Üyeler ve kuruluşları çalışanlarının siyasi partilerle olan ilişkilerini ticari çıkarları doğrultusunda yönlendirmez ve bu ilişkilerden bireysel ve kurumsal çıkar elde etmeye çalışmazlar. Siyasi partilere karşı bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını korur, partilerde aktif görev alamaz ve menfaat ilişkilerine girmezler.

TÜRKONFED YÖNETİM KURULU
26 NİSAN 2014

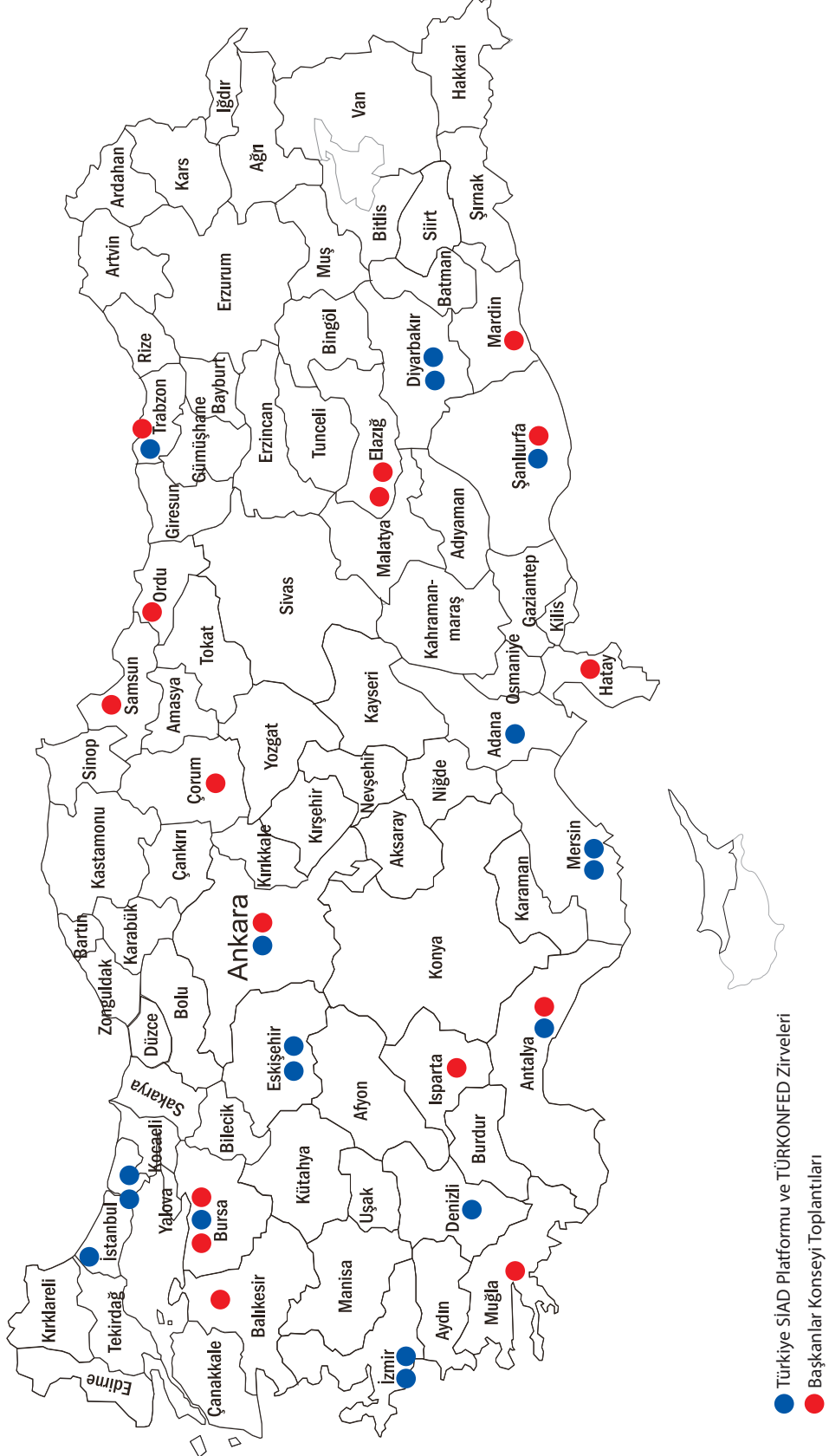
9.2. TÜRKONFED Yönetim ve Denetim Kurulları'nda Görev Yapan Üyeler

- A. Azmi Kelemcisoy;** Yönetim Kurulu Üyesi (2006-2007/2007-2009/2009-2011), Başkan Yardımcısı (2011-2013)
- Abdullah Değer;** Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
- Abdulnasır Duyan;** Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
- Adnan İğnebekçili;** Yönetim Kurulu Üyesi (2006-2007/2009-2011)
- Ali Avcı;** Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
- Ali Doğan;** Denetim Kurulu Üyesi (2011-2013/2013-2015)
- Ali İhsan Yeşilova;** Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
- Atalay Gümrah;** Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013)
- Aydın Bandırma;** Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
- Aynur Bektaş;** Yönetim Kurulu Üyesi ve Sayman Üye (2007-2009)
- Aziz Özkılıç;** Yönetim Kurulu Üyesi (2009-2011), Denetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
- Bahadır Özgün;** Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2014)
- Behiye Tülin Seçen;** Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
- Bülent Akgerman;** Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı (2005-2007/2007-2009)
- Cemil Onur Sürmeli;** Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013)
- Çetin Nuhoğlu;** Yönetim Kurulu Üyesi (2009-2011)
- Denizhan Sezgin;** Denetim Kurulu Üyesi (2007-2009)
- Emin Bahri Uğurlu;** Yönetim Kurulu Üyesi ve Başkan Yardımcısı (2011-2013), Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
- Enis Özsaruhan;** Kurucu Başkan ve Yönetim Kurulu Başkanı (2005-2006)
- Ercan Tezer;** Denetim Kurulu Üyesi (2005-2007/2007-2009/2009-2011)
- Erdem Çenesiz;** Yönetim Kurulu Üyesi (2007-2009), Başkan Yardımcısı (2009-2011), Yönetim Kurulu Başkanı (2011-2012)
- Ertuğrul Doğan;** Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013)
- Fatih Dalan;** Denetim Kurulu Üyesi (2005-2007)
- Fatma Semiz;** Yönetim Kurulu Üyesi (2014-2015)
- Gülşay Gül;** Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
- Günel Baylan;** Yönetim Kurulu Sayman Üyesi (2009-2011/2011-2013)
- Güngör Keçici;** Kurucu Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
- Hakan Karamahmutoğlu;** Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi
- Hakkı Ergin Civan;** Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013), Başkan Yardımcısı (2013-2015)
- Hatice Şahin Eroğlu;** Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
- Hülya Gedik Sadıklar;** Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
- Hüseyin Kutsi Tuncay;** Yönetim Kurulu Üyesi (2005-2007)

İşin Yılmaz; Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013)
İbrahim Yılmaz; Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
İdris Demirel; Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi, Yönetim Kurulu Üyesi (2005-2007)
İlknur Denizli; Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi, Yönetim Kurulu Üyesi (2005-2007/2007-2009/2009-2011/2011-2013)
İsmet Açıkgöz; Denetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
İzzet Arpacı; Denetim Kurulu Üyesi (2007-2009)
Kadir Baran; Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013)
Kemal Altunay; Denetim Kurulu Üyesi (2009-2011)
Kerem Can Apaydın; Yönetim Kurulu Üyesi (2012-2013)
Kurt Kuruç; Yönetim Kurulu Üyesi (2009-2011)
Lütfi Aysan; Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi, Yönetim Kurulu Üyesi (2005-2007)
M. Sefa Targıt; Yönetim Kurulu Üyesi (2009-2011), Başkan Yardımcısı (2011-2013/2013-2015)
M. Şefik Tüzün; Başkan Yardımcısı (2014-2015)
Mahir Baykam; Yönetim Kurulu Üyesi (2006-2007)
Mehmet Akyürek; Başkan Yardımcısı (2005-2007)
Mehmet Ali Kasalı; Başkan Yardımcısı (2007-2009)
Mehmet Göçmen; Başkan Yardımcısı (2013-2014)
Mehmet Kılıçlar; Yönetim Kurulu Üyesi (2009-2011/2011-2013)
Mehmet Salih Başöz; Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013/2013-2015)
Mehmet Salih Özen; Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
Mehmet Sandal; Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
Mesut İşsever; Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
Metin Yalçinkaya; Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
Muharrem Yılmaz; Başkan Yardımcısı (2009-2011/2011-2013)
Musa Timur; Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi
Mustafa Güçlü; Başkan Yardımcısı (2013-2014)
Mustafa Güler; Yönetim Kurulu Üyesi (2005-2007/2007-2009/2012-2013), Başkan Yardımcısı (2013-2014)
Mustafa Talat Sözen; Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi, Yönetim Kurulu Üyesi (2005-2007)
Mustafa Yaşar Tınar; Denetim Kurulu Üyesi (2011-2013)
Nedret Koruyan; Kurucu Yönetim Kurulu Sayman Vekili, Yönetim Kurulu Sayman Vekili ve Sayman Üyesi (2005-2007)
Nihat Güçlü; Yönetim Kurulu Üyesi, Başkan Yardımcısı (2013-2015)

Oğuz Tezmen; Yönetim Kurulu Üyesi, Yönetim Kurulu Sayman Üyesi (2007-2009)
Oğuzhan Arslan; Denetim Kurulu Üyesi (2007-2009)
Oktay Vurankaya; Denetim Kurulu Üyesi (2007-2009)
Orhan Turan; Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013), Yönetim Kurulu Sayman Üyesi (2013-2015)
Oya Narin; Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013)
Özalp Erkey; Yönetim Kurulu Üyesi (2012-2013)
Resul Tüfekçi; Denetim Kurulu Üyesi (2011-2013)
Sedat Şükrü Ünlütürk; Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
Serdar Yalçın; Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013)
Serhas Bekişoğlu; Yönetim Kurulu Üyesi (2007-2009)
Sıtkı Şükürer; Başkan Yardımcısı (2009-2011/2011-2013)
Sinan Sakman; Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013)
Süleyman Onatça; Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi, Yönetim Kurulu Üyesi (2005-2007/2009-2011), Başkan Yardımcısı (2007-2009/2011-2012), Yönetim Kurulu Başkanı (2012-2015)
Süleyman Sönmez; Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)
Şahismail Bedirhanoğlu; Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013), Başkan Yardımcısı (2013-2015)
Şeyhmus Akbaş; Kurucu Yönetim Kurulu Sayman Üyesi, Yönetim Kurulu Sayman Üyesi ve Başkan Yardımcısı (2005-2007), Başkan Yardımcısı (2007-2009)
Tarkan Kadooğlu; Yönetim Kurulu Üyesi (2005-2007/2007-2009), Başkan Yardımcısı (2009-2011/2011-2013/2013-2015)
Temel Aycan Şen; Yönetim Kurulu Üyesi (2012-2013), Başkan Yardımcısı (2013-2015)
Timur Erk; Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi, Yönetim Kurulu Üyesi (2005-2007/2007-2009/2011-2013)
Tufan Ünal; Başkan Yardımcısı (2006-2007)
V. Celal Beysel; Kurucu Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı, Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı ve Başkanı (2005-2007), Yönetim Kurulu Başkanı (2007-2009/2009-2011)
Velit Günay; Yönetim Kurulu Üyesi (2007-2009), Denetim Kurulu Üyesi (2009-2011)
Veysel Solmaz; Denetim Kurulu Üyesi (2005-2007)
Yahya Alper Bektaş; Yönetim Kurulu Üyesi (2011-2013/2013-2015)
Zafer Bahadır Saraç; Yönetim Kurulu Üyesi (2012-2014)
Zeyyat Kafkas; Yönetim Kurulu Üyesi (2013-2015)

9.3. TÜRKONFED-SİAD Platformu Zirveleri ve Başkanlar Konseyi Toplantıları

9.4. TÜRKİYE SİAD Platformu Çalışma İlkeleri ve Zirve Bildirilerinden Örnekler

TÜRKİYE SİAD PLATFORMU ÇALIŞMA İLKELERİ

AMAÇ VE TANIM

Madde 1

SİAD Platformu, Türkiye'de ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde faaliyet gösteren, ortak ilke ve hedefleri benimseyen sanayici ve işadamları derneklerinin ulusal kalkınmaya katkıda bulunmak, bölgesel ve yerel gelişmeyi hızlandırmak için ortak projeler geliştirmek, sorunları ve çözüm önerilerini kamuoyuna, yetkili kurumlara duyurmak amacıyla güçbirliği yaptıkları ortak çalışma zeminine verilen isimdir.

SİAD PLATFORMU İLKELERİ

Madde 2

Platforma katılan Sanayici ve İşadamları Dernekleri,

- " Türkiye'nin kalkınmasında özel sektöre dayalı sanayileşmenin önemini kavramış,
- " Ülke kalkınmasının önündeki engellerin ancak köklü ve bilimsel temelli reformlarla aşılabileceğini düşünen,
- " Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık hedefine, laik, demokratik ve insan haklarına saygılı bir hukuk devletine, piyasa ekonomisinin erdemlerine inanan, sosyal sorumluluklarının bilincinde,
- " Ülkemizin hızlı kalkınmasının, ancak bölgelerin mevcut potansiyellerini en iyi şekilde değerlendirmekle mümkün olacağı inancıyla, bu doğrultuda çaba gösteren,
- " Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi olması yönünde fikir birliğine sahip,
- " Üyelerini bu ilkeler doğrultusunda seçen tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır.

PLATFORMA KATILIM

Madde 3

Platformda yer alabilecek derneklerin yukarıda yazılı ilke ve hedeflere ek olarak aşağıdaki koşullara uymaları beklenir:

- " Kuruluş nedeni ile amacının politik, etnik, dinsel ayrımcılık ve hedeflere göre şekillenmediği bağımsız bir yapıya sahip olmak;
- " Dernek merkezinin, derneğin faaliyet alanını oluşturan, ismini aldığı yerin sınırları içinde (bölge, il, ilçe, sanayi bölgesi) kurulu olması; dernek ulusal düzeyde faaliyet gösteriyor ise, merkezin ulusal sınırlar içinde bulunması;
- " İsmi taşıdığı, faaliyet alanı olarak belirlediği yere ilişkin çalışmalar yaparak ulusal/bölgesel/yerel kalkınmada inisiyatif almış olmak;
- " Üye kompozisyonu ile ismini taşıdığı, faaliyet alanı olarak belirlediği yerin (ülke, bölge, il, ilçe, sanayi bölgesi) ekonomik gücünde önemli bir paya sahip olmak;
- " İcra Komitesi tarafından önerilip Başkanlar Kurulu'nun onayı ile karara bağlanan katılım paylarını düzenli olarak ödemek.

Platforma katılım başvurusu, İcra Komitesi Başkanlığı'na yapılır.

ÇALIŞMA ŞEKLİ

SİAD Zirvesi

Madde 4

Platformdaki SİAD'ların geniş bir katılımı ile temsil edildikleri, bölgesel kalkınma ve ülke kalkınmasıyla ilgili konuların ele alındığı, ortak proje ve görüşler çerçevesinde kamuoyuna dönük açıklamaların yapıldığı, yılda bir defa gerçekleştirilen organizasyondur. SİAD Zirvesi'ni tanımlayan özellikler şunlardır:

- Her yıl başka bir İcra Komitesi üyesinin ev sahipliğinde olmak üzere, yılda bir defa gerçekleştirilir.
- Platforma katılan SİAD'ların en kapsamlı tartışma platformudur.
- Her SİAD zirveye bağımsız kimliğiyle eşit koşullarda katılır. Hiçbir SİAD'ın ötekine üstünlüğü, diğerlerinden önceliği ve ayrıcalığı yoktur.
- Zirveye sadece SİAD başkanları ve yönetim kurulu üyeleri değil, platformdaki SİAD'ların üyeleri de katılabilirler.
- Her zirvenin bir ana konusu vardır. Ancak, bu konuya ek olarak, ülke kalkınmasını/menfaatini ilgilendiren diğer konular da gündeme alınabilir.
- Zirvenin yapıldığı yer öncelikli olmak üzere, her zirvede bölgelerin/illerin kendilerini başarılı projelerle tanıtabilecekleri, sorunlarını ifade edebilecekleri ortamların yaratılması için özel çaba gösterilir.
- Ana konu öncelikli olacak şekilde, her zirvede bir bildiri hazırlanır ve kamuoyuna açıklanır. Bildiri, katılımcı bir anlayışla oluşturulur.

Başkanlar Kurulu

Madde 5

Başkanlar Kurulu, katılımcı SİAD'ların Yönetim Kurulu Başkanları veya Başkan'ı temsilen katılan Yönetim Kurulu Üyesi'nden oluşur. Platformun ortak iradesinin şekillendiği en üst yönetim organıdır. Oylamalarda her SİAD eşit olup bir oya sahiptir. Başkanlar Kurulu daha önce alacağı kararlar çerçevesinde, biri yıllık SİAD Zirvesi'nde olmak üzere, yılda en az 3 defa değişik yerlerde toplanır. Her toplantıda kamuoyuna açıklanacak bir bildiri üzerinde çalışılır. SİAD Zirvesi'nde yayınlanan bildiride, zirvenin ana konusu öncelik taşır. Diğerlerinde, ülke sorunlarının yanısıra, toplantının yapıldığı yerin sorun ve özellikleri de dikkate alınır.

Başkanlar Kurulu çeşitli konularda komisyon ve/veya çalışma grupları oluşturabilir. Çalışma ilke ve prensiplerine uyumsuzluk nedeniyle, herhangi bir SİAD'ın platformdan çıkartılmasına karar verebilir. Platformun geleceğine, ortak girişimlere, çalışma ilke ve prensiplerine ilişkin kararlar Başkanlar Kurulu tarafından alınır.

Kurul, mümkün olduğunca bölgesel temsili ve zirve ev sahipliği yapabilme yeterliliğini dikkate alarak İcra Komitesi'nin 7 üyesinden ayrılan ya da üyeliği düşen üyelerin yerine yenilerini belirler. SİAD Zirvesi kapsamındaki toplantısında, bir sonraki ve daha sonraki zirvelerin yerleri ile ana konularını kararlaştırır. Bunlardan bir sonraki zirvenin yerine ilişkin karar kesindir, geçerli mazeret olmadıkça değiştirilemez.

İcra Komitesi

Madde 6

Başkanlar Kurulu tarafından belirlenen yedi üye SİAD'ın, Başkan ya da yetkili yönetim kurulu üyesinden oluşur. Platformun icra organıdır. Komiteyi oluşturan en az dört üyenin katılımıyla toplanır. Başlıca görevi, Başkanlar Kurulu tarafından alınan kararlar ve devredilen yetki çerçevesinde verilen görevleri yapmak, SİAD'lar arasındaki koordinasyonu sağlamak, SİAD Zirvelerinin ve Başkanlar Kurulu toplantılarının hazırlıklarını yürütmek, her türlü haberleşme ve sekreteryaya hizmetlerini yerine getirmek, SİAD Platformu'nu temsil etmektir.

Platforma katılmak isteyen SİAD'ların başvurularını inceler ve karara bağlar. İlke ve prensiplere uygun faaliyetlerini tespit ettiği SİAD'ları platforma davet edebilir.

İcra Komitesi Başkanı, her yıl komite üyelerinden birinin ev sahipliğinde gerçekleştirilen Zirve'nin ev sahipliğini yapacak SİAD'ın Yönetim Kurulu Başkanı'dır. SİAD Zirvesi'ndeki Başkanlar Kurulu Toplantısı'nda, başkanlık bir sonraki zirvenin ev sahibi başkana geçer. Zirveyi gerçekleştiren üye, deneyimlerini paylaşmak üzere, bir yıl daha komite üyesi olarak kalır. Bir sonraki zirvede yerini yeni bir üyeye bırakır.

İcra Komitesi Toplantılarına başkanı ya da yetkili yönetim kurulu üyesi arka arkaya üç kez katılmayan SİAD'ın komite üyeliği kendiliğinden düşer. Takip eden ilk Başkanlar Kurulu Toplantısı'nda bunun yerine yeni üye seçimi yapılır. Komite üyesi SİAD kendi isteğiyle komiteden ayrılabilir.

İcra Komitesi üyeliğinde en az iki yıl bulunmuş üyelerin bir SİAD Zirvesi'ne ev sahipliği yapmaları beklenir. Üyeliğin ikinci yılı dolduğunda, gelecek iki yıldan birindeki SİAD Zirvesi'ne talip olmayan üyenin üyeliği kendiliğinden düşer.

Danışma Kurulu

Madde 7

Platform üyesi derneklerde yönetimlerin dönüşümlü olmasından kaynaklanan bilgi ve deneyim açığını kapatmak, platformun gelişmesine destek vermek amacıyla, İcra Komitesi'ne bağlı olarak çalışacak bir Danışma Kurulu oluşturulur.

Danışma Kurulu'nun görevleri şunlardır:

- 1) Gerektiğinde, geçmiş yılların teamülü, bilgi birikimi ve tecrübesini platforma yeni katılan derneklere ya da derneklerin değişen yöneticilerine aktarmak,
- 2) Türkiye SİAD Platformu dışında kalan derneklere, hareketi tanıtmak ve platforma yeni katılımlar için ön görüşmeleri yaparak İcra Komitesi'ne bilgi vermek, tavsiyede bulunmak,
- 3) İcra Komitesi'nin ihtiyaç duyduğu konularda Komite'ye danışmanlık yapmak.

5. SİAD Zirvesi Başkanlar Kurulu tarafından oluşturulan 5 kişilik ilk kurula, 2002 yılından itibaren SİAD zirvelerine ev sahipliği yapmış Platform üyesi derneklerin zirve esnasındaki başkanları, derneğin, Platform İcra Komitesi'ndeki görevi sona erdikten sonra, üye olarak katılırlar.

Danışma Kurulu üyeliği kurumsal değil kişiseldir.

İlk seçilen 5 kişilik kurulun ve daha sonraki üyelerin görevleri, zirve ev sahipliği yapmamış dernek (eski) başkanından başlayarak en eski zirve ev sahibi derneğin (eski) başkanıyla devam edecek şekilde, 2005 yılında 2 kişi, 2006 yılında 2 kişi, daha sonraki yıllarda birer kişi olmak üzere sona erer.

Halen dernek yönetiminde görevi sürdürüyor olmak, Danışma Kurulu'na seçilmeye engel değildir. Danışma Kurulu üyeliği için, adayın üyesi olduğu derneğin SİAD Platformu çatısı altında bulunması, "Çalışma İlkeleri"ni imzalamış ve bundan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmiş olması şartı aranır.

İcra Komitesi, önceden tanımlanmış görevler için Danışma Kurulu üyelerine İcra Komitesi adına çalışma yetkisi verebilir.

Danışma Kurulu üyeleri, Başkanlar Kurulu'nun doğal üyeleridir. Danışma Kurulu'nun oluşum, üye sayısı ve seçimine ilişkin esasları, İcra Komitesi önerisi üzerine Başkanlar Kurulu kararı ile değiştirilebilir.

Platform Katılım Payı

Madde 8

Platforma katılan derneklerden, İcra Komitesi'nin önerisi üzerine, Başkanlar Kurulu tarafından karara bağlanan yıllık katılım payını, en geç ilgili yıla ait SİAD Zirvesi'nin yapılacağı tarihe kadar avans niteliğinde ödemeleri beklenir. Katılım payları derneklerin 50 üyeye kadar, 50-100 arası ve 100'ün üzerindeki üye sayılarına göre farklı basamaklarda her yıl belirlenir. Yeni katılım payının belirlenmediği durumlarda bir önceki yılın tutarları geçerlidir. Katılım payları İcra Komitesi tarafından zirve ve diğer faaliyetlere ilişkin ortak masraflarda kullanılır, masraflar katılım payı ölçüsünde ilgili üyeye doğrudan fatura edilir. Komite başkanı ve/veya üyelerinin yol, konaklama vb. toplantılara katılımlarıyla ilgili masrafları katılım paylarından karşılanamaz. İcra Komitesi, yıllık gelir ve giderlerine ilişkin raporu, SİAD Zirvesi'ni takip eden ilk Başkanlar Kurulu'na sunar.

"1. SİAD ZİRVESİ" BAŞKANLAR KURULU BİLDİRİSİ
17 Ekim 1997, İSTANBUL

L

Biz; demokratik, laik, insan haklarına saygılı bir hukuk devletine ve piyasa ekonomisine inanan, Türkiye'nin sorunlarını ancak köklü reformlarla aşabileceğini ve bu yolla ülkemizin gelişmiş ülkeler ve çağdaş uygarlık seviyesini yakalayacağını düşünen gönüllü işadamları dernekleri başkanları, aşağıdaki görüşlerin gelecekteki ortak çalışmalarımıza temel teşkil edeceğini kamuoyuna duyururuz:

1) Verimli çalışan, etkin bir devlet için kamu yönetimi rasyonelleştirilmeli, fertlere hükmeden, özel kurumlarla rekabet eden devlet, yerini, topluma hizmet eden devlete bırakmalıdır. Akıllı ve radikal bir özelleştirme ile devlet ekonomiden elini hızla çekmelidir.

2) İdari örgütlenmede, yerinden yönetime ağırlık veren yeni bir felsefe benimsenmeli, bölge sanayilerinin ve KOBİ'lerin uluslararası pazarlara entegrasyonunu sağlayacak önlemler geliştirilmelidir.

3) Siyasi Partiler Yasası'nda yapılacak değişikliklerle, partilerin bireyle devlet arasında köprü olma işlevini gerektiği gibi yerine getirebilmesi sağlanmalıdır. Parti içi demokrasi güçlendirilmeli, aday seçimleri demokratik bir yapıya kavuşturulmalıdır.

4) Seçim sistemi seçmen tercihlerini daha iyi yansıtmalı ve istikrarlı hükümetler oluşmasına imkan tanınmalıdır.

5) Ülkenin ihtiyaç duyduğu reformlar şeffaf, demokratik, katılıma açık bir yönetim anlayışı ile, toplumsal uzlaşma zemininde gerçekleştirilmelidir.

6) Toplumsal uzlaşma için eksiksiz bir demokrasinin tesis edilmesi, sivil toplum kurumlarının önündeki engellerin kaldırılması ve insan haklarına saygılı bir hukuk devleti anlayışının yerleştirilmesi şarttır.

7) Toplumun temiz siyaset, temiz toplum özlemini karşılayacak adımlar hızla atılmalı, yargının tam bağımsız, etkin ve hızlı çalışması için kapsamlı bir yargı reformu yapılmalı, ceza ve kamu hukukunda kişi hakları öncelikle korunmalıdır. "Memurin Muhakematı" gibi yargı ayrıcalıkları kaldırılmalı, milletvekili dokunulmazlıkları sınırlandırılmalıdır.

8) Sorunların çözümünün en önemli anahtarı olan eğitim reformunun ilk adımı 8 yıllık eğitimle atılmıştır. Bunu, eğitimin kalitesini yükseltecek, yetişmiş insan gücü ihtiyacımızı karşılayacak yeni adımlar izlemelidir.

9) Türkiye ekonomisinin yeniden yapılanması, özellikle sosyal güvenlik ve vergi alanlarında reformcu bir felsefe benimsenmesi acil bir ihtiyaçtır.

10) Türkiye, Avrupa Birliği perspektifinden vazgeçmeden, Gümrük Birliği'nin sağlayacağı avantajları sonuna kadar kullanmalıdır. Ülkenin ihtiyaç duyduğu reformlar AB'ye girişin de anahtarıdır.

"2. SİAD ZİRVESİ" BAŞKANLAR KURULU BİLDİRİSİ
"SİYASETTE REFORM"
11 Aralık 1998, ULUDAĞ, BURSA

1) Demokrasi geniş kitlelerin katılımı ile tabanda yeşeren bir yönetim tarzıdır. Demokrasilerin vazgeçilmez kurumları olan siyasi partiler görevlerini kayıtlı üyeleri vasıtası ile yerine getirir. Parti üyelikleri ve parti içi seçimleri ilçe seçim kurullarınca denetlenmelidir. Parti organlarının seçimlerinde, gerek genel merkez gerekse il temelinde gizli oy prensibinin delinmesi engellenmeli ve nisbi temsil sistemi uygulanmalıdır.

2) Yerel ve genel seçimlerde, iktidarın seçmen çoğunluğunun ikinci tercihlerinde kesinlikle istemediği azınlık partilerine teslim edilmediği ve sorumlu parti iktidarını kolaylaştırıcı seçim yöntemleri kullanılmalıdır. Bu doğrultuda iki turlu seçim sistemi bir çözüm olarak gündeme gelmektedir. Nisbi takviyeli, iki turlu, dar bölge seçim sisteminde ikinci tura, kayıtlı seçmen sayısının belirli bir yüzdesinden daha fazla oy alan partilerin kalması güçlü ve sorumlu parti iktidarlarına yol açacaktır.

3) Parlamentonun üstünlüğü prensibine dayanan mevcut siyasi rejim yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden bağımsız işlemesi ve birbirlerini denetleyebilmelerini sağlayacak bir şekilde yeniden yapılmalıdır. Bu amaca yönelik olarak Cumhurbaşkanı'nın iki turlu seçim sistemi ile genel halk oyuna başvurularak seçilmesi uygun görülmektedir.

4) Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki mevcut yapılanmanın yol açtığı olumsuzlukları gidermek üzere halen sayısı 80 olan illerin sayısı artırılarak 100-120 adet 'küçük il' oluşturulması önerilmektedir. Ekonomik bütünlük arzeden 3-5 küçük ili birleştirmek suretiyle 20-25 adet 'büyük il' oluşturulmalıdır. Bu yapıda, büyük il valileri devlete atanırken küçük il temelinde vali ve belediye başkanları konumları birleştirilerek oluşturulacak yeni makam seçim yoluyla doldurulmalıdır.

5) Şeffaflık ve denetlenebilirliğin sağlanması doğrultusunda milletvekili dokunulmazlığına ilişkin yeni düzenlemelere gidilmeli, dokunulmazlık kürsü dokunulmazlığıyla sınırlandırılmalıdır. Milletvekillerinin parti değiştirmeleri yasayla engellenmelidir. Milletvekillerinin seçim kampanyasında harcadıkları para kaynağı açıklanmalı ve miktarı denetlenmelidir.

6) Bugün erişebildiğimiz şeffaflığın sağlanmasında en büyük payı olan basın kuruluşlarına olan güvenin de giderek erozyona uğruyor olması, bu konuda da bazı yasal düzenlemelere gidilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle çağdaş demokrasiler incelenerek hazırlanacak bir kanun paketiyle medya kanunları yeniden düzenlenmeli, yerel ve yaygın medyanın da şeffaflaşarak siyasi ve ekonomik anlamda haksız rekabet yapılabilmesi engellenmelidir.

7) Demokratik kişisel hak ve özgürlüklerin kullanılmasında ve düşünce suçlarında, yaşama hakkını tehdit eden, ölüm cezasını içeren, yargısız infazları teşvik eden, DGM'leri düzenleyen maddeler üzerinde gerektiği değişiklikler yapılmalıdır. İşkence suçları ile ilgili maddeler-uygulamalar, güvenlik soruşturmaları ile ilgili düzenlemeler, gözaltı ile ilgili uygulamalar, düşünce ve ifade özgürlüğü ile ilgili maddeler ve kişi güvenliği ile ilgili tüm kanunlar ve anayasa, gözden geçirilerek gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

8) Güneydoğu Anadolu sorunumuz çağdaş ve gerçekçi yaklaşımlarla irdelenmeli ve buradan duyulan şikayetlerin giderilmesi hususunda ciddi adımlar atılmalıdır.

Bu düzenlemeler sonucu; bireysel hak ve özgürlüklerin önemini kavramış, sosyal ve ekonomik anlamda etkin ve verimli bir biçimde kendi kendini yöneten, güçlü, demokrat, hakem devletin de yeniden yapılandığı gözlemlenecek ve ülkede istikrar sağlanabilecektir.

"3. SİAD ZİRVESİ" BAŞKANLAR KURULU BİLDİRİSİ "EKONOMİDE REFORM" 25 Kasım 1999, MERSİN

AB adaylığı eşiğindeki Türkiye, önündeki fırsatlardan azami ölçüde yararlanarak, yeni bin yılın başlarından itibaren gelişmiş ülkeler arasında yerini almalıdır. Bunun için, kamu açıklarını hızla küçültün, sanayii yeniden yapılandırarak kamu ve özel sektöre yeni ve çağdaş roller biçün, dış ilişkilerimizi küresel ekonominin aktif oyuncusu olacağımız biçimde yeniden düzenleyen bir politikalar bütününe kavuşmak zorundadır.

Kamu açıklarını küçültmek, kamunun finansal kaynakları emmesini engelleyerek üretimin yeniden rantın önüne geçmesini sağlamak için

- Gereken düzenlemeler acilen yapılarak özelleştirmelere hız verilmeli, sıkı bütçe denetimi ve tasarrufla kamu giderleri çarpıcı biçimde azaltılmalıdır.
- Yaygın, kapsamlı bir vergilendirme, gerçekçi vergi oranları ve etkin bir kontrolle vergi gelirleri artırılırken, vergi kaçırmanın bedeli yükseltilmelidir.

Teknolojik kapasitemizi yükseltmek, küresel ölçekte rekabet gücümüzü artırabilmek ve bu amaçlarla sanayimizi yeniden yapılandırmak için

- Doğrudan yabancı sermaye yatırımları teşvik edilmelidir. Bu teşviklerde, odalar ve SİAD'lar gibi özel sektörü temsil eden kuruluşlarla sürekli iştişare edilmelidir.
- Teknoloji ağırlıklı, ihracata yönelik, özellikle KOBİ'lerin de yer aldığı ortaklıklar desteklenmelidir.
- Devlet, yap-işlet modelini uygulamak için gerekli düzenlemeleri ivedilikle gerçekleştirerek enerji yatırımlarını hızlandırmalıdır.
Ayrıca, alternatif enerji kaynaklarının değerlendirilmesi konusunda politikalar üretilmelidir.
- Özel sektördeki Ar-Ge etkinlikleri ve yenilikçi faaliyetler teşvik edilmelidir.
- Mevcut teknolojik kapasitenin saptanması amacıyla bir sanayi ve teknoloji envanteri hazırlanmalı ve sürekli güncellenmelidir.
- İleri teknoloji kullanan savunma sanayiinde yerli katılım oranını arttıracak bir satın alma politikası izlenmelidir.
- Uluslararası standartlara uyum için gerekli mevzuat ve kurumsal değişiklikler gerçekleştirilmelidir.

Sanayinin yeniden yapılanmasına eşlik edecek insan kaynaklarını yaratmak için

- Düşünen, sorgulayan, öğrenmeyi öğrenmiş ve yaratıcı insan yetiştiren eğitim kadroları yetiştirilerek eğitimin niteliği yükseltilmelidir.
- Kalite bilinci, temel eğitimin bir parçası haline getirilmelidir.
- Meslek liseleri, sanayi kuruluşlarının beklentilerini ve ülkenin ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmelidir.
- Yüksek öğretim, yurt içi ve yurt dışındaki üniversiteler arasında bilimsel işbirliğini, üniversite-sanayi işbirliğini teşvik edecek, araştırma ve uzmanlaşmayı artıracak biçimde yeniden yapılandırılmalıdır.
- İnsan kaynaklarımızı oluşturan yetişmiş elemanları hem kendi bölgelerinde hem de ülke içinde tutacak özendirme mekanizmaları araştırılmalıdır.

Etkin bir küresel oyuncu olmayı engelleyen bölgesel farklılıkların giderilmesi için

- Bölgelerin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını ve potansiyellerini ortaya çıkaracak "Bölgesel Stratejik Araştırma ve Teknoloji Geliştirme Merkezleri" kurulmalıdır. Merkezi ve yerel yönetimlerin, yerel sermayenin, sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitelerin işbirliği çerçevesinde örgütlenecek bu merkezler, bölgelerin yapısı ve ihtiyaçlarına uygun öncelikli ekonomik alanları, sosyal yapılanmaları belirlemeli, gerekli teknoloji transferlerini önermelidir.
- Bu meyanda, büyük bir ulusal proje olan GAP projesinin hızla bitirilmesi için gayret sarf edilmelidir.

Dış ilişkilerimizde küreselleşen dünya ekonomisine ayak uydurabilmek için

- Türkiye'nin AB'ne tam üyelik mücadelesi ısrarla sürdürülmeli, Gümrük Birliği çerçevesinde ise, uyum yasaları bir an önce tüm unsurlarıyla uygulanmalıdır. SİAD'lar Türkiye'nin AB adaylığını kuvvetle desteklemektedir.
- Komşularımızla ekonomik ilişkileri geliştirecek bir güven ortamı yaratabilmek için, sınır ticaretinden, serbest ticaret bölgeleri oluşturmaya kadar tüm imkanlar zorlanmalıdır. Bir komşumuzla sağlanan olumlu gelişme hakkında, taraf olsun olmasın, diğerlerinin de bilgi sahibi olması sağlanmalıdır.
- Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerin geliştirilmesinde özel sektör kuruluşlarının öncülüğünde gerçekleştirilecek Danışma Büroları" modeli aracılığıyla, sağlıklı bilgi akışının sağlanması ve karşılıklı sorunların çözülmesi yolu denenmelidir.

SİAD Başkanları, 3. SİAD Zirvesi'nde yukarıda sunulan görüşlerin kamuoyuna duyurulmasıyla yetinmemeye kararı almışlar ve üç alanda aksiyon geliştirmek üzere fikir birliğine varmışlardır:

1)"Ekonomide Reform" başlığı altında sunulan bu görüşler, SİAD'lar tarafından sabır ve ısrarla takip edilecek, kamuoyu oluşturma, bilgilendirici lobi faaliyetleri ve ilgili konularda hazırlanacak raporlarla, konular sürekli gündemde tutulacaktır.

2)SİAD'lar sanayinin yeniden yapılanması ya da dış ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi süreçlerine aktif olarak katılma, bu süreçlerde rol ve söz sahibi olma arzusundadır. Bölgesel Stratejik Araştırma Merkezleri, Teknoloji Geliştirme Merkezleri ve "Danışma Büroları" gibi projelerde de öncülüğü üstleneceklerdir.

3)SİAD'lar, sanayinin yeniden yapılandırılması kapsamında, yalnızca proje üreten değil, örgütlenme ve finansman olanaklarını da seferber eden, büyük projelerin gerçekleştirilmesine ortak statüsünde katılan, etkin aktörler olmak üzere hazırlık yapmaya karar vermişlerdir.

"4. SİAD ZİRVESİ" BAŞKANLAR KURULU BİLDİRİSİ
"AB İLE BÜTÜNLEŞME SÜRECİNDE TARIMDA REFORM"
17 Kasım 2000, ŞANLIURFA

AB ile bütünleşme sürecinde tarımın rekabet gücünü geliştirmek, ülkemizin tarım sektörü gündeminde öncelikli bir yer almaktadır. Rekabet gücünün geliştirilmesi, yapısal dönüşüm ve kaynak verimliliğini artırma yolundaki kararlı ve gerçekçi seçimlere bağlıdır. Tarımdan geçinenlere hakça bir yaşam düzeyi sağlayabilmek için tarım politikaları kırsal kalkınma politikaları ile tamamlanmalıdır. Bu politikalar gelir ve istihdam kaynaklarını çeşitlendirmeli, doğal kaynakların korunmasına duyarlı bir anlayış taşımalıdır.

Rekabet gücünün geliştirilmesi için:

- Tarım politikaları, siyasal etkilerden arındırılarak istikrara kavuşturulmalı ve dünya normlarına uydurulmalıdır.
- Teknoloji transferine, ülkemizin bilgi ve teknoloji üretme kapasitesinin gelişmesine önem verilmeli, Ar-Ge projelerinin kapsam ve önceliklerinin belirlenmesinde, kamu kuruluşlarıyla, üretici, sanayici ve üniversiteler arasında işbirliği sağlanmalıdır.
- Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ürün kalitesini yükseltmede ve bu ürünleri pazarlamada etkin görev üstlenecek "üretici birlikleri"nin kurulması desteklenmelidir. Çiftçinin, bilgilenme, eğitim, danışma ihtiyaçlarını karşılama yönündeki örgütlenmeleri özendirilmeli, çağdaş iletişim teknolojilerine dayalı eğitim için gerekli yatırımlar yapılmalıdır.
- Üretici-sanayici ilişkisinin geliştirilmek, tarımsal üretimde entegrasyon sağlanmak, uygun çeşit ve kalitede ürün temin etmek için "Sözleşmeli Tarım" modeli yaygınlaştırılmalıdır.
- İç ve dış piyasalardaki talep ve fiyat hareketlerinin takibi için "borsa"lar geliştirilmeli, fiyat riskini azaltmak için "vadeli işlemler borsaları" kurulmalıdır.
- Sağlıklı piyasaların oluşmasına engel olan, harita-kadastro, standartlar, kalite belgeleri gibi konulardaki bilgi açıkları kapatılmalıdır.

Tarımdan geçinenlere hakça bir yaşam düzeyi sağlayabilmek ve gelir kaynaklarını çeşitlendirmek için:

- Bölgesel kalkınma projeleri, bütçede yer alacak yeterli kaynakla desteklenmeli, uygulamada gecikmelerin önüne geçecek bir zaman planlaması mutlaka yapılmalıdır.
- Kalkınmada birinci derecede öncelikli il sayısını 50 olarak belirleyen ciddiyetten yoksun mevcut bölgesel kalkınma yaklaşımı yerine, yaşam standardı ve kişi başına katma değer gibi objektif kriterlere göre, yöre ve projelerin öncelik sıralaması yapılmalıdır.
- Teşvikler, üretimi artırılması istenen ürüne, geri kalmış bölgeye ve küçük çiftçiye doğrudan verilmelidir.
- Üretimi tehdit eden riskler ve belirsizlikler sonucu üreticinin görebileceği zararı önlemek için "tarım sigortası" yasası çıkartılmalıdır.

Doğal kaynakların korunması için:

- Tarım alanlarının amaç dışı kullanımı önlenmelidir.
- ÇED çalışmaları sert yaptırımlarla desteklenmelidir.
- Tarımsal faaliyetlerde biyolojik süreçleri öne çıkaran çevre dostu teknolojiler kullanılmalı ve bu çerçevede organik tarıma önem verilmelidir.
- Sulama yatırımları, talep, taşıma yöntemi ve drenaj bütünlüğü içinde düşünülmeli ve su bedeli kullanım miktarı üzerinden alınmalıdır.
- Özel ormancılık özendirilmeli ve orman köylülerine ek gelir kaynakları oluşturulmalıdır.

Türkiye, gerek rekabet gücünü arttırma, gerek bölgesel kalkınma ve gelir eşitsizliklerini giderme etkisi açısından örnek bir proje olması gereken GAP projesini, tarımsal hedeflerine ulaşmaktan çok uzak bir noktada adeta askıya almıştır. Türkiye ekonomisinin çehresini değiştirme gücüne sahip bu projenin hızla tamamlanması, Türkiye tarım sektörü gündeminin ön sıralarında yer alması gereken bir konudur. GAP projesinin tamamlanması için gereken yatırımlar, yukarıda sıralanan önlemler perspektifi içinde ele alınarak süratle yapılmalıdır.

Bütün bu önlemlerin alınmasında siyasi iradeye öncelikle ihtiyaç olmakla birlikte, tarım reformunda başarının anahtarı, yerel yönetim, sivil toplum, üretici ve özel sektörün karar süreçlerine katılımının sağlanmasıdır. Türkiye Sanayici ve İşadamı Dernekleri Platformu üyelerinin birikimini bu alana tahsis etmeye hazırdır. Türkiye SİAD Platformu, bu çerçevede bir ilk girişim olarak "Bölgesel Kalkınma Komisyonu"nu oluşturmuştur. Bu komisyon, Dünya Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası, Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yaparak bölgeler için uygun yatırım alanları belirlemek ve bu alanlar için projelendirme çalışmaları yapmak üzere temalarına başlatmıştır.

"5. SİAD ZİRVESİ" BAŞKANLAR KURULU BİLDİRİSİ
"YARGI SİSTEMİNDE REFORM"
9 Kasım 2001, ANTALYA

Gelişmiş ülkeler arasında yerini almayı, çağdaş yaşam ve uygarlık düzeyini yakalamayı hedef olarak önüne koyan Türkiye'nin, bu hedefini gerçekleştirebilmesi için, bireyin üstünlüğüne inanan, evrensel hukuk anlayışı ile bütünleşmiş bir demokrasiye sahip olması, hayatın her alanında insan hakları evrensel ilkelerini egemen kılması ve ekonomide işleyen bir rekabet düzenini kurarak, yurttaşlarının refah düzeyini artırması gerekmektedir. Bütün bunları, bir hukuk devletine sahip olmadan ve yargılamada evrensel standartlara ulaşmadan gerçekleştirmek mümkün değildir.

Hukuk devleti olmanın asli koşulu, yargı bağımsızlığıdır. Yargının hak dağıtma ve denetim fonksiyonunu gerçekleştirebilmesi, temel hak ve hürriyetleri güvence altına alabilmesi, yargı bağımsızlığı sayesinde mümkün olabilir.

Yargı bağımsızlığının gerçekleştirilebilmesi için,

- Anayasanın ilgili hükümleri değiştirilerek, Yüksek Hakimler ve Savcılar Kurulu üyelerinin doğrudan doğruya Yargıtay ve Danıştay tarafından seçilmesi sağlanmalıdır;
- Seçilen Yargıtay ve Danıştay üyeleri, kadroları ile birlikte Kurul'a geçmelidir;
- Kurul'da yürütme organının temsilcileri yer almamalıdır;
- Kurul, en kısa zamanda kendi binasına, sekreteryasına, kadrolu müfettişlerine ve yeterli bir bağımsız bütçeye kavuşturulmalıdır.

Temel hak ve hürriyetler ancak iyi yetişmiş hukukçular tarafından sağlanabilir. Bir yandan yargı bağımsızlığı sağlanırken, diğer yandan, keyfilik ile bağımsızlık arasındaki farkı algılayıp uygulayabilmek, yasaları çağın gerektirdiği biçimde yorumlayabilmek de ancak iyi yetişmiş hukukçularla mümkündür.

Adaleti iyi yetişmiş hukukçular eliyle ve eşit biçimde dağıtabilmek için,

- Mesleğe girişte ve meslek içinde eğitime azami önem verilmelidir;
- Devlet üniversitelerinin imkanları iyileştirilmelidir;
- Hakim, savcı, yardımcı personel ve bunları yetiştirecek öğretim elemanlarına mesleğe özendirici bir ücret verilmelidir;
- İyi yetişmiş ve tecrübeli hakim ve savcıların bölgeler arasında dengeli dağılımı sağlanmalıdır.

Adalet, insan içindir. Yargıda adalete ulaşmak için, bireyin, hak arama özgürlüğünü ve savunma hakkını kullanmasını kolaylaştırmak ve yargılamada evrensel standartlara ulaşmak gereklidir.

Hak aramayı kolaylaştırmak ve yargılamada evrensel standartlara ulaşmak için,

- Yargılama usulünün gereksiz işlemlerden arındırılması, anlaşılır, kolay ve ekonomik olmasının sağlanması gerekir;
- Duruşmalar, mümkün olduğunca ard arda, araya başka davalar girmeksizin bitirilmeli ve böylece yargılama, sonuna kadar, aynı hakim veya hakimler tarafından yürütülmelidir;
- Deliller duruşmada, tarafların ve karar verecek hakim veya hakimlerin huzurunda sunulup tartışılmalıdır;
- Haksızlık ve eleştirilere neden olan gereksiz bilirkişi incelemelerinin önüne geçilmeli ve gerçek uzmanların bilirkişilik yapmaları sağlanmalıdır;
- Hiçbir yetki ve gücün, yargısal denetim ve sorumluluktan bağışık olmadığı ve hukukumuzda, hakim, savcı ve avukatların da yaptıkları işlemlerden dolayı sorumlu tutuldukları hatırlanarak, bireyler, bu ilkedan doğan hakları konusunda bilinçlendirilmelidir;
- Bireylerin, avukatların mesleki hatalarından kaynaklanabilecek zararlarının tazminini sağlamak için, avukatlara meslek sigortası yapma zorunluluğu getirilmelidir.

Yargılamada hata payı en aza indirilebilmelidir. Bunun için,

- Gerektiğinde uyumsuzluğu bütünüyle yeniden ele alabilecek ve Yargıtay ile ilk derece mahkemeler arasında yer alacak üst mahkemeler bir an önce kurulmalıdır;
- İhtisas mahkemelerinin işlevselliği artırılmalı ve bu mahkemelere, konularında ihtisas sahibi hakimlerin atanmasına azami önem verilmelidir;
- Bölgesel farklılıkların ortaya çıkmaması için, söz konusu mahkemeler, mümkün olduğunca yaygınlaştırılmalıdır;
- İdare mahkemelerinde de, her mahkeme başkanının hukuk fakültesi mezunu olması zorunlu kılınmalıdır.

Hızlı, güven veren ve herkesçe erişilebilir bir yargı sistemi için yargı altyapısı çağın gereklerine uygun hale getirilmelidir. Bu amaçla,

- Yargı kurumları elektronik altyapıya kavuşturulmalıdır;
- Yargı kararlarına internet üzerinden erişilebilmesi sağlanmalıdır;
- Yargı kurumlarının benzeri alt yapıya sahip başka kamu kurumları ile elektronik iletişim kurmalarına olanak sağlanarak, ihtiyaç duydukları bilgilere hızlı ve güvenli bir şekilde ulaşabilmeleri temin edilmelidir;
- Adliye binalarının, hak arayanların adaletin güvenilir bir şekilde dağıtılacağı inancını pekiştirecek mimari özelliklere ve çağdaş teknolojilerin verimli kullanımına uygun bir yapıya sahip olması sağlanmalıdır.

Yukarıda sözü edilen reformların pek çoğunun gerçekleştirilebilmesi için yeterli miktarda kaynak ayrılması, yani adalet hizmetlerine ilişkin bütçe payının yükseltilmesi zorunludur. Önemle vurgulamak gerekir ki, bütün ekonomik sıkıntılara rağmen söz konusu yatırımların yapılması bir devletin hukuk devleti olabilmesi ve varlığını koruyabilmesi için kaçınılmazdır.

9.5. TÜRKONFED Başkanlar Konseyi - Zirve Sonuç Bildirilerinden ve Basın Açıklamalarından Örnekler

TÜRKONFED Başkanlar Konseyi Bildirisi, 23 Haziran 2005- Elazığ

Yerel dinamikler harekete geçirilmeden sürdürülebilir büyüme sağlanamaz.

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED), ülkenin kronik sorunları olan işsizlik, gelir dağılımı bozukluğu ve bölgesel gelişmedeki eşitsizliklerin giderilmesi için Türk ekonomisinin istikrar sürecine girdiği bu dönemin son derece uygun olduğu kanaatindedir.

Bu durumu iyi değerlendirerek, önümüzdeki on yıl içinde Türkiye'yi, Avrupa Birliği ile aramızdaki gelir uçurumunu kapatacak bir büyüme sürecine sokar, insanlarımızın hayatında hissedilir bir refah artışı sağlarsak, yalnızca işsizlik, gelir dağılımı ve bölgelerarası gelişme eşitsizliği gibi sorunları çözmekle kalmayız; göç, terör, sosyal yaralar, eğitim, sağlık, adalet gibi sorunları da kalıcı olarak halletmenin zeminini yaratırız.

Bunu sağlamanın yolu ulusal planda iyi düşünülmüş büyüme stratejileri oluşturmaktır. Ancak bu stratejilerin bugüne kadar olduğu gibi merkezde oturarak gerçekleştirilmesi, ekonomimize arzu edilen gelişme ivmesini sağlamayacaktır.

Bu ivme ancak, yerel dinamiklerin harekete geçirilmesi, Avrupa ülkelerinde 1950'lerden beri benimsenmiş olan bölgesel kalkınma stratejilerinin, bölgelerdeki iş insanlarının aktif katılımıyla. Türkiye'de de uygulanmasıyla sağlanabilir.

TÜRKONFED, bu amaçla, bünyesindeki federasyonların bölgelerinde, bölge iş insanlarının katılımıyla, karşılaştırmalı sektörel üstünlükleri belirleyen ve bir gelecek tasarımı oluşturan çalışmalar yapmayı kararlaştırmıştır. Bu çalışmaların ilki TÜRKONFED Elazığ Başkanlar Konseyi öncesinde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi için gerçekleştirilmiştir.

TÜRKONFED'i oluşturan federasyonların üye dernek başkanları ve uzmanların katılımı ile gerçekleştirilen bu çalışma, hiç kuşkusuz, eksiksiz olma ve bir reçete sunma iddiasında değildir. Daha çok, benzeri çalışmalarda ihmal edilen bir boyutu dikkate alıp, bölge ekonomisinin aktörlerinin yaklaşımlarını öne çıkararak, bölgesel kalkınma konusunda yapılacak tartışma, araştırma ve proje çalışmalarına bir zemin oluşturma iddiasındadır. Özellikle de bölgede kurulması söz konusu olan yedi Kalkınma Ajansı'nın çalışmalarına temel teşkil etme arzusundadır.

Bölgenin gelecekteki on yılda önder ve görece üstünlük taşıyabilecek sektörleri,

- Tarım, balıkçılık, hayvancılık;
- Turizm;
- Gıda ve içki;
- Madencilik ve taş ocaklığı
- İnşaat;

olarak belirlenmiştir.

Bu sektörlerin gelişmesi ve gelişmenin önündeki engellerin orta ve uzun vadede ortadan kaldırılabilmesi için nitelikli eleman eksikliği, bilgi eksikliği, yatırım stratejileri eksikliği, finansman mekanizmaları sorunlarının giderilmesi gerekmektedir.

Bölgede tarım ve hayvancılık sektörlerinin gelişmesi için;

- temel tarım ürünlerine doğrudan ürün desteği verilmesinin sürdürülmesi,
- büyük tarım çiftliklerinin teşvik edilmesi,
- yerel ortama uygun ve özgün damızlık ırkların geliştirilmesi,
- yöreye özgü organik tarım ürünlerinin desteklenmesi gerekmektedir.

Bölgede turizmin gelişmesi için;

- nitelikli insan gücünün artırılması
- bölgesel turizm "master" planının hazırlanması,
- yurt dışında bölgeye özel tanıtım kampanyaları düzenlenmesi ve bu kampanyalarda kültür turizminin öne çıkarılması gerekmektedir.

Gıda sektörünün gelişmesi için;

- katma değer sağlayıcı entegre gıda ürünlerine öncelik verilmesi,
- gıda sektörünün gelişmesini destekleyici bir vergi sisteminin sağlanması,
- yöreye özgü bağcılık ve şarapçılığın bilimsel tekniklerle geliştirilmesi gerekmektedir.

Madencilik ve taşocakçılığının gelişmesi için;

- bölgenin zengin yeraltı kaynaklarından azami derecede yararlanmayı sağlamak üzere öncelikle devletin çağdaş bir madencilik politikası geliştirmesi gerekmektedir.

Lokomotif sektör olan inşaat sektörünün gelişmesi için;

- ucuz ve uzun vadeli kredi sisteminin bölgeye ivedilikle ulaşmasının,
- kırsal kesimden kentlere doğru gerçekleşen göçün planlı yerleşiminin sağlanması gerekmektedir.

Ortaya çıkan orta vadeli stratejik gelişme planları özellikle AB fonlarından yararlanılabilecek konuları içermektedir. Bu fonlardan yararlanabilmek için üniversitelerle gönüllü sivil toplum örgütlerinin ortak çalışarak proje üretmesi gerekmektedir. TÜRKONFED çatısı altındaki derneklerin bir çoğu AB fonlarını kendi bölgelerinde başarı ile kullanmaktadır. Dolayısı ile TÜRKONFED proje üretimi ve fon kullanılması konusunda yol gösterici bir misyon üstlenmeye hazırdır.

TÜRKONFED, Başkanlar Konseyi'ne ev sahipliği yapan Elazığ Sanayiciler ve İşadamları Derneği'ne teşekkür ederken, bölge iş insanlarının "Elazığ havaalanının Elazığ, Bingöl ve Tunceli illerine hizmet verecek şekilde genişletilmesi" talebini kamuoyuna iletmeyi de bir görev addeder.

9. Girişim ve İş Dünyası Zirvesi Sonuç Bildirisi, 23 Aralık 2005 - Denizli

Yeni Sanayi Perspektifleri: Tekstil ve Konfeksiyonun Geleceği

Son dönemlerde, ekonomimizde, bozulan makro dengelerin yeniden tesis edilmesi ve ekonominin büyüme rayına oturtulması yönünde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Ancak bu olumlu gelişmelerin tüm ülke sathına yayılmasının henüz başarılmadığı da bir gerçektir.

Yapısal planda, işsizlik en önemli sorunumuz olmaya devam etmektedir. Bölgelerarası gelişme eşitsizliği sürmekte, ekonomimizin ithal ara malına dayalı cari açık üreten yapısında bir değişiklik gözlenmemektedir. Ekonomik büyüme, ülkeyi topyekûn harekete geçiren bir seferberliğin ürünü olarak gerçekleşmemektedir. Kimi sektör ve bölgeler, hem bu büyümeden yeterince pay alamamakta hem de yeterli katkıyı sağlayamamaktadır. Ekonominin sektörel ve bölgesel sorunlarına kapsamlı stratejiler çerçevesinde eğilmeyince, sektörlerde küreselleşmenin gerektirdiği yapısal değişimi sağlamak, bölgelerde yerel dinamikleri harekete geçirmek mümkün olmamaktadır.

Artık, bölgelerin görece üstünlüklerinin ve sektörlerin rekabet güçlerinin geliştirilmesi için, derinlemesine analizlere dayalı stratejiler yapılmalıdır.

TÜRKONFED, Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründe böylesine bir analize başlangıç teşkil etmesini umarak, bu zirve için "Yeni Sanayi Perspektifleri: Tekstil ve Konfeksiyonun Geleceği" başlığını seçmiştir.

Aynı başlık altında TÜRKONFED üyesi federasyonlara bağlı derneklerde ön araştırma yapılmıştır. Araştırma verileri zirve kapsamında gerçekleştirilen atölye çalışmalarında değerlendirilerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır: Tekstil ve Hazır Giyim Sektörü, bir süredir, geçmiş yıllarda sahip olduğu rekabet gücünü sürdürülemez hale gelmiştir. Bunu yaratan başlıca faktörler şunlardır:

- Sektörün sırtında, dünya fiyatlarını aşan enerji fiyatları, ağır istihdam vergileri ve sosyal güvenlik yükleri gibi yüksek maliyetler bulunmaktadır,
- Sürekli olarak değerlenen YTL, ihracatta rekabet gücünü azaltmaktadır,
- Kayıt dışı faaliyetler, haksız rekabet ortamı yaratmakta; bu ortam, sektörün kendisinden beklenenleri gerçekleştirmesini engellemektedir.
- Tekstil ve Hazır Giyim sektörünün öncüleri, sektörün rekabet üstünlüklerini koruyup geliştirebilmesi, gelecekte hem ulusal hem de küresel boyutta önderlik alabilmesi için, araştırmayı, ürün geliştirmeyi, tasarımı, markalaşmayı ve pazarlamayı ön plana alan bir yapısal değişime ve bu değişimi gerçekleştirecek insan kaynaklarına ihtiyacı olduğunu saptamış, bu doğrultuda çalışmaya başlamıştır.

Ancak, bu yaklaşımın tüm sektöre yaygınlaştırılabilmesi şarttır. Bunu sağlayabilmek için öncelikli olarak şu önlemlerin alınması gerekmektedir:

- İstihdam üstündeki gelir vergisi ve SSK kesintilerinin azaltılması,
- Enerji (elektrik-su-yakıt) fiyatlarının dünya fiyatlarına çekilmesi,
- Dolaylı vergilerin düşürülmesi, KDV'nin düşürülmesi,
- Tasarım geliştirme giderlerinin AR-GE teşvikleri kapsamına alınması,
- Üniversitelerde ve Meslek Yüksek Okulları'nda moda tasarım bölümleri oluşturulması, mevcutların geliştirilmesi,
- Tekstil Mühendisliği Fakülteleri'nin son sınıflarına işletme ve pazarlama derslerinin konulması.

Tekstil ve Hazır Giyim, imalat sanayi içinde en büyük istihdamı yaratan, yıllardır Türkiye'nin ihracatının lokomotifliğini yapan, katma değerinin önemli bölümünü yurt içinde yaratan, çok sayıda sektörle etkileşim içinde olan bir sektördür. Sektörün bu özellikleri, problemlerinin asla göz ardı edilmemesi ve çözümünde geç kalınmaması gerektiğini göstermektedir.

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED), bu zirvenin Denizli'de gerçekleşmesini sağlayan ev sahibi Babadağlı SİAD'a teşekkür eder, bu bağlamda, Denizli'nin etrafını kaplayan teşvik kapsamındaki illerin, özellikle tekstil, jeotermal ve mermer sektörlerinde, Denizli aleyhine büyük bir haksız rekabete yol açtığını kamuoyuna duyurmayı bir borç bilir.

TÜRKONFED Başkanlar Konseyi Bildirisi, 16 Haziran 2006 -Trabzon

TÜRKONFED, AB ile müzakerelerde ilk adımların atılmaya başlandığı bir ortamda, piyasalardaki dalgalanmanın önünün kesilmesini acil bir zorunluluk olarak görmektedir. Bunun için, Türkiye'nin ekonomik ve siyasi istikrarına olan güvenin, uluslararası planda, bir an önce ve eskisinden daha güçlü olarak tesis edilmesi gerektiği kanaatinde. Türkiye bir yandan reformlarla ilgili eksiklerini giderirken bir yandan da ekonomik kalkınmasını tabana yayarak sürdürmek zorundadır. Bunun ilk koşulu da bölgesel kalkınmanın ülkenin öncelikli gündemi haline gelmesidir. Bölgesel kalkınma ulusal bir meseledir. Ekonomik, siyasi ve sosyal istikrar buna bağlıdır.

TÜRKONFED, bu perspektifle, bünyesindeki federasyonların bölgelerinde, bölge iş insanlarının katılımıyla, karşılaştırmalı sektörel üstünlükleri belirleyen ve bir gelecek tasarımı oluşturan çalışmalar yapmaktadır. TÜRKONFED'i oluşturan federasyonların üye dernek başkanları ve uzmanların katılımı ile gerçekleştirilen bu çalışmalar, hiç kuşkusuz, eksiksiz bir reçete sunma iddiasında değildir. Daha çok, benzeri çalışmalarda ihmal edilen bir boyutu dikkate almaktadır. Bölge ekonomisinin aktörlerinin yaklaşımlarını öne çıkararak, bölgesel kalkınma konusundaki tartışmalara bir zemin oluşturma iddiasındadır. Özellikle de Kalkınma Ajansları'nın çalışmalarına temel teşkil etme arzusundadır.

Bu çalışmaların ilki Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi için, ikincisi ise İç Anadolu Bölgesi için gerçekleştirilmiştir.

TÜRKONFED Doğu Karadeniz Bölgesi için ise, aşağıda sıralanan saptamalarda bulunmuştur: Bölgenin gelecekteki on yılda önder ve görece üstünlük taşıyabilecek sektörleri,

- Turizm,
- Balıkçılık ve Su Ürünleri,
- Eğlence ve Kültür Hizmetleri,
- Ziraat ve Avcılık,
- Gıda, içki ve tütün sanayii,
- İnşaat ve Bayındırlık işleri

olarak belirlenmiştir.

Ortaya çıkan genelde orta vadeli çözüm önerilerinin, kısmen yabancı sermaye desteği gerektirse de, Sektör-STK- Eğitim Kuruluşları işbirlikleri aracılığıyla ve ulusal kaynaklarla karşılanabileceği öngörülmektedir. TÜRKONFED, Başkanlar Konseyi'ne ev sahipliği yapan Trabzon Sanayiciler ve İşadamları Derneği'ne teşekkür ederken, bölge iş insanının "Ordu-Giresun illeri ve çevresine hizmet vermek üzere yapımına başlanmış olan Or-Gi havaalanının en kısa zamanda tamamlanması" talebini kamuoyuna iletmeyi de bir görev addeder.

TÜRKONFED 10. Girişim Ve İş Dünyası Zirvesi Sonuç Bildirisi, 8 Aralık 2006 - Adana

Türkiye, içinde bulunduğu değişim sürecinde, ekonomide, siyasette ve sosyal hayatta gelişmiş ülke standartlarına ulaşma hedefine yönelik mücadelesini hiç taviz vermeden sürdürmek zorundadır.

AB ile müzakere sürecinde yaşanan iniş ve çıkışlardan bağımsız olarak, başlatmış olduğumuz reformları sürdürerek, gelişmişlik çizgimizi yükseltmeye devam etmek, her şeyden önce kendi insanımız için birinci derecede önemlidir.

Unutulmaması gereken nokta, Türkiye'nin bütünleşeceği AB'nin bugünkü değil, on yıl sonrasının AB'si olduğudur. Bu yüzden dönemsel sorunların, Türkiye'nin uzun vadeli planlarını değiştirmesine izin verilmemelidir. Gelişmiş ülkeler arasında yerini almayı kendine bir hedef olarak koymuş olan Türkiye'nin, bu hedef doğrultusunda kararlılıkla el atması gereken reform alanlarının başında hiç kuşkusuz eğitim yer almaktadır. Türkiye'deki özel sektörün en büyük gönüllü sivil toplum örgütü olan TÜRKONFED, genç nüfusumuzu kalifiye işgücüne dönüştürmenin en önemli araçlarından birinin mesleki teknik eğitim olduğu görüşündedir. Bu nedenle mesleki teknik eğitim konusunun Türkiye'nin gündeminde üst sıralara taşınması gerektiğini savunmakta ve çalışmalarını bu doğrultuda sürdürmektedir.

Eğitim Reformu Girişimi ile ortaklaşa yürütülen çalışmalar sonucunda aşağıdaki konularda politika önerileri gündeme getirilmiştir.

- Ortaöğretimde, akademik ve mesleki eğitim arasında program farklılıklarının azaltılarak tüm mezunlara temel becerilerin kazandırılması.
- Bireyler için meslek eğitiminin ekonomik ve sosyal faydasının artacağı koşulların oluşturulması.
- Yaşam boyu eğitim perspektifinde açık öğrenme ortamlarının oluşturulması.
- Meslek eğitiminde kamu-özel sektör işbirliği potansiyelinin hayata geçirilmesi.
- Piyasa ihtiyaçlarını karşılayacak yeni branş okullarının kurulması ve özel sektörün bu konudaki girişimlerini teşvik edecek biçimde, meslek okulları mevzuatının geliştirilmesi

Bunların gerçekleştirilmesi için önerdiğimiz finansman politikaları ise şunlardır:

1. Yaratılacak yeni kamu kaynakları, kısa vadede meslek liselerinin öğrenci kapasitelerinin artırılmasından ziyade mevcut eğitim kalitesini artıracak yönde kullanılmalıdır.

2- Mesleki eğitimin kaynak yapısı, kamu dışındaki aktörlerin, özellikle de sanayicilerin katılımını teşvik edecek şekilde geliştirilmeli ve bütçe üzerindeki maliyeti azaltılmaya çalışılmalıdır. Sanayi temsilcileri tarafından kurulmuş, başarılı özel mesleki eğitim girişimleri incelenmeli, sıkıntılarının giderilip önlerinin açılması ve bu tür kurumların yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmalıdır.

3- Sanayi ile mesleki eğitim veren ortaöğretim kurumları ve yaygın eğitim kurumlarının arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, gelecek dönemin en somut stratejisi olmalıdır. Örneğin, Organize Sanayi Bölgelerinin (OSB) kaynaklarının mesleki eğitimin geliştirilmesine yönelik kullanılabilmesi yönünde yasa düzenlemeleri yapılmalıdır.

4- İşsizlik Sigortası Fonu, mali programı olumsuz etkilemeyecek ve işsizlere yönelik yaşamboyu eğitimi de içine alacak şekilde, mesleki teknik eğitim için kullanılmalıdır.

5- İstihdam üzerinde olumlu etkisi olan çıraklık eğitimine bütçeden ayrılan kaynak son dönemde bir düşüş eğilimi içine girmiştir. Bakanlık özel sektör ve yerel kamu kurumlarıyla işbirliğini ve çıraklık eğitimi için kaynak yaratma kapasitesini geliştirmelidir.

TÜRKONFED ayrıca, imam hatip liselerinin mutlaka meslek lisesi ve genel liseler dışında, özel bir statüye kavuşturulması gerektiğini savunmaktadır. Mesleki teknik eğitimin kalite ve yaygınlığının artırılması çalışmalarının, imam hatip liseleri engeline takılmadan sürdürülmesi çok önemlidir. Bu nedenle TÜRKONFED, mesleki eğitimle ilgili çalışmaların odak kaybetme tehlikesinin olmadığı bir süreçte gerçekleştirilmesinin Türkiye'nin tüm eğitim reformuna bakış açısını etkilemesi açısından çok önemli olduğunu kamuoyuna iletmeyi bir borç bilir.

TÜRKONFED Yönetim Kurulu Bildirisi, 1 Mayıs 2007-Samsun

TÜRKONFED Yönetim Kurulu, Samsun'da gerçekleştirilen TÜRKONFED Başkanlar Konseyi vesilesi ile yaptığı toplantıda, mevcut siyasi ve ekonomik durumu değerlendirerek aşağıdaki hususların kamuoyuna duyurulmasına karar vermiştir:

1) Türk demokrasisi ergenlik çağını çoktan geride bırakmıştır. Sivil toplumun laik demokrasimizi yaşatma refleksini barışçı bir yoldan ifade eden Tandoğan ve Çağlayan mitingleri, gerekli olgunluğa vardığımızın açık bir göstergesidir. Hangi gerekçeyle ve ne kadar iyi niyetli yaklaşımlarla olursa olsun, seçilmiş hükümete hala muhtıra verilebiliyor olmasını demokrasi açısından içimize sindiremiyoruz.

2) Demokrasi, çoğunluğun azınlığa istediğini dikte ettiği bir yönetim tarzı değildir. Laiklik konusunda toplumun geniş kesimlerinde uzun süredir var olan ve gitgide artan endişe hükümet tarafından açıkça göz ardı edilmiştir. İktidar partisinin üst yönetiminin, parti içi dengeleri, ülke dengelerine tercih etmesi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde uzlaşma arayışını yeterli seviyede sergilememiş olması, bu günkü sıkıntılı durumun temel sebepleri arasındadır.

3) Ana muhalefet partisinin, Cumhurbaşkanlığı seçimi hususunda gerginlikten siyasi rant elde etme çabası da aynı şekilde yadırgatıcıdır. Özellikle Anayasa Mahkemesi'ne, vermesi gerektiği kararı tebliğ edip, "aksi takdirde çatışma çıkar" diyen ana muhalefet partisinin, demokrasinin güçler ayrılığı prensibini içine sindirmemiş olduğu da açıkça ortaya çıkmıştır.

Şimdi yapılacak tek şey, hemen erken seçime başvurarak, milli iradenin yeniden oluşmasını, acilen sağlamak, bu yolla hem toplumun demokrasiye olan inancını tazelemek, hem de yıpranan, güven yitiren siyasi kadroların değişebilmesine olanak sağlamaktır. Türkiye, bu krizi, bir yenilenme fırsatına dönüştürmek ve normalleşmeyi yeniden hızla sağlamak zorundadır.

Normalleşmenin hızla sağlanması, hem sosyal hem de ekonomik açıdan karşımıza çıkabilecek ve gelecek nesillere de yansıyacak ağır faturaları engellemek açısından önemlidir. Ülkemiz, ne mevcut kutuplaşmanın derinleşmesinin yaratacağı sosyal sorunları, ne de laik demokratik çizgiden sapmamızın getireceği ekonomik sonuçları taşıyacak güce sahip değildir.

Bu krizi elbirliği ile bir yenilenme fırsatına dönüştüremezsek, gelecek nesillere hesap vermekte hepimiz çok güçlük çekeriz.

TÜRKONFED 11. Girişim ve İş Dünyası Zirvesi Sonuç Bildirisi, 14 Aralık 2007 - Eskişehir

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu, Eskişehir'de gerçekleştirdiği "İş Dünyası'nda Kadın" temalı zirvede, Türkiye'nin genel ekonomik ve siyasal durumunu da değerlendirdi. TÜRKONFED Yönetim Kurulu, yapılan değerlendirmelerle ilgili olarak şu hususların kamuoyuna duyurulmasına karar verdi:

Cicim ayları bitti. Hükümet ekonomide tehlike sinyallerini ciddiye almalıdır.

2007 yılı boyunca uluslararası piyasalar, büyümemizde küresel kaynakları kullanma konusunda, 2008'den itibaren ciddi risklerle karşılaşacağımız sinyallerini vermektedir. İçerde ise enflasyon yeniden yükselme eğilimine girmiş, büyümenin ise ciddi biçimde yavaşlamıştır. Bunun temel nedeni, 2007'nin seçim yılı olması ve bu yüzden reform sürecinin ciddi biçimde yavaşlaması, birçok kritik reformun ertelenmesidir.

Ekonomimizde katma değeri ve verimliliği artıracak bir yapısal dönüşümün stratejisi acilen çizilmeli, ertelenen reformlar yenileriyle birlikte, özellikle mikro seviyede uygulamaya konmalıdır.

Fransa'ya en sert tepkinin arkasındayız. Ama AB konusunda hükümetin silkinmesi şart.

Avrupa'daki bazı Türkiye karşıtı hareketler, Fransa'nın devlet ciddiyeti ve Avrupa idealleri ile bağdaşmayan, hukuk dışı tutumuyla en yüksek noktasına ulaşmıştır. TÜRKONFED, hükümetin Fransa'ya göstereceği en sert tepkiyi desteklemeye hazırdır. Ancak bugün içinde bulunduğumuz durumun önemli bir nedeninin de hükümetin yaklaşık iki yıldır bu alanı boş bırakması olduğunu unutamayız. Engelleme her zaman oldu. Ama Türkiye, sürecin başından beri adım adım hukuksal ve kurumsal kazanımlar elde etmeyi başardı.

Şimdi bir kez daha silkinme zamanıdır. Türkiye AB ilişkilerini yeniden gündeminin üst sıralarına taşımalıdır. Hedefe odaklanarak ve kararlı biçimde tam üyelik müzakerelerini sürdürmeli, müzakere fasılları kapanma aşamasına getirilmelidir.

Anayasa yapım sürecinde "parti taslağına katkı almak" yaklaşımı yanlıştır.

Anayasa bir toplumsal mutabakat belgesidir. Azınlık-çoğunluk bakış açısıyla değil, tartışma - ikna - uzlaşma ekseninde şekillendirilmelidir. Bunun için bir Anayasa Konseyi kurulmalı, bu konsey mevcut taslakları uzlaşma yoluyla üçe indirerek, Meclis uzlaşma komisyonunda görüşülmek üzere, TBMM Başkanlığı'na sunulmalıdır.

Yeni Anayasa devlet erkleri arası denge, özgürlükler arası denge ve devlet-birey arası denge üzerine oturtulmalıdır. Anayasal yurttaşlığa, insan haklarına, laiklik ilkesine, devletin ekonomideki yerinin sınırlanmasına, başta kadın-erkek eşitliği olmak üzere genelde eşitlik ilkesine vurgu yapmalıdır.

TÜRKONFED, kadınların iş dünyasında daha etkin bir yere sahip olması için, başta Anayasa olmak üzere tüm ilgili hukuk alanlarında, mali sistemde ve eğitimde, pozitif ayrımcılık da dahil, her türlü etkili düzenlemenin yapılmasını ve bu yolla kadın-erkek eşitliğinin etkin biçimde sağlanmasını talep etmektedir.

Bunun için, kadın-erkek eşitliğini kamunun her kademesinde gözetecek yetkili organlar oluşturmayı önermektedir. Burada nihai amacımız, iş hayatında yerini alabilmesi için, kadının önünü açmak ve ona gerekli donanımı sağlamaktır.

TÜRKONFED bu amaçla yayınladığı rapordaki önerilerinin, parlamento, hükümet, sivil toplum ve kamuoyu nezdinde takipçisi olacaktır.

TÜRKONFED Yönetim Kurulu Bildirisi, 25 Nisan 2008 - Şanlıurfa

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu, Şanlıurfa'da gerçekleştirdiği 2008 yılının ilk Başkanlar Konseyi toplantısında dünya konjonktürü ile Türkiye'nin genel ekonomik ve siyasal durumunu değerlendirdi. TÜRKONFED Yönetim Kurulu, yapılan değerlendirmelerle ilgili olarak şu hususların kamuoyuna duyurulmasına karar verdi: Küresel mali kriz Türkiye'yi ciddi biçimde tehdit etmektedir.

ABD'den başlayarak tüm dünyaya dalga dalga yayılan kriz, küresel planda, finansman olanaklarını daraltarak, büyümeyi frenleyerek, enflasyonu körükleyerek, ülke ekonomilerinin 2008 yılında sağlıklı gelişmesine engel olmaya başlamıştır. Özellikle bizim gibi, ekonomisinde iç dinamikleri dolayısıyla yavaşlama eğilimi olan, cari açıkları nedeniyle ciddi riskler taşıyan ülkelerde, dış şokların etkisinin 2008'de daha yüksek olacağı ileri sürülmektedir.

2008 ve 2009'u kaybetmek istemiyoruz.

Büyüme ve istihdamdaki gerileme ile yüksek cari açığın yaratacağı riskleri dengelemek için, ekonomimizde katma değeri ve verimliliği artıracak bir yapısal dönüşümün stratejisi acilen çizilmelidir. Mikro düzeye indirilemeyen reformlara, üretimde ve ihracatta katma değer artırılması ve özellikle KOBİ'lerin gelişiminin desteklenmesi perspektifinden, yeniden hız verilmelidir. Reformlar, bölgesel ve sektörel bazda iyi düşünülmüş ve sanayici ile görüş alış-verişi içinde tasarlanmış teşviklerle desteklenmelidir. Para yönetimi politik tercihlere göre değil, küresel risk ve fırsatlara göre şekillendirilmelidir. Mali disiplinden uzaklaşma ile sonuçlanacak her adım, özellikle yerel seçimler için bugünden başlatılacak seçim yatırımları, 2008 ve 2009'un kayıp yıllara dönüşmesine yol açabilir.

Mevcut küresel ortamda, IMF ve AB çapalarını belirsizliğe terk etmek çok risklidir. Türkiye Ekonomisi'nin 2001 sonrası başarısında IMF disiplininin rolü büyük olmuştur. Mevcut siyasal gerilim ve 2009 Yerel Seçimleri göz önüne alındığında, IMF disiplinine bugün de şiddetle ihtiyacımız olduğu ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, Türkiye'ye fon akışını hızlandıran ve güçlendiren AB tam üyelik süreci, bizim için bir destek unsuru olmaktan çıkmaya başlamıştır. AB sürecine göstermelik olarak değil, samimi olarak sarılmak, bu küresel konjonktürde bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Zor ekonomik koşullarda, siyasal ve toplumsal kutuplaşmanın bedeli çok ağır olur.

İçerde ve dışarıda bizi bekleyen riskler, sonuçta işimizi, refahımızı, huzurumuzu olumsuz etkileyebilecektir. Ekonomik sıkıntının siyasal sıkıntı ile bütünleşmesi, sosyal barışı bozarak, ülkemiz için telafisi güç olacak hasarlar yaratabilir. Partiler sağduyu ve mutabakat çağrılarına kulak vermelidir. Kapsamlı bir Anayasa değişikliği ile sorunların mutabakat içinde ve meşru siyaset platformu dahilinde çözümüne tüm kesimlerce samimiyetle gayret gösterilmelidir.

Anayasa değişikliği teklifi, "parti taslağına katkı olarak" değil, katılımıla şekillenmelidir.

Anayasa bir toplumsal mutabakat belgesidir. Azınlık-çoğunluk bakış açısıyla değil, tartışma - ikna - uzlaşma ekseninde şekillendirilmelidir. Bunun için, TBMM Başkanı'nın himayesinde, sivil toplumun, akademisyenlerin ve mecliste grubu olan partilerin eşit katılımıyla, bir Anayasa Konseyi kurulmalıdır. Anayasa, mevcut kuvvetler ayrımı prensibini güçlendirmeli, özgürlükleri genişletmeli ve birey haklarını daha etkin biçimde korumalıdır. Anayasal yurttaşlığa, insan haklarına, laiklik ilkesine, devletin ekonomideki yerinin sınırlandırılmasına, başta kadın-erkek eşitliği olmak üzere genelde eşitlik ilkesine vurgu yapılmalıdır.

TÜRKONFED 12. Girişim ve İş Dünyası Zirvesi Sonuç Bildirisi, 28 Kasım 2008 - İzmir

Yaşadığımız kriz, son 50 yılın en büyük global krizidir. Dünya ekonomisini tüm boyutlarıyla etkisi altına alan kriz, Türkiye'de de etkisini şiddetle göstermeye başlamıştır. Reel sektör, hiç tartışmasız, son derece zor koşullar içindedir. Tekstil, inşaat ve otomotiv başta olmak üzere, birçok sektörde üretim ve istihdam son hızla gerilemektedir. 1 milyon kişiye istihdam sağlayan, 200 milyar dolardan fazla ihracat gerçekleştiren ve on bin iş insanını temsil eden bağımsız bir kuruluş olarak TÜRKONFED, bir seferberlik çağrısı yapmaktadır. İktidarı, muhalefeti, sendikası, işçisi, işvereni ve STK'sıyla topyekûn bir seferberlik çağrısıdır bu. İlgili tüm taraflar sorumluluklarını karşılıklı diyalog içinde yerine getirmelidirler. Gerekli önlemler, yerel seçimlerde oy kaygısı güdülmeden ivedilikle alınmalıdır.

Krizin etkilerini hafifletmek, olası hasarı azaltmak için TÜRKONFED'in önerileri şunlardır: 1-IMF anlaşması hızla sonuçlandırılmalıdır. Bu hem politikalara güvenilirlik, hem de piyasalara fon imkânı sağlayacaktır.

2-Uzun vadeli enflasyon hedefinden sapmamak kaydıyla, belli marjlar içinde, para politikasının esnetilme imkânları kullanılmalıdır.

3-Reel sektörün borçlarını ödeyemez hale düşürülmesi, sonuç olarak finansal sektörün dengelerini olumsuz etkileyecektir. Bu nedenle, kredi mekanizması mutlaka çalıştırılmaya devam ettirilmelidir. Bu amaçla, bankalarda likiditeyi rahatlatacak ve zimmet gibi yasal sorunları giderecek önlemler alınmalıdır.

4-Eximbank ve diğer kamu bankalarının kaynakları artırılmalıdır.

5-KOBİ'lerin finansman kaynaklarına uygun bir maliyetten erişim imkânlarının artırılması gerekir. Kredi garanti fonu sistemi daha yetkin ve yaygın olarak kullanılmalıdır. Bunun yanı sıra, KOSGEB'in proje desteklerinin yeniden etkin bir şekilde kullanılabilir hale gelmesi, KOBİ'lerin geleceği açısından önemlidir.

6-Yurtiçi talebi canlandırmak üzere maliye politikası araçlarından yararlanılmalıdır. Başta altyapı, konut yatırımları, GAP yatırımları, istihdam yaratan yatırımlar, eğitim, özellikle mesleki eğitim yatırımları olmak üzere kamu yatırım harcamaları artırılarak ekonomi hızlandırılmalıdır.

7-Oranları düşürecek ve sistemi basitleştirecek bir vergi reformu bir an önce gerçekleştirilmelidir. Doğrudan vergilerin yanı sıra, KDV ve ÖTV oranlarında da süresi belli indirimlere gidilmeli ve bu indirimler mutlaka kayıtdışı ekonomiyi kayıt altına alma çabaları ile birlikte yürütülmelidir.

8-Krizden olumsuz etkilenen sektörler ve bölgeler için süresi, amaçları, araçları ve performans ölçütleri net olarak tanımlanmış bir program uygulamaya konulmalıdır. Yatırımların durmasını engelleyecek ve istihdamın en azından mevcut seviyesinin korunmasını sağlayacak, krize özel bir teşvik paketi devreye sokulmalıdır. Örneğin, istihdam üzerindeki yüklerin 6 ay süreyle ertelenmesi, reel sektöre rahatlama sağlayabilir ve istihdamın düşmesini engelleyebilir.

9-AB tam üyelik süreci mutlaka tekrar hız kazanmalı, reformlar sürdürülmelidir.

TÜRKONFED, seferberliğin başarısı için tüm kişi ve kurumlarla işbirliğine hazırdır.

TÜRKONFED Başkanlar Konseyi Bildirisi, 21 Nisan 2009 - Mardin

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu, Mardin'de gerçekleştirdiği Başkanlar Konseyi Toplantısı'nda Türkiye'nin genel ekonomik ve siyasal durumunu değerlendirdi. TÜRKONFED Yönetim Kurulu, yapılan değerlendirmelerle ilgili aşağıdaki hususları hükümetten talep etti.

Hızlı adım atın

- İçinde bulunduğumuz dönemde ekonomik açıdan iç ve dış sorunlarla karşı karşıya olduğumuz açıktır. Türkiye olarak kendi iç sorunlarımızı henüz çözmemişken, küresel ekonomik kriz bizim de kapımızı çaldı. Dolayısıyla bu noktadan itibaren ülkemizdeki ekonomik krizin aşılması, dünya krizinin gidişatına bağlıdır. Ancak ülke olarak bizim de hala hızla atmamız gereken adımlar vardır.

- IMF destekli yeni bir makro ekonomik uyum programı hemen hayata geçirilmelidir.
- Finansman kanalları açılmalı, Kredi Garanti Fonu'nun etkin kullanılması sağlanmalıdır.
- Yurtiçi tüketim acilen teşvik edilmelidir.

İşten çıkarmalar, işçinin de işverenin de canını yakıyor

- Sonuçlarını uzun vadede göreceğimiz olmamıza rağmen, krizle birlikte yakıcı hale gelmiş olan işsizlik sorununa yönelik önlemler ivedilikle alınmalıdır.
- İşgücü maliyetleri azaltılmalı, o Aktif işgücü politikaları hemen devreye sokulmalı,
- Orta ve uzun vadeli kredi imkânlarının geliştirilmesi yoluyla, istihdam yaratacak yeni yatırımların önü açılmalıdır.

Uygulamada demokratik olmadan toplumsal huzur sağlanamaz

- Ülkemiz demokratikleşme sürecinde hız kazanmak zorundadır. Yasaların demokratikleşmesi yetmez, uygulamaların da demokratik olması gerekir. Son aylarda adalet mekanizmasının çalışmasında görülen aksaklıkların toplumu huzursuz eden bazı yönleri olmuştur. Herkes kendine layık gördüğü demokratik ve hukuki davranış biçimlerini, ötekileştirdiklerine de layık görmelidir. Türkiye'nin çağdaş bir demokrasiye kavuşması ancak bu koşullarda mümkündür.

Avrupa Birliği'ni unutmayın

- AB ile ilişkiler yeniden canlandırılmalı, üyelik çalışmalarına hız verilmelidir. Yeni Anayasa geciktirilmemeli,
- Yeni Anayasa çalışmaları yeniden başlatılmalı, bu Anayasa'da devletin bireyler üzerindeki tahakkümünün önlenmesi de dahil olmak üzere, bürokrasinin sorumlulukları ve kamunun yararı net olarak tanımlanmalıdır.

Hiçbir kriz sürekli değildir

- Kriz sonrasında değişecek küresel koşullara uygun yeni bir büyüme modelini şimdiden oluşturmak gereklidir. Düşük faizle düşük enflasyon altında rekabet gücü yüksek üretim yapısı için yeni bir fırsat sunmaktadır. Bu fırsatı değerlendirmek için, inovasyonu, Ar-Ge ve sektörel kümelenmeyi teşvik eden, bölgesel kalkınmışlık farklarının azaltılmasını hedefleyen yeni bir model oluşturulmalıdır. Bu modelin gerektirdiği adil rekabet ortamının sağlanması için kayıt dışı ekonomiyle mücadele hızlandırılmalı ve Türk Ticaret Kanunu bir an önce çıkartılmalıdır.

Bunların yanı sıra, Başkanlar Konseyi'ne ev sahipliği yapan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde GAP Eylem Planı'nın uygulamadaki etkinliğinin artırılması, sınır ticaret merkezlerinin oluşturulması, sınır illerinde nitelikli serbest bölgeler kurulması ve tarıma dayalı gıda sanayinin geliştirilmesi elzemdir.

10.000 iş insanını temsil eden, 200 milyar doları bulan iş hacmi ve bir milyona yakın istihdam yaratan TÜRKONFED olarak biz diyoruz ki:

Bir yandan ekonomik açıdan güven duygusunu pekiştiren uygulamaların gerçekleştirilmesinin, bir yandan da demokratik ve laik bir hukuk devleti olmanın gereklerinin istisnasız ve koşulsuz olarak yerine getirilmesinin hükümet, bürokrasi, sivil toplum ve kamuoyu nezdinde takipçisi olacağız.

TÜRKONFED 13. Girişim ve İş Dünyası Zirvesi Sonuç Bildirisi, 18 Aralık 2009 - Silivri

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED), İstanbul, Silivri'de gerçekleştirdiği "KOBİ'lerde Finansmana Erişim" temalı zirvede, Türkiye'nin genel ekonomik ve siyasi durumunu değerlendirdi. TÜRKONFED Yönetim Kurulu, yapılan değerlendirmelerle ilgili olarak şu hususların kamuoyuna duyurulmasına karar verdi:

2009, büyük küresel krizin tüm kuvvetiyle hüküm sürdüğü bir yıldır. Küreselleşmenin ulaştığı düzey, Türkiye'nin de bu krizden diğer ülkeler gibi etkilenmesine yol açtı. Bu yıl Türkiye'nin siyasi gelişimi açısından da önemliydi. Ekonomik ve siyasi sorunların birbirinin içine bu denli geçmiş olduğunu gördüğümüz nadir tarihi dönemlerden biriydi. Türkiye bu süreçte içte ve dışta önemli açılımlar başlattı. Bu önemli süreci başarıyla yönetmek, ekonomik ve siyasi olarak istikrar, huzur ve refah içinde bir ülke olmak için yapılması gereken ödevlerimiz çoktur.

Ekonomik açıdan;

1. Krizden çıkış süreci iyi yönetilmelidir.

Son verilerin uyandırdığı beklentilerin hayal kırıklığına dönüşmemesi, krizden çıkışın kuvvetli ve kalıcı bir büyümeye dönüşmesi için, ekonomik konjonktür doğru yönetilmelidir. Aşırı iyimserliğe kapılıp, KOBİ'lerin içinde bulunduğu zor koşulları göz ardı ederek, ekonomik aktiviteyi destekleyen politikalar, örneğin istihdam destekleri ve 5084 sayılı Teşvik Kanunu zamanından önce terk edilmemelidir.

2. Kalıcı ve kuvvetli büyüme için yapısal sorunlar çözümlenmelidir.

Türkiye'de hala vergi reformu, kayıtdışı ile mücadele, bürokrasinin azaltılması, işgücü ve ürün piyasalarının rekabetçi kılınması gibi birçok temel konuda yapısal sorunlar varlığını korumaktadır. Üretim ve ihracat odaklı reel büyüme yöntemine bir an önce geçilmeli ve bu alanlarda gerekli reformlar vakit geçirilmeden tamamlanmalıdır. Son dönemlerde tedirgin edici bir eğilime de vurgu yapmak istiyoruz. Her tutumuyla adil olmasını beklediğimiz devlet organlarının kendilerine devrettiğimiz geniş yetkilerini başta vergisel uygulamalar olmak üzere amacının dışında kullanıyor olduğu yönünde giderek artan şikâyetler huzursuzluk tohumlarının yeşermesine neden olmaktadır. Bu durum bir an önce engellenmelidir.

3. Geleceğin rekabet yarışının hazırlıklarına bugünden başlanmalıdır.

Küresel krizden sonra zayıf seyredecek dış talep ve yoğunlaşacak olan ülkelerarası rekabet, finansman, pazarlama, ulaştırma, üretim zincirleri, inovasyon merkezleri gibi birçok alanda değişimleri zorunlu kılacaktır. KOBİ'lerin de gerekli değişimleri gerçekleştirebilmesi için, eğitim ve Ar-Ge başta olmak üzere birçok alanda önemli desteklere ihtiyacı vardır. Hükümet şirketlerimizi bu yeni dünyaya hazır hale getirecek adımları bugünden başlatmalıdır.

Siyasi açıdan:

1. En geniş uzlaşma tabanı sağlanmalıdır

Türkiye için tarihi önemi olan ancak başarılı olmamasının kritik sonuçlar doğuracağı siyasi açılımlar için ülke çapında mümkün olan en geniş uzlaşma tabanının sağlanması ve bunun iletişiminin doğru yapılması elzemdir. Bu sorumluluk hükümetindir.

2. Yapıcı muhalefet gereklidir

Muhalefetin tarihe karşı sorumluluğunu unutmadan daha yapıcı bir üslup kullanması gerekir.

3. Yeni Anayasa'nın bir an önce yapılması gereklidir.

Parti kapatmak, Türkiye'yi çağdaş demokratik ilkeler ve evrensel standartlardan uzaklaştırmaktadır. Parti kapatılarak, hem sorunu çözümüyor, hem de bugün bastırdığımız sıkıntıların yarın daha güçlenerek ortaya çıkmalarına yol açıyoruz. Bu konuda asıl sorumluluk, mevcut kanunlara göre karar vermesi gereken Anayasa Mahkemesi'nin değil, çağdaş kanun yapması gereken yasama organıdır. Hukukun sağlıklı işleyebilmesi ve hukuki yapıların siyasi karar almakla suçlanmalarına mahal verilmemesi için, hazırlanacak olan yeni Anayasa'da ve bağlı yasalardaki gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bunun yanı sıra, siyasi partilerin de toplumsal hassasiyetler konusunda dikkatli olmaları gerekmektedir.

Türkiye'nin içinde bulunduğu kritik sürecin sağlıklı ve huzurlu bir biçimde aşılabilmesi için hükümet, siyasi partiler ve sivil toplum kuruluşlarına kadar toplumun tüm kesimlerine çok önemli sorumluluklar düşmektedir. Ekonomik krizin de tetiklemiş olduğu siyasi krizler geri dönüp yine ekonomiyi olumsuz etkilemektedir. Bu kısır döngünün kırılması gerekmektedir. Bu konuda kaybedecek zaman kalmamıştır.

1 milyon kişiye istihdam sağlayan, 200 milyar dolarlık iş hacmi gerçekleştiren ve on bin iş insanını temsil eden bağımsız bir kuruluş olarak, TÜRKONFED yukarıda anılan konuların sonuna kadar takipçisi olacak ve üstüne düşen sorumlulukları yerine getirmek için tüm gücüyle çalışacaktır.

TÜRKONFED Başkanlar Konseyi Yönetim Kurulu Bildirisi, 4 Mayıs 2010 - Bandırma

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu, Bandırma'da gerçekleştirdiği Başkanlar Konseyi toplantısında Türkiye'nin genel ekonomik ve siyasal durumunu değerlendirdi. TÜRKONFED Yönetim Kurulu, yapılan değerlendirmelerle ilgili olarak şu hususların kamuoyuna duyurulmasına karar verdi:

- Bireye değil devlete öncelik tanıyan mevcut Anayasa'nın mantığı günümüzde geçerliliğini yitirmiştir. Toplumun tüm kesimlerinin laisizm, insan hakları ve demokrasi temelinde uzlaşmasının sağlanarak yapılacak yeni bir Anayasa'nın, ülkemizi layık olduğu demokratik ve ekonomik seviyeye sıçratacağından şüphemiz yoktur.
- Gündemin önde gelen maddelerinden olan Anayasa'nın değiştirilmesi konusunda Meclis'te yaşanan kimi gerçek kimisi suni tartışmalar toplumun gerilimini gereksiz yere artırmaktadır. Bu konuda Meclis'in daha dikkatli davranmasını beklerdik.
- Anayasa'nın içeriği kadar nasıl bir yöntemle hazırlandığı da uzlaşmada yardımcı bir etkidir. Bu bağlamda muhalefet partilerinin konuyla ilgili tartışmaları zorlaştırma stratejisini uyguluyor olmaları ne kadar yanlışsa, iktidarın da toplumun önemli bir kesiminin çağrılarına kulak tıkayan tavrı da o kadar yanlıştır.
- Küresel krizin yaralarını sarmak zaman alacaktır. Bu süreçte karşımızdaki en büyük tehlike cari açıktır. Öte yandan bu süreç önemli fırsatlar da sunmaktadır. Ancak, siyasetin tüm aktörlerinin bu fırsatları kaçırarak gerilimlere neden olması, Türkiye'deki yatırım ortamının bozulmasına yol açabilir. Krizin yarattığı zararın süratle telafi edilmesinin iki ön koşulu vardır:

1. Yeniden büyümeye geçişte uygulanmakta olan para ve maliye politikaları hem hızlı bir çıkışı mümkün kılacak hem de enflasyonist olmayacak biçimde hayata geçirilmelidir. Yunanistan'da başlayan ve İspanya, Portekiz ve İtalya'ya da sıçrama eğiliminde olan finansal sıkıntılar ve ikinci kriz dalgası konusunda tetikte olmak gerekmektedir.

2. Kriz sonrası dünyanın güçlü bir oyuncusu olabilmek için ekonominin gerçek motoru olan KOBİ'lere yönelik etkin bir strateji oluşturularak, sanayi politikası geliştirme, inovasyonu destekleme, vergi ve benzeri yükleri azaltma konularında daha süratli hareket etmek gerekmektedir.

3. İşsizlik en temel sorun olarak çözüm beklemektedir. Konjonktürel boyutunun yanı sıra bu probleminin kökeninde yapısal sorunlar da yatmaktadır. Bu nedenle, bir taraftan şirketlerin rekabet gücünü artıracak önlemler, diğer taraftan işgücü piyasasındaki vasıf uyumsuzluğunu çözecek, eğitimin nitelik ve niceliğini yükseltecek aktif işgücü politikalarının daha etkin uygulanması şarttır.

Türkiye'nin en büyük gönüllü ve bağımsız sivil toplum örgütü olan TÜRKONFED bu konuların takipçisi olacaktır.

Gezi Parkı Olayları hakkında 1 Haziran 2013 tarihli TÜRKONFED Basın Açıklaması

TÜRKONFED'den hükümete sağduyu, vatandaşa provokasyona dikkat çağırısı

TÜRKONFED Başkanı Süleyman Onatça, Taksim Gezi Parkı olayları ile ilgili olarak bir açıklama yaptı. Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED) Yönetim Kurulu Başkanı Süleyman Onatça, Taksim Gezi Parkı olaylarından Türkiye'nin ders çıkarması gerektiğini belirterek, "Demokrasi çoğunluğun azınlığa kayıtsız şartsız hükmetmesi değil, toplumdaki her bireyin söz söyleme hakkına eşit derecede imkân verme sanatıdır" hatırlatmasında bulundu.

Türkiye'de bir süredir uygulanan karar alma yöntemlerinin tehlikeli sonuçlar doğurabileceğine dikkat çeken Onatça şunları söyledi:

"Ekonomideki istikrarı, demokratikleşme yönündeki hızlı adımlarla tamamlamazsak arzu ettiğimiz başarılı sonuca ulaşamayız. İktidar, iki gündür yaşanan süreci yalnızca Taksim Gezi Parkı'ndaki ağaç düzenlemesinden şikâyet gibi algılsa yanı sıra düşmüş olur. Toplum, farklı alanlarda ortaya çıkan gerilimi, Taksim Gezi Parkı düzenlemesiyle açığa çıkarmıştır. Bu anlamda yetkili mercilerden gerginliği körükleyen değil, yatıştırıcı beyan ve kararlar beklemekteyiz. Muhalefetin de bu durumu oya tahvil etme çabasının doğru olmayacağı kanaatindeyiz. Yeni haftaya hükümetin yaşanan olaylardan ders çıkarmış, vatandaşlarımızın da provokasyona gelmemiş şekilde girmesini temenni ediyoruz" diye konuştu.

Katsayı ve İmam Hatip Liseleri hakkında 13 Şubat 2008 tarihli TÜRKONFED Basın Açıklaması

"İmam Hatip Liseleri'nin statülerini değiştirmeden katsayıları değiştirmek, mevcut gerilimi daha da tırmandıracaktır"

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED) Yönetim Kurulu Başkanı Celal Beysel, 14 Şubat'ta toplanacak YÖK Genel Kurulu öncesinde, ele alınabilecek katsayı uygulaması ile ilgili bir açıklama yaparak, "önce imam-hatip liselerinin din görevlisi yetiştirme fonksiyonu ile sınırlı özel bir statüye kavuşturulmasını, ardından da katsayıların değiştirilerek meslek eğitiminin önünün açılmasını" önerdi. Beysel sözlerine, "Statü değişikliği yapılmadan katsayılarla oynamak, bu günlerde türban nedeniyle toplumun çeşitli kesimlerinde yaşanan gerilimi gereksiz bir şekilde daha da tırmandırabilir" diyerek devam etti.

Meslek liselerinin temel amacının dünyanın hiçbir yerinde üniversiteye öğrenci yetiştirmek olmadığını, ancak sınırlı koşullar altında, yatay ve dikey geçişlere izin verilmesinin de en azından psikolojik açıdan yararlı olacağını belirten TÜRKONFED Başkanı Beysel, "Meslek liselerinin reforma ihtiyacı olduğu açıktır. Ancak imam hatip liseleri konusunun ayrı bir kategoride tartışılmaması, bu reformu yıllardır engellemekte, bu durumdan hem ülke, hem de gençliğimiz zarar görmektedir. Aynı tavrın önümüzdeki dönemde de devam edeceği sinyallerinin gelmesi, bizi endişeye sürüklemektedir." dedi. Celal Beysel açıklamasında şu görüşlere yer verdi:

"Türk iş dünyası, ekonominin hızlı ve sağlıklı büyümesinin en önemli koşullarından biri olarak eğitim sistemimizin kalifiye ara eleman yetiştirme kapasitesinin artırılmasını görmektedir. Çağdaş meslek ve becerilere sahip bir gençliğin AB'ye girme çalışmalarımıza güç katacağı açıktır. Türk eğitim sistemini çağdaş ve uygar ülkelerin seviyesine çıkarmak ve başarılı öğrencilerin meslek liselerine girmeleri önündeki psikolojik engeli ortadan kaldırmak için katsayının da dâhil olduğu birçok alanda yeniden yapılandırma gerekiyor. Ancak bu yapılandırma, imam hatip liseleri konusunda toplumda mevcut hassasiyet ve meselenin politik yankıları unutulmadan ele alınmalıdır. TÜRKONFED, imam-hatip liselerinin meslek lisesi ve genel liseden ayrı, sadece nitelikli din görevlisi yetiştirme fonksiyonu ile sınırlı özel bir statüye kavuşturulmasını önermektedir. Gençlerin din eğitimi konusunun meslek eğitimi ile karıştırılması, konunun halledilmesi önünde bir Çin Seddi gibi durmaktadır."

İmam hatip liselerinin siyasi istismarının tehlikeli sonuçlar doğurabileceğine de dikkat çeken Beysel, "Bunun sonucunda, bizim TÜRKONFED olarak çok önemseydiğimiz meslek liseleri için gerçekleştirilmesi gereken reformların da önü kesilmekte, mesleki eğitimin geleceği imam-hatipler sorununa feda edilmektedir," dedi.

Başbakan R.Tayyip Erdoğan'ın, İstanbul'daki bir toplantıda, kendisine yapılan imam- hatiplerin ayrı bir statüde ele alınması önerisine, "Tartışırız," diye karşılık verdiğini belirten Beysel, "Sayın Başbakan'ın bu çerçevede bir tartışma başlatmasını bekliyoruz" dedi.

Hrant Dink Cinayeti üzerine yapılan 19 Ocak 2007 tarihli TÜRKONFED Basın Açıklaması

"Kimse bu cinayeti bir meczuba yüklemeye kalkmasın"

TÜRKONFED Başkanı Celal Beysel, Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink'in gazete önünde kurşunlanarak öldürülmesi ile ilgili olarak şunları söyledi:

"Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink'in menfur bir cinayete kurban gitmesi, Türkiye'de fikir özgürlüğü ve demokrasinin önünü kesmek isteyenlerce atılmış çok planlı bir adımdır. Bu ülke hiçbir koşulda demokrasi mücadelesinden vazgeçme lüksüne sahip değildir. İnsanların görüşlerini özgürce ifade edeceği bir ülke istiyorsak, koşulsuz demokrasi istiyorsak, bu cinayetin gerçek sorumlularının bir an önce bulunmasını talep etmeliyiz. Bu cinayetin bir meczuba yüklenmesi kimse için inandırıcı olmayacaktır. Devlet bunu tüm vatandaşlarına borçludur. Sayın Hrant Dink'e Tanrı'dan rahmet, ailesine sabır ve baş sağlığı dilerim. Tüm Türkiye'nin başı sağ olsun."

9.6. TÜRKONFED Tarafından Yayınlanan Bazı Raporlardan Özetler

BECERİLER, YETERLİLİKLER VE MESLEK EĞİTİMİ: POLİTİKA ANALİZİ VE ÖNERİLER

YIL: 2006

Teknik ve mesleki liseler ile meslek yüksekokullarında ciddi kalite sorunları olması, meslek eğitiminin hizmet, sanayi ve tarım sektörlerinin ara eleman ihtiyacına cevap verememesi ve özellikle ortaöğretimde öğrencilerin meslek eğitimini tercih etmemesi üzerine ülkemizde az rastlanan bir görüş birliği vardır. Bu önemli eğitim politikası sorunu, işsizlik, sosyal dışlanma, özel sektörde düşük verimlilik ve ulusal rekabet gücünün geri kalması gibi ciddi sosyal ve ekonomik risklerin karşımıza çıkmasına yol açmaktadır:

Bu bağlamda meslek eğitimi, bireylerin potansiyellerine ulaşmalarına, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin ara eleman ihtiyacının karşılanmasına ve Türkiye'nin rekabet gücünü artırmaya katkıda bulunmayı amaçlamalıdır.

Son otuz-kırk yılın politika belgelerine baktığımız zaman çözüm arayışlarında iki temel eksiklik göze çarpmaktadır:

1- Çözüm arayışları insana odaklanmamıştır: Katı bir planlama mantığı ile ortaya koyulan hedefler, öğrencilerin ve ailelerinin rasyonel karar verme becerisine sahip bireyler olduklarını göz ardı etmektedir. Bu anlayışın yeniden tartışılmaya ihtiyacı olduğu açıktır. Sonuç alacak olan, emredici değil, özendirici yöntemlerdir.

2- Arzın ve talebin piyasa ekonomisi bünyesinde serbestçe ve hızlı olarak hareket edebildiği bir ortamda ara eleman piyasalarına merkezi, kamu odaklı ve hantal müdahaleler tasarlanmıştır: Özel sektör ve sosyal paydaşların çözümün bir parçası olduğu dile getirilmiş, ancak onların aslında çözümde kamu sektöründen daha aktif, etkili ve önemli bir rolü olması gerektiği fark edilememiştir. Özel sektörün eğitimde işbirliği çabalarının ayrıntıları irdelendiğinde, işbirliğini özendirici değil engelleyici bir ortamın ve bıkırtıcı bürokrasinin varlığından yakınıldığı görülür.

"Beceriler, Yeterlilikler ve Meslek Eğitimi: Politika Analizi ve Öneriler" raporu, meslek eğitiminde ivme kazanması gereken değişime yönelik olarak dört temel hedef ve bunları gerçekleştirmeye yönelik bazı öneriler geliştirmiştir:

Hedef 1: Ortaöğretimde akademik ve mesleki eğitim arasında program farklılıklarının azaltılarak tüm mezunlara yaşam boyu öğrenme perspektifinde temel becerilerin kazandırılması.

Öneri 1.1: Ortaöğretimde ilk yıl tüm okullarda ortak olarak uygulanan ve temel yeterliliklere odaklanılan genel eğitimin süresi iki yıla çıkarılmalıdır.

Öneri 1.2: Ortaöğretimde akademik ağırlıklı eğitim yapan okullardaki öğrencilere de bazı alanlarda mesleki ve teknik ders alma fırsatı sağlanmalıdır.

Öneri 1.3: Ortaöğretimde öğrenmenin okul dışında da gerçekleşebilmesi için fırsatlar sağlanmalıdır.

Öneri 1.4: Ortaöğretimde okul çeşitliliği azaltılmalı ve yönetim yapısı sadeleştirilmelidir.

Hedef 2: Bireyler için meslek eğitiminin ekonomik ve sosyal faydasının artacağı koşulların oluşturulması.

Öneri 2.1: Meslek eğitimi imam hatip liseleri tartışmalarından soyutlanmalıdır, imam hatip liselerine meslek lisesi dışında, özel bir statü tanınmalıdır. Bu özel statü, katılımcı bir anlayış çerçevesinde belirlenmeli, imam-hatip liseleri mesleki liseleri konusu kapsamında değil, Türkiye'de din ve eğitim konusu kapsamında tartışılmalıdır. İmam Hatip liseleri mezunları, ilahiyat fakültelerine devam edebilmelidir. Diyanet İşleri'nin nitelikli insan gücü ihtiyacının yükseköğretim düzeyinde ilahiyat fakülteleri tarafından karşılanması doğrusudur.

Öneri 2.2: Meslek eğitiminde öğrencilere yatay ve dikey hareketlilik fırsatları sağlanmalıdır.

Öneri 2.3: Meslek eğitimi, ekonominin sürekli değişen ihtiyaçlarına, bilimde ve teknolojiye yeni gelişmelere cevap verebilecek esneklik ve kalitede olmalıdır.

Öneri 2.4: Meslek eğitimi bilgilendirme ve iletişim kampanyalarıyla desteklenmelidir.

Hedef 3: Yaşam boyu öğrenme perspektifinde açık öğrenme ortamlarının oluşturulması.

Öneri 3.1: Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi (UMYS) ivedi olarak kurulmalıdır.

Öneri 3.2: Yaşam boyu öğrenme çerçevesinde eğitim ve öğretim kurum ağları oluşturulması özendirilmelidir.

Öneri 3.3: İşgücü piyasaları ihtiyaç analizi kaliteli ve sürekli bir şekilde yapılmalıdır.

Öneri 3.4: Yetişkinlerin yeni beceri ve yeterlilikler edinmeleri desteklenmelidir.

Öneri 3.5: Mevcut öğrenme fırsatları hakkında bilgi, rehberlik ve öneriler sağlanarak yaşam boyu öğrenmeye erişim genişletilmelidir.

Hedef 4: Meslek eğitiminde kamu-özel sektör işbirliği potansiyelinin hayata geçirilmesi.

Öneri 4.1: Özel sektör, Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) bünyesinde oluşturulması öngörülen Sektör Komiteleri'ni sahiplenmelidir.

Öneri 4.2: Meslek derslerinin özel sektör tarafından verilmesi özendirilmelidir.

Öneri 4.3: Özel sektörde staj ve dönemsel çalışma imkânları sağlanmalıdır.

TÜRKİYE'DE BÖLGESEL KALKINMA: FARKLILIKLAR, BAĞINTILAR VE YENİ BİR MEKANİZMA TASARIMI
YAZARLAR: DOÇ. DR. ALPAY FİLİZTEKİN, YRD. DOÇ. DR. MEHMET BARLO, DOÇ. DR. ÖZGÜR KIBRIS
YIL: 2011

Son on yılda Türk ekonomisi bir önceki on yıldan çok daha hızlı büyüdü. Bu yüksek büyüme hızına rağmen son on yılda işsizlik daha önce az görülen boyutlara ulaştı. 2000'li yıllarda %8'ler seviyesindeki işsizlik oranı zaman zaman ikiye katlandı. İşgücüne katılım hiç olmadığı kadar düşük seviyelere geriledi. Bu da ekonomik büyümenin ortalama vatandaşın refahına ne kadar etki yaptığı sorusunu gündeme getirdi. Bugün dünyanın birçok ülkesi, gelişmişlik derecesinden bağımsız olarak, aynı sorunları paylaşmakta. Türkiye'yi bu ülkelerin çoğundan farklı kılan ise yaşanan iki büyük toplumsal dönüşüm. Bunlardan ilki, çok genç olan nüfusun yaşının ilerlemesi ile ortaya çıkan demografik dönüşüm; diğeri ise, çok uzun süredir hâkim olan tarımsal yapıların çözülmesidir.

Tartışmaların sağlığı açısından "bölgesel kalkınma" ile ne anlaşıldığının da açık olarak belirtilmesi gerekmektedir. Bölgesel kalkınma, geçmişte, ulusal kalkınmanın bir parçası olarak ele alınmış, ülkenin refahı arttıkça, bölgelerin de bu refahtan yeterince pay alacakları varsayılmıştır. Ancak, bu beklenti neredeyse hiçbir ülkede tam anlamıyla gerçekleşmemiştir.

Bu genel yaklaşımı bölgelerin aynı iktisadî ve sosyal yapıya sahip olmaları değildir ve zaten bunun mümkün olmadığını baştan kabul etmektedir. Ulusal ve yerel tüm politikaların amacının, toplumun tüm bireylerinin yaşadıkları coğrafya, içinde buldukları sosyal yapı ve kurumlardan bağımsız olarak, refahının artırılması olduğu kabulünden yola çıkılmaktadır.

Türkiye'de sürdürülebilir büyümenin sağlanması ve bunun hakkaniyet içinde gerçekleştirilmesi, bölgesel farkların iyice anlaşılmasını ve değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bölgesel farkların kapatılması, görece geri kalmış bölgelerin olduğu kadar gelişmiş bölgelerin de yararına olacaktır. Bu bölgelerdeki kaynakların, özellikle de emeğin harekete geçirilmesi, hem üretimin artırılmasını sağlayacak, hem de bu bölgelerdeki gelirin artması sonucu ülkede tüm bölgelerin ürünlerine olan talep artacaktır. Bu durumda, ölçek ekonomilerini kullanarak toplam üretimin daha etkinleşmesi de mümkün olacaktır.

Bu amaca yönelik politikaların oluşturulması, bölgelerin özgün yapılarını anlamayı ve bunun ülke bütünü içindeki yerini saptamayı gerektirmektedir. Bu anlamda yerel aktörlerin, bölge nüfusunun, üreticilerin ve emek, sermaye ve beşeri sermaye gibi üretim faktörlerini sunanların sürece aktif katılımının sağlanması gerekmektedir. Bölgeler arasında var olan karşılıklı etkileşim, bir bölgenin sadece kendi çıkarlarını gözetecek biçimde hareket etmemesini gerektirir. Ülkenin bütünü için ekonomik sistemin etkin ve hakkaniyetli olması, stratejiler belirlenirken bölgeler arasında eşgüdümün sağlanması gerekliliğine işaret etmektedir. Kurulmuş olan kalkınma ajanslarının bu olguları kabul ederek hareket etmesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği'nde kalkınma ajansları, başlangıçta belirli başarılar sağlamışlar ve birçok bölge için umut olmuşlarsa da, sonradan bazı ajanslar başarı seviyelerini koruyamamışlardır. Bu gözlem bölgesel ajansların, ekonominin doğasında bulunan ulusal ve bölgesel dışsallıklar, ölçek ekonomileri ve bilgi eksikliklerini dikkate alarak yapılandırılması gereğine işaret etmektedir. Bugün itibari ile bu kurumların geldikleri konum akademik bir tartışma konusudur.

Kalkınma ajansları varlıklarını, ulusal politikaların yukarıdan-aşağı yaklaşımına karşı, aşağıdan yukarı bir yaklaşıma, toplumdaki yerel aktörlerin kalkınma sürecinde karar alma mekanizmalarına daha etkin katılmalarını öngören ve yönetimden yönetişime doğru bir açılıma dayandırmaktadırlar. Oysa bu anlayışın uygulamaya yansımada çeşitli sorunlar ortaya çıkmış ve ajansların yönetişim yapısının iyileştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Birçok ülkedeki kalkınma ajansları deneyimi, ulusal hükümetlerin de en az yerel unsurlar kadar önemli olduklarını göstermektedir. Bir yandan, ulusal düzeyde güçsüzleşen ve hakkaniyetli bir dağılımı sağlayamayan hükümetler bu kuruluşların çıkış nedeni olarak rol oynamaktadırlar. Öte yandan, artan küresel baskılar, ülkelerin içindeki bölgeleri 'tek başına birimler' olmaktan çıkartıp, 'örtüşen dayanışma birliklerine' dönüşmelerini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, ulusal düzeyde bir eşgüdümün gerekliliği ve kaçınılmazlığı aşikârdır.

Türkiye için, bölgesel kalkınma konusuna merkezi bakış açısının yerine geçen bu mekanizma önemli bir yenilik ve ileri bir adımdır. Ulusal politikaların yukarıdan-aşağı yaklaşımına karşı, aşağıdan-yukarı bir yaklaşım olan kalkınma ajansları, bu yaklaşımın özünü oluşturan toplumdaki yerel aktörlerin kalkınma sürecinde karar alma mekanizmalarına daha etkin katılmaları ve yönetimden yönetişime geçilmesini ne ölçüde gerçekleştirilebildiği bir tartışma konusu olmuştur.

Model alınan AB'de de benzeri sorunların yaşanıyor olması, kalkınma ajanslarının nasıl çalışmaları gerektiği konusunda ciddi araştırmalar yapılmasını gerektirmektedir.

Bu çalışmanın dördüncü bölümünde, bölgesel kalkınmaya yönelik kaynak dağıtımı için etkin, adil ve uygulanabilir bir mekanizmanın nasıl olması gerektiği anlatılmakta ve kanıtlanmaktadır. Anlatılan mekanizma tasarımı oldukça geneldir.

Tasarlanan kuramsal mekanizmada iki aktör vardır. Bunlardan ilki merkez, diğeri ise bölgesel kalkınma ajansı olarak tanımlanmıştır. Tasarıda bölgesel kalkınma ajansı olarak nitelenen kurum, bugün 26 bölgede faaliyette bulunan kalkınma ajansları ile birebir örtüşmek durumunda değildir. Kastedilen kurum, bölgeden merkeze bilgi aktarımı yapacak, gelen kaynağın ise etkin dağıtımını yapacak bir yapıdır. Bu yapıya atfedilen görevleri bugün faaliyette olan kalkınma ajansları üstlenebileceği gibi, merkez tarafından görevlendirilecek yetkin herhangi bir kurum da üstlenebilir.

Bu çalışmada geliştirilen öneriler Türkiye için olduğu kadar diğerk ülkeler için de geçerlidir.

Çalışmada ortaya konan teorik yapı Türkiye'deki bölgesel kalkınma tartışmalarını aşağıdaki noktalar açısından zenginleştirmektedir.

1. Bölgesel kalkınma farklılıklarının azaltılması için Türkiye'deki yapının bölgelerdeki gönüllü iş dünyası örgütlerinin görüşlerini almak konusundaki zaafı giderilmelidir.
2. Türkiye'de şimdiye kadar dışsallık vurgusu yeterince güçlü yapılmamıştır. Bölgelere, diğerk bölgelerdeki refah artışının kendilerinin de lehine olduğu daha iyi anlatılmalıdır.
3. Bir ülke içinde bölgeler arası refah dışsallıklarının yeterince güçlü olmaması merkezin sorumluluğunda olan bir unsurdur. DPT ve merkezî hükümetin diğerk kurumları, bölgeler arasındaki bu karşılıklı etkileşimi güçlendirecek yatırımları yapmalıdır.
4. Bölge hakkındaki kararlar üzerinde merkezin gücü ile o karardan etkilenecek bölgesel aktörlerin refahları arasında bir ödünleşme (trade off) vardır.
5. Bölgesel verimlilik dışsallıklarının hesaba katılabilmesi için bölgesel iş dünyası temsilcilerinin bölgesel ajanslarla, merkezin de iş dünyasını temsil eden çatı örgütlerle eşgüdümlü bir şekilde çalışması gerekmektedir.
6. İyi bir bölgesel kalkınma sisteminin karar alma mekanizması etkin, adil ve uygulanabilir olmalıdır. Karar alma mekanizmasının adil olması dağılımın kıskançlığa yol açmamasını ve seçimin hiç bir aktöre veya aktör grubuna iltimas göstermemesini gerektirir. Ancak mevcut sistemde ajansların bünyesindeki kurumlar arasındaki dengeler ve kamu görevlilerinin hiyerarşik yapısı kuralın çalışmasını bozmaktadır. Sanayi ve ticaret odalarının ayrıcalıklı durumu da adillik ilkesi ile çelişmektedir. Birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi bölge milletvekillerinin ajans yönetim kurullarına katılması, yerel unsuru güçlendireceği gibi dışsallık etkisinin de çalışmasını destekleyecektir.
7. Kalkınma ajanslarının bugünkü yapısında kamu görevlilerinin ağırlıkta olması, bölgesel aktörlerin karar alma mekanizmasındaki rolünü sınırlamaktadır. Bir başka ifadeyle, çok ili kapsayan ajanslarda, bölgesel aktörün oy hakkı en iyi ihtimalle sadece dörtte birde sınırlı kalmaktadır. Dört kamu görevlisine karşılık bir kişi yarı resmi statüdeki sanayi ve ticaret odasının temsilcisidir. Tek ilden oluşan ajanslarda ise, daha yüksek bir temsilin olacağı yasal garantisi yoktur. Bu durum, çalışmanın net olarak kanıtladığı gibi, ideal bir sistem oluşturulmasını imkânsız kılmaktadır.

8. Tam merkezîyetçi bir yapı üzerinde ısrar edilmesi durumunda bölgesel farklılıkların giderilmesinde ideal bir sistem oluşturulamaz. Yerel anlamda demokratik bir sistem kullanılması zorunludur. Yerel demokrasi unsurları sergileyen bir yapı haricindeki hiçbir mekanizma da, istediğimiz hususlar olan etkinlik adillik ve uygulanabilirlik unsurları yerine getiremez.

**ORTA GELİR TUZAĞI'NDAN ÇIKIŞ: HANGİ TÜRKİYE? CİLT 1: MAKRO/BÖLGESEL/SEKTÖREL ANALİZ
YAZARLAR: PROF. DR. ERİNÇ YELDAN, KAMİL TAŞCI, DOÇ. DR. EBRU VOYVODA, M. EMİN ÖZSAN
YIL: 2012**

Kalkınma yolunda ilerleyen her ülke için temel hedef halkının refah düzeyinin artırılması, daha açık bir ifadeyle kişi başına düşen milli gelirin istikrarlı bir şekilde yükseltilmesidir. Ancak, son dönemde ortaya yapılan bazı çalışmalarda bu istikrarlı artış seyrinin her ülke ve bölge için mümkün olmadığı, öyle ki bazı ülkelerde kişi başı milli gelirin geriye gittiği gözlenmiştir. Sahra-altı Afrika bölgesini bir kenara bırakırsak, Türkiye, Brezilya, Hindistan, Çin, Tayland ve Polonya gibi belirli bir nüfusun üzerinde olan gelişmekte olan ülkeler için gelir düzeyindeki artışla ilgili olarak Orta-Gelir Tuzağı riskinden bahsedilmektedir.

Peki, Orta Gelir Tuzağı nedir? Orta-Gelir tuzağı; gelişmekte olan ülkelerin bir sorunudur. Ülkenin büyüme performansı ile ilgili bir konudur. Basit tarifıyla, kişi başına düşen GSYH bakımından orta gelir seviyesinde gelmiş ülkelerin ve/veya bölgelerin belirli bir gelir bandında sıkışıp kalma, yani üst gelir seviyesine geçememe durumudur. Kesin bir tanımı olmamakla birlikte ABD'de kişi başı gelirinin yüzde 58'ini geçememe oranı sıkça kullanılmaktadır. Burada bir ülke orta-gelir seviyesine nasıl çıkar? Bu evreyi ne kadar sürede geçer, nasıl geçmelidir, iktisadi yapısının nasıl dönüştürmelidir? İnsan kaynağı ve dış politikasında, ürün deseninde, küresel rekabetçilik pozisyonu için ne tip tedbirler alınmalıdır?

Bir ülke veya bölge için orta-gelir tuzağı riskinden söz edebilmek için öncelikle bu ekonomide birincil endüstrilerin hakim olduğu, geçimlik ekonomiden iktisadi faaliyet olarak üretimin yapıldığı bir durumdan düşük teknoloji üretim yapma kapasitesine sahip ve emek yoğun bir imalat sanayinin ağırlıklı olduğu yapıya dönüşümün var olması gerekmektedir. İmalat sanayii dış ticaretinde rekabet edebilir olunması da orta gelir düzeyine erişmede gerekli unsurlar arasında yer almaktadır.

Elinizdeki bu çalışma öncelikle sorunu, ulusal ölçekte etraflıca tanımlamakta, Türkiye'in dünyadaki pozisyonunu ortaya koymakta ve dış ticaret deseni bakımından "ürün tuzağı" riskinin varlığını araştırmaktadır. "Hangi Türkiye?" sorusunun öncelikle gerekçesini ortaya koymakta ve cevabını araştırarak dünyadaki ve diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır. Türkiye'de ilk kez bölgeleri, üretim yapıları, sektörlerin teknoloji düzeyleri, dış ticaret desenine göre kalkınma evrelerini tespit etmekte ve bununla ilişkili olarak Orta-Gelir Tuzağının riskinin bölgeler bazında bir değerlendirmesini yapmaktadır. Bu araştırma süreci içinde, "Hangi Türkiye" sorusunun yanıtları içinde hem sevindirici ve ülkenin gelişmiş bölgeleri için umut verici, hemde geri-kalmış bölgeleri için ise iyimser olmayan önemli bulgular ortaya konulmaktadır.

2011 yılı itibarıyla;

- (i) Orta-Gelir Tuzağı riski olmayan 6 bölge;
 - TR10 İstanbul,
 - TR42 Kocaeli, Sakarya, Bolu, Düzce, Yalova,
 - TR41 Bursa, Eskişehir, Bilecik,
 - TR51 Ankara,
 - TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli
 - TR31 İzmir,

(ii) Orta-Gelir Tuzağı riski olan 12 bölge;

TR61 Antalya, Isparta, Burdur,
TR22 Balıkesir, Çanakkale,
TR81 Zonguldak, Karabük, Bartın,
TR32 Aydın, Denizli, Muğla,
TR33 Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak,
TR62 Adana, Mersin,
TR90 Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane,
TR52 Konya, Karaman,
TR83 Samsun, Tokat, Çorum, Amasya,
TR71 Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir,
TR72 Kayseri, Sivas, Yozgat,
TR82 Kastamonu, Çankırı, Sinop

(iii) Orta-Düşük Gelir Grubunda olan 8 bölge ise;

TR63 Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
TRA1 Erzurum, Erzincan, Bayburt
TRB1 Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli
TRC1 Gaziantep, Adıyaman, Kilis
TRC3 Mardin, Batman, Şırnak, Siirt
TRA2 Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan
TRC2 Şanlıurfa, Diyarbakır
TRB2 Van, Muş, Bitlis, Hakkari yer almaktadır.

• Türkiye ortalaması ise Orta-Gelir riski olan bölgeler grubundadır. 2004 yılına göre kıyaslandığında ise; 2004 yılında Türkiye'nin Orta-Düşük Gelir grubunda yer alan 22 bölgesinden 12 tanesi 2011 sonu itibarıyla bir üst gelir grubuna, 2'si de orta-gelir tuzağı olmayan birinci gruba sıçramıştır. 2004 yılında Orta- Gelir riski olan grupta yer alan TR10 İstanbul, TR42 Kocaeli, Sakarya, Bolu, Düzce, Yalova, TR41 Bursa, Eskişehir, Bilecik, TR51 Ankara bölgeleri ise birinci gruba geçiş yapmıştır. 2004 yılında Orta-Düşük gelir grubunda yer alan 8 bölge ise kişi başı GSBH değerlerini önemli ölçüde artırmalarına karşın, gelir grupları değişmemiştir. Bu nedenle, farklı gelir seviyelerinde ve gelişme evresinde olan bölgeler için farklı politika tasarımlarına ihtiyaç kaçınılmaz olmuştur.

- Orta gelir tuzağı riski olmayan bölgelerde teknoloji yoğun alanlara odaklanması, arz yanlı teşvik politikalarının tercih edilmesi,
 - Orta gelir tuzağı riski olan bölgelerin yüksek gelirli bölgelerle olan ulaşım altyapılarının geliştirilmesi ve orta-düşük, orta-ileri teknolojili üretimin desteklenmesi,
 - Diğer bölgelerde ise tarımda ölçek sorununun çözülmesi yönünde tedbirlerin alınması ve geçimlik ekonomiden endüstriyel üretime geçişin sağlanarak bu bölgeler tarafından üretilen ürünlere yönelik talep yönlü teşviklerin sağlanması
- Kalkınma ajansları gibi bölgesel kurumsal yapıların bölgenin üretim karakterine uygun şekilde yapılanması gerekmektedir. Bu itibarla, farklı bölgelerde farklı yapıda kalkınma ajansları kurulabilir. Örneğin, İstanbul'da finans sektörüne hizmet vermek üzere finansal kalkınma ajansı, Bursa ve Kocaeli gibi otomotiv sektörünün ağırlıklı olduğu bölgelerde sektörün ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir kalkınma ajansı, Ankara'da bilişim sektörüne hizmet verecek bir ajans yapısının oluşturulması uygun olacaktır.

Çalışmanın devamı olacak Cilt-2 ise, 2023 hedeflerine nasıl ulaşılabileceğini araştırmak amacıyla öncelikle açık analizi (gap analysis) yapmayı buna göre "tedavi" yöntemlerini karşılaştırmalı olarak ortaya koymayı, bölgesel hesaplanabilir genel denge modelleri marifetiyle iktisadi etki analizlerine dayalı politika seçenekleri geliştirmeyi hedeflemektedir. Daha somut olarak, bu aşamada çalışmanın ana amacı Türkiye ekonomisinin gelişme seyri izlenmesine imkân verecek dinamik bir büyüme modeli ile orta ve uzun vadede ülkenin büyüme kaynaklarını tespit etmek ve bunların etki düzeylerini belirleyerek, Türkiye'nin orta gelir tuzağına düşüp düşmeyeceği hususunu tartışmaktır. Bu çerçevede, gelirin bölgeler ve kesimler arasındaki dağılımı da incelenecektir.

Türkiye'de iktisadi politika üretme sürecinde önemli bir boşluğu dolduracağını düşündüğümüz bu çalışma, büyük çoğunluğu KOBİ'ler olan özel sektörde faaliyet gösteren işletmelerimize ülkenin genel gidişatı hususunda ufuk-açıcı bilgiler sunmakta, kamu tarafındaki karar vericiler için ise önemli ipuçları sunmaktadır.

ORTA GELİR TUZAĞI'NDAN ÇIKIŞ: HANGİ TÜRKİYE? CİLT 2: BÖLGESEL KALKINMA VE İKİLİ TUZAKTAN ÇIKIŞ STRATEJİLERİ

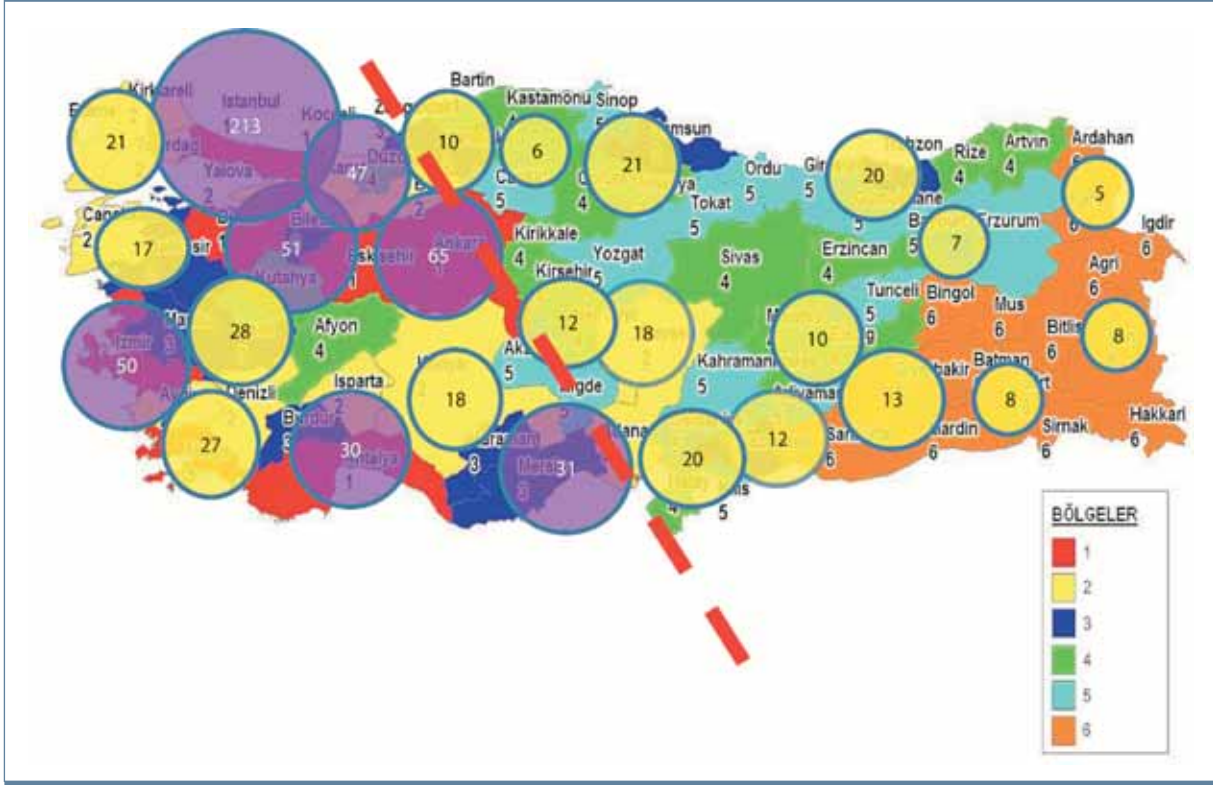
**YAZARLAR: PROF. DR. ERİNÇ YELDAN, KAMİL TAŞCI, DOÇ. DR. EBRU VOYVODA, M. EMİN ÖZSAN
YIL: 2013**

Tarihten elde ettiğimiz gözlemlere göre, ekonomik büyümenin ilk evreleri görece hızlı ve kolay aşılmaktadır. Geleneksel tarımdan hafif tüketim malı sanayilerine geçiş göreceli olarak hızlı büyüme sağlamaktadır. Bu süreçte kırsal ekonomideki "işgücü fazlası", kentlerde neredeyse "sınırsız" bir kaynak transferi anlamına gelmekte; kentlerdeki yüksek karlar sermaye birikimini özendirilmekte; sermaye yoğunlaştıkça büyüme temposu ivmelenmektedir.

Ancak, ekonomiler "orta gelir" düzeyine yaklaştıkça, artık tarımdan kente işgücü transferine ve sermaye yatırımlarının uyardığı yüksek karlara dayanan görece "kolay" büyüme kaynakları uyarıcı gücünü yitirmekte; teknolojiler olgunlaşmakta, giderek eskimektedir. Sermayenin karlılığındaki gerilemeler sonucunda vasıfsız işgücü ve doğal kaynakların kullanımına dayanan basit teknoloji sermaye birikiminin ivme kaybetmesi kaçınılmaz olmaktadır. İktisatçılar bu düzeyi "orta gelir eşiği" olarak tanımlamakta ve bu noktadan sonra büyümenin kaynaklarının artık sermayenin yeni yatırımlarından değil, üretkenlik kazanımlarından elde edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İktisat yazını söz konusu eşiğe takılıp kalan ve üretkenlik arttırıcı reformları hayata geçiremeyen ülkeler için "orta gelir tuzağı" kavramını kullanmaktadır. Üretkenliğin arttırılması ise beşeri sermayeye eğitim ve araştırma-geliştirme (Ar-Ge) yatırımlarıyla ve kurumsal reformlarla olasıdır.

Türkiye ekonomisinin Cumhuriyet tarihi boyunca (1923-2012) yıllık ortalama büyüme hızı yüzde 4.5 olarak hesaplanmaktadır. Cumhuriyet tarihini üç ana alt döneme ayırabiliriz: 1960-öncesi dönem (yüzde 4.6); Planlı Kalkınma Dönemi (1961-1979) (yüzde 5.2); ve dışa açılma ve neoliberal yapılanma dönemi (1980-sonrası) (yüzde 4.2). 2003 sonrasında AKP hükümetleri altında yaşanan reel büyüme hızı ortalaması ise yüzde 4.8 düzeyinde olup tüm Cumhuriyet dönemi büyüme ortalamasından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. 2003 sonrası dönemde Türk ekonomisi iki adet büyüme ivmelenmesi sergilemiştir: 2001 ve 2002-2003 durgunluğu krizi ardından 2004; ve 2009 krizi ardından 2010-2011. Bunun dışında Türkiye 2006'dan itibaren potansiyel büyüme hızımız olan yüzde 5'in altında performans sergilemeye başlamış; dolayısıyla daha 2008/09 küresel krizinin etkileri ekonomiye ulaşmadan önce büyüme tempomuz ivmesini kaybetmiştir.

Düzy-2 Bölgeleri 2011 yılı GSBH Değerleri (milyar \$)

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Nitekim, ülkeler arasında olduğu gibi bir ülkenin iç bölgeleri arasında da eşitsizlikler, iktisadi ve doğal kaynakların dağılımında farklılıklar bulunmaktadır. Latin Amerika ekonomileri ile birlikte Türkiye, hem kişiler arasında gelir dağılımı hem de bölgeler arasında gelişmişlik farklarının en yüksek olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Ülkemizde uygulanmış olan bölgesel gelişme projeleri, il ve bölge planı deneyimleri, "Kalkınmada Öncelikli Yörelere" politikası ve bölgesel teşvikler gibi değişik politika araçlarının istenen düzeyde başarı elde edemediği gözlenmektedir. Türkiye'yi tek bir homojen bölge olarak ele alan ve bölgesel karakteristikleri göz ardı ederek uygulamaya geçirilen politikaların beklenen sonuçları doğurmadığı görülmektedir. Genel itibarıyla Türkiye, doğu-batı ayırımında gelişmişlik farkının derinden hissedildiği bir ülke konumundadır.

Bu çalışmanın odak noktasını bir yanda yüksek gelire ulaşma yolunda olan orta gelir tuzağından çıkış hedefleyen "orta/yüksek gelirli Türkiye" ile yoksulluk tuzağından çıkış ve ivmelenme arayışı içinde bulunan "yoksul Türkiye"nin farklılaşmış, ancak bir bütünün ayrılmaz parçaları olduğunu bildiğimiz, çok boyutlu kalkınma stratejisinin ana eksenlerinin tartışılması oluşturmaktadır. "Orta/yüksek gelirli Türkiye" ile "Yoksul Türkiye" birbirinden kopuk görünmesine karşın, aralarındaki işgücü ve sermaye göçü, finansal bağımlılık, ulaştırma ağlarındaki grift yapılaşma ve benzeri mekanizmalarla sürekli olarak bir birini besleyen ve yoksul Türkiye'yi kalıcı olarak yoksulluk tuzağına hapseden bir ikili tuzak (duality trap) yapısı sunmaktadır.

Çalışmanın metodolojik bölümü Türkiye için güncel bir Girdi-Çıktı Tablosu ve Sosyal Hesaplar Matrisi hazırlayarak, iki bölge ve bir yapısal makroekonomik genel denge modelinde ele almaktadır. İktisat yazınında Hesaplanabilir Genel Denge (Computable General Equilibrium) Modeli diye anılan bu kurgunun en önemli katkısı ulusal ekonomik yapıyı bölgesel farklılıkları gözeterek ayrıştırması ve bölgesel politika araçlarının etki analizini gerçekleştirmektir.

Bu çalışmada analiz edilen bölgesel kalkınma alternatiflerinin kurgulanması, ekonominin bir bütün olarak sürdürülebilir bir büyüme patikasına oturması vurgusu çerçevesinde gerçekleştirilmiş, bu amaçla birbirini

tamamlayıcı iki politika senaryosu ele alınmıştır. Yoksul bölgeye verilen üretim teşviklerinin artırılması ilk politika senaryosunu oluştururken, artırılan teşviklerin yanında kamu yatırım tahsislerinde bölgesel paylarda değişiklik ve seçici dağıtım mekanizmasının getirebileceği öngörülen (yoksul bölgede) üretkenlik artışları ikinci politika senaryosunu oluşturmaktadır.

Oluşturulan bu alternatif senaryoların etki analizleri, kurgulanan model yapısı içerisinde kapsamlı politika tasarımlarının önemine işaret etmekte, Türkiye'nin şu ana değin sıklıkla uygulamakta olduğu (yoksul bölgeye üretim teşviklerinin artırılması gibi) politika önerilerinin, kaynakların bölgesel dağılımı ve bu dağılımın dinamikleri, bölgeler arası yapısal farklılıklar, üretim/istihdamın bölgesel dağılımı gibi yapısal nitelikli faktörler göz önünde bulundurulduğunda ekonominin tümü için sürdürülebilir bir büyüme patikası yaratmada yetersiz kalabileceğini vurgulamaktadır.

Model sonuçlarına göre, sermayenin orta gelirli Türkiye'den yoksul Türkiye'ye transferini içeren bu süreç ilk 5-6 yıllık kazanımlardan sonra ekonominin toplamı için büyüme ivmesinin yavaşlamasına neden olmaktadır. Yoksul Türkiye'nin tek başına büyüme ivmesi, orta gelirli Türkiye'deki ivme kaybını karşılayamamakta ve uzun dönemde ulusal ekonominin bütününde bir yavaşlama kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu olgu her iki bölge arasında yılların getirdiği zayıf bağlantıların doğrudan bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, üretkenlik arttırıcı reform sürecinin ve teknolojik anlamda emeğin üretkenliğini arttırmaya yönelik kazanımların elde edilmediği bir ortamda, salt üretim teşvikleri kısa dönemde yoksul Türkiye bölgesinde sermaye birikimini hızlandırmakta; ancak uzun dönemde büyüme temposunun gerilemesine engel olamamaktadır. Sermayenin azalan getiri yarasına tabi olmasının doğal bir sonucu olan bir süreç sonucunda, yoksul Türkiye bölgesinde milli gelir artışı sadece % 4.1 düzeyinde gerçekleşmekte ancak ulusal ekonominin bütününde ulusal gelirin bütününde yavaşlama söz konusu olmaktadır.

Bu senaryodan elde edilen sonuçların genel itibarıyla Türkiye ekonomisinde mevcut teşvik programının orta uzun dönemde karşılaşılabileceği sorunlara ışık tutacağını düşünülmektedir. Sorunun temelinde salt piyasa fiyat sistemine müdahaleye dayanan bir teşviklendirmenin, üretim faktörlerinde verimlilik kazanımları ile desteklenmediği sürece, elde edilen kalıcı sonuçlar elde edilemeyeceği; var olan kazanımların ise sadece yoksul bölgeyle sınırlı kalıp; ekonominin bütününde söz konusu olan yükselmenin sınırlı boyutlarda olacağını önermektedir.

İkinci senaryoda ise yoksul bölgeye yönelik üretim teşvikleri sisteminin üretkenlik kazanımlarıyla pekiştirilmesi stratejisi uygulamaya konulmakta ve kamu yatırım tahsislerinde oransal olarak değişim yapılması, üretkenlik kazanımlarına dayalı bir yatırım stratejisi öngörülmektedir. Eğitim, sosyal altyapı, ulaştırma ve haberleşme ağına yönlendirilecek yatırımların yoksul doğu bölgesinde üretkenliği tarım sektörlerinde yılda ortalama %0.5; tarım dışı sektörlerde ise %0.7 oranında geliştirileceği hipotez edilmektedir. Orta/yüksek gelirli bölgede herhangi bir üretkenlik artışı sağlanmamış; bölgenin teknolojik parametrelerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Bu veriler aracılığıyla senaryonun aslında mütevazı boyutta bir verimlilik içerdiği görülebilmektedir. Dolayısıyla somut olarak ikinci politika senaryosu, yukarıda özetlediğimiz teşviklendirme politikasını, kamu yatırımları ve özel sektörü yoksul bölgeye çekecek üretkenlik artışları stratejisi ile tamamlama amacını gütmektedir.

Bu çalışmanın en önemli vurgusu Türkiye ekonomisinde ayrıştırılan her bir bölge için, bölgenin yapısı ve dinamikleri göz önünde bulundurularak değerlendirilen bölgesel politikaların yanında, ulusal ekonominin bütünü gözetilerek üretilecek makroekonomik politikaların kapsamlı, kendi içerisinde tutarlı ve bütünlük olarak tasarlanması gerektiğidir. Bu çalışmada kullanılan makroekonomik model çerçevesinde etkin kamu yatırımları sonucunda gerçekleştiği öngörülen üretkenlik artışı, kuşkusuz, teknolojik değişim sürecinin hızlandırılması, teknik etkinlik düzeyinin artırılması ve sektörler arası yapısal dönüşümün gerçekleştirilmesine de bağlıdır. Bu yönde bir atılım ise yeni teknolojilerin geliştirilmesi, mevcut teknolojilerin yaygınlaşması ve etkin bir şekilde kullanılması; ve işgücünün eğitim düzeyi ve nitelikli vasıflarının artırılmasını sağlayan uzun soluklu ve tutarlı politikalar ile gerçekleştirilebilecektir.

BÖLGESEL KALKINMADA YEREL DİNAMİKLER: TUNCELİ MODELİ VE 2023 SENARYOLARI
YAZARLAR: ÜMIT İZMEN
YIL: 2014

Doğal güzellikleri, bitki örtüsü ve hayvan varlığı açısından zengin olmasına karşılık, Tunceli'nin toprak, yeraltı kaynakları ve beşeri sermaye açısından zengin olmaması, ulaşım altyapısındaki yetersizlikler, bölgede geçmişte hüküm süren çatışmalar nedeniyle oluşan imaj sorunları Tunceli'nin ekonomik gelişimini kısıtlamıştır.

Tunceli Türkiye'nin yoksul illerinden birisidir. Tunceli'nin yer aldığı TRB1 bölgesi, kişi başına gelirin Türkiye ortalamasının %60'ı civarında olduğu, 26 bölge arasında Türkiye'nin en yoksul beşinci bölgesidir. Tunceli de bu bölgenin Bingöl'le beraber en yoksul iki ilinden birisidir. Tunceli'nin yoksulluğunun tarihsel, coğrafi, fiziksel, kültürel, siyasi çeşitli belirleyicileri vardır. Tunceli'nin gelişmesini engelleyen en önemli kısıt coğrafyası olmuştur. Sarp dağlar ve ırmakların çevrelediği bölgeye üç noktadan girilebiliyor olması, bölgenin diğer bölgelerle etkileşimini engellemiş, izolasyona neden olmuştur. Tunceli'nin diğer illerle ve kendi ilçeleriyle bağlantıları istenilen düzeyde ve kalitede değildir. Ulaştırma imkanlarındaki kısıtların yanı sıra, 2013 yılı başlarına kadar çok ciddi güvenlik sorunlarının yaşanması, Tunceli'nin hem il içi hem de komşu illerle ilişkilerini engellemiş olması ekonomik gelişimi son derece olumsuz etkilemiştir.

Bu izolasyon nedeniyle, ölçek ekonomisinden yararlanılamamış, üretim sadece iç tüketime dönük olmuş ve ölçek ekonomisinin geçerli olduğu alanlarda ulusal çapta üretim yapan şirketlerle rekabet etmek mümkün olmamıştır. Tunceli klasik anlamda akla gelen doğal kaynaklar açısından da zengin değildir. Toprak alanlarının sadece %5'ini ovalar ve düzlükler oluşturmaktadır (T.C. Tunceli Valiliği, 2012). Metalik ve endüstriyel hammaddeler açısından da zengin bir potansiyeli yoktur (Fırat Kalkınma Ajansı, 2013).

Tarihsel olarak bölgeye dönük izlenen "islah etme" politikaları, halk ile merkezi yönetimleri karşı karşıya getirmiştir. Dersim Tertelesi olarak bilinen 1938 olayları, Tunceli'de yaşayanlarda etkileri silinmemiş olan izler bırakmıştır. 1990'lı yıllarda köy boşaltmalar, nüfusun üçte ikisinin ili terk etmesine yol açmış ve tarım ve hayvancılık faaliyetlerine sekte vurmuştur.

Tanıklık edilen olaylar, kültürel yapıyı da etkilemiş, bugüne duyulan güvensizlik ve gelecekte umutsuzluk, ekonomik hayatı, Tuncelilinin önceliklerinde geri planlara itmiştir. Tunceli'de "geçim mücadelesi "yaşam mücadelesinin" gölgesinde kalmıştır.

Tunceli için geçerli olan dinamikler, ilde girişimcilik için elverişli bir ortamın oluşumunu desteklememektedir. İlin ekonomisinde ve yaratılan istihdamda kamunun ağırlığı yüksektir.

İlin coğrafi ve fiziki koşulları, kentte sanayinin ve tarımın gelişimini engellemiş, ekonomik faaliyet ancak bölge tüketimine dönük olmuştur.

Tunceli'de hakim olan sol siyasetin sermaye karşıtı tutumu da girişimciliğin gelişmesinin önünde bir engel olmuştur. Sermaye karşıtı tavrın yerel hassasiyetler ve doğaya atfedilen kutsallıkla birleşmesi Tunceli'de özel sektörün gelişmesi için uygun bir ortam oluşmasını engellemiştir.

Sanayileşmeci paradigma açısından Tunceli için olumsuz olan faktörler, çevreyle uyumlu bir anlayış açısından ise büyük artılar taşımaktadır.

Ancak, Tunceli'de tabiat varlıklarına dayalı bir ekonomik model kurulabilmesi, yerel aktörlerin tercihlerinin merkeze taşınabileceği bir kalkınma anlayışı ile mümkündür.

Tunceli'de geçmiş dönemde merkezi yönetim tarafından tek yönlü olarak belirlenen politikaların Tunceli için arzu edilen gelişmeyi sağlayamamış olduğu açıktır.

Bundan sonrası için de Türkiye'nin geneli için geçerli olan ekonomik büyüme modelinin, merkezi yönetim tarafından tek yönlü olarak Tunceli'de de tekrarlanması, ekonomik aktiviteyi canlandıramayacaktır. Tunceli modeli, yerel düzeydeki tercihlerin ve önceliklerin ışığı altında, doğayla iç içe ancak yüksek teknolojinin kullanıldığı, bir ekonomik model olmak durumundadır.

Kurulan model ile yapılan senaryo analizi, şimdiye kadar uygulanmış olan politikaların devamı halinde Tunceli'de kişi başına gelir ile Türkiye ortalaması arasındaki farkın kapanmayacağını, hatta makasın daha da açılması riski olduğunu ortaya koymaktadır. Bir anlamıyla Tunceli, önümüzdeki 10 yıl boyunca, yoksulluk tuzağından kurtulamayacaktır. Tunceli'nin yoksulluk tuzağından kurtulması ve Türkiye'nin kalanı ile aradaki farkı kapatabilmesi, sanayileşme evresini atlayarak uygulanacak modern hizmetler sektörü yönünde bir gelişme modeli ile olanaklı olacaktır.

Tunceli'de benimsenecek yerele dayalı ekonomi modelinin, ulusal ölçekteki şirketlerle rekabet edebilmesi için ortaklıklara dayanması gerekecektir. Bu da Tunceli modeline özgünlüğünü veren bir başka unsurdur. Tunceli modelinin başarısını sağlayacak olan koşulların başında yerel aktörlerin kendi içlerindeki uyumunun sağlanması ve ardından yerelin tercihleri ile ulusal politikaların uyumlulaştırılması gelmektedir. Aksi takdirde, ulusal ile yerelin etkileşimi ve merkezi politikaların yerel üzerindeki belirleyiciliği, uygulamaya konacak olan gelişme modelinin başarılı olmasını engelleyecektir.

Tunceli'de yapılan anket çalışmasının geleceğe ilişkin ciddi bir umudu barındırması, Tunceli modelini başarıya götürecektir temel faktörlerden birisi olarak gözükmektedir.

Ardından, il için belirlenmiş olan organik tarım ve hayvancılığın, kültür, doğa, inanç, sağlık, kış vb. farklı turizm türlerinin ve çevre turizminin teşvik edilmesi sağlanmalıdır.

Belirlenmiş olan bu sektörlerde gelişimin sağlanabilmesi için Tunceli'nin teşvik sistemi içindeki konumunun gözden geçirilmesi ve kredi mekanizmasının kolaylaştırıcı önlemlerin alınması yerinde olacaktır. Veri analizi, daha önce yapılmış olan çalışmalar, Tunceli'de yapılan temaslar, düzenlenen çalıştay ve anketler Tunceli için doğayla dost bir ekonomi modelinin hayata geçirilebilmesi için aşağıdaki somut adımların atılmasının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

İŞ DÜNYASINDA KADIN CİLT.2

YAZARLAR: PROF. DR. KADRIYE BAKIRCI, PROF. DR. OĞUZ KARADENİZ, DOÇ. DR. HAKKI HAKAN YILMAZ, ELİF NERGİS LEWİS, NURSEL DURMAZ

YIL: 2014

Bu Rapor iki kısımdan oluşmaktadır.

Prof. Dr. Oğuz Karadeniz ve Doç. Dr. Hakkı Hakan Yılmaz ve ekibi tarafından yazılan ilk kısımda, Türkiye'de kadının işgücü piyasasındaki konumu, iş gücüne katılım, istihdam ve işsizlik olmak üzere 3 ana başlıkta değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme öncelikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülke kıyaslamalarıyla küresel olarak, daha sonra da her bir başlık altında, Türkiye'de kent ve kırsal ayrımı ile yapılmıştır. Bu kısımda, Türkiye'de kadın iş gücündeki değişimler araştırılmaktadır. Bu analizler için iki farklı metod kullanılmaktadır. İlk metod aynı yaş grupları için farklı kriterlerle farklı dönemleri kıyaslamaktadır. Alternatif bir metod olarak daha çok kısa vadeli

faktörlerin etkisini (çocuk bakımıyla ilgili istihdamı arttırıcı önlemler; örneğin kreş sayısının arttırılması, kadınlara yönelik beceri geliştirici kurslar vb.) ölçmede faktörlerin daha iyi yakalanmasına olanak veren, yaş grupları değil doğum yıllarının esas alındığı Kohort analiz metodu kullanılmıştır.

Prof. Dr. Kadriye Bakırcı tarafından yazılan ikinci kısımda kadın istihdamı açısından mevzuattaki sorunlu alanlar ortaya konmuş ve Türkiye'nin onaylamış olduğu Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa Birliği mevzuatı ışığında kadın istihdamını arttırmak için hukuksal olarak yapılması gerekenlere ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Birinci Kısım

Kadının İşgücüne Katılımı ve İstihdamı

Dünyada 2007'de yaşanan global krizin de etkisiyle işgücüne katılım 2006 yılına kıyasla % 1,1 puanlık bir düşüş yaşanmış ve 2012 yılı itibariyle %51,1 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de ise iş gücüne katılım 2006'dan bu yana %5,9 puanlık artışla 2012 yılında %29,5 olmuştur. Kadın istihdamı 2012 itibariyle dünya ortalamasında %47,9 iken Türkiye'de %26,3'dür ve 2006 yılından bu yana %5,3 puan artış yaşanmıştır.

Dünyada kadın istihdamında 2006'dan bu yana %1,1 puanlık bir düşüş yaşanmıştır. 2006-2012 yılları arasında Avrupa Birliği üye ülkeleri ile kıyaslandığında kadın istihdamındaki en yüksek gelişim %5,2 puanlık artışla Malta'dan sonra Türkiye'de olmuştur. Dünya genelinde kadınların işgücüne katılımında ve istihdamında bir düşüş yaşanırken, Türkiye'deki bu gelişmeler önemli görülmelidir. Bununla beraber, Türkiye hem iş gücüne katılımında hem istidamda dünya ortalamasının hala çok altındadır.

Kohort Analizi İle İşgücüne Katılımın ve İstihdamdaki Gelişimin Değerlendirilmesi

Daha kısa dönem faktörlerin etkisini ölçmeyi yakalamayı sağlayan Kohort metodu (Glenn, 2005) aynı yaş grubunun (Kohort) iki farklı dönemdeki işgücü sonuçlarının kıyaslanmasına olanak vermektedir. Bu analiz yaş grup aralıkları ile değil doğum yıllarına göre yapılmaktadır.

Kohort analizi sonucu doğum yıllarına göre 3 kadın grubunda 2007'den 2012 yılına yüksek bir artış yaşanmıştır. Bu kadın grupları 1978-1982, 1973-1977 ve 1968-1972 yaş gruplarından oluşmaktadır. Söz konusu gruplarda en yüksek artışın ilkokul mezunlarında olduğu görülmektedir. Üç grupta toplamda 495 bin ilkokul mezunu kadın 2007 yılında iş gücünde değilken 2012 yılında işgücüne dahil olmuştur. Belirtilen yaş gruplarında kadınların %63,6 oranında kentlerde işgücüne katıldıkları belirlenmiştir.

İş gücüne katılım analizindeki sonuçlar istihdam verilerinde de tekrarlanmaktadır; 1978-1982, 1973-1977 ve 1968-1972 doğumlu kadın gruplarının istihdamında 2007'ye göre önemli bir yükseliş meydana gelmiştir. 2006'dan bu yana belirtilen yaş gruplarında toplam 765 bin kadın istihdama dahil olmuştur. İstihdama yeni dahil olan bu kadınların iş gücüne katılımlara paralel olarak yine ağırlıklı olarak ilkokul mezunu olduğunu görülmektedir. İstihdama yeni dahil olan 765 bin kadının 460 bini ilkokul mezunu kadınlardan oluşmaktadır. (İstihdama yeni katılan kadınların %60'ü ilkokul mezunudur)

İstihdama yeni dahil olan kadın grupları kent ayrımında incelendiğinde ise ilkokul mezunlarıyla birlikte yüksek okul-fakülte mezunlarının öne çıktığı görülmektedir. (Toplamda 3 kadın grubunun yeni istihdamı 482 bin iken bunun 243 bini ilkokul, 178 bini yüksek okul- fakülte mezunlarından oluşmaktadır.) İstihdama yeni katılan 765 bin kadının (odak grup) tarım ve tarım dışı sektörlerdeki çalışma durumu incelendiğinde %64'nün tarım dışı sektörlerde çalıştığı görülmektedir. Tarım dışı sektörlerde istihdamdaki bu artış önemlidir. Bununla beraber, söz konusu artışta evde engelli bakan ve devletten sosyal yardım alan kadınların varlığı (2013 yılı Kasım ayı itibariyle yaklaşık 423,000 kişi) dikkate alınmalıdır. İstihdama yeni katılan kadın gruplarının işteki durumunun ağırlıklı olarak (%55) "ücretli veya maaşlı" olduğu görülmektedir. Yeni katılan bu grubun %34'ü ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır ki bu oran artış içerisinde önemli bir paya sahiptir.

İstihdama yeni katılan kadınlardan belirlenen 3 yaş grubunun (odak grup) %39'unun oranında nitelik gerektirmeyen işlerde, %22'sinin tarımda, %16'si'nin hizmet ve satış elemanı olarak, %11'nin profesyonel meslek gruplarında çalıştıkları görülmektedir. İstihdama yeni katılanlardan belirlenen 3 yaş grubunun ek işi olup olmadığı incelendiğinde ağırlıklı (%94 oranında) tek işte çalıştıkları belirlenmiştir. Belirtilen odak grubun sosyal güvenlik kurumuna kayıtları ise %53'dür İstihdama yeni dahil olan kadınların medeni durumları incelendiğinde ağırlıklı evli oldukları görülmektedir.

2007-2012 yılları arasında kadın istihdamındaki artışın pek çok nedeni olabilir. Bunlardan bir tanesi, yoksulluk eşliğinin altında gelirleri olan hanede bakıma muhtaç engelli bakan bireye Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından net asgari ücret tutarında sosyal yardım verilmesidir. 40-44 yaş grubunda kadın istihdamının artması bir ölçüde söz konusu uygulamanın bir göstergesi olabilir.

Bununla beraber 2007-2012 yılları arasında işgücü piyasasında kadın istihdamını arttırmaya yönelik bazı reformlar gerçekleşmiştir.

Türkiye'de kadının işgücü piyasasına katılımını etkileyen yapısal faktörlerin ilk TÜRKONFED raporunun yayımlandığı 2007 yılından bu yana değiştiğini düşünmemekteyiz. Bir önceki bölümde yer verdiğimiz olumlu gelişmelere karşın, kadınlar halen düşük ücretle çalışmaktadırlar. Sosyal güvenceye erişmelerinin önünde engeller bulunmaktadır. Ayrıca çocuk ve yaşlı bakım hizmetleri yetersiz ve hizmet edinim fiyatları da görece yüksektir. Kadının eğitim seviyesinin yetersizliği, ev işleri için kadına atfedilen rol, kadının çalışmasına yönelik toplumdaki olumsuz tutumlar gibi kadının iş gücüne katılımını etkileyen sosyal etkenlerde büyük ve önemli dönüşümler gözlemlenmemektedir.

Çocuk ve yaşlı bakım hizmeti giderlerinin yüksekliği, çalışan kadınların ücretlerinin düşüklüğü kadını işgücüne katılma kararından vazgeçirebilmektedir. Başka bir ifadeyle kadın çalışması durumunda elde edeceği gelirin çocuk ve veya yaşlı bakım hizmetini karşılamak için üstleneceği maliyeti karşılayamaması, iş ve aile yaşamını uyumlaştırıcı uygulamaların bulunmaması, kadını işgücü piyasasından uzaklaştırmaktadır.

Uzun çalışma süreleri, aile yükümlülükleri kadını işgücüne katılım kararından vazgeçirebilmektedir. Türkiye'de kadın istihdamı ile ilgili TÜRKONFED raporunun yayımlandığı 2007 yılından 2013 yılı sonuna kadar kadın istihdamını arttırmaya dönük pek çok program uygulamaya konmuştur. Bunlardan öne çıkanları; kadınlara dönük mesleki eğitim ve girişimcilik kurslarının arttırılması, kadın girişimciliğinin desteklenmesi, toplum yararına çalışma programları, kadınlara dönük sosyal sigorta prim teşvikleri, doğum borçlanması gibi yeni program uygulamalarıdır.

2009-2013 yılları arasındaki dönemde İŞKUR faaliyet raporları çerçevesinde yaklaşık 1,5 milyon kişinin söz konusu programlardan yararlandığı tahmin edilmektedir. Söz konusu programlara katılanların yaklaşık %42'si kadındır. İşgücü yetiştirme kurslarına katılan kursiyerlerde kadınların oranı %59, toplum yararına çalışma programlarında %24, girişimcilik programlarında ise %47 olarak görülmektedir. Ayrıca, İŞKUR'un kurumsal kapasitesi geliştirilmiş ve yeni iş ve meslek danışmanları göreve başlamışlardır. İŞKUR'a kayıtlı kadın işsiz sayısı 2008-2012 yılları arasında yaklaşık 4 kat artmış ve 1 milyonu geçmiştir. Kadınlara yönelik sosyal sigorta prim teşviklerinden yararlananların sayısı 2012 yılı Ağustos ayı itibarıyla 115,000'i bulmuştur. Kadınların sosyal güvenliğe erişimini arttıran düzenlemeler yapılmış ve kadının ilk defa sigortalı olduğu tarihten sonra yaptığı doğumları iki çocuk için dört yıla kadar borçlanmasına olanak tanıyan yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bununla beraber, ilk defa sigortalı olduğu tarihten önce doğum yapan kadınlar ile bağımsız çalışan kadınlar söz konusu düzenlemelerden yararlanamamaktadır.

Yine sosyal güvenlik alanında evde kendi hesabına çalışan kadınlara, tarımda yevmiyeli çalışanlara dönük düşük prim ödemeyi içeren programlar yürürlüğe konmuştur. Kısmi süreli çalışanlara eksik kalan günlerini

borçlanma ya da isteğe bağlı olarak ödeme hakkı getirilmiştir. Bununla beraber kısmi zamanlı çalışan kadınların gelir seviyesinin yetersizliği, ne isteğe bağlı ne de borçlanma primlerini ödemeye yetmemektedir.

İkinci Kısım

Çalışma hakkı, temel insan haklarından biridir. Bu nedenledir ki, Türkiye'nin de tarafı olduğu uluslararası sözleşmeler, iç hukukumuza aktarma taahhüdünde bulunduğumuz Avrupa Birliği mevzuatı ve Anayasamız herkesin çalışma hak ve özgürlüğünden eşit olarak yararlanma hakkını güvence altına almaktadır. Hukuksal durum bu olmasına rağmen, Türkiye'de çalışma hak ve özgürlüğünden yoksun olan, bir başka deyişle işsiz olan kadın oranı erkeklere kıyasla çok daha yüksektir (www.tuik.gov.tr). Türkiye'de Türkiye İstatistik Kurumu Hane Halkı İşgücü İstatistikleri Temmuz 2013 verilerine göre (www.tuik.gov.tr) çalışabilir yaştaki kadınların yalnızca %31,6'sı ücretli olarak çalışmaktadır. Bu, 2007'deki %20'lik kadın istihdamı oranından daha yüksek olmasına rağmen hala çok düşüktür. Türkiye 2007'de olduğu gibi bugün de, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü üyesi ülkeler arasında en düşük kadın istihdam eden ülkedir. Avrupa Birliği üyesi ülke ortalamalarına göre AB'nde çalışabilir yaştaki kadınların %65,9'u işgücüne katılmaktadır.

Öte yandan istihdamda yer alan kadınların %57,8'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmaksızın ve her türlü sosyal hak ve güvenceden yoksun şekilde kayıt dışı çalışmakta, bunların da %57,9'unu ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar oluşturmaktadır (www.tuik.gov.tr).

TÜİK verileri işgücünde mevcut olan cinsiyete dayalı yatay işbölümü veya bir başka deyişle cinsiyete dayalı yatay ayrışmayı çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır. Kadın işgücünün en çok istihdam edildiği sektör "kadınlar için uygun sektör" olarak toplumsal kabul görmüş hizmetler sektörüdür (%45,9). Sanayi sektöründe kadın istihdam oranı %14,3'tür (www.tuik.gov.tr).

İstihdamda kadın oranının düşüklüğünde, ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitimsel sorunlar yanında, hukuksal alandaki boşluklar ve hukuksal düzenlemelerdeki eksiklikler de rol oynamaktadır. Türkiye'de çalışan kadınlara ilişkin mevcut hukuksal düzenlemelerin bir kısmı çok eski tarihli olduklarından; yeni tarihli olan, örneğin 4857 sayılı İş Kanunu (İŞK) ise, kadınların gerçek ihtiyaçları gözetilmeden ve kadın işçilerle ilgili kapsamlı ve karşılaştırmalı çalışmalar yapılmadan düzenlendiği için boşluklar ve eksiklikler içermektedir. Öte yandan bazen de sorunlar, mevzuatta mevcut olan düzenlemelerin uygulanmamasından kaynaklanabilmektedir.

2007 tarihli İş Dünyasında Kadın Raporu'nda, anayasanın kadın istihdamıyla ilgili düzenlemeleri, İŞK ile ilgili yönetmelikler ve İŞK'ı tamamlayan diğer kanunlardaki düzenlemeler kadınların istihdama katılımını kolaylaştıran bir niteliğe sahip olmadığı, bu düzenlemelerde önemli boşluklar, eksiklikler bulunduğu ve Türkiye'nin onaylamış olduğu uluslararası sözleşmelere ve AB mevzuatına aykırı olduğu için eleştirilmiştir. 2007 tarihli raporun yayımlanmasından bu yana raporda dile getirilen bazı sorunlu alanlarda hiçbir iyileştirme yapılmamış, bazı kanunlarla bazı alanlarda yetersiz de olsa iyileştirmeler yapılmış ancak yapılan bazı iyileştirmeler kağıt üzerinde kalmış ya da yeni bazı sorunlara yol açmış, bazı alanlarda da kadın haklarında geriye gidişe yol açıcı düzenlemeler yapılmış, atılan bazı ileri adımların ise geriye alınması gündemdedir. Özetle, Türk hukuk mevzuatı aradan geçen yedi yıla rağmen hala kadınların istihdama katılmalarını kolaylaştıracak, teşvik edecek bir niteliğe kavuşturulamamıştır. Dolayısıyla mevzuat yeniden düzenlenmeye muhtaçtır.

Bu bölümde kadın istihdamını artırmak için hukuksal olarak yapılması gerekenler, kadınların mesleki beceri ve yeterliliklerinin artırılması, işgücünde cinsiyete dayalı ayrışmanın engellenmesi, ayrımcılık yasağının ve eşitliğin sağlanması, iş ve aile yaşamının uyumlaştırılması, işverenleri kadın çalıştırmaya ve sigortalı olarak çalıştırmaya teşvik, sosyal güvenlik mevzuatının iyileştirilmesi, istihdamda eşitliğin izlenmesi ve denetimi, istihdamla ilgili mekanizmalarda kadınların temsili, ayrımcılığa uğrayanların temsili, kadınların istihdamını ilgilendiren konularda kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesi, istatistiki verilerin tutulmasının önemi, hükümet dışı kuruluşlarla diyalog, kadınların siyasete katılımının sağlanması ve kadın uzmanların hukuksal değişikliklerde yer alması başlıkları altında ele alınmıştır.

9.7. 10. Yılında SEDEFED-REF Rekabet Kongresi ve Türkiye'nin Rekabet Gücü

TÜRKONFED kurucu üyesi Sektörel Dernekler Federasyonu (SEDEFED); vizyonunda yer alan "sürdürülebilir rekabet gücünün artırılması" ifadesine yönelik çalışmalara, 2004 yılındaki kuruluşunun hemen ardından hızlı bir başlangıç yaptı. Sektörlerarası bir yapı olan SEDEFED için, sektörleri yatay kesen inovasyon, istihdam, eğitim gibi alanlardaki rekabet gücü göstergeleri en uygun çalışma alanıydı.

Ekonomik gerçekler de rekabet gücü çalışmalarını öncelik haline getiriyordu. Türkiye 2001 krizi sonrasında, büyüme ve ihracat gibi "niceliksel göstergelerde" büyük bir sıçrama yaşadı. Ancak bu sıçrama, rekabet endekslerinde yer alan "niteliksel göstergelere" aynı hızda yansımada. Türkiye 2005-2006 Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Küresel Rekabetçilik Endeksi'nde ancak 71. sırada yer bulabildi. Bu endekslerde daha yüksek skorlara sahip olmanın yolu ise mikro-yapısal reformlardan geçiyordu.

SEDEFED, yıllık büyük etkinliğini tasarlarırken AB'nin rekabet alandaki pratiklerini de dikkatte aldı. O dönemde UNICE (bugün BUSINESSEUROPE) ve AB Komisyonu'nun ortaklaşa düzenlediği "Competitiveness Day" (Rekabetçilik Günü) benzeri bir yıllık etkinlik planlandı. Bu etkinlikte, AB'nin rekabet gücü ve büyüme stratejisi olan "Lizbon Gündemi" dikkate alınarak, Türkiye'nin rekabet gücünü artırması için gereken başlıkların tartışılması amaçlandı. Avrupa'daki sektörel dernekleri bir araya getiren, "Alliance for a Competitive European Industry" çalışmaları incelendi. Ayrıca rekabet gücü artışı için gereken ulusal ve kurumsal strateji ve reform programlarının ortaya konması hedefi belirlendi.

Hazırlık aşamasında tüm çalışmalar TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu (REF) ile işbirliği içinde gerçekleştirildi. REF 2005'den bu yana Rekabet Kongresi'nin partneri olarak varlığını sürdürdü. SEDEFED ve REF Rekabet kongresi çalışmaları için ortak bir komisyon kurdu. Yapılan bu çalışmalar, TÜSİAD Genel Sekreteri Haluk Tükel, SEDEFED Başkan Yardımcısı Emre Aykar, REF Direktörü Prof.Dr. Gündüz Ulusoy ve SEDEFED Genel Sekreteri Ülkem Genç Yaman'ın özverileri ile tamamlandı. SEDEFED Kurucu Başkanı Güngör Keççi ve 2005-2009 döneminde başkanlık yapan Bülent Akgerman da hazırlık sürecine büyük destek verdiler. 8 Kasım 2005 tarihinde Türkiye'nin ilk Rekabet Kongresi geniş bir katılımı ile İstanbul'da düzenlendi.

Açılışını Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen'in yaptığı kongrede, Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Küresel Rekabetçilik Endeksi'nin kurucularından, WEF Baş Ekonomisti Dr. Augusto Lopez-Claros ve McKinsey Global Institute Kurucu Direktörü Dr. William W. Lewis başta olmak üzere değerli konuşmacılar Türkiye'nin Rekabet Göstergelerinde nasıl yükselebileceğini tartıştılar.

2006 yılında yapılan 2. Rekabet Kongresi'nde ise konuk konuşmacılarından olan Partha Gosh "Türkiye'ye beş İstanbul daha lazım" sloganı ile önemli bir tartışmanın fitilini ateşledi. Rekabet Gücü ve İnovasyon teması ile gerçekleştirilen bu kongre'de Ulusal İnovasyon Girişimi'nin yayınladığı "İnovasyon Çerçeve Raporu" Türkiye'de yenilikçilik ekonomisinin gündeme gelmesi adına önemli bir başlangıç çalışması niteliğindedi. Ayrıca bir gelenek haline dönüşecek CEO paneli de ilk kez 2006 yılında yapıldı.

2007 yılında Mehmet Şimşek'in açılışını yaptığı 3. Rekabet Kongresi'nde ise önemli bir çalışma kamuoyu ile paylaşıldı: Değişim Dinamikleri. ARUP Küresel Öngörü ve İnovasyon Birimi Direktörü Prof. Dr. Chris Luebke'nin hazırladığı bu çalışma ile ülke, şirket ve birey düzeyindeki öngörü çalışmaları için bir "araç kiti" sunuldu. Küresel Finans Krizi'nden 1 yıl önce hızlı büyüme patikasının sonlarına gelen Türkiye, Küresel Rekabetçilik Endeksi'nde 53. sıraya yükselmişti.

Bir sonraki yıl yapılan 4. Rekabet Kongresi'nin teması, Küresel Bekleyişler: Türk İş Dünyası için Senaryoların Yönetimi olarak belirlendi. Küresel finans krizinin ilk belirtilerini hissettirdiği dönemin dinamikleri nedeniyle,

"senaryo yönetimi" başlığı biraz da "krizlerin öngörülmesi" bağlamında tartışıldı. Kongre'ye katılan OECD yöneticileri ve uluslararası uzmanlar yaptıkları sunumlar ile Türkiye'de de belli bir ekonomik küçülmeye sahne olacak bu kriz için öngörü yöntemleri ortaya koydular.

2009 yılına gelindiğinde ise, SEDEFED, tüm çalışmaları ile Rekabet Gücü konusuna odaklandı. kapsamlı bir çerçevede içinde ulusal, sektörel ve firma bazında rekabet gücü alanında modeller geliştirildi ve rapor konseptleri tasarlandı. Kongre programı da buna göre revize edildi. SEDEFED Yönetim Kurulu Başkanı Çetin Nuhoğlu'nun liderliğinde kurulan bu modeller ve konseptler sonraki yıllardaki çalışmalara da kaynaklık etti. Bu modeller BUSINESSEUROPE Genel Sekreteri Philippe de Buck katıldığı 5. Rekabet Kongresi'nde tüm paydaşların dikkatine sunuldu. Ancak krizin etkilerinin artık net olarak algılandığı Türkiye'nin endeksteki yeri 61. sıraya gerilemişti.

Türkiye'nin Küresel Rekabet Düzeyi Raporları

Türkiye'nin Küresel Rekabet Düzeyi Raporları, başta Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Endeksi olmak üzere uluslararası rekabet gücü ve kalkınmışlık endekslerinin değerlendirildiği bir raporlar dizisi olarak tasarlandı. Raporlar 2009 yılından bu yana her yıl yayınlanmaktadır.

Sektörel Rekabet Gücü Modeli ve Raporları

SEDEFED bu dönemde rekabet gücü konusundaki çalışmalarını sektörel bir model ile sürdürdü. Sektörel düzeyde uluslararası ve karşılaştırılabilir veri bulmanın zorluğu dikkate alınarak WEF'in Küresel Rekabet Endeksi göstergeleri ile sektör dinamikleri arasında bilimsel ilişkiler kuruldu. Karar destek sistemleri kullanılarak tasarlanan bu model üzerinden, Prof Dr. Füsün Ülengin liderliğinde, Sabancı Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Doğuş Üniversitesi akademisyenleri tarafından SEDEFED Genel Sekreterliği'nin desteği ile her yıl bir sektör için raporlar hazırlandı. Bu raporlar ile sektörel düzeyde rekabet gücü artışı için ulusal düzeyde hangi kaldıraçlara ihtiyaç duyulduğu ortaya kondu. Model çerçevesinde yapılabilecek çalışmalar ile otomotiv, çelik ve kimya sektörlerinde raporlar yayınlandı.

Firma Bazında Rekabet Gücü Modeli ve Rekabet Gücü Ödülü

Rekabet Gücü Modeli, kuruluşları insan kaynaklarından, stratejik yönetimlerine, inovasyon kapasitelerinden büyüme verilerine kadar geniş bir kapsamda değerlendiren bir yapı olarak ARGE Danışmanlık Yöneticisi Hakan Kilitçioğlu ve Sabancı Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. Dilek Çetindamar tarafından tasarlandı. Bu modele dayanan Rekabet Gücü Ödülü'ne aday olan şirketler; öndeğerlendirme, eğitim, özdeğerlendirme ve uzman değerlendirme süreçlerinden geçmekte ve başarılı olan adaylar Rekabet Gücü Büyük Ödülü'nü kazanmaktadır. 2011 yılından bu yana Bilim İlaç, İÇDAŞ, Brisa, AKSA Akrilik, ODE Yalıtım ve Kıgılı gibi şirketler büyük ödülü kazandılar.

6. Rekabet Kongresi'nde tartışılan konuların başında "işgücü piyasaları" ve rekabet gücüne etkisi geliyordu. Çünkü, Türkiye'nin konumunun en kötü rekabet göstergeleri işgücü göstergeleriydi. (Bugün bu durum sürmektedir.) Otomotiv Sektörü Rekabet Gücü Raporu da yine 2010 yılında yayınlandı. 2011 yılında yapılan 7. Rekabet Kongresi'nde İnovasyon konusuna geri dönüldü ve 2006 yılından sonraki 5 yıl içinde Türkiye'de inovasyon alanında nelerin değiştiği tartışıldı. SEDEFED Yönetim Kurulu Başkanı Timur Erk'in açılışını yaptığı Kongre'de Çelik Sektörü Rekabet Gücü Raporu yayınlandı.

2012 yılında gelindiğinde ise Türkiye WEF rekabet endeksinde büyük bir sıçrama ile 43. sıraya yükselmiş bir ülkedydi. Artık Rekabet Gücü'ne ilişkin konuları ulusal politikaları içine entegre etme noktasına gelinmişti. Ekonomi Bakanlığı işbirliği ile gerçekleştirilen 8. Rekabet Kongresi Sanayi Politikaları ile Rekabet Gücü ilişkisi tartışıldı. Ayrıca Kimya Sektörü Rekabet Gücü Raporu kamuoyu ile paylaşıldı.

Bir sonraki kongrede -İmalat Sanayisinde Rekabet Gücü teması ile- 9. kez iş dünyası ile buluşma gerçekleşti. Açılışını SEDEFED Yönetim Kurulu Başkanı Sefa Targıt'ın yaptığı kongrenin, düzenleme partnerleri arasına TÜSİAD'ın da katıldığı 9. Rekabet Kongresi'nde yine ilk niteliğinde önemli bir çalışma yayınlandı: REF Direktörü Doç.Dr. İzak Atıyas ve ekibi tarafından hazırlanan "İmalat Sanayisi Rekabet Göstergeleri Raporu" bir TÜSİAD-SEDEFED ortak raporu olarak yayınlandı. Bu çalışma Türkiye'de farklı imalat sanayisi sektörlerin rekabet göstergelerini bir araya getirmesi açısından önemli bir ilk olma niteliği taşıyordu.

2015 yılında 10. kez düzenlenmesi planlanan Rekabet Kongresi için çalışmalara başladığımız ortamda, Türkiye Küresel Rekabetçilik Endeksi 2014-2015'de 45. sırada bulunuyor. Türkiye, ciddi bir yol kat etmiş görünüyor, ancak Rekabet Gücü konusunda tartışacak ve yapacak daha çok şey var.

9.8. Kaynaklar

Bu çalışmanın hazırlanmasında, tahmin edilebileceği gibi, uzun bir liste oluşturacak çok sayıda kaynaktan yararlanıldı. Bu bölümde ancak bir kısmını kaydetmekle yetineceğim.

Yazılı kaynaklar:

- Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nun, "Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Teşkilat ve Mali Yapıları, Denetimleri, Organlarının Seçimlerine Dair Esasların Değerlendirilmesi ile Bunların Etkin ve Verimli Şekilde Hizmet Yürütmelerinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Amacıyla Alınması Gereken Tedbirler" Raporu, Ankara 2009.
- Hasan Buran, "Baskı Grupları, Türkiye'de Dernekleşme ve Balkan Göçmen ve Mülteci Dernekleri Örneği", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1993.
- Feyyaz Berker-Güngör Uras, Fikir Üreten Fabrika TÜSİAD'ın İlk On Yılı 1970 - 1980, Doğan Kitap, İstanbul 2008.
- Doç. Dr. Oğul Zengingönül, "Nedir Bu Küreselleşme, Kaçabilir miyiz, Kullanabilir miyiz?" Siyasa, Yıl: 1, sayı 1, Bahar 2005. ESİAD Yayını.
- Fırat Bayar, Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye, Uluslararası Ekonomik Sorunlar dergisi, S. 32, TC Dışişleri Bakanlığı, Ankara.
- Barış Zengin, "Küreselleşme Sürecinde KOBİ'lerin Durumu ve KOBİ Destekleri: Türkiye Üzerine Bir Uygulama", Kadir Has Ü. Sosyal Bilimler Ens. Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı Finans ve Bankacılık Bilim Dalı (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2010.
- Dr. Murat Kuter, Anadolu'da Sanayi ve İş Dünyasının Örgütlenme Sürecindeki İlk Model: Bursa Sanayicileri ve İşadamları Derneği, BUSİAD, 2012 / Bursa.
- Mustafa Ateş, "Avrupa'da Sosyal Diyalogun Kurumsal Yapısı: AB Ekonomik ve Sosyal Komitesi", Avrupa Çalışmaları Dergisi, C. 5, No: 1., Ankara.
- Zelal Şen, "Türkiye'nin Avrupa Birliği Adaylığı Ve Katılım Öncesi Stratejisi Çerçevesinde Bölgesel Politika Alanında Uyum Durumunun Değerlendirilmesi", (Uzmanlık tezi), AB Genel Sekreterliği Ekonomik ve Mali Konular Dairesi Başkanlığı, Ankara 2004.
- TÜSİAD arşivi.
- TÜRKONFED arşivi.

Sözlü Kaynaklar

Şeyhmus Akbaş, Bülent Akgerman, Abdullah Akyüz, Celal Beysel, Ümit Boyner, Erdem Çenesiz, Muharrem Kayhan, Güngör Kesci, Halis Komili, Mustafa Mente, Süleyman Onatça, Sefa Targıt, Prof. Dr. Mustafa Yaşar Tınar, Arzu Turhan, Cengiz Turhan, Haluk Tükel, Enis Özsaruhan, Arzuhan Doğan Yalçındağ, Zafer Ali Yavan, Muharrem Yılmaz, Erkut Yücaoğlu.

9.9. Teşekkür

Bu çalışmaya sözlü kaynak oluşturan yukarıda adlarını aktardığım saygıdeğer hanımefendi ve beyefendilere ek olarak;

SİAD'lar hareketinin başlangıcından TÜRKONFED'in bugününe kadarki 20 yıllık geçmişte yer alıp tanıklıklarını aktarmanın ötesinde, sürekli görüş alışverişinde bulunduğumuz eski TÜRKONFED Genel Sekreteri Arzu Turhan ile eski TÜSİAD Genel Sekreteri Haluk Tükel; TÜRKONFED Genel Sekreteri Arda Batu, Genel Sekreter Yardımcısı Betül Çelikkaleli, TÜSİAD Kıdemli Bölüm Sorumlusu Ceren Aydın, görüşme randevularını onca iş yükü arasında düzenleyen Funda Yıldız ile bant çözümlerini sabırla ve eksiksiz gerçekleştiren asistanım Alaz Kuseyri ayrıca teşekkürü hak etmektedir.

10. ALBÜM

Kurucu Yönetim Kurulu, 4 Kasım 2004, İstanbul

3. SIAD Zirvesi, 23-25 Kasım 1999, Mersin

Türkiye SiAD Platformu Arama Konferansı, 2002, Çeşme

6. SiAD Zirvesi, 18-20 Aralık 2002, Trabzon

Kurucu Federasyon Başkanları, 4 Haziran 2004, Hatay

Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen Ziyareti, 6 Nisan 2005, Ankara

1. Olağan Genel Kurul, 28 Mayıs 2005, İstanbul

9. Girişim ve İş Dünyası Zirvesi, 21-23 Aralık 2005, Babadağlı-Denizli

Celal Beysel, Süleyman Onatça, Enis Özsaruhan, 3 Haziran 2006, İstanbul

2. Olağan Genel Kurul, 3 Haziran 2006, İstanbul

10. Girişim ve İş Dünyası Zirvesi, 7-8 Aralık 2006, Adana

İş Dünyasında Kadın Sempozyumu, 21 Haziran 2007, İstanbul

● Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu Ziyareti, 3 Ekim 2007, Ankara

● 12. Girişim ve İş Dünyası Zirvesi, 27-28 Kasım 2008, İzmir

● Karadeniz ve Hazar Bölgesi Yatırım ve Ticaret Olanakları Semineri, 4 Mart 2009, Madrid

● 5. Olağan Genel Kurul, 14 Mart 2009, İstanbul

Başkanlar Konseyi, 20-21 Nisan 2009, Mardin

Devlet Bakanı Cevdet Yılmaz Ziyareti, 25 Ağustos 2009, Ankara

13. Girişim ve İş Dünyası Zirvesi, 17-18 Aralık 2009, Silivri-İstanbul

Bölgesel Kalkınma ve İş Dünyasının Rolü Toplantıları, 23 Kasım 2010, Edirne

14. Girişim ve İş Dũnyası Zirvesi, 16-17 Aralık 2010, Diyarbakır

7. Olağan Genel Kurul, 26 Mart 2011, İstanbul

Maliye Bakanı Mehmet Şimşek Ziyareti, 16 Ağustos 2011, Ankara

Birliğe Çağrı Platformu, 23 Ekim 2011, Ankara

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül Ziyareti, 25 Kasım 2011, Ankara

Viyana Ekonomik Forumu ve İş Geliştirme Ziyareti, 18-19 Haziran 2012, Viyana

İş Geliştirme Ziyareti, 5-6 Aralık 2012, Tirana

16. Girişim ve İş Dünyası Zirvesi, 13-14 Aralık 2012, Ankara

Bloomberg HT Yuvarlak Masa Toplantısı, 16 Ocak 2013, İstanbul

9. Olağan Genel Kurul, 30 Mart 2013, İstanbul

Doğu ve Güneydoğu Ekonomi ve Kalkınma Zirvesi: Cizre Buluşması, 25 Haziran 2013, Cizre

Doğu ve Güneydoğu Ekonomi ve Kalkınma Zirvesi: Cizre Buluşması, 25 Haziran 2013, Cizre

Romanya Başbakanı Victor Ponta ve Süleyman Onatça, 26 Eylül 2013, Bükreş

İş Geliştirme ziyareti, 25-27 Eylül 2013, Romanya

Cumhurbaşkanlığı, Cumhuriyet'in 90. Yılı Kabul Töreni, 29 Ekim 2013, Ankara

Yatırımcı Danışma Konseyi, 28 Kasım 2013, Batman

10. Olağan Genel Kurul, 26 Nisan 2014, İstanbul,

10. Olağan Genel Kurul, 26 Nisan 2014, İstanbul

10. Olağan Genel Kurul, UEAPME - TÜRKONFED
• İmza Töreni, 26 Nisan 2014, İstanbul

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın İş Dünyası Temsilcilerini Kabulü,
• 9 Eylül 2014, Ankara

• **Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın İş Dünyası Temsilcilerini Kabulü, 9 Eylül 2014, Ankara**

• **Başbakan Yardımcısı Ali Babacan Ziyareti, 14 Ekim 2014, Ankara**

TÜRKONFED Avrupa Birliği Temsilciliği Açılışı, 17 Kasım 2014, Brüksel

TÜRKONFED Avrupa Birliği Temsilciliği Açılışı, 17 Kasım 2014, Brüksel

TÜRKONFED Avrupa Birliği Temsilciliği Açılışı, 17 Kasım 2014, Brüksel

2013-2015 Yönetim Kurulu Üyeleri, 30 Mart 2013, İstanbul

10.yıl
türkonfed
TÜRK GİRİŞİM VE İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU
TURKISH ENTERPRISE AND BUSINESS CONFEDERATION

TÜRKONFED, Avrupa Esnaf, Sanatkar ve KOBİ Birliği üyesidir.
TURKONFED is a member of The European Association of Craft
Small and Medium-sized Enterprises (UEAPME)

Türk KOBİ'lerinin Sesi/The voice of Turkish SMEs

ANA SPONSOR

DenizBank
Sberbank Grubu Kuruluşudur

10. YIL SPONSORLARI

ekoten
FABRICS

www.incirevi.com

onalça

stsgroup

AON

